TIKĖTINA ISTORIJA

romanas

KARIN ALVTEGEN

baltos lankos

KARIN ALVTEGEN

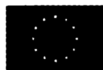
TIKĖTINA ISTORIJA

Iš švedų kalbos vertė
Zita Mažeikaitė

baltos lankos

UDK 821.113.6-31
Al-197

Versta iš:
Karin Alvtegen, *En sannolik historia*,
Brombergs Bokförlag, Stockholm, 2010

Švietimo ir kultūros GD
Programa „Kultūra"

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai. Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą

Redaktorė
Asta Bučienė

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Eglė Jurkūnaitė

ISBN 978-9955-23-635-1

Nieko nėra, išskyrus atomus ir tuštumą,
visa kita – tik spėlionės.

DEMOKRITAS ABDERIETIS, apie 460–370 m. p. m. e.

1 skyrius

– Andersai, jūs girdit mane?

Tas nepažįstamas balsas buvo malonus, šiltas, sklindantis nežinia iš kur. Andersui turbūt derėtų atsiliepti, tačiau vos tai suvokęs jis vėl nugrimzdo į nebūtį. Išsivadavęs iš visų negalavimų sklendė į nerūpestingą erdvę. Ten, kur nereikėjo jokių svarstymų, nuosprendžių, jokių įsitikinimų, ten, kur nebuvo jokios minties pėdsakų. Viskas atrodė kaip galimybių pilna pradžia.

– Andersai, jūs girdit mane? Andersai?

Netrukdykit. Aš noriu likti, kur esu.

Jis nesuvokė, kad jo atsakymas labai reikšmingas. Stengėsi nuvyti šią mintį, bet kažkas jam trukdė. Kažkoks kvapas. Akimirksniu perleido jį per savo patirties filtrą ir suvokė, ką tai turėtų reikšti – grėsmė! Tau gresia pavojus!

Andersas kilo aukštyn, apsuptas mirgančių vaizdų. Dar tas vis labiau girdimas ritmingas ūžavimas. Burnoj – metalo skonis, jam skauda galvą, šalia jo dar kažkas yra. Akių vokai suvirpėjo ieškodami paaiškinimo. Ryški šviesa apakino jį, ir

žvilgsnis ėmė klaidžioti. Šalia jo stovėjo balta būtybė, pajuto, kaip vėsūs pirštai sugniaužė jam riešą.

Aiškiausiai juntamas buvo kvapas.

Aštrus kvapas, kurį buvo seniai įsidėmėjęs ir išmokęs nekęsti – tai ligoninės kvapas.

– Andersai, pamėginkit prabusti. Ar jūs žinot, kur esat? Jūs patyrėte autoavariją. Esate Sundsvalio ligoninėj.

Tie žodžiai kažkur sklandė, juos buvo sunku sugriebti. Kažkas jam sako, kad jis patyrė avariją. Kokia nesąmonė. Jam trūko to įvykio įrodymų. Ir tai glumino jį. Stiprėjo nerimas, tik tas tvyrantis, gniuždantis kvapas. Reiktų dingt iš čia, bet jį sulaiko švelnios rankos.

– Didesnio pavojaus nėra, Andersai. Mes jums padarėme kaukolės rentgeno nuotrauką, viskas atrodo gerai. Pasistenkite apsiraminti, jums nėra ko jaudintis. Gal norėtumėt, kad susisiektume su kuo nors iš jūsų artimųjų?

Anderso burna buvo išdžiūvusi, liežuvis sustiręs. Jis gulėjo tik su savo trumpikėm, dabar pajuto, kad jam reikėtų apsirengti. Kur jo drabužiai, kas jį čia nurengė, kas įvyko po to, kai jis neteko sąmonės?

•

Jis pamėgino apsiraminti, kaip jam liepė seselė. Jį dar gramzdino snaudulys, bet Andersas klusniai atsakinėjo į visus klausimus. Ar jaučiate šituos kojos pirštus, ar galite pasakyti savo vardą? Ji vis žadino jį, dar apžiūrinėjo, žnaibė kojas, švietė į akis, matavo kraujo spaudimą, skaičiavo pulsą, ir jis pagaliau išdudeno savo namų adresą.

Tas jo nuolaidumas turėjo tik vieną tikslą – kuo greičiau iš čia ištrūkti.

Jis pats pamėgino save ištyrinėti. Atsargiai apsičiupinėjo, bet jo pirštai neaptiko jokių sužeidimų. Sąnariai lankstėsi, nors skaudėjo galvą, gėlė kairįjį petį, bet šiaip jau kūnas atrodė sveikas. Bent jau iš paviršiaus.

Jis dar neprisiminė, kaip visa tai atsitiko. Dalis jo gyvenimo pradingo. Nerimaudamas, norėdamas žūtbūt susigrąžinti tai, kas prarasta, ar bent surasti kokį nuoseklumą, jis ėmė apgraibom ieškoti siūlo galo. Atmintis tiesiog nutrūko degalinėj, kur jis nusipirko duonos ir dešrelę. Prisiminė vyriškį pūkine striuke, kuris pagyrė jo „Aston Martin". Paskui viskas nutrūksta, laikas sustoja. Vien tuštuma, o jis – bejėgis ir bereikšmis. Patikėtas kažkokiems žmonėms, kurie jį prisimins.

Ką jie matė stebėdami jo bejėgiškumą?

Seselė noriai papasakojo, kas jai buvo žinoma. Nelaimė įvyko už kelių mylių į šiaurę nuo Sundsvalio, kai automobilis tiesiame kelyje netikėtai pasidavė į šalį. Gelbėtojai mano, kad jis užmigo prie vairo. Tik tuo jie galėjo paaiškinti tai, kas įvyko. Mačiusieji suknežintą automobilį kalbėjo apie stebuklą. Andersas vos per porą metrų išvengė kalnų skardžio ir sėkmingai pralėkė pro du medžius.

– Jus iš tikrųjų gelbėjo angelas sargas.

Andersas klausėsi, stebėjosi. Užmigo prie vairo – šitoks aiškinimas jam buvo nepriimtinas. Po kurio laiko jis pagaliau sutiko paimti migdomųjų tabletę. Tas dalykas jam tebebuvo nesuvokiamas.

– Atnešiu jums ko nors atsigerti.

Kai seselė išėjo, jis ėmė dairytis. Palatoje dar miegojo pagyvenęs vyras, baltom plokštelėm aplipdyta krūtine. Laidai

prijungti prie monitoriaus, ekrane širdies plakimas – kaip dantytos kalnų keteros. Andersas matė pražiotą vyriškio burną, jo krūtinė kilnojosi giliai įkvėpdama ir išpūsdama ligoninės orą.

Andersas nukreipė akis į šalį.

Seselė grįžo nešina ąsočiu, ir jis pasikėlė, kad galėtų atsigerti.

– Kaip dabar jūs jaučiatės?

Atsigėręs vėl susmuko ant pagalvio.

– Kelinta dabar valanda?

– Be dvidešimt aštuonios vakaro. Atnešiu jums ko nors pavalgyti.

Penkios valandos buvo pradingusios. Ištrintos iš jo gyvenimo.

– Kada tai atsitiko? Kiek aš išbuvau be sąmonės?

– Jus čia atvežė šiek tiek po keturių. Be sąmonės jūs buvote tik po avarijos, gal tiktai porą minučių, paskui jus vis apimdavo miegas.

– Ne, aš tikriausiai buvau netekęs sąmonės. Nieko neprisimenu iki tol, kol jūs mane pažadinot.

Ji nusišypsojo ir palygino jo paklodę.

– Jums tik taip atrodo, atminties spragos – normalus reiškinys, jūs kažką kalbėjot. Nelabai rišliai.

Seselės šypsena buvo geranoriška, bet tai, kad jis buvo toks ištižęs, jam tik sustiprino nemalonų pojūtį. Jis norėjo pabėgti nuo visų besiklausančių ausų.

– Kartais atmintis po kurio laiko grįžta, bet ne visada. Jums nėra dėl ko nerimauti. Svarbiausia – kaukolės rentgeno nuotraukoj viskas atrodo gerai. Iš pat ryto mes dėl viso pikto dar kartą jus peršviesim, bet, kaip sakiau, nėra jokių rimtes-

nių pažeidimų. Jūs patyrėt tik lengvesnį smegenų sukrėtimą, todėl naktį turėsim jus vis žadinti, kad įsitikintume, ar viskas okei.

– Kiek čia turėsiu pabūti?

– Tai jau nuspręs gydytojas, šiaip pacientą mes ištiriame per dvidešimt keturias valandas.

Jis vėl sunerimo. Niekas neprivers jo čia pasilikti, bet iki Stokholmo toli, be to, jis nebeturi automobilio.

– Jeigu čia man dar teks išbūti visą parą, norėčiau atskiros palatos.

Ji patapšnojo jam per ranką.

– Pasistenkit dar šiek tiek pailsėti.

– Jeigu reiks, aš sumokėsiu.

– Atnešiu jums porą sumuštinių. Norit su sūriu ar su kumpiu?

Negavęs atsakymo, dėl tokio jos abejingumo jis prarado savitvardą:

– Jūs nesupratot? Jeigu man čia teks pasilikti, aš reikalauju atskiros palatos.

– Deja, negalime jums to pasiūlyti. Vienvietės palatos skirtos tik sunkiems ligoniams, – jos balsas pasidarė griežtesnis.

– Tada norėčiau pasikalbėti su skyriaus vedėju ir, kaip sakiau, už viską galiu sumokėti.

Ir staiga jam kniostelėjo.

– O kurgi mano piniginė, kur mano „iPhone“, kur krepšys iš mano bagažinės? Kur mano daiktai?

Seselė ištraukė iš kišenės raktų ryšulį ir atrakino spintelę prie lovos.

– Jūsų piniginė ir telefonas – štai čia, o drabužiai ir kiti daiktai iš automobilio – anoje spintoje. Jums nėra ko jaudintis,

Andersai. Aš suprantu – po visko, ką patyrėt, jaučiatės sutrikęs. O dabar pamėginkit dar šiek tiek pailsėti.

Ji vėl ištiesė savo raminančią ranką. Bet jis atitraukė savąją ir pasisukęs paėmė piniginę. Pervertęs išsitraukė banko kortelę ir padėjo ant stumdomojo staliuko prie lovos. Būtų keista, jeigu milijardierius negalėtų nusipirkti atskiros palatos.

– Štai – imkite, kad ir kiek tai kainuotų. Ir dar su kaupu, jeigu reikia.

Ji suglumusi pažvelgė į kortelę, paskui – į ligonį. Paskui išeidama stabtelėjo prie durų.

– Mes čia teikiame ne viešbučio paslaugas, čia intensyviosios slaugos skyrius. Jums atnešti sumuštinį su kumpiu ar su sūriu?

Atėjo naktis, šviesa palatoje užgeso. Buvo likusi tik naktinė lemputė. Andersas pasijuto įveiktas – atskiros palatos jam teks atsisakyti, dėl to menkniekio skyriaus personalas pasidarė nebe toks draugiškas. Bet jis čia buvo visai neblogai slaugomas. Kelis kartus per valandą vis kas nors ateidavo pasižiūrėti, kaip jis jaučiasi, tačiau be reikalo nekalbino. Kiekvieną kartą pažadintas jis vėl užmigdavo. Seselė vėl klausė, ar jis norėtų, kad jie susisiektų su kuo nors iš jo artimųjų, bet Andersas melavo, vengė pasakyti tiesą. Jis, žinoma, turėjo pažįstamų, tačiau nebuvo tokio, kuriam norėtų paskambinti iš Sundsvalio ligoninės reanimacijos skyriaus. Dėl jo paties kaltės bičiulių ratas buvo sumažėjęs. Draugystei reikia abipusio ryšio, jis pats su daugeliu nebenorėjo bendrauti. Daug kas pablogėjo nuo tada, kai Andersas nusprendė mesti savo darbą. Per vėlai suprato savo klaidą. Viskas buvo kitaip, negu jis tikėjosi.

Ištiesęs ranką paėmė stiklinę ir išgėrė sulčių, kad burnoje išnyktų bjaurus metalo skonis. Pažvelgė į seselės atneštą sumuštinį. Sūris buvo apdžiūvęs, išlinkęs kaip laivelis ant duonos, tad paėmė sumuštinį su kumpiu. Suleidęs į jį dantis, staiga prisiminė karštos dešrelės skonį. Jis pagaliau rado siūlo galą, praėjusios dienos išgyvenimai atgijo. Prisiminė kelią nuo degalinės – kokios muzikos klausėsi, kaip garstyčios užtiško ant kelnių.

Toliau – blogiau: jis prisiminė ir tai, kas atsitiko tame tiesiame kelio ruože.

Apimtas niūrios nuotaikos mąstė apie tą faktą. Štai kodėl jis atsidūrė čia, kur dabar guli. Jis nematė išeities. Atsidavė likimui, prašė lemties – tegul ji čia sprendžia.

Aš dabar užsimerksiu ir skaičiuosiu iki trisdešimt. Kas bus, tebūnie.

Jis pats tenorėjo tik vieno – užbaigti tokį beprasmišką savo gyvenimą.

Mirti, išsivaduoti – arba, susidūrus su mirtimi, susigrąžinti gyvenimo džiaugsmą ir skonį.

Užmerkęs akis, bet vis dar kupinas vilties ir lūkesčių jis laukė atsakymo.

2 skyrius

Dėl Helgos Anderson mirties Helena nebeturėjo pagalbininkės, kuri jai padėdavo viešbučio svečiams paruošti pusryčius. Pati Helga prie viešbučio personalo nepriklausė, čia kartais darbuodavosi jos brolio duktė Ana Karin, bet ji paskambinusi pranešė, kad yra per daug paveikta tos netekties ir ateiti negalės. Helena dėl to nesijaudino. Ana Karin ir šiaip jau dažnokai būdavo sudirgusi. Ji nepraleisdavo progos bet kur įsikišti, svetimą bėdą stverti kaip kokią brangenybę. Tačiau mirtis yra mirtis. Helga jau aštuoneri metai gulėjo slaugos ligoninėj ir nebegalėjo su niekuo bendrauti.

Už lango jau buvo tamsu. Tolumoj mėnulis apšvietė juodas kalnų keteras. Staiga Helena prisiminė – kaip seniai buvo išėjusi pasivaikščioti. Ji mėgdavo paklaidžioti, rodos, patys laukai parodydavo kelią, miško tyloje net galva prašviesėdavo, atsirasdavo vietos naujoms mintims.

Dabar ji daug kam nebeturėjo laiko, daug ko jai tekdavo atsisakyti.

Ji sutvarkė registracijos stalą, užgesino šviesą ir nuėjo į valgomąjį. Du viešbutyje nakvojantys svečiai jau buvo grįžę į savo kambarius, Helena nurinko jų vakarienės indus. Virtuvėj lašėjo vandens čiaupas. „Pakeisti tarpinę“ – ji parašė atmintinėje, kad nepamirštų, akimis perbėgo buvusį sąrašą, išbraukė „užsakyti pieno produktų“ ir „sutaisyti lempą prie sandėlio“. Kiekvieną kartą ji pajusdavo pasitenkinimą pieštuku išbraukusi tai, kas jau padaryta. Tai buvo neišvengiamas savęs apgaudinėjimas – Helena vylėsi, kad kurią nors dieną viskas bus pagaliau sutvarkyta. Tačiau darbams nebuvo galo. O viešbutyje buvo vos dešimt kambarių ir tie patys retai kada užimti.

Darbų pakako ir tada, kai jie čia tebegyveno kartu.

Dabar ji liko viena, tas skirtumas, vos tik imdavosi kokio nors darbo, ją ypač skaudino. Žinojo, kad jos vyro rankos, kurios anksčiau darbavosi čia, dabar užsiima kitkuo.

Ji apžvelgė virtuvę, užgesino šviesą ir užrakino laukujes duris. Šio mėnesio mokesčių ataskaita palauks. Nebeliko jėgų, o pusryčius svečiai užsisakė septintą. Helena pasuko prie laiptų ir ėmė lipti į viršų – į tuos tris kambarius, kurie buvo jų privatus butas.

Praslinko dar viena diena.

Emeli kambaryje degė šviesa, Helenos duktė tebesėdi prie kompiuterio. Ji amžinai ten prilipusi, lyg tas kompiuteris būtų jos dalis. Vos tik ji prisiartino, monitoriaus ekranas, kaip visada, užgeso, patamsėjo.

– Dar neatsigulei?

– Aš tuoj.

– Mudvi jau esam kalbėjusios, vakarais tu per ilgai prie jo užsisėdi.

– Juk sakiau, aš tuoj. Man tik reikėjo užbaigti vieną dalyką.

Helena pasižiūrėjo į monitorių. Tamsus jo paviršius buvo kaip užsispyrusi kliūtis, neigianti visus jos norus, jis vis pabrėždavo didėjantį atstumą tarp motinos ir dukters. Toje dėžėje slypėjo dukters pasaulis, į kurį Helenai nebuvo leidžiama įžengti.

– Pasakyk man, Emeli, kiek valandų per dieną tu prie jo praleidi? Kodėl jūs nebendraujat be šito, kodėl nesusitinkate, kiekviena sėdite sau ir plepate internetu?

Emeli kaip visada tylėjo, išgirdusi panašų klausimą.

– Galėtum retkarčiais ką nors pasikviesti į namus. Pavėžėčiau juos, jeigu būtų per vėlu grįžti. Jeigu norėtum, jie galėtų pernakvoti ir čia. Tuščių lovų mes turime.

Ji mėgino išjudinti dukrą, bet ir vėl viskas veltui.

– Ačiū, bet ne.

– O kodėl gi ne?

– A, liaukis, nešnekėk niekų.

Helena suprato, kad jai vėl teks atsitraukti, bet dar nenorėjo pasiduoti. Šiaip jau apgailėtiną savo egzistavimą ji stengdavosi užimti kasdieniu savo darbu, pareigom, tačiau šalia dukters pasijusdavo pralaimėjusi, tarsi užgniaužusi kvapą.

– Kodėl negalėtum užsiimti kuo nors kitu. Kokia nors permaina tau būtų į gera. Pradėk sportuoti, grįžk prie gitaros. Anksčiau tu taip gražiai skambindavai.

Kaip viskas pasikeitė, viskas skiriasi nuo to, ką ji įsivaizdavo. Sodyba toli šiaurėje, Norlande – tai jos vaikystės antrieji namai, čia ji leisdavo vasaras, kai buvo maža. Čia pasijusdavo

laisva, nutrūkusi ne tik nuo mokyklos, bet ir nuo savo motinos ir nuo sesers, išsivadavusi iš nedidelio dviejų kambarių būsto su virtuve Stokholmo pakraštyje, Velingbyje. O, kaip ji laukdavo tų vasaros atostogų! Ji parvesdavo melžti karves, lesindavo vištas. Miške su savo drauge pasistatydavo lapinę. Irstydavosi ežere. Maudydavosi, pliuškendavosi tol, kol pirštų galiukai susiraukšlėdavo, mėlynės ištepdavo drabužius. Naktį jos miegodavo ant šieno, sulindusios į miegmaišius, klausydavosi, kaip aplink kažkas paslaptingai krebžda.

Šeimininkų pora tapo jos vasarų įtėviais. Jie buvo jai labai artimi, nors visada užsiėmę savo darbais. Jie nesivartydavo lovoj iki pusiaudienio, atsikėlę visada būdavo žvalūs, gerai nusiteikę.

Tokią pat laimingą vaikystę ji norėjo sukurti ir savo dukrai, kai jai su Martinu atsirado galimybė šią sodybą nupirkti. Jie paliko nervingą, įtampos kupiną Stokholmo kasdienybę ir ėmėsi įgyvendinti savo svajonę – nusprendė čia įrengti nedidelį viešbutį. Emeli tada tebuvo dešimties, pagaliau ir ji gyvens kaime.

Nuo to laiko prabėgo treji metai.

– Čia galėtum rasti kitų užsiėmimų, tam tik tereiktų pasitelkti vaizduotę.

– Kokių kitų? Ką lindėdama miške galėčiau nuveikti? Čia niekas nesilanko, nenori kažkur trenktis.

Helena duobutėje prie širdies pajuto skausmą, lyg koks kietas didelis mazgas, ten viskas susikaupę. Visa tai, ką ji slepia tikėdama, kad vieną dieną tai praeis. Emeli pasakė tiesą, jos žodžiai pataikė tiksliai.

– Galėtum ir man šiek tiek padėti, jeigu tau čia nuobodu.

Jos pasiūlymas, žinoma, buvo nevykęs. Išeities, kurios ieškojo, čia nebuvo. Jau pusmetis, kai jiedvi vaikšto tarsi pirštų galais, kad nesusižeistų į šukes, kuriomis pavirto darnus jų gyvenimas. Abi čia buvo paliktos vienos, tai, rodos, turėjo suartinti jas, bet jos šalinosi viena kitos, nenorėdamos prisiminti to, kas sudužo.

– Galiu iš čia išvažiuoti, jeigu nuolat sukeliu tiek rūpesčių.

Emeli atsistojo ir puolė pro duris, pakeliui užkliudydama motiną. Helena net užsimerkė nuo to trinktelėjimo vonios kambario durimis. Ir vėl tas pats. O ji taip norėjo priartėti prie dukters, bet Emeli prasmuko kaip svetimas priekaištaujantis šešėlis. Būtų beprasmiška ją vaikytis po namus. Helena ir taip jau prisilaksto, kol viską sutvarko. Tų darbų čia begalė. Pastatai jau seni, jais reikia rūpintis, prižiūrėti, o jai pavyksta įveikti tik paprasčiausius, kasdienius darbus.

Kai Martinas jas paliko, niekas nebuvo iki galo užbaigta. Per sykiu praleistus metus jie naiviai tikėjosi, kad darbai judės greičiau, jeigu viskas bus daroma iš karto. Buvusiam mūriniam tvarte pavyko įrengti penkis viešbučio kambarius vietoj numatytų dešimties. Kitur tebuvo plikos gipso plokščių sienos, gulėjo krūvos laminato, įvilkto į permatomą plastiką. Sandėlyje sustatytos grindjuostės, peršalę, sukrekėję nepanaudoti sienų dažai skardinėse. Glaistas, medinės plokštės, radiatoriai, plytelių tarpų užpildai – išblėsusio entuziazmo palikimas. Kadaise bendros jų vizijos žaliava, nors Martinas palikdamas ją tvirtino priešingai. Jis tarsi bombą išsprogdino priekaištą, kad tai buvusi tik jos užgaida, jos svajonė. Jų persikėlimas į Norlandą jai buvęs grįžimas namo, o jam –

atsisveikinimas su viskuo, kas buvo sava jo gyvenime. Viską pradėti iš naujo jiems čia trukdė jos prisiminimai, kuriuos ji jau buvo įspaudusi į kiekvieną grindų lentą. Ji visur ėjo pirma ir pirštu rodė, aiškino, jis tik skubėjo iš paskos, mėgindamas kur nors įsprausti ir šiokią tokią savo viziją. Per tuos metus ji nė karto neišgirdo, kai jis sakydavo, kad yra nepatenkintas ir norėtų grįžti atgal į Stokholmą.

Deja, tai buvo jau per vėlu.

Jis buvo gerai apgalvojęs tą savo ginamą šlykščią tiesą – norėjo paslėpti tikrąją priežastį. O tą gyvatę pati Helena įsileido plėtodama savo verslo idėją, ji skyrė stipendiją „natūra" gamtos tyrinėtojams ir doktorantams. Pirmoji jų stipendininkė ketvertą savaičių mėgavosi tokia privilegija. Helena stengėsi kaip įmanydama, kad viešniai šita viešnagė būtų maloni ir įsimintina. Apsivilkusi dažais ištepliotu mėlynu kombinezonu Helena sukosi kaip voverė, doktorantės kambaryje ji vis pamerkdavo šviežių gėlių, padėdavo dubenį vaisių, pagal šios pageidavimą gamindavo vegetarišką maistą. Viską dykai gaunanti viešnia sėdėdavo sau atsilošusi sodo kėdėj, įnikusi į knygą, ir vis mąsliai vyniodavo ant piršto neklusnią plaukų sruogą. Kai ji pagaliau išvyko, paaiškėjo, kad ir Helenos vyras pasidavė tos gamtininkės kerams ir vilionėms. Helenos gyvenimas subyrėjo, šviesi ateitis, kurios ji tikėjosi, nebeegzistavo.

Vonios kambario durys tebebuvo užtrenktos, iš vidaus jokio garso. Įprasta jų pasikalbėjimo pabaiga. Helenai paliko paširdžius veriantis neteisybės pojūtis. Nors iš namų išėjo ne ji, būtent ji tapo Emeli nusivylimo taikiniu. Martinas buvo saugiai

apsikasęs Stokholme. Jis su savo naująja drauge gyveno toje pačioje miesto dalyje, kurią jie paliko persikėlę į Norlandą.

Helena pasuko į miegamąjį. Vos tik atidarė duris, į ją plūstelėjo šaltis – buvo pamiršusi iš anksto įjungti šilto oro pūstuvą. Elektrinis radiatorius buvo sugedęs, taip ir nesurado laiko nusipirkti naują. Žiemą naktimis jai būdavo šalta, negelbėjo nei pižama, nei dvigubas pūkinis apklotas – šaltis, rodės, ėjo iš jos pačios vidaus. Nebeliko to jaukaus pastovumo, kurio ji tikėjosi, tik geliančiai šalta tuštuma. Martiną ji laikė artimiausiu savo žmogum, didžiavosi bendru jų darbu. Kai kartkartėm apimdavo nusivylimas, ji svajodavo apie tą dieną, kai viešbutis bus užbaigtas, pilnas svečių, ir jiedu pagaliau galės atsikvėpti.

Dieve, kokia ji buvo kvaila.

Helena atsisėdo ant lovos. Miegamasis tebebuvo toks kaip ir anksčiau. Jis pasiėmė tik savo drabužius ir knygas, bendrus jų daiktus paliko jai. Iš pagarbos, kaip pasakė.

Juk jis nelinki jai nieko bloga.

Tie žodžiai skambėjo kaip pasityčiojimas, juk jis pasiėmė tai, kas jai buvo brangiausia. Šitaip nuolaidžiaudamas jis krovėsi savo drabužius, knygas, o pasiglemžė tai, kas buvo svarbiausia. Patį šeimos branduolį. Nuoskauda, apmaudas, pyktis dar vertė ją nenustygti, žadindavo rytais ir vaikė per visą dieną. Helena nusprendė išsaugoti viešbutį, kad Martinas nepajustų piktdžiugos, jog ji neištvėrusi pasidavė. Tegul nemano, kad jis buvo teisus sakydamas, esą tas sumanymas nuo pat pradžių buvęs klaida. Helena kovos dėl savo Emeli, kad viskas bent atrodytų taip, kaip buvo. Jai reikalingas pastovumas, ypač dabar, kai šeimos nebėr.

Martinas išsisuko nuo bet kokios atsakomybės. Ji tvirtai nusprendė viską pakelti viena.

Emeli dabar buvo tik *jos vienos* dukra, Helena stengėsi ištrinti tai, kad ir jis čia buvo kažkuo dėtas.

Bet vis dėlto jis dar šmėstelėdavo dukters paveldėtam judesy arba akyse.

Vos tai pastebėjusi, Helena nusisukdavo, slėpė savo pasidygėjimą.

3 skyrius

Malonų Anderso snaudulį kažkas sutrikdė. Kai seselė išėjo, nubudęs jis klausėsi ventiliatoriaus šnaresio. Gretimoj lovoj vyriškis buvo giliai įmigęs, Andersas net pavydėjo jam tokio ramaus alsavimo.

Kai Andersas paliko darbą, kažkas atsitiko jo dvasinei būsenai. Į galvą ėmė brautis netikėtos mintys, kurios anksčiau ten niekada nesilankė. Tarsi kažkokios paslaptingos dujos staiga apnuodijo gyvenimą. Anksčiau diena vijosi dieną, o visos mintys buvo nukreiptos į ateitį. Dabar jį tiesiog užplūdo minčių maišatis. O jis manė, kad yra pasirengęs savo pjūties metui. Bet kur tas pasitenkinimas, kur jo sėkmė? Pasididžiavimas tuo, ką sukūrė? Džiaugsmas sukauptu turtu? Andersą apniko liūdesys, jis nesuprato, kodėl sulaukęs keturiasdešimt septynerių staiga ėmė abejoti, ar jo pasirinkimas buvo teisingas.

Po to, kai jis pardavė savo investicijų bendrovę ir atsisakė valdybos pirmininko pareigų, buvo praėję dveji metai. Kai kurie pažįstami verslininkai jį buvo perspėję, bet iš savo gyvenimo

jis tikėjosi daugiau. Gerai nežinodamas ko, dar vylėsi ką nors atrasti, visa tai, kas buvo iki tol, jam atrodė vien kaip virtinė atsitiktinumų. Kartais jam dingojosi, kad jis visą gyvenimą slydailiojo kaip ant banano žievių, nors ir čia reikėjo tam tikrų sugebėjimų, kad nepargriūtum.

Dvidešimt penkerius metus tik darbas buvo jo gyvenimas, ir jo buitis prie to prisitaikė. Mobiliojo telefono skambutis jam buvo svarbesnis už lovoje su juo gulinčią moterį, o tos moterys – vienos ateidavo, kitos išeidavo arba kiek pabuvusios galiausiai išsikraustydavo. Kartais pagalvodavo, kad vis dėlto jam nederėtų taip elgtis, tačiau tai, ką jis jautė moterims, niekaip negalėjo prilygti tam impulsui, kokį gaudavo darbe. Taktiniai sprendimai, rizika, iš anksto numatyta strategija kebliose derybose ir pergalės svaigulys, kai laimėdavo jis. Milijoninės įplaukos su kaupu viršijo retsykiais patiriamą nesėkmę. Jis jautėsi neįveikiamas, taip aukštai įkopęs į hierarchijos viršūnę, kur jau, rodos, niekas nebegrėsė.

Kai nejučiom jį apniko tas persisotinimo pojūtis, iš pradžių jis net nesuprato, kas tai. Tik vis dažniau apie ką nors pasvajodavo, galiausiai viską nustelbė sustiprėjęs koktumas. Metas keisti gyvenimą. Jis viską pardavė ir nusprendė rinktis kitokį kelią, leistis į kitokią gyvenimo kelionę. Ankstesnės jo verslo kelionės buvo be galo panašios viena į kitą, nepaliko ryškesnių prisiminimų. Jis tik laukdavo sėkmingų rezultatų, ieškoti nuotykių būtų visai kas kita. Jis paprašė, kad kelionių agentūra suplanuotų maršrutą su kokiu numatomu nuotykiu. Su tokiom viltim Andersas išsirengė kelionėn. Stambiųjų laukinių žvėrių medžioklė Zimbabvėje, nardymas prie Borneo salos. Mėnesį gyveno Kanuose, viešbutyje „Martinez“, ir ten žaidė golfą. Paskui – pažintinė kelionė po Ekvadorą. Jis valgydavo geriausius

patiekalus garsiuose restoranuose, matė gražiausius žemės kampelius. Pagaliau ir tie gražūs vaizdai suvienodėjo. Šita kelionė buvo numatyta vieniems metams, tačiau po septynių mėnesių Andersas grįžo namo. Nusprendė persikraustyti į savo butą senamiestyje. Tai buvo tik nedidelė jo nekilnojamojo turto dalis, prie viršutinio aukšto jis nutarė prijungti palėpę. Tušti kalendoriaus lapeliai vėl buvo užpildyti: susitikimai su architektais, dizaineriais.

Senamiestis jam visada patiko. Vaikščiodamas siaurom gatvelėm apsiramindavo, per šimtmečius nugludinti akmenys, namai, kurie yra glaudę daugelį kartų. Žmonių likimai susipynę su namų gyvenimu. Ta nenutrūkusi jungtis jam žadėjo ramybę. Vos juntamą nemirtingumo pojūtį. Tačiau kėlė ir tam tikrą nerimą. Šios mintys buvo naujos, neįprastos ir ėjo iš kažkokios neaiškios, visai nežinomos smegenų dalies.

Buto renovavimas atėmė nemaža laiko, jis manė, kad viską užbaigęs pajus malonumą. Trūkumų tas butas lyg ir neturėjo, bet jis vaikščiojo iš kambario į kambarį nejausdamas nei ramybės, nei pasitenkinimo. Kiekvieną rytą jo atvaizdas vonios kambario veidrodyje jam atrodė vis svetimesnis. Jis matė tą patį vyriškį, tuos pačius veido bruožus kaip ir to, kuris nepavargdamas lakstė iš vieno susitikimo į kitą. Visų gerbiamas šefas ir nepakeičiamas valdybos narys, kiekvieną ketvirtį ataskaitoje įrodantis savo sumanumą. Dabar niekas jam nebeskambino, neprašė patarimo, niekas nevykdė jo sprendimų. Nenorom Andersas turėjo prisipažinti, kad be profesinio vaidmens jis tapo panašus į paklydėlį.

Netikėtai atsirado prošvaistė. Vienas jo pažįstamas pasiūlė nueiti į kolekcininkų aukcioną. Andersas iš ten sugrįžo išleidęs tris šimtus šešiasdešimt aštuonis tūkstančius kronų ir įsigijęs

apibraižytą kišeninį laikrodį „Waltham“, taigi suradęs naują savo gyvenimo aistrą. 1912 metų balandžio 19 dieną, kai Karlas Asplundas įlipo į „Titaniką“, jam toks pirkinys būtų buvusi tik likimo ironija. Su juo dar buvo žmona, penki vaikai ir trečios klasės bilietas. Karlo palaikai buvo rasti prabėgus dvylikai dienų po to, kai laivas nuskendo. Gana paprastas kišeninis laikrodis buvo įamžinęs tą laiką ir tą sekundę, kai gelmė pasiglemžė laivą, Karlą ir tris jo vaikus.

Tas laikrodis – brangi retenybė pasaulio kolekcijoje.

Toks aukciono radinys tartum pažadino prisnūdusią Anderso dvasią, prasidėjo naujas jo veiklos etapas. Naujų lobių medžioklė buvo sėkminga, kaupti senienas trukdė tik viena smulkmena – per menkas Anderso įkarštis. Jo kolekcija smarkiai didėjo ir jau užėmė tris buto kambarius.

Andersą viliojo ne garsių meistrų paveikslai, o teptukai, kuriuos vedžiojo tapytojo ranka, paletės su įvairiaspalviais dažų likučiais. Ne garsių romanų pirmieji egzemplioriai, o plunksnos, kuriomis buvo rašomos jų mintys. Kėdės, atlaikiusios rašytojo svorį, laiškai mylimosioms. Paskalom apraizgyti durų raktai, laikrodis, nuimtas nuo genijaus riešo. Išminties sklidini garsenybių dienoraščiai, legendinių muzikantų instrumentai ir drabužiai. Prabėgusio laiko paženklinti daiktai, menantys kultūros proveržį.

Ta kolekcija jam teikė tam tikrą paguodą. Kitų žmonių gyvenimo skeveldros savotiškai šildė jo gyvenimą. Tarp tų daiktų, kuriuos paliko anksčiau išėjusieji, jis jautė nepaaiškinamą nusiraminimą ir saugumą. Tarsi kažkoks iš praeities atklydęs pažadas – kad ir kas atsitiktų, laikas nesustoja. Tarytum koks mirusiųjų raminimas gyviesiems – ir jūsų rūpesčiai kada nors baigsis, nieks vėliau neprisimins jus slėgusios naštos.

Anderso bute buvo įrengtos šarvuotosios durys, visa kolekcija įvertinta trimis šimtais devyniasdešimčia milijonų kronų.

Tačiau ir ši Anderso aistra, kaip ir daug kas jo gyvenime, buvo pažymėta „geriausia suvartoti iki..." Kolekcininką vis mažiau jaudino nauji aukcionų pasiūlymai, jis buvo vis abejingesnis įsigytiems daiktams. Permainos, atvangos stoka buvo kaip tas niežulys ten, kur ranka negali pasiekti ir pasikasyti. Gyvenimas reikalavo vis kažko naujo, bet Andersas čia buvo bejėgis, jis tik stovėjo, mindžiukavo, o žemė, rodos, slydo jam iš po kojų. Po juo vėrėsi bedugnė.

Andersas buvo priverstas prisipažinti – jo svajonės švytėjo ryškiau, kai trūkdavo laiko joms įgyvendinti. Dabar nebeliko troškimų, jis nebematė savo ateities. Dienos bėgo, o jis pamažu grimzdo.

Likimas jo paguodai atsiuntė kaimyną. Jie atsitiktinai susitiko laiptinėj, Andersas, įpratęs laikytis atstumo su nepažįstamais žmonėmis, nė nemanė stabtelti ir ištarti keletą žodžių. Kaimynas buvo pensininkas, jis vienintelis pasidomėjo, iš kur tas triukšmas, kai meistrai įrenginėjo šarvuotąsias Anderso buto duris. Kaimynas žinojo apie Anderso pomėgį kaupti senienas, o dabar norėjo papasakoti, ką jis neseniai patyrė keliaudamas po Norlando kraštą. Andersas gana abejingai išklausė, kaip jo kaimynas miške sutiko keistoką žmogų. Tas jį pakvietęs kavos, to žmogaus trobelė buvusi užgriozdinta visokiausiais daiktais, joje nelikę vietos net apsisukti. Andersas buvo linkęs visa tai praleisti pro ausis, bet staiga išgirdo keletą žodžių, kurie sužadino jo dėmesį.

– Jis tą daiktą laikė pakišęs po lova. Sakėsi kadais, aštuntojo dešimtmečio pradžioje, išlošęs žaisdamas pokerį viename San

Diego bare. Saugojęs kaip ypatingą prisiminimą, nes tai buvusi bitlų gitara. „Lucy“ – toks buvęs tos gitaros vardas, taip jis man tvirtino. Pamaniau, gal jums bus įdomu, jūs gi renkate visokias senienas.

– Gal jūs prisimenat, kokia buvo tos gitaros markė?

– „Raudonasis Gibsonas“. Jaunystėj ir aš esu brązginęs, tais laikais kiekvienas svajojo apie tokią gitarą.

I look at the world and I notice it's turning
While my guitar gently weeps

Bitlų „Baltasis albumas“, pirmoji dalis, septinta daina. Kažkur, lyg iš pačios pasąmonės Andersui iškilo ištisas senų prisiminimų ir jausmų spektras.

Jis nedelsdamas įjungė kompiuterį. Kaimyno pasakojimą galėjo išmesti iš galvos kaip smagią istoriją, tačiau, įvedęs keletą paieškos žodžių, panaršęs po internetą, Andersas pajuto, kaip širdis ėmė smarkiau plakti. Jis nerado nieko, kas prieštarautų išgirstai istorijai. Jeigu visa tai yra tiesa, tai galėtų būti tikra sensacija. Tačiau savyje jis pajuto kažkokį abejingumą. O juk aistringas senienų rinkėjas turėtų džiūgauti. Kažkas jame priešinosi, skatino visa tai pamiršti.

Buvo toks metas, kai jis apie „Lucy“ žinojo viską. Ta vyšnių raudonumo gitara „Gibson Les Paul 1957“ priklausė Erikui Kleptonui. Džordžas Harisonas paprašė, kad jis studijoj įgrotų Džordžo sukurtą dainą „While my guitar gently weeps“. Po įrašo Harisonas gavo tą gitarą dovanų. 1973 metais toji gitara buvo pavogta Beverli Hilse ir, kaip spėjama, galutinai pradingo kažkur Meksikoje. Andersui nereikėjo žemėlapio, kad įsitikintų, jog San Diegas buvo to vagies pusiaukelė.

Galbūt ta pati gitara dabar atsirado vos už kelių valandų kelio automobiliu.

Ši mintis jį apstulbino.

Tuo metu meno ir antikvarinių daiktų kainos atitiko bendrą konjunktūrą, o senų, geros kokybės gitarų vertė smarkiai didėjo. Tai buvo viliojanti investicija, vyrai jau žilais smilkiniais, nebeišmanantys, kur dėti savo turtus, geidė bet kokia kaina susigrąžinti savo jaunystės svajonių simbolius.

Jie patys seniai jau nebegrojo.

Jeigu tai ta pati garsioji gitara, jos kainą buvo galima nuspėti. Kai aukcione buvo parduodama Eriko Kleptono gitara „Blackie", galutinis pasiūlymas išaugo iki septynių ir septynių dešimtųjų milijono kronų. Jeigu pasklistų gandas, kur dar galima rasti „Lucy", to keistuolio trobelė neatsigintų įsilaužėlių.

Anderso kolekcijoj gitarų nebuvo, jis vengė jų, tačiau dabar panoro įsigyti – Norlandas ėmė jį traukti kaip magnetas.

Kita Anderso esybės dalis tetroško, kad sukeltos dulkės greičiau nusėstų.

Prabėgo kelios tokių dvejonių dienos. Anderso viduje vis labiau kaupėsi neaiškus ilgesys. Kol kas ryškiau neapibrėžtas ir nesuprantamas, nesusietas nei su kokia nors vieta, nei su konkrečiu žmogum – jis ilgėjosi kažkokio neaiškaus sprendimo. Andersas jautėsi pasiklydęs dabartyje. Jis norėjo pabėgti nuo to, kas yra, ir patekti į tai, kas galėtų būti. Kad paskui, kai viskas pasidarys daugmaž aišku, galėtų laiku sustoti ir pažvelgti atgal.

Kiekvieną rytą, kai nenorom prabusdavo, jo mintys nuskrisdavo prie tos „Lucy". Tai, kad gitara gali būti atokiam Norlando kaime, jam vis labiau nedavė ramybės. Bijodamas prarasti tokią

viltį, jis galbūt ir atidėliojo savo kelionę. Kiekvieną dieną nerimaudamas „Google“ paieškos laukelyje įrašydavo žodį „Lucy“ ir žiūrėjo, ar jo nebus kas nors aplenkęs.

Nebenorėdamas toliau savęs kankinti tokiom dvejonėm, jis pagaliau ryžosi važiuoti ir jam pavyko nusigauti net iki Sundsvalio.

4 skyrius

Helena išgirdo, kaip atsidarė vonios kambario durys ir nuo Emeli žingsnių sugirgždėjo medinės prieškambario grindys. Helena atsikėlė eiti, bet liko stovėti prie miegamojo lango. Namą gaubė tamsi naktis, mėnulio nesimatė. Keliu praslinko automobilio šviesos. Ji nulydėjo šviesas akimis ir pagalvojo: kur tas automobilis dabar taip vėlai susiruošė.

Paskui įsižiūrėjo į šmėkšantį savo siluetą. Neryškus, lange atsispindintis kontūras. Tokia pat neryški kaip tas atspindys jautėsi ir ji pati.

Du patys svarbiausi jos vaidmenys nebeteko reikšmės. Martinas ją paliko, dukters mėginimas išsilaisvinti buvo akivaizdus. Ji niekam nebereikalinga, niekieno negeidžiama. Likęs tik jos šešėlis, viešbutis – vienintelė vertybė, kurios ji vis dar tvirtai įsikibusi laikosi. Visa kita – jau nebe jos, svetima.

Vieniša išsiskyrusi motina.

Toks realybės ir savęs pačios suvokimas buvo taip nutolęs nuo jos ketinimų, tiesiog netilpo galvoje. Deja, kitų minčių nebuvo, beliko tuštuma. Ką gi tas lange atsispindintis jos

siluetas dar galėtų reikšti? Ji grįžo į tą dieną, kai visa tai atsitiko.

– Atsisėsk, Helena, mudviem reikia pasikalbėti.

Viskas prasidėjo nuo tų paprastų žodžių. Tačiau ji pajuto, kad artinasi kažkas grėsminga. Kambarį užtvindo gresianti nelaimėmis nuojauta, jos krūtinę suspaudžia nematomas diržas.

Martinas su mėlynu kombinezonu. Netrukus eis į tvartą dažyti sienų. Ji skuba pasičiupusi pirkinių sąrašą – tuoj būtų sėdusi į automobilį ir važiavusi į dažų parduotuvę.

Lyg ir eilinė, įprasta diena.

Tai, kas dar bus pasakyta, tvyro lyg paskutinė jų pasitikėjimo akimirka.

Paskui ji sunkiai prisimins, kokie ten žodžiai buvo ištarti. Martinas kalba tarsi iš kito tunelio galo, jis pavaizduoja tokią jų gyvenimo tikrovę, kokios ji niekada nesitikėjo. Ne, taip nusakytos tikrovės ji niekada nepripažins, jeigu ji sutiktų, jog tai yra tiesa, gyvenimas nebetektų prasmės.

Helena atsistoja, išeina į kiemą ir pasuka prie automobilio. Tarsi užburta dažų parduotuvėje pedantiškai laikosi savo pirkinių sąrašo. Įprastais judesiais ima nuo lentynų prekes ir deda į vežimėlį, persimeta keliais žodžiais su pardavėja, grįždama prisipila automobilio baką degalų. Kasdienė tikrovė atrodo nepažeista.

Tačiau naktimis ji pradeda blogai miegoti, kažkas gniaužia krūtinę, dieną stengiasi viską daryti taip, lyg nieko nebūtų įvykę. Martinas atrodo nusiminęs, jis norėtų tęsti jų pokalbį, bet ji vis kuo nors užsiėmusi. Ruošia viešbučio svečiams pusryčius, tvarko kambarius, kloja lovas, gamina vakarienę.

Stengiasi išsaugoti gyvenimą.

Martinas ją sekioja po kambarius, mėgina išsikalbėti. O ji vis kažkur lekia, skuba, triūsia – stengiasi, kad to pokalbio nebūtų. Ketvirtą dieną jis numoja į visa tai ranka ir pradeda krautis daiktus. Ji mato, kad jo drabužiai jau dingę iš spintos, jie sudėti į krepšį ir į kartonines dėžes. Knygų lentynoj, kur stovėjo Martino knygos ir kompaktinės plokštelės, žioji tuščia ertmė. Visa kita jis palieka jai. Kartais ko nors jos paklausia, bet ji tik gūžteli pečiais. Nuo nemigos jai svaigsta galva. Mintys išsisklaidžiusios į visus pašalius, jai sunku ką nors suvokti.

Nors Martinas atrodo palūžęs, tačiau Helena pastebi, kaip jis tramdo per didelį savo uolumą, artėjančios permainos džiugesį. Sunkiai slepiamą lūkestį. Jis jau gyvena kažkur ten. O ji pasilieka čia. Viena su tuo, kas jai dar liko.

Šešta diena, ji nebeišlaiko. Netikėtai išgirsta, kaip jis kalba telefonu. Visa tai, apie ką jis jai sakė, staiga sugrįžta, tampa realybe, jo balse ji dabar girdi tai, kas anksčiau buvo skiriama tik jai. Visas kūnas virsta žaizda. Baimė atima žadą, jai trūksta oro, mintys blaškosi tarsi kokie panikos apimti žvėrys narvuose.

Matydamas jos neviltį jis dar apkabina ją. Jos rankos nusvirusios, ji nebeįstengia jų pajudinti. Jiedu taip liečiasi paskutinį kartą.

Ji trokšta tik vieno – priversti, kad ir jis pajustų tą patį, ką dabar jaučia ji, tegul ir jis pasijunta toks pat sugniuždytas, palaužtas ir bejėgis.

Kitą dieną, kai Martinas išvažiuoja, ji ima dažyti septintu numeriu pažymėtą kambarį.

Durys į Emeli kambarį vis dar uždarytos. Helena pridėjusi ausį pasiklausė, viduje buvo tylu. Ji pastukseno jai Morzės abėcėle. *Vaikeli, būkime kartu, kol miegas mus išskirs.*

Nesulaukusi atsakymo, pravėrė duris, prieškambario šviestuvas išryškino apklotą ant Emeli nugaros.

– Labanakt, iki rytojaus.

– Mhm.

Emeli gulėjo nusigręžusi į sieną, Helena, norėdama sušvelninti atsiradusią įtampą, priėjusi paglostė dukters plaukus.

– Man labai gaila, kad buvau tokia surūgusi, nenorėjau to. Tiesiog esu baisiai pavargus. Be reikalo tave užsipuoliau.

Emeli dar labiau užsitraukė ant savęs apklotą.

– Viskas okei, labanakt.

Nors dukters reakcija jai buvo aiški, Helena tebestovėjo. Kiek daug nepasakytų žodžių. Ir jos pačios žodžiai darėsi vis šykštesni, nenorėjo prasiveržti pro lūpas, tarsi kas trukdė juos ištarti. Ji taip troško paguodos, suraminimo. Norėjo, kad Emeli pasakytų: aš suprantu, kodėl tu tokia pavargus. Esu dėkinga už tai, kad tu taip stengiesi, kovoji dėl mūsų kiekvieną dieną. Būkime kartu, ir viskas netrukus pagerės. Tačiau Emeli niekada tų trokštamų žodžių jai nepasakė, Helena ir pati suprato, kad ji per daug nori.

Emeli pakako ir jos pačios nusivylimo ir liūdesio.

Dukros mobilusis telefonas gulėjo ant grindų, prie lovos. Helena vos susilaikė jo nepaėmusi. Ji kartkartėm slapta pasižiūrėdavo į Emeli pokalbių sąrašą, buvo smalsu sužinoti, ar Martinas dažnai paskambina dukrai. Šį vakarą jai ypač norėjosi tuo įsitikinti. SMS žinučių ji niekada nerasdavo, nei atėjusių, nei išsiųstų, Emeli jas tikriausiai ištrina. Tą mobilųjį telefoną jai ir buvo nupirkęs Martinas. Helena negalėjo dukrai uždrausti juo naudotis. Bet ją šiek tiek erzino, kad jiedu palaiko ryšį jai už nugaros. Ar dažnai tai vyksta?

Tačiau Helena šį kartą jos telefono nepalietė. Jeigu būtų užklupta, Emeli supyktų, ir tai būtų tik į naudą Martinui.

Helena nuėjo į vonios kambarį ir nusiprausė veidą. Vakarinis tualetas truko neilgai, jai nereikdavo nusivalyti pudros. Kai atsikėlė į kaimą, jos įpročiai pasikeitė. Iš pradžių ji čia jautėsi laisvesnė – nebereikia dažytis ir dėvėti griežtesnių drabužių, ankstesnėj jos darbovietėj tai buvo pageidaujama. Pamažu ji liovėsi naudotis kosmetika. Dar vėliau, jau po visko, ji priekaištavo sau, kad apsileido, nebesigražino. Per menkai rūpinosi savo išvaizda. Neberasdavo laiko nuvažiuoti pas kirpėją, pati apsikarpydavo nušiurusius plaukų galiukus. Net nemėgindavo nors retkarčiais dailiau apsitaisyti.

Bent jau dėl Martino galėjo pasipuošti.

Jo naujoji draugė ir buvo viena iš tų, kurioms Helena visada pavydėdavo. Neaukšta, smulkutė, tarsi sukurta, kad vyras, pernešęs per slenkstį, atsargiai paguldytų į minkštą jų guolį. Helena buvo liekna, tačiau būdama metro aštuoniasdešimt vieno centimetro jautėsi negrabi. O Martino naujoji, žinoma, buvo gražesnė, atrodė lyg nesidažanti, nors Helena matė jos kosmetikos arsenalą, kai toji kelias savaites buvo viešbučio įnamė, o Helenai tekdavo tvarkyti jos kambarį.

Šviesos vonios kambaryje Helena neužgesino ir paliko praviras duris. Šviesos takelis tamsiame prieškambaryje buvo skirtas Emeli. Duktė iš jos buvo paveldėjusi tamsos baimę. Heleną visada toji bėda apnikdavo, kai Martinui tekdavo kur nors išvažiuoti. Tačiau dabar, kai jie gyveno atskirai, tos baimės staiga nebeliko. Anksčiau naktimis ji nerimaudavo dėl kiekvieno krebždesio, dabar ausų kamštukai nustelbdavo ne

tik šilto oro pūstuvo šnaresį, bet ir garsus, kuriuos ji anksčiau priskirdavo galimiems įsilaužėliams. Dabar, kad ir kas name dėtųsi, ji miegodavo ramiai. Vis tiek viskam jau galas, koks skirtumas – vienu įsibrovėliu daugiau ar mažiau.

Helena apsivilko flanelinę pižamą ir paniro po patalais. Ausų kamštukai gulėjo ant naktinio staliuko, ji patogiai įsitaisė lovoje ir rūpestingai sumurdė į ausis geltonus paslankius kamštukus. Kai nieko nebegirdi ir lauki, kol užmigsi, dar būtina įveikti savo baimę. Naktį žmogaus oda darosi jautresnė, tarsi suplonėja. Todėl Helena skubėdavo kuo greičiau užmigti, jei tik kiek uždelsdavo, imdavo klaidžioti, artėti prie pavojingos ribos, kurios privalėjo saugotis. Jautė, kad neištvertų, jeigu reikėtų ją peržengti. Nevilčiai ji privalėjo nepasiduoti tol, kol neviltis turi žeidžiančią savo galią. Kitaip stačia galva iš įprastos kasdienybės kristų tarsi į kokią tamsią pragarmę, iš kurios kelio atgal neberastų.

Teliktų gėda dėl visų nesėkmių.

Nebeatitaisomas pralaimėjimas.

Kartais ji dar prisimindavo save, dvidešimt penkerių metų moterį, kuria kadaise buvo. Tada ir sutiko Martiną, leidosi su juo į gyvenimą, prisikrovusi į savo sielos ertmes įvairiausio šlamšto. Jos žemėlapis buvo nubraižytas pagal paauglystėj išmoktą trafaretą, tada nebuvo į ką atsiremti, visas gyvenimas sukosi aplink jos prasigėrusią motiną. Helena visaip stengėsi tą faktą nuslėpti. Tėvo niekada nebuvo, jis dingo, ji net nesuspėjo susikurti jo paveikslo.

Helena jau neprisiminė, kada pirmą kartą išgirdusi žodžius apie save kaip apie užgrūdintą, atsparų vaiką, bet gana anksti suprato pati tokia esanti. Gal tai pasakė kuris nors mokytojas,

perpratęs jos gudravimą, apsimetinėjimą ir nujausdamas, ką ji patiria namuose. Mokytojai stebėjosi, kad ji puikiai paruošia pamokas, beveik visada yra viena iš geriausių mokinių. Jie tikriausiai nesuvokė, jog tai – vienintelis jos išsigelbėjimas. Reikia būti stropiai, visiems įtikti ir įsiteikti, norint užsitikrinti sau vietą. Bet kokią? Kur? Šito ji pati nežinojo, ji tiesiog stengėsi – geri pažymiai garantavo jai ateitį.

Visokių žmonių ateidavo į jos namus. Ji privalėjo būti akyla, budri. Nežinojo, kuo gali pasitikėti, prireikus prašyti pagalbos. Kaip ir visi vaikai, Helena mylėjo savo mamą ir kantriai laukdavo, kada ji parodys jai savo meilę. Helena ir jos sesuo – abi išmoko atskirti, kada tokia galimybė labiausiai tikėtina. To reikėdavo laukti tais retais atvejais, kai motina būdavo blaivi ir ją apimdavo gėda dėl savo ydos. Jos nevertino išgėrusios motinos lipšnumo ir meilikavimo, tada ji atrodydavo joms kaip svetimas žmogus. Seserų lūkesčiai atgydavo, kai motinai praeidavo pagirios, kokią savaitę ji graužsaid savo, gailėdavosi, žadėdavo, kad viskas pasikeis, tereikia, kad jos atleistų jai. Ir jos atleisdavo, bet niekas nesikeisdavo. Vaikystė prabėgo stengiantis kaip nors sumažinti per didelę atskirtį, užglaistyti ir desperatiškai sušvelninti priežastis, dėl kurių jai daugiausia tekdavo kentėti.

Taip ji skynėsi kelią į gyvenimą. Rinkosi draugus. Ją viliojo neprieraišūs, nelaimingi vyrai, jie atrodė jai įdomūs, paslaptingi. Helenai tai buvo kaip koks iššūkis – pelnyti jų meilę, atjausti, paguosti juos ir pamėginti išgydyti. Santykius lėmė vyrai, norėdama pelnyti jų dėmesį, ji būdavo priversta prisitaikyti. Taip buvo išmokyta, įsisąmoninusi, kad meilė tik šitaip tegali egzistuoti. Įnoringas vyrų savanaudiškumas jai atrodė priimtinas, neprieštaravo jos lūkesčiams.

Bet štai ji sutiko Martiną.

Jis buvo paprastas, niekuo ypatingu nepasižymintis vaikinas, Stokholmo universitetete studijavo sociologiją. Buvo kilęs iš tokios pat paprastos šeimos, jo tėvai niekuo neišsiskiriantys, užaugo paprastam vienon eilėn sujungtam name tokioj vietoj, kur gyveno bent iš pažiūros paprasti žmonės. Būtent toks normalumas ir patraukė jos dėmesį. Kai kitos merginos troško būti stiuardesėm, gydytojom arba aktorėm, jos vaikystės svajonė buvo kada nors tapti tokia kaip visi.

Tarp jos ir Martino nebuvo didelės aistros, veikiau nuosaikus suartėjimas, kurį retkarčiais trikdydavo jos negebėjimas. Išaugęs geresnėmis gyvenimo sąlygomis, Martinas buvo patikimas, dėmesingas, nuspėjamas, tačiau tos jo savybės netrukus jai ėmė kelti problemų. Iki tol ji buvo susidūrusi tik su įnoringais vyrais. Tad iš pradžių pamėgino išprovokuoti tikrąją Martino pusę, ji spėjo, kad ji yra blogesnė, slepiama jo pataikūniško fasado. Bet Martinas buvo toks pat kaip ir anksčiau. Helena sutriko, kažkas jai čia pasirodė nebe taip. Martinas nesileido provokuojamas, jis tik nustebęs *jos* klausdavo, ką tokio turėtų padaryti, kad jai būtų gera. Keletą kartų ji buvo benutraukianti jų santykius – su Martinu ji nepajusdavo to adrenalino, kurio gaudavo iš ankstesnių nepastovių santykių, nuoširdus Martino dėmesys jai kėlė įtarimą. Rami būsena jos nė kiek nedžiugino. Helena nebežinojo, kaip turėtų elgtis, anksčiau nieko panašaus nebuvo patyrusi.

Martinas nepasidavė – koks buvo, toks ir pasiliko. Prisimindama tai, Helena stebėjosi, kaip jis iškentė visus tuos metus, kai ji bandydavo jo meilės tvirtumą. Vėliau jis prisipažins, kad jam labai padėjo sociologijos studijos. Jį savotiškai patraukė Helenos elgesys, kurį buvo galima susieti su jos vaikyste.

Helena pati sau viena kartais pamąstydavo apie tą jo prisipažinimą. Net prabėgus daugeliui metų ji tebesijautė užgauta, pažeminta, kad buvo tapusi tarsi kokiu jo studijų objektu, tačiau ji kruopščiai slėpė tą savo nuoskaudą nenorėdama pasirodyti nedėkinga. Šiaip ar taip, Martinas jai padėjo įveikti vaikystės skriaudas. Apkabindavo, priglausdavo, kai naktimis ją apimdavo baimė, kai imdavo griūti visos apsauginės sienos, atrodydavo, kad ji ima byrėti iš vidaus. Martinas, kaip geras terapeutas ir meilužis, vedė ją per visus skausmus, jiedu kartu leisdavosi jos vaikystės šunkeliais ir šalindavo visas buvusias kliūtis. Neliko nė vieno nenuristo akmens, nė vienos kaukės, nenuplėštos nuo veido. Kai ji pagaliau išdrįso iškuopti juodžiausias savo sielos kertes – tuos prisiminimus, kurie niokojo jos vidinį pasaulį, jo meilė išliko nepakitusi. Kai viskas atlėgo, kai Helena suprato, jog praeities nesugrąžinsi, ji pagaliau tapo tuo, kuo norėjo būti. Jausmų audros, prieš kurias anksčiau būdavo bejėgė, pagaliau nurimo. Jos pasaulio žemėlapis buvo perbraižytas iš naujo.

Virsmas, kurį patyrė per tuos bendro gyvenimo metus, buvo toks reikšmingas, jog dalis jos ankstesnių prisiminimų atrodė lyg būtų nebe jos. Ji buvo pasikeitusi.

Dabar galvodama apie jų buvusią santuoką ji suvokė, kad pirmieji penkeri metai buvo patys intymiausi. Buvo metas, kai jai atrodė, kad Martinui ji tėra tik paprastas projektas: „Helena – alkoholikės duktė“. Meilė, supinta su aistringom jos reabilitacijos pastangom. Jo pirštai modeliavo naująją Heleną, o ji stengėsi būti tokia, kokios jis, kaip ji manė, norėjo – paprasta moteris, galiausiai įstengusi atsistoti ant savo kojų. Pasiektas rezultatas galbūt jį šiek tiek nuvylė. Gal vėliau jis ilgėjosi tos baikščios būtybės, kuri stengėsi išsaugoti tam tikrą atstumą,

bet vėliau leidosi klusniai vedžiojama po tamsius savo sielos užkaborius. Jai tai buvo kaip košmariškas sapnas, jam – kaip jo žinias papildantis tyrimas. Išmokęs terminus, žinodamas priežastis, tačiau stokodamas patirties jis vis dėlto nesuprato, ką ji iš tikrųjų jaučia.

Galbūt prisitaikymas ir buvo didžiausias jos sugebėjimas. Sugebėjimas perprasti kitų norus ir stengtis su kaupu juos išpildyti. Chameleonas, ieškantis draugystės, pasirengęs prireikus keisti savo išvaizdą.

Skyrybos reikalavo naujo virsmo. Dabar ji išgyveno nykią perėjimo būseną. Šį kartą ji buvo viena. Neliko aplinkos, kuri galėtų ją formuoti, nė vieno žmogaus, kuris įduotų jai siūlelio galą.

Kiek kartų žmogus pajėgus iš esmės pasikeisti?

Pagaliau ji užmigo, buvo mirtinai išvargusi.

5 skyrius

Palatoje, kur atsimerkęs gulėjo Andersas, virš durų kabojo laikrodis. Neturėdamas kur kitur nukreipti dėmesio, prietemoj stebėjo vienodus sekundžių rodyklės žingsnius. Tolygiais tarpais sekundė, minutė pavirsdavo praeitim, tokiu pat ritmu trumpėjo ir jo ateitis. Jam tai buvo vis tiek. Mirtis jam reiškė ne kažką labai dramatiška, o vien tiktai nebūtį. Gal šiek tiek trikdė tai, kad persisotinęs gyvenimu jis nejautė jokio noro baigti savą gyvenimą. Priešingai, buvo įsitikinęs, kad dar daug ko nepadarė, tačiau jo tikslo siekimą temdė kažkoks nesuvokiamas galimos nesėkmės pojūtis. Nežinia, kodėl jį kartais imdavo baimė, kad jis kraustosi iš proto.

Iš kur tokios mintys, tie svarstymai ir beprasmiai klausimai – niekas, net jis pats, neįstengė paaiškinti. Čia bet kas galėjo sužadinti tokią minčių painiavą. Jo žvilgsnis vėl nukrypo į laikrodį, kurio rodyklės trumpino gyvenimą.

Kur dingsta tas praėjęs laikas? Kaip atsiranda ateitis? Galbūt *laikas* – tik nuotolio matas tarp skirtingų įvykių? Juo galima pasikliauti tol, kol akimis seki rodykles, parodančias laiko

tekėjimą. Atitrauksi akis, ir laikas pasileis tau šuoliais arba sulėtės, nelygu, kuo jį pripildysi. Argi laikas gali būti pastovus, jeigu kai kurios akimirkos sugeba nuspalvinti kitas?

Bet kokį žmogaus pasirinkimą arba tai, ko jis nepasirinko.

Jeigu žodžius „laisva valia“ suprasime kaip mūsų gebėjimą nukreipti savo dėmesį ten, kur mes norim, kiek laisvos valios lieka tada, kai į minkštą kiautą įsirėžia gilus įspaudas?

Širdis vėliau pamirš, kas įvyko.

I look at the world and I notice it's turning
While my guitar gently weeps

Bitlų „Baltasis albumas“, pirmoji dalis, septinta daina. Andersui tai buvo atgaiva, savotiškas prieglobstis, dar būdamas devynerių suprato, kad pasaulis – apgaulingas ir nepastovus, nes jam pačiam pagrindas ėmė slysti iš po kojų. Niekad jau nebebus taip, kaip buvo. Tad jis pasirinko mėgstamą plokštelę ir pagal tą melodiją ėmė kurti savo pasaulį, kuris buvo tolimas tikrovei.

Tarsi apakintas jis pasinėrė į tą skambią melodiją. Užsispyręs atkakliai stengėsi perprasti ją ir pagroti savo gitara. Nepraleisti nė vieno niuanso. Kelis mėnesius vargo, mėgindamas perteikti tuos pačius garsus, plokštelė nuo begalinio kartojimo jau buvo subraižyta. Anderso pirštų galai net nusilupo, tačiau Eriko Kleptono gitaros „Gibson“ garsai jam padėjo daug ką iškęsti. Tai, ko negalėjo išreikšti žodžiais, jis stengėsi pasakyti savo gitara, ji tapo tarytum kokiu jo gyvenimo liudytoju, o gal net vertėju. Tik paėmęs į rankas gitarą išdrįsdavo atskleisti savo jausmus. Jo liūdesys pavirsdavo garsais, dabar tas liūdesys jau nebegalėjo Anderso įveikti.

Jis stropiai lankė mokyklą, o po pamokų iš karto skubėdavo namo. Užbėgęs laiptais smukdavo į savo kambarį. Muzika jam buvo kaip oras, čia buvo jo slaptavietė, kur jis galėdavo nuo visų atsiriboti, o laikas bėgo sau. Kai jis pagaliau išdrįsdavo išeiti iš to svaigaus garsų burbulo, pasaulis atrodė vėl atgavęs spalvas, oras, stebėtina, vėl tinkamas alsuoti. Jam tai pasidarė įprasta.

Su gitara jis atsistojo prieš pasaulį.

Jo taupyklė greitai ištuštėjo, pinigus jis išleido plokštelėms. Andersas ne tik klausydavosi, bet ir analizuodavo melodijas, tarsi suskaidydavo į gabaliukus, o paskui su begaline kantrybe, beveik su įniršiu visa tai stengėsi atkurti savo gitara. Džimis Hendriksas, Džefas Bekas, Peteris Grynas, Džimis Peidžas, Ričis Blekmoras. Kiekviena įveikta solinė daina buvo lyg nauja pakopa, dar viena įminta paslaptis. Gitara jį vis labiau viliojo ir traukė, gyvenimas jam nebeatrodė nuobodus. Andersas jautėsi kaip koks alchemikas, ieškantis lemtingos formulės, klajojo po bekraštį pasaulį, kirto daugybę sienų, bet niekur ilgiau neapsistojo. Vis atsirasdavo ką groti, išmokti ką nors nauja.

Galiausiai jį apėmė euforija – jis šį tą jau sugeba!

Jo ateities svajonė – kada nors tapti tokiu pat garsiu atlikėju kaip jo garbinami muzikantai, sukūręs tokias melodijas, kurių pasaulis dar niekad negirdėjo. Reikia taip tobulai įvaldyti savo instrumentą, kad jis taptų tarsi jo sielos dalimi. Andersas neturėjo pinigų, tačiau tai, ko troško, nebuvo galima nupirkti už jokius pinigus, tikroji kaina buvo laikas, o vienintelė kliūtis – jo ištvermė.

Tačiau atkaklumo jam pakako.

Gitaros mokytojas buvo nustebintas. Dailės ir muzikos mokyklos koncertuose jis tapo pažiba, pagaliau jo svajonė

išsipildė – jam buvo pasiūlyta groti vienoje geriausių miesto grupių. Jis ten buvo jauniausias, bet jau aplenkęs kitus, grodamas užsidirbo pinigų ir nusipirko Gibsono gitarą.

Paauglystės metais jis daugelį dalykų atidėjo į šalį. Buvo susiradęs pašaukimą ir nebematė reikalo dar kam nors eikvoti savo laiko. Jo vedliais buvo garsieji gitaristai: Angusas Jongas, Edis van Halenas, Markas Knopleris ir Roris Galaheris. Tuometinės žvaigždės, sektini gitaros meistrai, atskleidę naujas galimybes. Apie gitaras jis dabar žinojo viską. Gitarą laikė ypatingos krypties meno instrumentu, žavėjosi kiekviena jo smulkmena.

Jį tik retkarčiais apimdavo įstabus jausmas, iš skausmo ir netekties atsiradusi aistra, užliedavo džiaugsmas. Ar tokia laimė, kurią jis jaučia dabar, ilgalaikė?

Vėliau atėjo pirmoji meilė. Ji nebuvo nei drovi, nei atsargi, neklausė, ar jis, daug ką iškentėjęs, dar norėtų žaisti tokį žaidimą. Meilė beregint užvaldė jį. Visa savo esybe jis troško meilės, jo godulys buvo nesuvaldomas. Jis įsileido ją be jokių išlygų. Meilė užtvindė jį, pasiglemžė, jis ir ji susiliejo, jie susilydė į viena, Andersas jau nebežinojo, kieno širdis jame plaka.

Jos vardas buvo Katarina, jiems buvo po septyniolika metų.

Katarina buvo kilusi iš pasiturinčios šeimos, ne taip kaip Andersas, jos šeimoje gyvenimas virte virė. Per vakarienę prie stalo užsimegzdavo triukšmingos diskusijos, tačiau dėl to niekas nesipyko. Tiesiog be jokios baimės ir nesutarimų buvo išsakomos įvairios nuomonės. Tėvai laikė pakavimo įmonę, jie vieninteliai visoj Hiuskvarnoj, kiek jis žinojo, savo vilos kieme turėjo plaukimo baseiną. Andersas gerai sutarė su

visais Katarinos šeimos nariais. Ji dar turėjo dvi seseris, jos tėvas jautėsi vienišas, stokojo vyriškos draugijos ir draugiškai priėmė Andersą kaip būsimą savo šeimos narį. Andersas čia vėl pasijuto nebe vienas ir mieliau leisdavo laiką jų, o ne savo namuose.

Kartais visa šeima ateidavo pasiklausyti, kaip jis skambina. Jie visi, kaip ir Katarina, žavėjosi jo grojimu. Andersas džiaugėsi, galėdamas parodyti jiems savo meistriškumą. Gitara padėdavo jam pasijusti reikšmingam, o to jis pasigesdavo anksčiau. Galėjo didžiuotis tuo, kad juo žavisi, kad savo talentą išugdė vien atkakliu savo darbu. Didžiausią malonumą patirdavo tada, kai vienas pats su gitara pasinerdavo į magišką, belaikę erdvę, kurioje muzikai nebuvo jokių kliūčių. Jis rasdavo įstabių sąskambių, net nemanė, kad tokių apskritai gali būti.

Paskui, kai jį iš to svaigulio pažadindavo plojimai, dar nebūdavo tikras, ar iš tiesų čia grojo jis.

Tik jausdavo ypatingą ramybę.

Kai Andersui buvo devyniolika, garsas apie jo talentą pasklido už miesto ribų. Tą vakarą jiedu su Katarina turėjo švęsti jų draugystės dvejų metų sukaktį, Andersas ką tik buvo gavęs pasiūlymą iš Stokholmo ir Geteborgo muzikos grupių. Dešimtmetį trukęs atkaklus darbas priartino svajonę, jam tereikėjo ištiesti ranką ir ją paimti.

Tokią dieną jis pats galbūt nenorėjo kai ko matyti. Katarinos žvilgsnio, kuris nukrypo į šalį, sučiauptų lūpų. Jos veidas atrodė tarsi užgesęs, atgijo tik tuomet, kai ji prakalbo apie Magnusą Bergmaną. Šis vaikinas buvo įstojęs į Aukštąją prekybos mokyklą Stokholme.

Iš tokio galėjo išeiti rimtesnis žmogus.

Jiedu sėdėjo jos kambaryje ant lovos, Andersas, kaip visada apsikabinęs gitarą, ir čia jis pastebėjo, kad jo mylimąją tarytum kažkas pakeitė, jo Katarina jau nebe ta. Ji vis dar mėgo muziką, tačiau dabar, jam tokiu lemtingu metu, nebelaikė muzikos rimta profesija. Ji nerišliai, tarsi išsisukinėdama aiškino, kad norinti turėti tokį gyvenimą, kuriam užtikrinti reikia ekonominio saugumo. Esą, čia jų nuomonės skiriasi, jų ateities svajonės nebesutampa. Katarina norėtų įstoti į universitetą, įgyti aukštąjį išsilavinimą ir pradėti šeimos verslą kaip ir jos tėvai, tai būtų neįmanoma, jeigu jis nuolat važinėtų į gastroles. Katarina prisipažino – ji tarytum styga, kuri turi varžytis su kitom stygom, pritvirtintom prie jo gitaros.

Tie žodžiai jam buvo smūgis į paširdžius. Jis dar mėgino kažką įrodinėti, bet ji nuvijo tai kaip erzinančius cigaretės dūmus. Jis neteko žado nuo tokio staigaus jos atšalimo. Katarina vis dar tebebuvo jo sieloj, užėmusi ten tarsi savaime suprantamą vietą, ir ūmai tapo tokia jam svetima.

Jos apsisprendimas atrodė neįveikiamas. Kad ir ką jis sakė, ji viską čia pat atremdavo savais argumentais, tarsi iš anksto būtų pasirengusi tokiam jų pokalbiui. Ji net ėmė pykti nuo jo įtikinėjimų. Norėjo greičiau baigti tą pokalbį, kad nematytų jo pažeminto. Andersas blaškėsi, apimtas pykčio ir desperacijos, jis dar veltui mėgino surasti kokią nors išeitį.

Praėjo ne viena valanda, jau ėmė švisti, tą naktį jis pasielgė taip, kaip pasielgtų kiekvienas, nenorėdamas būti atstumtas ir dėl to aukodamas savigarbą.

Jis pažadėjo nebegroti gitara ir susirasti rimtesnį darbą.

Tik brėkštant rytui jis pagaliau išgirdo – ji pavargusi jam prisipažino, – kaip yra iš tikrųjų.

Ir anksčiau buvo aplinkybių, kurios versdavo jį pakeisti gyvenimo kryptį. Jis prisiminė jas kaip reikšmingas sąskambio sudedamąsias dalis.

Viena tokia akimirka – kai ji ištarė jam kitą vardą. Katarina pasakė, kad jo vietą jos širdyje yra pakeitęs Magnusas Bergmanas.

Persmelkęs skausmas jo dar neįveikė. Skaudžius savo vaikystės išgyvenimus jis jau kokius dešimt metų laikė uždaręs savo sielos slėptuvėje, dabar ją užsklendė papildomu skląsčiu, kad ten neįsibrautų dar koks nors sielvartas. Ir šitas skausmas jau neprasibraus.

Audra nurimo, tarsi praėjo pro šalį jo net nepalietusi. Jis tapo abejingas ir išsivadavęs.

Dabar jis jau buvo kitas, kaip ir Katarina.

Išliko trys prisiminimai. Jaukūs, šurmulio pilni jos namai, kuriuos jis jau laikė savais. Tas jos pasišaipymas, prunkštelėjimas – kokio jis tikisi darbo, jei po gimnazijos dvejus metus mokėsi muzikos? Pagaliau – gitara, kurią jis padėjo į šalį kaip savo klastingą suvedžiotoją.

Ne, laimės jam, matyt, *nelemta* patirti. Aistra buvo gimusi iš skausmingos netekties, per ją jis buvo susiradęs džiaugsmą. Metas atsiskaityti, netektis už netektį – atrodytų teisinga.

Kai jis išėjo iš Katarinos namų, žinodamas, kad niekada su niekuo iš tos šeimos nebesimatys, jo gyvenimas įgavo naują postūmį – jis padarys viską, kad Katarina kada nors pasigailėtų, suprastų klaidingai pasirinkusi.

Kažkur viskas prasideda.

Prabėgo dvidešimt aštuoneri metai, jis guli Sundsvalio ligoninės intensyviosios priežiūros palatoj, dabar žiūri į laikrodį ir

mąsto, kad sunku atskirti grūdus nuo pelų. Prisiminė – kažkur buvo skaitęs, kad žmogui vienodai kenkia ir nuolatinė sėkmė, ir nesėkmė. Gal dėl to jis ir neteko buvusio veržlumo, varomosios jėgos. Anksčiau jam velniškai sekėsi. Prieš dvidešimt aštuonerius metus padėjęs gitarą, savo atkaklumą jis nukreipė kitur – užsispyrė per porą metų užsidirbti pirmąjį milijoną.

Po savaitės, kai jie išsiskyrė, jis pardavė savo gitarą, kad galėtų persikelti į Stokholmą. Ten jis susipažino su vienu Upsalos universiteto pirmosios laidos programuotoju. Jiedu susitiko per kažkokį vakarėlį, tada visi šaipėsi, kai programuotojas tikino, kad po dešimties metų Švedijoje bus per du šimtus tūkstančių namų kompiuterių. Andersas jau iš scenos garso specialistų buvo girdėjęs apie būsimas kompiuterių galimybes, jis pajuto čia radęs sau tinkamą nišą.

Jam tik reikėjo pasiskubinti.

Pasitelkti drąsos, daugiau negu tiems, kurie mano, kad turi ką prarasti.

Tada tiedu bendraamžiai nusipirko žlungančią amerikiečių kompiuterių įmonę. Jaunatviškas užsispyrimas jiems padėjo išjudinti verslą. Anderso bendrininkas rūpinosi kompiuterine įranga, o jis pats buvo atsakingas už finansinį valdymą, nors čia jam trūko žinių ir išmanymo. Bet ir anksčiau jis buvo pradėjęs nuo nulio ir daug pasiekė. Tik veiklos pobūdis dabar jau buvo visiškai kitoks. Užuot sėdėjęs ir mokęsis, jis pasidarė tikras ryšių ir pažinčių meistras. Išmoko susirasti reikiamų žmonių ir būti ten, kur galima gauti naudingos informacijos. Jis graibstė ją kiek tik apkabindamas. Begėdiškai savinosi svetimas idėjas ir naudojosi patarimais tų, kurie net nesuprato juos dalinantys. Savamokslis mąstymas jame pažadino ilgai tūnojusį atkaklų verslininką, pirmyn jį dar stūmė ir papildoma

jėga – užslėptas jo keršto jausmas. Po trejų veiklos metų jų įmonės apyvarta jau siekė du šimtus penkiasdešimt milijonų. Dabar jau nebebuvo sunku iš kitų įmonių prisivilioti šį darbą išmanančius valdybos narius. Jie padėjo sukurti sėkmingą jų veiklos strategiją, įmonės kreivė ėmė kilti aukštyn. Andersas dirbo nežiūrėdamas dienos ar nakties. Daug važinėjo po pasaulį, stebėjo, kaip dirba užsienio kompiuterių įmonės, pasisavindavo geriausias jų idėjas ir netrukus panaudodavo savajam verslui. Iš rūpestingai parinkto kiekvieno bendradarbio buvo reikalaujama panašaus pasiaukojimo ir atsidavimo, tėvai, šeimoj turintys mažamečių vaikų, nebūdavo pageidaujami. Iš kitų įmonių buvo begėdiškai viliojami geriausi ir išmaniausi specialistai, jiems čia buvo siūlomos naudingesnės sutartys, kurioms retas teįstengė atsispirti. Dar po penkerių metų jų įmonės apyvarta jau siekė du milijardus, bet Andersas vis dar nebuvo patenkintas, jis norėjo žengti toliau. Pardavęs savo dalį, jis įkūrė sėkmingą investicijų bendrovę.

Andersas jau buvo pamiršęs, kada ir dėl ko pradėjo tą savo kelionę. Katarina buvo tik vienas iš daugelio prisiminimų, seniai užgesusi liepsna, ji tikriausiai ištekėjo už Magnuso Bergmano ir Hiuskvarnoj turėjo kokią nors nedidelę pakavimo įmonę.

Ar ji dėl ko nors gailėjosi, jis nežinojo, tai buvo smulkmena, kuriai jis neteikė reikšmės.

6 skyrius

Buvo pusė devynių, pernakvoję ir papusryčiavę, viešbučio svečiai išvyko. Emeli autobusu išvažiavo į mokyklą, namas pasidarė tuščias ir tylus. Naujų gyventojų Helena nesitikėjo sulaukti, tad buvo laisva ir dieną galėjo praleisti kaip nori. Galbūt ji pabaigs dažyti dvyliktą kambarį arba kuriam nors vonios kambaryje užglaistys plytelių tarpus. Peržvelgė darbų sąrašą, bet taip ir liko sėdėti prie stalo su kavos puodeliu. Darbų per skis, bet pirmiausia papusryčiaus.

Paukščių čiulbesys veržėsi iš lauko vidun, jo suviliota ji priėjo prie lango. Parskridusių paukščių balsų šiemet dar nebuvo girdėt, jie skelbė artėjantį pavasarį. Iš žemės ėjo pašalas, nuo ūkinio pastato stogo lašėjo. Kiekvieną rytą darėsi pastebimai šviesiau. Pilkšvai mėlynas ežero ledas naktimis jau nebetratėdavo. Jis dar buvo atkakliai įsikibęs į pakrantę, bet jo gniaužtai kasdien silpnėjo. Tyli, bet nuožmi kova, ledas, matyt, prarado savo buvusią galią, pavasariui mielesnis vanduo, jis jau prasiveržė pro ledą ir padengė ežerą žvilgančiu paviršiumi.

Helena prisiminė savo vaikystės pavasarius Velingbyje. Tuos pirmus šviesėjančius vakarus, kai žieminius batus pakeisdavo sportbačiais ir skuosdavo laiptais žemyn, išsivadavusi nuo žiemos svorio. Guminių padų girgždesys per žvyrą. Vaikai rinkdavosi asfaltuotam kieme, apsivilkę per plonom striukėm, paskubom ištrauktom iš palėpių ar spintų. Saulės įšildytas kiemo oras, vis dar vėsūs vakarai, saulei nusileidus už daugiabučių namų. Niekada gyvenimas nebuvo taip artimas, toks pilnas lūkesčių kaip tada. Rodės, pati viltis atskuba pašokom nepaisydama jokių kliūčių. Artėjanti vasara kaip kutenantis pažadas.

Dabar Helena pavasario laukė kaip niekada anksčiau. Ji vis pagalvodavo – kaip nors praleis šiuos metus, o tada viskas pakryps į gera. Ruduo, žiema jau šiaip taip įveikti, ateis pavasaris, vasara, ir metų data bus peržengta. Naujas gyvenimas tekės kaip tekėjęs. Jiedvi su Emeli galės pasakyti: „Pernai mes padarėm tą ir įveikėm aną“, norėdamos jos galės pakartoti tą patį. Pradės naują tradiciją, kai senos nebeliks.

Gal už poros šimtų metrų, kitapus kelio, buvo Andersonų sodyba. Helena pastebėjo, kaip atsidarė laukujės vieno namo durys ir ant laiptų pasirodė Ana Karin. Šalimais stovėjo kitas beveik toks pat namas, jame gyveno jaunesnis Anos Karin brolis Lasė su savo žmona. Kieme buvo tvartas ir dar keli ūkiniai pastatai. Helenos vaikystės metais toj sodyboj žmonės dar ūkininkavo, sodyba priklausė tetai Helgai, kuri ką tik pasimirė, aštuonerius metus praleidusi slaugos namuose. Per tą laiką sodyboj apsigyveno Helgos brolio vaikai, bet jie ne itin dažnai lankydavosi vienas pas kitą. Ana Karin nemėgo savo brolio, ypač jo žmonos. Helena suprato, kad tie jausmai yra

abipusiai. Į jų nesantaiką Helena nesivėlė. Ji negalėjo apsieiti be Lasės sugebėjimų, kai sugesdavo kompiuteris, o žiemą jis padėdavo jai nuvalyti sniegą. Lasės seserį, Aną Karin, Helena geriau pažinojo. Nors ta jų pažintis buvo pertrūkusi net trisdešimčiai metų. Vaikystėj, vasarom, ji buvo geriausia Helenos draugė, jų žaidimai prasidėdavo biržely ir baigdavosi rugpjūčio pradžioj. Ana Karin, nors ketvertą metų vyresnė, buvo įdomi kaip koks nuotykių romanas. Kur tik ji pasirodydavo, prasidėdavo drama. Paprasčiausiai nuvirsta su dviračiu – ir jau baisinga nelaimė, parduotuvėj pamato kokį nepažįstamą žmogų – ir štai jums įtariamasis, žudikas. Atranda kokį pageltusį kauliuką, ir jai tai – akmens amžiaus liekanos. Su Ana Karin visokie menkniekiai pasidarydavo dideli, kartais Helena, girdėdama, kaip Ana Karin namiškiams pasakoja, ką jos patyrė, negalėdavo atsistebėti, kiek daug dalykų ji pati praleido pro akis. Su Ana Karin gyvenimas atrodė patrauklesnis, tiesiog viliodavo, Helena visada norėdavo turėti tai, ką Ana Karin jau turi, bet įgytas daiktas greitai prarasdavo žavesį. Tokie patys drabužiai, tos pačios mėgstamos spalvos, tie patys laimingi skaičiai ir jų dievaitis Deividas Kesidis. Helena net išmoko jos tarmę, tačiau to įpročio netrukus turėjo atsisakyti, kad iš jos nesišaipytų namie, Velingbyje. Nuo vienų atostogų iki kitų jos viena kitai rašydavo laiškus, Helena rinkdavo tuščius butelius, parduodavo ir už tuos pinigus nusipirkdavo gražaus laiškinio popieriaus su kačiukų ar šunų paveikslėliais. Rūpestingai sudėliodavo savo mintis, norėdavo jomis dalintis su savo vasarų drauge. Velingbyje tokios kaip Ana Karin ji nesurado, kiekvieną rytą nuplėšdavo kalendoriaus lapelį ir žiūrėdavo, kiek laiko dar liko iki jų susitikimo. Siena prie Helenos lovos buvo nukabinėta Deivido Kesidžio nuotraukom, jos sesuo,

kurios lova stovėjo kitoj kambario pusėj, šaipydavosi, kad ji nė karto nėra girdėjusi to Kesidžio dainuojant.

Dar būdama vaikas, nesuvokiantis bėgančio laiko tėkmės, Helena tą vasarą nebuvo pasiruošusi jų išsiskyrimui. Toji vasara jai bus priešpaskutinė vaikystės vasara. Jai sukako vienuolika, o Anai Karin – penkiolika metų. Helena vos atvykusi pajuto, kad dabar viskas bus nebe taip, kaip būdavo anksčiau. Ji čia atvažiavo traukiniu vakare, Anos Karin niekur nebuvo matyti. Tik kitą dieną pavakary, išgirdusi mopedo burzgimą, Helena šoko prie lango. Lauke pamatė išsidažiusią merginą su išsipūtusia krūtine, ji buvo apkabinusi vaikiną su prasikalusia paaugliška barzdele. Nuojauta Helenai sakė, kad Ana Karin ją pakeitė kitu. Jos draugei vaikiški žaidimai jau buvo nebeįdomūs, tą vasarą Helena klaidžiojo, taip ir nesurasdama sau vietos, nusiminusi dėl to, ką prarado. Nebemielos buvo tos vietos, kur jos sykiu žaisdavo, ji skausmingai suprato, kad čia praėjęs laikas jau nebegrįš. Netekusi to, prie ko buvo taip prisirišusi, ji net ėmė ilgėtis savo namų. Helena, kad ir iš tolo, vis dar žavėjosi Ana Karin. Dabar ši atrodė ne tik labai graži, ji dar buvo apsupta vaikinų su burzgiančiais mopedais. Vieną kitą kartą Ana Karin buvo užėjusi, paslapčiom rūkė, pravėrusi Helenos kambario langą, o ši apsalusi klausėsi, ką draugė jai pasakoja apie savo patirtį, kažką panašaus ji buvo skaičiusi knygoje *Mano gyvenimo novelė*. Dar kitą vasarą mopedai kovą dėl Anos Karin pralaimėjo, juos nukonkuravo atsiradę rokeriai su savo automobiliais. Per paskutines savo vasaros atostogas Lindgrenų sodyboje Helena su Ana Karin nebesusitiko.

Praėjo trisdešimt dveji metai. Dabar Helena stovėjo virtuvėj prie to paties lango ir žiūrėjo į ateinančią Aną Karin, mote-

ris jau buvo gerokai papilnėjusi, pražilusius plaukus dažėsi „Schwarzkopf" dažais „Brilliance Kastanj". Nuo vaikystės laikų jiedvi pirmą kartą susitiko tą pirmąją dieną, kai tik Helena su Martinu čia atsikraustė. Ana Karin turėjo pasisakyti, kas esanti, kad Helena pagaliau ją atpažintų. Prisiminė, kaip Martinas žvilgsniu tarsi paklausė jos. *Negi čia ta pati Ana Karin, neprilygstamoji gražuolė, apie kurią tu man tiek daug esi pasakojusi?*

Helenai prireikė laiko, kol ji susitaikė su pasikeitusiu savo vaikystės draugės įvaizdžiu ir kol atgavo jos pasitikėjimą. Įtari, susvetimėjusi, Ana Karin iš pradžių į Heleną žvelgė su nepasitikėjimu, keletą kartų užėjo paklausinėti apie jų viešbučio planus, kuriems daugelis kaimo senbuvių, kaip vėliau paaiškėjo, nepritarė. Į žmogų iš Stokholmo čia buvo žvelgiama kaip į neišvengiamai turintį tam tikrų trūkumų, toks jų šaltumas labiau žeidė Martiną negu Heleną. Atsibastė iš kaži kur ir Lindgreno sodyboje atidaro viešbutį. Helena lengviau prisitaikė, šiaip ar taip, ji čia lankydavosi dar būdama maža, ko gero, šį tą protingo galėjo čia įsidėmėti, bet į viešbutį žmonės ilgai žiūrėjo įtariai. Helena su Martinu kelis mėnesius stengėsi įtikinti kaimynus, kad nelaiko savęs geresniais už vietinius. Galiausiai jiedu buvo priimti.

Bet vis dėlto tikraisiais Norlando krašto žmonėmis jie, žinoma, niekada netapo.

Helena pamažu vėl suartėjo su Ana Karin. Surado abiem suprantamus sąlyčio taškus, nors liko daug skirtumų, kuriuos reikėjo kaip nors apeiti. Jų gyvenimai buvo visai skirtingi. Per prabėgusius metus Helena skubėjo, plušėjo, lankė gimnaziją, pagal „Au Pair" mainų programą gyveno Prancūzijoje, dar keletą metų praleido svetur, grįžusi tapo diplomuota ekono-

miste. Darė karjerą ir galiausiai CV tapo toks, kad įvairūs pasiūlymai tiesiog pasipylė. O Ana Karin pasiliko gyventi kaime. Būdama aštuoniolikos susilaukė pirmojo vaiko, o paskui taip ir liko tarsi supančiota, kaip pati kalbėjo. Jau buvo patyrusi dvejas skyrybas, vyrai jos jau taip nebegrobstė, nors Ana Karin kartkartėm dar nueidavo į šokius. Jos draugystė su Helena sustiprėjo, kai Martinas grįžo į Stokholmą. Skyrybos, niekšingai moteris išdavę vyrai tapo jų pokalbių tema, ir ji jas suartino. Atsirado apie ką pašnekėti. Prieš vėją Ana Karin buvo neblogas ramstis, jos pomėgis minkyti svetimą bėdą buvo didesnis už gebėjimą džiaugtis kieno nors sėkme, tokia jau toji Ana Karin.

Laukujės durys atsidarė, ir Helena išgirdo, kaip Ana Karin įžengė į prieškambarį.

– Alio!

– Labas, užeik, – Helena iš indaujos išėmė puodelį. – Turiu ką tik užplikytos kavos.

Ana Karin stovėdama tarpdury nusiavė odinius aulinukus. Bet kokiu oru ji avėjo batus aukštais kulniukais, jie dažnai būdavo aplipę moliu. Kaimynė įsispyrė į darbines savo šlepetes ir įžengė vidun, į virtuvę.

– Sniegas jau tirpsta.

– Na, ir gerai. Pagaliau ir mes sulauksime pavasario.

– Oi, dar bus visko, žiema taip lengvai neatsitrauks. Netrukus dar privers čia sniego.

Helena į kavą įpylė pieno, įdėjo gabalėlį cukraus, kaip mėgo Ana Karin. Abi susėdo prie stalo, Ana Karin pamaišė savo kavą.

– Štai Helgos ir nebeturim.

Helena linktelėjo. Ji menkai teprisiminė Helgą Anderson. Ši buvo tyli, mažakalbė, vis užsiėmusi, pasinėrusi į darbus ir visai nesidomėjo Anos Karin reikalais, nors dukterėčia daug laiko praleisdavo ūkyje.

– Dabar jos namas pagaliau bus tavo, šitiek metų to laukei.

Ana Karin prunkštelėjo:

– Bus matyt. Esu tikra, kad Lisbetė man dar pridarys bėdos, kai reiks pasidalinti ūkį. O Lasė, tas mėmė mano brolis, jai kaip visada neprieštaraus.

Lisbetė buvo Anos Karin brolienė, kurios ji nekentė. Helena taip ir nesuprato, kada prasidėjo ta jų nesantaika, ir stengėsi į tai nesikišti.

– Ką čia gali žinoti, kaip bus, jums nėra dėl ko per daug pyktis. Žemę, trobesius pasidalinsit per pusę, tvartas tau beveik nereikalingas, Lasė galės jį pasiimti.

– Nesakyk, nesakyk taip.

– O kam tau tas tvartas?

– Pastatas geras, ką aš žinau, gal kada ateity bus galima kam nors panaudoti. Ne, tos dalybos nebus tokios paprastos, kaip tu manai. – Ana Karin priėjusi pravėrė langą, užsidegė cigaretę ir išpūtė dūmus. – Labiausiai man rūpi ne tvartas. Aš galvoju apie kaštoną.

– Kokį kaštoną?

Ana Karin kryptelėjo galva į savo sodybą.

– Viešpatie, tik jau nevaizduok, kad nežinai. Tarp mano ir Lasės namų, per patį vidurį, auga kaštonas. Žmonės sako, kad tai vienintelis toks medis, augantis šiaurėj. Kaštonas stovi pačiame kiemo vidury, aš pasiėmusi metrą išmatavau, kai jų

nebuvo namie. Kaštonas turės likti man, tai aišku kaip dieną, aš dėl jo tikrai nenusileisiu.

Helena atsistojo ir nunešusi įdėjo savo puodelį į indaplovę, pasižiūrėjo pro langą. Kaštonas simetriškai tiesė savo šakas į abu namus, tarsi norėdamas išsaugoti harmoniją.

– Bet koks tau skirtumas? Argi tas medis atrodytų menkesnis, jeigu atsidurtų Lasės pusėj?

– Jis bus mano pusėj, ir šventa.

Kartais Helena pavargdavo nuo tokio Anos Karin užsispyrimo. Atrodė, kad visokie nesutarimai jai suteikia jėgų, ji niekad nepraleisdavo progos įsijausti į kokį nors konfliktą. Helena buvo atsargi, nenorėjo jos už tai kritikuoti. Jų suartėjimas po daugelio metų skyrėsi tuo, kad dabar Helena buvo tarsi viršesnė, nė viena gerai nežinojo, kaip joms elgtis. Helena jautė, kad Ana Karin kartais pasijunta lyg ir menkesnė, neprilygstanti jai. Ima ir staiga bando įgelti, nors pašaliniams tai gali atrodyti kaip niekuo dėtas pajuokavimas, Helena manė, kad Ana Karin taip elgiasi norėdama išlyginti pusiausvyrą tarp jų. Šiaip ar taip, ji džiaugėsi, kad Ana Karin yra šalia, viena iš nedaugelio likusių jos draugių ir dar nepamainoma talkininkė. Ypač vasaros sezono metu. Dėl sprando skausmų Ana Karin buvo pripažinta iš dalies nedarbinga ir gaudavo tam tikrą pensiją, bet Helena galėdavo kelioms valandoms ją pasisamdyti kaip savo padėjėją. Nedaug kas būtų sutikęs tenkintis tokiu menku atlyginimu, kurį Helena tegalėjo pasiūlyti. Šia prasme Ana Karin atgavo savo pranašumą – Helena jautėsi jai skolinga.

Ana Karin uždarė langą ir įmetė nuorūką į šiukšlių maišą. Helena akimis sekė jos judesius.

– Kaip ten atsitiko, kad Helga, o ne tavo tėvas paveldėjo ūkį?

Ana Karin gūžtelėjo pečiais.

– Mano tėvui atiteko miškas. Be to, Helga buvo vienuolika metų vyresnė, tėtis pradėjo dirbti kelių statyboj, o ji liko ūkininkauti. Kai dar buvau visai maža, mes gyvenom tame name, kur dabar gyvena Lasė, paskui persikėlėm kitur, netoli bažnyčios. Tu gi žinai, aš kaip tik ten ir gyvenau, kai vasarom tu čia atvažiuodavai. Bet man ta vieta nepatiko. Tėvo nebeliko aštuoniasdešimt penktais, o kai mirė motina, mes tą namą pardavėm. Aš visada ilgėjausi šito savo giminės ūkio. – Ji priėjo prie lango ir pažvelgė į savo sodybą. – Nežinau, kodėl mes iš čia išsikėlėm, niekas man nepaaiškino, man tik atrodo, kad mano mama nesutarė su Helga. Tėtis pavargo nuo tų kivirčų, jam visa mirtinai įgriso.

Ana Karin išgėrė savo kavą ir nuėjo prie indaplovės.

– Ar mes galėtume pas tave susirinkti šermenų kavos? Tikriausiai penktadienį.

– Gerai.

– Rytoj arba poryt važiuosim į laidotuvių biurą. Lasė suderins laiką, jis kaip visada mano, kad aš prie jo prisitaikysiu. – Ji nuėjo į prieškambarį ir apsiavė aulinius. – Gal tau ko reikia iš miesto?

Helena pažvelgė į savo sąrašą.

– Reiktų saugiklių elektros skydinei. Paimk keturis po dvidešimt amperų. Kai tik temperatūra žemiau nulio, jie greitai perdega, o tu sakai, kad dar atšals.

Ana Karin linktelėjo:

– Net neabejok. Žiema dar ne viską parodė. Tuoj dar kasime sniegą.

Ana Karin išėjo, o Helena liko sėdėti. Ji turėjo nudirbti tiek visokių darbų, kad paprasčiausia buvo kol kas nieko neveikti ir sėdėti.

Martinui išvažiavus pirmaisiais mėnesiais ji kartais pamiršdavo, kad jo nebėra. Nejučiom kildavo spontaniškos mintys: *kai Martinas grįš, mes imsimės šito arba ano...* Galiausiai įsisąmonino, kad jo čia jau niekada nebebus. Tada apėmė tokia slegianti vienatvė – net jos neapykantai nebeliko vietos.

Tačiau ji nė karto nepuolė į ašaras.

Helena ilgėjosi Martino tokio, koks jis niekad nebuvo, anas tebuvo tikrojo Martino vaizdinys. Jai būtų buvę lengviau, jeigu jis būtų miręs, gedėtų jo, užuot galvojusi, kurgi jis išėjo. Mėgino atsekti, ieškojo siūlo galo, kada jis pasikeitė. Prisiminė tik tai, kaip jie sykiu kopė tarsi į visai kitokį kalną. Sumanymas įkurti viešbutį jiems kilo iš nuovargio, o gal ir nuobodybės, abu troško permainos, ieškojo ramybės, manė, kad visa tai jie lengviau suras kaime. Gyvenant Stokholme jiems netrūko streso, kurį sukeldavo kasdieniai reikalai. Abu dirbdavo visą dieną, kartais net ilgiau. Kai gimė Emeli, abu dalijosi tėvystės atostogas, kol dukrelė pagaliau pradėjo lankyti darželį. Paskui tas nesibaigiantis skubėjimas: nuvežti ją į darželį iki darbo pradžios, paskui parsivežti, vakarienė, laisvalaikio pramogos, o kai Emeli pradėjo eiti į mokyklą, reikėjo tikrinti jos namų darbus ir lankyti tėvų susirinkimus. Didžiausia jų svajonė – kada nors tapti patiems sau šeimininkais. Nepaisyti nustatytų darbo valandų. Pažįstami, draugai jiems pavydėjo sužinoję, kad jie ketina išsikelti iš Stokholmo, jie tai laikė drąsiu žingsniu. Žadėjo neprarasti ryšio, kai kurie buvo atvykę į svečius, bet kai draugams būdavo atostogos, jiems čia buvo pats sezono įkarštis. Ilgainiui apsiribodavo kalėdiniais sveikinimais elektroniniu paštu. Išliko vienas kitas draugas, o dabar, kai prireikė jų, ji nebežinojo, kuriam paskambinti.

Galbūt, prieš nutariant išsikelti ir viską palikti, jai su Martinu derėjo geriau pasvarstyti, ko jie trokšta, ko ieško. Vėliau jai nenorom teks prisipažinti, kad sykiu su jais į naująją vietą persikraustė ir jų buvusios problemos, pasikeitė tik aplinka.

Helena atsistojo ir priėjusi iš šaldiklio išėmė bandelių. Jos dar suspės atšilti, kol Emeli sugrįš iš mokyklos. Helena pasikvies Emeli į svetainę, kur viešbučio svečiai įprastai gerdavo kavą, ten joms bus maloniau. Šį erdvų kambarį jiedu buvo apstatę senoviniais baldais, sofas ir fotelius sugrupavę aplink mažus staliukus. Pasieniais buvo lentynos su knygomis, kurias jie buvo pirkę ne vienetais, o metrais. Helenai atrodė, kad tai bus jaukiausias šio namo kambarys. Po pietų ji čia užkurs židinį, uždegs žvakes ir pasiūlys Emeli kakavos su bandelėm. Atidės visus savo darbus, visus rūpesčius ir pamėgins su Emeli išsikalbėti, pasistengs perprasti ją, sužinoti, kas jos galvoje. Helenai trūko buvusio jų artumo, ankstesnės simbiozės, kuri staiga dingo.

Tebelaikydama maišelį su bandelėmis ji pajuto kažkokią abejonę, pastaruoju metu dažnai taip būna, vos tik stabteli. Jai nuolat priekaištauja sąžinė, Emeli jai pati brangiausia, dėl jos ji pasiryžusi bet ką padaryti. Tačiau to, ką daro, nepakanka. Tapusi motina Helena kartais klausdavo savęs, ar daug moterų, norinčių turėti vaiką, iš tiesų suvokia, ką tai reiškia. Nuo tos akimirkos, kai pajuto pirmuosius Emeli spurdesius, tarsi kokio drugelio plastenimą, intuityviai suprato, kad gyvenimas pasikeitė, auga ir formuojasi kažkas daugiau, negu ji jautė iki šiol. Vos tik pamačiusi tą mistinę būtybę, išsiveržusią iš jos kūno, ji ryžosi būti tokia mama, kokia jos motina jai būti nesugebėjo. Helena pajuto begalinę meilę, ji savo vaiką pamilo

taip, kaip dar niekad nieko nemylėjo. Rodos, būtų galėjusi dėl jos padaryti viską, bet ko atsisakyti.

Jos dukrelei niekada nereiks rūpintis, kad ant stalo netrūktų maisto, neteks naktimis nerimauti, kad mama negrįžta, ir neteks šluostyti prie lovos jos vėmalų. Neprireiks meluoti kaimynams ir mokytojams, dubenyje skalbti nešvarius šeimos drabužius. Bijoti pusplikio nepažįstamo vyro prie pusryčių stalo ir sykiu melsti Dievą – tegul tas čia pasilieka, kad tik jos mama liktų patenkinta. Jos dukrai neteks vakarieniauti pas draugus ir įsivaizduoti, kad čia jos šeima.

Kaip motina ji padarys viską, kad jos vaikui būtų gerai. Emeli turės motiną ir tėvą, jie bus normali šeima, neišdraskyta.

Tokį pažadą ji buvo davusi ką tik gimusiai savo dukrelei ir šventai prisiekė niekada jo nesulaužyti.

7 skyrius

1895 metų lapkričio aštuntą dieną profesorius Vilhelmas Konradas Rentgenas dirbo savo laboratorijoje, Viurcburgo universitete. Nieko nenutuokdamas apie galimą savo išgarsėjimą, jis jau kuris laikas gilinosi į elektros krūvių fenomeną. Tą lietingą vakarą sumanė liuminescencinę lempą apsukti šviesą nepraleidžiančiu popieriumi. Tada jis net neįsivaizdavo, kad tas jo bandymas praturtins medicinos mokslą ir pelnys jam Nobelio premiją iš fizikos. Kai Rentgenas įjungė elektros srovę, lempos gaubtas ėmė skleisti fluorescencinę šviesą. Smalsumo dėlei jis prikišo prie tų spindulių savo delną ir nustebęs išvydo plaštakos kaulus. Šitaip buvo atrasti X spinduliai, kurie vėliau buvo pavadinti jo vardu.

Dabar, po šimto penkiolikos metų, Andersui buvo savotiškai pritaikytas tas atradimas. Jis net buvo įsigijęs plunksnakotį, kuriuo profesorius Rentgenas užrašė savo atradimą, tad šį tą apie tai žinojo.

Vienu metu, kai Anderso smegenys sluoksnis po sluoksnio buvo skenuojamos, jį apniko įkyri mintis. Tas dūzgiantis

aparatas, ko gero, gali aptikti ne tik kokį nors auglį ar krešulį, to jis nebijojo, tačiau baiminosi, kad rentgeno spinduliai gali užregistruoti jo mintis. Jis mėgino tramdyti save, liautis apie tai galvoti, bet mintys kaip visada sukosi nepaisydamos jo valios. Iš ko susideda tos mintys, gal jos tokios pat apčiuopiamos kaip ir tos sudedamosios dalelės, kurias įmanoma užfiksuoti, kaip įrodė Vilhelmas Konradas Rentgenas. Kur mumyse slepiasi sąmonė ir kur ji pradingsta, kai tos dalelės, kurias įmanoma aptikti rentgeno spinduliais, vieną dieną sugrįžta į nenutrūkstamą mūsų planetos apytaką.

Panašios mintys užplūdo smegenis, kai jas monitoriaus ekrane tyrinėjo specialistai. Prieš tai Andersas buvo paskambinęs, kad jam išnuomotų automobilį – apsisprendė iš čia išvykti, kai tik baigsis tyrimas.

Jo galvos skausmai sumažėjo. Paguldytas į besisukantį cilindrą užsimerkė mėgindamas atsipalaiduoti. Aparato zirzimas jį migdė. Ligoninės kvapas, įsismelkęs vidun, pasidarė nebejuntamas. Jam atrodė, kad kaip tik šitas kvapas sukėlė prisiminimus iš tos sąmonės kertelės, į kurią jis retai teužklysdavo. Per naktį pamažu susidėliojo ryškūs prabėgusių metų vaizdai.

Jis prisiminė save, tarsi persikūnijo į tą devynmetį berniuką, nenutuokiantį, kuo gali baigtis vis didėjantis motinos nuovargis. Ir šita liga praeis, kaip ir kitos praėjo. Taip sakė ji dusdama ir kumščiais spausdama krūtinę, kad ne taip skaudėtų. Ką jis galėjo suprasti? Jų mažutė šeima buvo jo pasaulis, aiškus ir jaukus. Mama – tarsi stebulė, palaikanti gyvenimo ratą. Ji ryžtingai, tvirtai ir sumaniai tvarkė visą jų buitį, nuolaidžiai leisdavo jo tėvui, atsiribojusiam nuo tikrovės, pasinerti į knygas apie kvantinę fiziką. Jis buvo matematikos ir fizikos

mokytojas, tad suprantama, kodėl domėjosi tokiais dalykais. Motina buvo žemesnių klasių mokytoja, kasdien, važiuodama į savo darbą, ji išleisdavo vyrą prie Hiuskvarnos pagrindinės mokyklos. Kad kartais jis nepaklystų, juokaudavo. Mama retsykiais pasišaipydavo iš jo išsiblaškiusio tėvo, bet niekada nepykdavo ir nepriekaištaudavo. Ji buvo atsidavusi jam, jiedu retai kivirčydavosi. Tėvas buvo visiškai priklausomas nuo motinos. Ji buvo tarytum inkaras, tvirtai jį laikantis prie žemės, neleidžiantis jam atitrūkti ir nuplasnoti į kvantinės fizikos erdves. Tėvas stengėsi padėti jai buityje, bet iš jo buvo mažai naudos, jeigu kas nors sugesdavo ir prireikdavo sutaisyti. Priešingai, kur tik jis prikišdavo nagus, viską tekdavo daryti iš naujo, ir jis gėdijosi savo negrabumo.

Jis nebuvo iš tų, kuriems patinka futbolas, pačiūžos ar kitoks sportas, bet kartais pasiūlydavo sūnui kartu pasimankštinti. Andersui tai patikdavo, jeigu nieks jų nematydavo.

Jam būdavo gėda, kad tėvas toks nerangus, tačiau to parodyti jis nenorėjo. Kai jo tėtis svirduliuodavo ant ledo, niekas negalėjo įžvelgti, kaip puikiai jis išmano banginę Šrėdingerio lygtį, teoriją apie Higso bozoną arba Heizenbergo neapibrėžtumo principą. Andersas palyginti anksti suprato, kad kvantinė fizika – tai toks pasaulis, kurio neįmanoma suvokti, tad ir nesiryžo girtis tokiu tėvo pranašumu, apie kurį pats beveik nieko neišmanė. Kartą paprašė, kad tėvas jam paaiškintų.

– Tu, Andersai, žinai, kad klasikinė fizika remiasi Niutono dėsniais, juos galime matyti kasdieniame, mus supančiame pasaulyje, bet jei nusikelsime į tokį lygį, kuris mažesnis už atomą, tie dėsniai nebegalioja. Kvantinė fizika mums atveria duris į nepažįstamą pasaulį, o tas pasaulis prieštarauja tam,

ką mes iki šiol manėme tikrai žinantys. Tokie esminiai dalykai kaip laikas ir erdvė kvantinėj fizikoj kažkodėl nebegalioja.

Andersas nuo tokio atsakymo nepasidarė protingesnis. Jis net nesiryžo paklausti, o kas gi tas Niutonas?

Pirmieji Anderso prisiminimai apie motinos ligą buvo migloti. Jis dar nesuprato virš viso to sklandančios grėsmės. Mama darėsi vis mažiau pajėgi, vis dažniau turėdavo sustoti, atsikvėpti, miegodavo atsirėmusi į kelis pagalvius, kad galėtų geriau įkvėpti oro. Aš dar atsigausiu, žadėdavo ji, nors jėgos vis seko. Jo vaikiškos akys negalėjo įžvelgti jos baimės, kai nusilpusi širdis ėmė kenkti jos inkstams ir plaučiams; nors vis dažniau čia lankėsi gydytojai, bet motinos sveikata prastėjo. Ji buvo pripažinta nebedarbinga. Į namus įsėlino nerimas, bet Andersas jo dar nesiejo su motinos liga. Juk ji visą laiką žadėjo, kad netrukus pasveiks. Tačiau vis dažniau atsiguldavo, jos alsavimas pasidarė toks švokščiantis, keistokas, bet jis nedrįso dėl to jos klausinėti, tik jis vienas šitą pastebėjo. Toliau su kiekviena diena namuose vis labiau kažko trūko. Sutriko jų įprasti, kasdieniški darbai. Nebeliko nuspėjamos rutinos. Grįžęs iš mokyklos Andersas motiną rasdavo gulinčią, o tėvas būdavo dar labiau išsiblaškęs, sėdėdavo užsidaręs savo darbo kambaryje. Andersas vis laukė tų dienų, kai vėl viskas bus kaip anksčiau.

Jis prisiminė, kaip tada subyrėjo tie apgaulingi motinos žodžiai, kai ji ramindavo jį. Subyrėjo nuo vieno jo paprasto klausimo: o kas šiandien bus vakarienei?

Vėliau, šiek tiek paūgėjęs, jis suprato – tada į jį ir perėjo motinos baimė. Nerimas, kaip jiems reiks gyventi toliau, be

jos. Devynerių metų vaikas ir jo tėvas, išmanantis subatomines daleles ir menkai tenutuokiantis apie valgio gaminimą.

Anas jo klausimas buvo visai nekaltas. Ir atsakymas nebuvo jam svarbus, jis tiesiog paklausė, kaip kasdien būdavo įpratęs, ir tiek. Į savo žodžius nebuvo įdėjęs jokio sprogstamojo užtaiso. Mama, užuot atsakiusi, pažvelgė tokiu žvilgsniu, kurio jis dar nebuvo matęs, ir švokštuodama paprašė pakviesti tėvą. Andersas nudundėjo laiptais žemyn, tėvas sėdėjo nugrimzdęs savo fotelyje ir skaitė.

– Mama nori, kad tu ateitum.

Tėvas pašoko, jie užlipo laiptais į viršų ir kaip įbesti sustojo miegamojo tarpduryje. Ji sėdėjo atsirėmusi į pagalvius ir delnais užsidengusi veidą verkė. Andersas akies krašteliu dėbtelėjo į tėvą ir staiga suprato tai, ką visada žinojo – jokios pagalbos iš tėvo nesulauksi, į jį neatsiremsi. Tėvas buvo toks pat išsigandęs kaip ir jis, Andersą suėmė baimė, kokios jis dar nebuvo iki tol patyręs. Jeigu *mama* pasiduos, sugrius jų gyvenimas. Pasaulis pasidarys dar pavojingesnis ir atšiauresnis, nieks nebegalės jų apsaugoti.

– Andersai, išeik valandėlei į savo kambarį, man reikia pasikalbėti su tėčiu.

Anderso širdis ėmė daužytis, jis pasišalino, bet, užuot jai paklusęs, įsmuko į vonios kambarį ir prispaudė ausį prie sienos. Tačiau girdėjo tik savo širdies plakimą, miegamajame buvo tylu. Paskui išgirdo motinos žodžius.

Ingvarai, namuose nebėra maisto, tavo sūnus alkanas. Kodėl tu vis pamiršti, kad mums reiks vakarieniauti?

Ir vėl tyla, paskui ji vėl prašneko, tik šį kartą mamos balsas buvo trikdomas verksmo, nebe toks aiškus, todėl jis

gerai nesuprato, ką ji dar sako. Šitaip jis aiškino pats sau, jausdamas kaltę, kad slapčia klausėsi.

Pažadėk man, Ingvarai, bent vaiku pasirūpinti, kad jis nebūtų alkanas. Dabar tau teks viską perimti ir padaryti, aš jau nebepajėgi.

Tą vakarą jie valgė virtos dešros „Falukorv". Ir dar makaronų, visa tai buvo paruošęs tėvas. Andersas, dar nežinodamas, kaip jam ateityje įgris toji dešra su makaronais, tada pagyrė tėvo sugebėjimą gaminti. Čia tik laikinai, gerai, kad tėtis pavaduoja mamą, perima jos rūpesčius. Mama pasveiks, ir viskas bus kaip anksčiau.

Juk ji jiems pažadėjo.

Prabėgus valandai ir dvidešimčiai minučių po tyrimo rentgeno aparatu, Andersas vėl važiavo tuo pačiu tiesiu keliu, kuriame vakar buvo nusprendęs atsiduoti likimo valiai. Nelaimės vietoj nebuvo jokių avarijos pėdsakų, lygus, niekuo neišsiskiriantis plentas. Jei ne tas kamuojantis galvos skausmas, jis būtų galėjęs manyti, kad jokio eismo įvykio nebuvo.

Ligoninę paliko nepaisydamas gydytojo prieštaravimo. Kaukolės rentgeno nuotraukos buvo geros, jei tas žodis reiškia, kad jie nerado jokių pažeidimų. Bet gydytojas vis tiek jam siūlė pasilikti vienai parai, nes neatsirado nė vieno Anderso artimojo, galinčio jį pasiimti ir prižiūrėti. Andersas pažadėjo išsikviesiąs taksi iki Sundsvalio geležinkelio stoties ir traukiniu grįšiąs į Stokholmą, o ten nedelsdamas susisieksiąs su savo gydytoju. Kelionei ligoninė jam davė vokelį su keturiom tabletėm nuo galvos skausmo ir išsamiai nusakė simptomus, kurie dar gali atsirasti. Jis padėkojo ir atsisveikinęs nuvažia-

vo į automobilių nuomos firmą. Kaip niekur nieko grįžti į Stokholmą nesutvarkius reikalo Norlande – šito jam būtų per daug. Dabar jis jau sėdėjo išsinuomotame automobilyje ir lėkė į šiaurę pagal GPS koordinates – ieškoti trobelės su gitara. Tikslaus adreso jis neturėjo, bet kaimynas tą vietą jam buvo parodęs žemėlapyje.

Po kurio laiko GPS nurodė jam išsukti iš kelio E4. Paklusdamas monotoniškam balsui, važiavo kaimo keliais. Iš abiejų pusių mirgėjo pušų kamienai, miškui, rodės, nebus galo, bet štai atsivėrė erdvė, pievos ir dangus. Tolumoje, prie pat horizonto – banguotos kalnų keteros. Prie upių arba ežerų leidosi tamsūs miškingi skardžiai. Čia vienur, čia kitur matėsi plyni kirtimai tarsi kokios gamtovaizdžio žaizdos, tarytum koks milžinas būtų žingsniavęs ir saujomis rovęs pušis, palikdamas nuskriaustą žemę. Andersas pralėkė pro nedidelius kaimelius, pro nykiai išsibarsčiusius vienkiemius. Akinanti šviesa didino galvos skausmą. Pavasario saulė malonino žemę, tirpdė sniegą, nors šešėliuose dar kūpsojo gilios pusnys. Daug kur jau margavo pliki žemės lopiniai, dar bespalviai, ką tik išsivadavę nuo kelis mėnesius trukusios tamsos. Andersas važiavo per rudai baltą pasaulį, akį rėžė saulėj švytintys medžių spygliai.

– Už septynių šimtų metrų – posūkis į kairę.

Jis krūptelėjo nuo to mechaninio balso ir pažvelgė į GPS ekranėlį. Abipus kelio – netvarkingai išsibarstę juodi kvadratėliai, kai kurie nutolę vienas nuo kito. Jam teks pro juos pravažiuoti, kol rodyklė sujudės. Andersas vėl dairėsi priešais save – susigrupavę namai, nedidelės sodybos, keliukai, įrėminę laukus. Bažnyčia, gamybinis pastatas su užrašu „Bengto mechanika", medinė rodyklė „Jodinėjimas & Dykvietė". Čia,

pakelėse, miškas buvo užleidęs vietą pastatams ir dirvoms. Šalikelėj stovėjo autobusas, iš jo išlipo paauglė ir nužingsniavo į vieną iš sodybų. Andersas pravažiavo emaliuotą iškabą „Lindgreno viešbutis & Pensionas", dar už kelių šimtų metrų jam buvo liepta pasukti į kairę.

– Už kilometro – galutinis tikslas.

Andersas instinktyviai perkėlė koją ant stabdžio pedalo, staiga pajuto abejonę dėl to savo sumanymo. Kai automobilis sustojo, jis išsiėmė ligoninėj įduotą paketėlį ir dėl viso pikto išgėrė dvi skausmą malšinančias tabletes, nors gydytojas buvo pataręs neperdozuoti, nes tai nepadės. Andersas užsimerkė ir atrėmė galvą į sėdynės atlošą. Pajuto pykinimą, dėl kurio buvo įspėtas, nurijo susirinkusias seiles. Juk jis taip arti savo tikslo – dar kiek paėjęs įsitikintų, ar ten iš tikrųjų esama „Lucy", paskui ramiai sau važiuotų namo... Staiga visos mintys pradingo. Galva buvo tuščia, apėmė ramybė. Jis net pasijuto dėkingas. Bet pamažu mintys ėmė grįžti, jis vėl paniuro. Mintims reikėjo tęsinio, o jo nebuvo.

Žvyrkelis buvo nevalytas, tik vietomis pratirpęs. Iš pradžių kelias ėjo per kalvotas pievas, paskui – per mišką, tik platesni tarpai tarp medžių rodė, kur jis bėga toliau. Bijodamas įklimpti, likusį galą Andersas nutarė nueiti pėsčiomis. Rankų darbo veršiuko odos pusbačiai grimzdo į molį ar į pažliugusį sniegą. Kad ir kaip stengėsi apeiti tižią pliurę, pajuto, kad drėgmė jau prasisunkė į batų vidų. Suprakaitavęs, bet šąlančiom kojom slydailiodamas brido tolyn. Kuo labiau tolo nuo automobilio, tuo labiau priešinosi jo kūnas. Galvoje vėl pajuto pulsuojantį skausmą. Sugrįžo nuovargis, apie kurį gydytojas jam buvo užsiminęs. Burna prisipildė seilių, jis keliskart nusispjovė,

bet pykinimas nepraėjo. Pasilenkęs rankom atsirėmė į kelius, sustojo atsikvėpti – nevertėjo jam čia atsidurti. Tačiau Andersas buvo įpratęs daryti tai, ką buvo pradėjęs. Pinigai pašalina ir ne tokias kliūtis. Iškilusi kliūtis jam tebūdavo kaip koks testas, įrodantis jo siekiamo tikslo svarbumą. Šį kartą jis bus padaręs klaidą, kad tyrimo nelaikė rimtu dalyku. Stovėdamas su įmirkusiais batais šlapiame sniege, jis dabar keikė savo atkaklumą, kuris kadaise padėjo jam pasiekti stulbinančią karjeros viršūnę, o dabar štai įvarė jį į šitą mišką. Jis jau nebeprisiminė, kaip buvo sumanęs pradėti su tuo žmogumi sau naudingą pokalbį.

Tą akimirką, kai jau ketino apsisukęs grįžti atgal, išgirdo, kaip sutreškėjo šaka. Sukluso, apsidairė, sužiuro į tą pusę, iš kurios sklido garsas. Tarp medžių pamatė vyriškį. Nenorėdamas, kad jį pastebėtų, Andersas paėjo į šoną, užlindo už eglės ir praskleidė jos šaką. Vyras ėjo palinkęs, ant pečių užsimetęs ryšulį šakų, stabtelėjęs dar paimdavo kokią ir, stebėtinai grakščiai užmetęs ant kitų, traukė tolyn. Andersui pasirodė, kad tas žmogus jau peržengęs septyniasdešimt. Jo galvą tarsi kokia aureolė gaubė žili, sidabriniai plaukai, ant tamsiai mėlynos žieminės striukės iki krūtinės driekėsi barzda. Rudos kelnės sukištos į juodus guminius – su tokiais batais bepigu bristi per tirpstantį sniegą. Andersas žvilgsniu nulydėjo einantį vyrą ir tarp medžių, gal už kokių penkiasdešimties metrų, pamatė stūksančią trobą. Spygliuočiai ją buvo apsupę taip glaudžiai, kad vos galėjai įžiūrėti.

Andersui vėl pritrūko ryžto. Jis jau taip arti, įdėtos pastangos reikalavo kokios nors naudos. Lyg ir nustojo pykinti, gal padėjo tabletės, o gal jis tiesiog šiek tiek pailsėjo. Bet pradėti pokalbį su tokiu nepažįstamuoju jis dar neturėjo jėgų. Tas

vyriškis jau artėjo prie savo trobos. Andersas pasijuto kaip koks klastingas seklys, toks jis iš tiesų ir buvo. Čia vyriškis staiga sustojo ir atsigręžo į jo pusę. Andersas paleido šaką ir sustingo.

– Ei, kas ten?!

Balsas buvo malonus, bet jo šūktelėjimas buvo netikėtas, Andersas sutriko. Stovėjo, tylėjo, spoksojo pro eglės šaką, jam buvo gėda dėl tokios situacijos. Kuo ilgiau delsė, tuo viskas darėsi kvailiau. Bet vis dar nejudėdamas tebestovėjo.

– Ką tu ten veiki?

Kai Andersas tik planavo savo kelionę į Norlandą, jam viskas atrodė paprasta. Didžiausias vargas – tas ilgas kelias automobiliu, paskui jis apžiūrės gitarą ir, jeigu ji bus ko nors verta, pasiūlys tiek, kad žmogus sutiktų ją parduoti. O dabar štai jis kiūto užlindęs už eglės šlapiame sniege, šąlančiom kojom ir visai nevaldo situacijos.

– Jeigu jau čia atsiradai, galėčiau pasiūlyti tau puodelį kavos.

Andersas nurijo seilę. Atsargiai palenkęs šaką pamatė, kaip vyras nusigręžė ir nuėjo sau. Tolstantis žmogus tarsi pažadino iš stingulio, Andersas paliko savo slaptavietę ir nužingsniavo tam žmogui įkandin. Stengėsi susigrąžinti pasitikėjimą. Jis atsidūrė to keisto vyriškio valdose, apie mišką jis, be abejo, išmanė daugiau negu Andersas. Tačiau civilizuoto pasaulio derybose Andersas buvo kur kas labiau patyręs. Jis buvo baigęs ne vienus valdymo kursus, dabar prisiminė, ko jis ten buvo mokomas.

Derybos – tai procesas, kai norėdamas iš kitų ką nors gauti jiems pasiūlai tai, ko jie pageidauja. Nesutapatinkite žmogaus su jo profesiniu vaidmeniu.

Pastarasis teiginys šiuokart atrodė tikrai priimtinas. Dabar jam rūpėjo sandėris. Atvyko čia kaip verslininkas ir netrukus deramai atliks savo profesinį vaidmenį.

Miško troba, kadaise nudažyta tamsiai raudona spalva, vėliau, matyt, ne kartą buvo lopoma ir bet kaip uždažyta. Prie namo priekinės sienos šliejosi nedidukė stiklinė veranda. Kai kurie langeliai buvo užkalti kartono lakštais, rėmų dažai apsilupę. Vienam kartono lakšte išpjauta skylė, ties ja žemiau atremta lenta, Andersas pamanė, kad čia tikriausiai katinui. Pastogėse prikabinėta inkilų, žvejybos įrankių, pintinių, plastikinių kibirų, kitokių senų daiktų ir rakandų, kurių paskirtis buvo sunkiau atspėjama. Takas nukastas iki pat laukujų durų su akmeniniais laipteliais, iš kamino rūko tamsiai pilki dūmai. Žmogus pasuko už namo kampo. Andersas nuėjo iš paskos. Už namo buvo atvira malkinė, dabar ten šeimininkas krovė iš miško atsineštas šakas ir pagalius. Kai Andersas pasirodė, jis atsitiesė ir pažvelgė į jį.

– Aha, tai vis dėlto atėjai. – Andersas šyptelėjo ir priėjo arčiau. – Mačiau – stovėjai užlindęs už eglės, maniau, gal pasiklydai. Ten yra tas pasivaikščiojimo takas, vasarą čia būna nemažai žmonių, bet jau tokiu laiku mažai kas pasirodo.

Pirmas derybų žingsnis. Užmegzk pokalbį su priešinga puse, siek pasitikėjimo ir abipusio supratimo.

– Miške, kaip matau, jums tikriausiai smagu. Nėra jokio šurmulio, triukšmo, čia, žmogus, jautiesi ramus, niekas nekvaršina galvos. – Vyriškio surinktos šakos Andersą tarsi paskatino kalbėti toliau. – Malkų, matau, jums turėtų užtekti.

Vyriškis pažvelgė į savo rietuves.

– Taip, malkos mane čia trejopai šildo. Kol prisirenku, parnešu, paskui – kol pjaustau, sukapoju. Ir, žinoma, kai užkuriu – tai kiekvienam aišku.

Jis sukrovė likusias šakas ir nubraukė į striukę delnus.

– Kavos puodelį gausi, kad jau čia esi. Verneris – toks mano vardas.

Andersas paspaudė atkištą jo ranką, vyriškio delnas buvo tvirtas, kaulėtas, sausas. Andersas pasakė ir savo vardą, Verneris jo ranką palaikė ilgiau negu derėjo. Jis žiūrėjo į Andersą tarsi regėtų jame kažką ypatinga.

– Matau, matau, – ištarė tarsi pats sau ir paleido jo ranką. Andersas pamanė, kad jis tikriausiai kažkur išsitepė veidą.

Tylėdami abu nuėjo į trobą. Verneris pirma, Andersas iš paskos, jis pirštais vogčiom pasitrynė smilkinius. Galvos skausmas buvo apsilpęs, bet neišnykęs. Prie laukujų durų juos pasitiko juodmargis katinas ir netrukus murkdamas ėmė glaustytis Verneriui prie kojų. Šis pasilenkė ir perbraukė katinui per nugarą.

– Tau gerai, katinėli, supranti tiek, kiek tau reikia.

Katinas smuko vidun, vos tik Verneris pravėrė duris ir įžengė. Andersas sustojo ant laiptelių. Priebutis buvo toks ankštas, kad jame vos tilpo vienas žmogus, Verneris čia nusiavė guminius.

– Užeik, tuoj išvirsiu kavos, viryklė jau užkurta.

Trobikė nebuvo skirta svečiams priimti. Kambarys, kuriame dabar stovėjo Andersas, taip užgriozdintas, kad net sunku buvo įžvelgti atskirus baldus. Pilna visokių rakandų, nuo grindų iki pat lubų prikrauta knygų, likęs tik siauras praėji-

mas, kur matėsi drėgnų Anderso kojinių pėdsakas. Tvyrojo spirgintų lašinių ir terpentino kvapas, dar atsidavė pelėsiais. Iš pradžių jis nepastebėjo kai kurių smulkmenų, bet netrukus kai kas jį čia, Norlando glūdumoj, gerokai nustebino. Kampe prie sienos buvo įsprausta medinė kažkokio Afrikos dievuko kaukė, į knygų šūsnį atremtas ornamentais išpuoštas bronzinis skydas su japoniškais rašmenimis. Tarp stiklainių, molinių ąsočių, plastikinių indų ir spalvotų kibirų kyšojo pusmetrinė Laisvės statula. Ant kitos knygų krūvos žvilgėjo perlamutrinė kriauklė sulig kūdikio galva. Andersas čia veltui dairėsi lovos, po kuria jo kaimynas buvo matęs gitarą. Jis žengtelėjo prie vienos knygų stirtos, jo žvilgsnį prikaustė dailiai įrišta knyga odiniais viršeliais. Ištiesęs ranką jau ketino ją išsitraukti.

– Atsargiai, ant jos laikosi visas namas.

Verneris stovėjo tarpdury rankose laikydamas du skirtingus puodelius. Abu nusišypsojo. Pirmas derybų žingsnis sėkmingas.

– Čia per daug ankšta, eisime į kitą kambarį, ten rasime vietos atsisėsti. Per daugybę metų čia visko prisikaupė.

– Taip, matau čia daug puikių daiktų. Štai tas atrodo šio to vertas.

Jis kryptelėjęs galva parodė į bronzinį japonų skydą. Verneris tai praleido pro ausis ir paragino Andersą žengti toliau tuo siauru praėjimu.

Kitame kambaryje buvo daugiau vietos, palyginti su pirmuoju, jis atrodė erdvus. Bet ir čia kiekviename kampe buvo prikrauta įvairių daiktų, Andersas pagaliau pamatė ir lovą. Bet po ja gitaros nebuvo. Iškilo keblumas: manė – pamatys gitarą ir nebereiks sakyti, dėl ko jis čia atsibeldė. Dėstyti

savo rūpimą reikalą – nekokia sėkmingų derybų pradžia. Jis neketino sumokėti daugiau negu būtina.

Verneris padavė jam puodelį ir pasiūlė atsisėsti ant kėdės. Andersas žvilgtelėjo į puodelį, jo vidus buvo parudavęs nuo kavos, jam teks įveikti pasibjaurėjimą, lūpomis liečiant ne itin švarų, aptrupėjusį puodelio kraštą.

– Ačiū, – šyptelėjo jis ir atsisėdo.

Verneris įsitaisė ant lovos, jis siurbčiojo kavą, nepaisydamas atsiradusios tylos. Andersui šalo kojos, jis trumpam užsimerkė, norėdamas įveikti prastėjančią savijautą. Vargu ar jis pajėgs išsaugoti savo deramą fasadą.

– Iš kur čia visa tai? Tie nemūsiški daiktai.

– Esu šen bei ten keliavęs. Buvau jaunas, dar kvailas.

– Parsivežėt iš savo kelionių?

– Kai ką parsivežiau. Taip.

– Tai kur jums teko keliauti?

Verneris siurbtelėjo kavos ir gūžtelėjo pečiais.

– Verčiau paklaustum, kur aš nebuvau. Daug metų dirbau laivuose.

Andersas suvaidino, kad ir jis atsigėrė kavos. Pulsuojantis skausmas vėl atsinaujino.

– O ką jūs tokio įspūdingo atsivežėt, jeigu kalbėsime apie daiktus?

Katinas užšoko ant lovos ir įsitaisė Verneriui ant kelių. Jis švelniai paglostė jį. Į Anderso klausimą neatsakė.

– Ir aš esu šiek tiek keliavęs po Ameriką, mačiau, ten stovi Laisvės statula, tikriausiai ir jūs ten buvot. Kelionėse taip jau atsitinka – ką nors pamatai ir jauti, kad turi nusipirkti sau prisiminimui.

Verneris pritariamai linktelėjo. Jiedu vėl patylėjo. Anderso mėginimas jį prašnekinti nedavė laukiamo rezultato, po valandėlės jam būtų metas išeiti. Andersui vėl ėmė svaigti galva. Jam reikėjo pasiskubinti.

– Žinote, mano kaimynas prieš kurį laiką čia slidinėjo. Jis pasakojo, kad miške sutiko malonų žmogų, kuris jį pavaišino kava ir parodė įdomią gitarą. Kai užsiminiau apie keliones, man ir toptelėjo, ar tik jūs nebūsite tas pats žmogus?

Verneris vėl nužvelgė jį tokiu pat žvilgsniu kaip ir ten, prie malkinės. Paskui nukreipė akis į šalį. Andersas norėjo grįžtelėti pro petį, bet susilaikė, taip ir liko neaišku, ką jis ten taip mato.

– Jis slidinėjo kažkur šitose vietose, – neatlyžo sunerimęs, kad ir į šitą klausimą nesulauks atsakymo.

Verneris linktelėjo.

– A, čia turbūt tas iš Stokholmo. Bet juk pats – ne iš Stokholmo. Sakyčiau, kad tu – iš Geteborgo.

– Iš Hiuskvarnos aš, bet nuo devyniasdešimtųjų gyvenu Stokholme. Supratau, kad mano kaimynas sutiko būtent jus. Jūs tebeturit tą gitarą?

Pastarieji žodžiai išsprūdo tarsi savaime ir nuskambėjo per daug reikšmingai. Nerimas, kad jį kas nors galėjo jau aplenkti, atrišo liežuvį.

– Na taip, jeigu tu kalbi apie „Lucy“. Ji štai guli, ilsisi sau.

Verneris pasilenkė ir iš palovio ištraukė į užtiesalą susuktą gitarą. Pasimatė juodas gitaros dėklas, Andersas negalėjo atitraukti akių. Dėklo kraštai vietomis buvo apspurę, trūko vieno užrakto kilpelės. Anderso širdis suspurdo. Jį apėmė bemaž erotinis susijaudinimas. Nekantravo, kada pamatys, kas to dėklo viduj.

Net pašiurpo, kai trakštelėjo atidaromo dėklo užraktas. Pažvelgęs į gitarą ant auksinio aksomo, Andersas neteko žado. Jame prabudo tas devynmetis berniukas, kuris nebuvo lankęs jokių vadybos ar komercijos kursų. Sėdėjo nuščiuvęs. Internete jis buvo kruopščiai išstudijavęs gitaros nuotraukas, įsidėmėjęs kiekvieną smulkmeną. Brauktuko apsauginė plokštelė, derinimo kuoliukai, tiltelis, ramstukas, garso davikliai, išilgai grifo perlamutriniai žymekliai. Viskas sutapo. Dabar Andersas nebežinojo, ar galva jam svaigsta nuo smegenų sutrenkimo, ar nuo „Lucy“.

– Ar galėčiau ją pačiupinėti?

Verneris išėmė gitarą iš dėklo ir padavė jam. Andersas pasidėjo instrumentą ant kelių. Vos pagaminta ši gitara buvo geltonos, auksinės spalvos, o septintojo dešimtmečio pradžioje perdažyta raudonu laku. Andersas pirštais perbraukė paviršių, mėgindamas užčiuopti kad ir menkiausią įbrėžimą ar kokį lako įtrūkimą, pro kurį matytųsi geltonis. Pakėlęs gitarą nustebo – toks įprastas jausmas. Šitiek metų prabėgo, per kuriuos jis prie gitaros neprisilietė. Laikas tarsi pasisuko atgal, jis vėl pajuto grojimo džiaugsmą, tą pasitenkinimą, stebuklingą magiją, kai jau įveiktos kliūtys.

Jis atidžiai apžiūrėjo apsauginę plokštelę, ten stygos greičiausiai susidėvi. Pamatęs auksinės spalvos ruoželius, vos nesuspigo iš džiaugsmo, bet susivaldė, prisiminė tikslą, dėl kurio čia atvyko.

– Kaip matau, pačiam ji patinka.

Verneris įdėmiai stebėjo jį, ir Andersas pajuto išsidavęs. Toks nenuslėptas susižavėjimas jam gali gerokai patuštinti kišenę, tačiau dėl tokios kvailystės jis nesitikėjo pasilikti skurdžius. Andersas nusipirks šitą gitarą. Jam tereikia gerai pasiderėti.

Antras žingsnis. Gerai įsisąmonink savo siekiamą tikslą. Stenkis sugundyti priešingą pusę ir ieškok būdų susitarti.

Andersas nežinojo, ar Verneris bent kiek išmano tos gitaros vertę, tai ir rūpėjo pirmiausia išsiaiškinti. Jo atsakymas ir nulemtų pradinį Anderso pasiūlymą. Niekada nereikia mokėti daugiau negu būtina. Ši taisyklė Andersui padėjo susikrauti turtą, tik neišmanėliai meta įpusėtą sandorį. Jis atsistojo ir padėjo gitarą ant lovos, paskui atsisėdo ir pradėdamas derybas giliai atsikvėpė.

– Gali ją pasiimti, jeigu tau patinka.

Andersas taip ir liko sėdėti prasižiojęs, laikas sustojo. Ką čia besakysi, beprasmės visos derybininkų žinios. Andersas spoksojo, nebeišmanydamas ką sakyti.

– Taip, jei nori, gali pasiimti, ji seniai čia laukia tokio, kuris mokėtų ją įvertinti.

Andersas krenkštelėjo, šiek tiek laimėdamas laiko.

– Bet... aš pasirengęs už ją sumokėti... negi taip imsite ir atiduosite, aš tikrai galiu jums atsilyginti, man ji labai patinka, bet galiu sumokėti.

Andersas dėl tokio neryžtingo savo vapėjimo dar labiau sutriko. Neturėdamas patirties, kaip šiuo atveju elgtis, ieškojo tinkamos taktikos. Kaip derėtis su tokiu žmogum, kuris nepripažįsta jokių taisyklių?

Verneris šypsojosi, jis kažkodėl pagyvėjo.

– Gal tu ką nors pagrotum? Ta gitara niekas negrojo nuo tada, kai ji čia atsirado, man kartais dėl to net širdį skauda. Juk tas instrumentas yra tam, kad juo kas nors grotų, o ji čia guli be jokio tikslo, ir tiek. – Čia jis suplojo delnais. – Kaip būtų gerai, jeigu ja vėl kas nors grotų! – Verneris paėmė „Lucy“ už grifo ir ištiesė Andersui. – Pagrok ką nors, juk tu moki.

Andersas iš lėto paėmė gitarą. Dvejodamas apgniaužė grifą ir dešinės rankos pirštais perbraukė per stygas – nuo ramstuko per visą kaklelį ir korpusą. Sustojo ties tilteliu, jis pasijuto nesmagiai, ranka neatlikęs beveik refleksinio judesio – nesustygavęs gitaros. Užplūdęs džiaugsmas šiek tiek atvėso, o juk buvo paragintas ką nors pagroti. Dilgtelėjo seniai pamirštas skausmas.

Ne, dabar jis paskambinti nesugebės.

Jis pasiguldė gitarą ant kelių.

– Aš negroju.

– Negroji? – Verneris, atrodo, tuo nepatikėjo.

– Anksčiau grojau, bet mečiau.

– Tai pats neketini ja groti?

Andersas papurtė galvą. Burnoj rinkosi seilės, reiktų jam iš čia dingti. Andersas įkišo ranką į vidinę puspalčio kišenę, norėdamas išsitraukti piniginę.

– Tai kam ji tau, jeigu nežadi groti? Ne, tada ji paliks čia ir vėl gulės po mano lova.

Verneris ištiesė ranką norėdamas atsiimti gitarą, bet Andersas ją atitraukė. Kad nereiktų grįžti tuščiomis, jis nutarė dar kartą pamėginti.

– Okei, okei, ką nors pagrosiu.

Verneris atsilošė ir ėmė laukti. Vėl paglostė katiną.

Andersas apkabino gitarą. Virpančiu delnu suėmė grifą, pirštai bijojo liestis prie stygų lyg prie ugnies. Jo pirštai prisiminė kiekvieną poziciją. Žinojo, kaip išgauti akordus. Anderso ranka tebesaugojo tas žinias ir įgudimą, nors tiek metų nebuvo grojęs. Kažkoks gumulas, pakilęs aukštyn, užspaudė gerklę. Prisiminė, kiek sielvarto, kiek pastangų jis kadaise buvo įdėjęs į tą instrumentą. Tiek, kad vietos kam nors kitam nebeliko.

Andersas atstūmė gitarą.

– Vėliau pagrosiu.

– Ačiū, tada nereikia, aš tik norėjau įsitikint, ar sugebi. Nemokša šitos gitaros nečiupinės.

Verneris ištiesė ranką ir sugriebė gitaros grifą, bet Andersas nenorėjo paleisti.

– Aš ją iš jūsų nupirksiu.

– Ne, ji neparduodama.

– Aš jums sumokėsiu šimtą tūkstančių.

Verneris prunkštelėjo:

– O ką aš veiksiu su tokiais pinigais?

– Okei, tada, sakykime, du šimtus.

Verneris atitraukė ranką, leisdamas Andersui atsikvėpti. Paskui jis prakalbo jau kitokiu tonu.

– Negi tu nesupratai – aš čia neturėčiau kur dėti nei šimto, nei dviejų šimtų tūkstančių. Bet man jau metas užsiimti savo darbais.

Jis nukėlė nuo kelių katiną ir atsistojo. Andersas taip pat pakilo, nuo staigaus judesio svaigulys sustiprėjo, jis atsirėmė kėdės atlošo ir vėl pabandė įtikinėti.

– Verneri, jūs paklausykite. Dabar aš padarysiu tai, ko niekada nesu daręs, už tą lentą aš padidinsiu savo pasiūlymą keturiais šimtais procentų. Jūs gausite beveik milijoną. Milijoną kronų, Verneri, už šitą medinį žaislą su keliom stygom, kurį jūs laikėt po savo lovą. Geras sandoris, argi ne taip? Sutikite.

Vernerio akys net patamsėjo, Andersas per vėlai suprato savo klaidą.

– Sandoris kam – man ar tau?

Abu nutilo. Andersas nudelbė akis ir nustebęs pajuto, kad išraudo. Verneris nėra toks trenktas keistuolis, kokiu Andersas

jį laikė, iš anksto susidarytas paveikslas jį smarkiai apgavo. Verneris puikiausiai žino šios gitaros vertę, dabar jis švelniai suvystė ją į užtiesalą. Jis taip pat turėjo suprasti, kad Andersas mėgino jį apmauti.

Grįždamas jis priėjo tą pačią eglę, iš gilumos pakilęs gumulas staiga pavirto ašarom. Kažkas jame nutrūko, sudužo, jokia rentgeno nuotrauka šito neparodytų, bet tai buvo lemtingos jo akimirkos. Vos devynerių jis užrakino savo sielvartą, dabar visi tie skląsčiai netikėtai atsivėrė. Andersas tarsi nesavas skubėdamas šleivojo prie palikto automobilio. Skausmas buvo apėmęs ne vien tik galvą, jis plito po visą kūną, jam reiktų kuo greičiau atsigulti, išgerti migdomųjų ir kaip nors išgyventi. Jis nebeturi už ko kabintis. Vos ne alpdamas, svirduliuodamas pro ašaras pagaliau pamatė savo automobilį, tolumoj šmėkšojo kaimo sodybos.

Prisiminė rodyklę su užrašu „Lindgreno viešbutis & Pensionas“.

8 skyrius

Kai Emeli sugrįžo iš mokyklos, Helena pasiūlė išgerti kakavos su bandelėm. Emeli sutiko, padėkojo, ji tik užbėgs į savo kambarį, ten turi dar kažką padaryti. Įsijungs kompiuterį, suprato Helena, bet nesiryžo jos sulaikyti. Ir taip viskas trapu, naujo konflikto nebereikia.

Svetainėj jau buvo užkurtas židinys, Helena iš valgomojo čia buvo atnešusi žvakių. Uždegusi išdėliojo ant staliukų, palangių, žvakės spragsėdamos žibėjo kaip brangakmeniai. Helena atnešė du didelius puodelius su lėkštutėm, jiedu su Martinu buvo gavę juos kaip dovaną per vestuves, naudodavo tik savo gimtadienio proga per pusryčius. Šiandien ji su dukra pradės naują tradiciją. Nuo šiol tai bus jos ir Emeli puodeliai, naudojami ypatingom progom. Grietinėlė jau suplakta, o karšta kakava supilta į termosą. Tetrūksta tik Emeli.

Kol ji ateis, Helena dar suspės registracijos kambary perskaityti elektroninį paštą.

Nuo: Martino Bergreno
Tema: ATSAKYK!!!
Kam: helena@hotellindgren.se

Helena,
Nebūk užsispyrusi. Nusileisk pagaliau! Kodėl neatsakai į nė vieną mano elektroninį laišką ir telefono skambučius??? Mes privalom surasti būdą, kaip man bendrauti su Emeli! Juk mudu pasidalinome jos priežiūrą!
Per visą pusmetį ji su manim praleido tik du savaitgalius, žinau, kad ji norėtų dažniau lankytis, bet nesiryžta, nes tu to nenori ir visaip mane dergi. Kodėl tu galvoji tik apie save? Pagalvok ir apie ją!!! Negi tu nežinai, kad vaikui svarbu palaikyti gerus santykius su abiem tėvais! Jei tu ir toliau šitaip darysi, aš būsiu priverstas kreiptis į advokatą. Kodėl taip elgiesi su Emeli??? Bent pasistenk atsakyti!!!
Martinas

Prieš ištrindama atėjusį laišką, Helena dar kartą jį perbėgo akimis. Kuo atkakliau ji neatsiliepė, tuo jo laiškai buvo dažnesni, audringesni, pasikeitė ir jų tonas. Iš pradžių Martinas buvo diplomatiškas, gal net nuolaidus, paskui tarp eilučių pastebimai atsirado daugiau nepasitenkinimo. Pastaruoju metu laiškų tonas pasidarė tiesiog priešiškas.

Tegul sau plyšta iš piktumo, jai – tai nė motais.

Jiems išsiskyrus pirmaisiais mėnesiais Martinas didesnio dėmesio savo dukrai nerodė. Tikriausiai buvo paskendęs savo meilėj, liūdinti jo trylikametė duktė, matyt, būtų sudrumstusi tą idilę. Vėliau jis pasidarė atkaklesnis. Jie net buvo įrengę Emeli atskirą kambarį ir norėjo, kad ji kas antrą savaitgalį

atvažiuotų į Stokholmą. Emeli buvo ten du kartus nuvažiavusi, kelionę apmokėjo Martinas. Tie savaitgaliai Helenai buvo tikra kančia. Suspausdavo širdį spėliojant, ką jie ten ištisas valandas veikia, apie ką kalba. Labiausiai slėgė tai, kad Emeli bendrauja su ta moterimi, kuri užėmė jos vietą.

Visas jos kūnas maištavo protestuodamas, tarsi jautriausia jos dalis būtų patikėta priešui.

Grįžusi namo Emeli buvo nekalbi. O Helenai rūpėjo daug ką sužinoti. Kaip jie ten elgiasi vienas su kitu, kaip atrodo jų butas, apie ką jie kalbasi tarpusavyje. Tačiau neišsakyti jos klausimai taip ir nesulaukė atsakymo. Emeli nieko nepasakojo, nerodė savo nusivylimo, kurio Helena tikėjosi.

Nuo paskutinio Emeli apsilankymo Stokholme buvo praėję trys mėnesiai. Duktė nė karto neužsiminė, kad vėl norėtų ten nuvažiuoti, taigi Helena priėjo išvadą, kad Emeli to nepageidauja. Vargu ar advokatas jam ką nors padėtų. Ir Helena, pabūgusi jo grasinimų, kreipėsi į vieną juristą, bet šis ją nuramino. Buvo įsigalėjusi nuostata, kad vaikas, sulaukęs dvylikos metų, gali pats pasirinkti, su kuriuo iš tėvų jam gyventi, o Emeli akivaizdžiai gyveno su ja.

Helena, išgirdusi viršuje dukters žingsnius, nuėjo į virtuvę atsinešti plaktos grietinėlės. Laišką jau buvo ištrynusi, bet tai, kas jame buvo parašyta, liko atmintyje.

Ypač tas Martino kaltinimas, esą Helena jį dergia.

Toks kaltinimas buvo ne tik išgalvotas, bet ir neteisingas. Helena itin stengėsi nukreipti kalbą, pritildyti balsą, kai tik jis būdavo minimas. Ne, dėl dukters priešiškumo kaltas buvo jis pats. Lengviausia kaltę suversti kitam, išsivaduoti nuo savosios. Jis atstūmė, kas jam įkyrėjo, o kas patiko, tą ir pasiliko. Nustebino, mat, kad ir kitas gali turėti savo valią.

Helena užsimerkė. Martino laiškas neprivalo sudrumsti tos valandėlės, kurią ji ramiai ir tyliai praleis su Emeli. Laikydama delnuose dubenėlį plaktos grietinėlės, ji lėtai per nosį įkvėpė, kad plaučiuose atsirastų kuo daugiau oro, paskui keliom akimirkom sulaikė kvėpavimą ir pamažu iškvėpė. Apie tokį pratimą ji buvo perskaičiusi kažkieno čia paliktam laikraštyje apie sveikatą. Ten buvo rašoma, kaip atgauti pusiausvyrą. Kitam straipsny patariama, kaip gyventi dabartyje, tik nebuvo pasakyta, ką daryti, kai dabartis pasidaro tokia nepakenčiama, kad jos norisi kuo greičiau atsikratyti.

Emeli jau lipo laiptais žemyn, ir Helena, eidama į svetainę, sutiko ją prieškambaryje, nusišypsojo jai.

– Na, kaip tau pavyko?

– Kas pavyko?

–Tai, ką norėjai padaryti.

Emeli gūžtelėjo pečiais.

– Viskas gerai.

Tuo jų pokalbis ir baigėsi, jos sykiu nuėjo į svetainę. Helena padėjo grietinėlę ant stalo, nulaižė išsitepusį pirštą. Staliukas buvo jos dailiai padengtas, net pati pasigrožėjo.

– Emeli, gal įmestum į židinį dar vieną šakalį?

Pasakė tai gana žaismingai, ne kaip prašymą. Kad užsimegztų ryšys, jai reikia parodyti daugiau entuziazmo.

Emeli atsainiai padarė tai, ko buvo paprašyta. Įdėjo tik vieną šakalį. Ugnis dar degs kokį pusvalandį.

– Prašom. Sėskimės.

Emeli atsisėdo prie Helenos padengto staliuko su tamsiai raudonais foteliais, nes jie Emeli labiausiai patikdavo. Helena tai žinojo nuo tada, kai dukra dar apie viską jai pačiauškėdavo. Kol buvo maža, ji mėgo aukščiausiąjį laipsnį – dailiausias

fotelis, gražiausia gėlė, gardžiausias maistas. Dažnai tie Emeli skonio daiktai pasidarydavo jos tėvų mėgstamiausiais daiktais, nors šiaip jie niekuo nebuvo ypatingi.

Kad ir tie Emeli patikę fotelių apmušalai. *Mama, ateik, pažiūrėk, kaip smagu juos paglostyti, koks švelnus aksomas. Kiek iš jų elektros!* Emeli pridėdavo delną jai prie skruosto, tada ji dar norėjo viskuo dalintis su mama.

Dabar dukrelė sėdėjo tam pačiam fotely, kambarys nebuvo pasikeitęs, bet pati Emeli buvo nebe ta. Liesas jos kūnas jau įgavęs mergiškas formas, šviesūs kaip ir Helenos plaukai dabar juodi su violetiniu atspalviu. Juos nusidažė neatsiklaususi motinos. Prieš kokį mėnesį išėjo iš vonios kambario tarsi svetima ir sau, ir kitiems.

O, jeigu ji būtų žinojusi tai, kai Emeli dar buvo mažytė, o jos motina, pavargusi, nusiplūkusi, taip ilgėdavosi dienos, kai dukrelė pagaliau užaugs ir taps savarankiška. Dabar Helena būtų mielai susigrąžinusi tą laiką, kai ji Emeli gyvenime buvo svarbiausia.

Tuo metu, kai Helena pylė į Emeli puodelį karštos kakavos, kieme pasigirdo automobilio burzgimas. Tik ne dabar, šmėstelėjo Helenai mintis, o Emeli giliai atsiduso.

– Ir kas čia toks galėtų būti?

– Neįsivaizduoju, šiandien nieks nežadėjo atvažiuoti. Nieko nesu užsakiusi iš parduotuvės.

Ji norėjo pasiteisinti dukrai. Kiek sykių nesibaigiantys darbai privertė nutraukti jų bendravimą. Emeli yra dėl ko nusiminti. Helena taip pat pavargo nuo būtinybės atsiprašinėti. Kartais nuo ryto iki vakaro ją graužė sąžinė, kad jai nebelieka laiko pabendrauti su dukra.

Emeli atsistojo ir nuėjo prie lango.

– Kažkoks tipas su sabu. Ar tik nebus ten užmigęs.

Helena nenorom atsikėlė, iš tikrųjų – jų kieme stovėjo sidabrinis sabas, viduje sėdintis vyras nejudėjo, galvą atlošęs į pakaušio atramą. Tas vaizdas pažadino dukters smalsumą.

– Ką jis čia sugalvojo?

– Nežinau. Tegul sau sėdi. Grįžkim, gerkim kakavą.

– O gal jis ten numirė?

– Et, tikriausiai pavargęs. Matyt, jam reikėjo sustoti, pailsės valandėlę ir važiuos toliau. Eikš, sėskimės.

Jos grįžo prie staliuko. Emeli vėl įsitaisė fotelyje, Helena įsižiūrėjo į jos ranką, kuri prieš keletą metų taip mėgdavo glostyti fotelio apmušalus, dabar ji pirštais krapštė nuo bandelės cukrų. Židinyje jaukiai spragsėjo degančios malkos, ir Helena pamėgino atgauti sutrikdytą ramybę. Susigrąžinti dukters dėmesį, kuris staiga dingo, kai pro langą pamatė galimą viešbučio svečią.

Helena paėmė plaktos grietinėlės dubenėlį, norėdama jos įdėti į Emeli lėkštutę, bet ši prieštaraudama kilstelėjo ranką.

– Aš nebevalgau plaktos grietinėlės.

– Nebevalgai? Nuo kada?

– Jau seniai.

Išgirdusi tokį atsakymą, Helena atitraukė šaukštą, bet iškart nusileisti neketino. Ji jau buvo pastebėjusi, kad Emeli dažnokai pasirenka tokius atsakymus, kad paerzintų mamą. Dabar ji dar kartą priminė savo motinai, kad ši labai neatidi. Jai neskiria laiko, nesidomi smulkesniais dalykais. Helena stengėsi pataikauti dukrai, bet kartais kai kurie dalykai likdavo nepastebėti.

Emeli surinko nuo bandelės nubrauktą cukrų ir subėrė į lėkštutę. Helena, visa tai matydama, nesiryžo paklausti, nuo kada ji nebevalgo cukraus.

– Gal tu ketini laikytis dietos?

Į tą klausimą ji taip ir nesulaukė atsakymo. Kai Emeli rengėsi kažką sakyti, ant prieangio laiptų pasigirdo žingsniai. Netrukus atsidarė durys, ir kažkas įžengė vidun. Helena žvilgtelėjo į dukterį, bet ši jau buvo užsisklendusi. Iš lėto kramtė savo bandelę.

Helena atsistojo.

– Tuoj grįšiu. Gal įdėk dar vieną šakalį.

Emeli neatsakė, o Helena išskubėjo.

Vyriškis buvo nusigręžęs, kai ji prisiartino prie registracijos stalo. Vidutinio ūgio, tamsiai mėlynas vilnonis puspaltis siekė šlaunis, su džinsais. Iki pusės blauzdų jie buvo patamsėję, tarsi žmogus būtų bridęs per vandenį. Šalia subliūškęs tamsiai rudas odinis krepšys, toks būtų per mažas net kaip rankinis bagažas.

– Labas, prašom.

Ji atsisėdo už stalo, atvykėlis atsigrįžo į ją. Jam tikriausiai apie penkiasdešimt, spėjo Helena. Plaukai tamsiai rudi, smilkiniai jau pražilę. Svečias priminė jai vieną buvusį bendradarbį, kuris buvo alergiškas žiedadulkėms. Pavasarį jo akys parausdavo, aptindavo, visas veidas tarsi prarasdavo buvusias linijas.

– Ar turite laisvą kambarį?

– Tuoj pažiūrėsim, turėtų atsirasti.

Helena užsidėjo akinius ir kompiuteryje susirado užsakymų bylą. Ji puikiai žinojo, kad laisvų kambarių sočiai, bet jai atrodė, kad atsakyti dera tik pasitarus su kompiuteriu.

– Norite paprasto kambario?

– Man bet koks bus geras.

– Kaina šiek tiek skiriasi. Paprastas kambarys su tualetu ir dušu kainuoja aštuonis šimtus. Dvivietis – tūkstantį penkiasdešimt. Jei norit pigiau, mes turime kambarį, bet tualetas ir dušas koridoriuj, toks kainuotų...

– Norėčiau dviviečio su visais patogumais.

Ji išgirdo, kaip ant stalo plekštelėjo banko kortelė, ir žvilgtelėjo į jį. Ne itin kalbus tas jos gyventojas. Bet ji buvo pripratusi prie visokių žmonių.

– Atsiskaityti galėsite išvažiuodamas. Jūs čia tik vienai nakčiai?

Jis linktelėjo ir pasiėmė banko kortelę. Helena apsigręžusi nukabino raktą nuo kambario viršutiniame aukšte.

– Laiptai štai ten. Pusryčiai nuo septintos iki devintos valgomajame, čia pat į dešinę. Virtuvė vakarais nedirba. Šiuo metų laiku nėra daug svečių. Jei norite, ką nors paprasto jums pagaminsime, bet *á la carte*, deja, negalime pasiūlyti.

Jos pasiūlymas nesulaukė jokios reakcijos, tai truputį erzino. Egzistuoja daugybė žmonių elgesio ypatumų. Helena, tapusi viešbučio savininke, su kai kuriais jau susipažino. Buvo svečių, kurie ilgam įsiminė. Ypač tie, kurie dosniai dalijosi įspūdžiais, gyrė gražią aplinką, įvairias smulkmenas, jų palankumas kėlė jai pasididžiavimą, suteikdavo jėgų. Kitų gyventojų ji visai neprisiminė, jie praleisdavo viešbutyje dieną ar dvi ir beregint išdildavo iš atminties. Buvo ir tokių, kuriuos ji vadindavo tamsiais, jie visur ieškodavo dingsties reikšti nepasitenkinimą, nuolat dėl ko nors skųsdavosi, o radę progą išliedavo susikaupusį pyktį. Jų žodžiai, pasklidę kaip vandens ratilai, ilgam užtemdydavo jos valandas, net paveikdavo jos elgesį su kitais.

Martinui nebuvo lengva taikytis prie tokios svečių įvairovės. O Helena nuo mažens buvo pripratinta stengtis visiems įsiteikti.

Jie užlipo laiptais į viršų. Kaskart ten atsidūrusi, ji prisimindavo savo vaikystės vasaras. Šiame name daug kas buvo pakeista, tik tie girgždantys laiptai išliko. Tarsi jungiantys sena ir nauja. Užsimerkusi ji lengvai įsivaizduodavo, kad eina į mažą, jai skirtą kambarėlį. Tai buvo vienintelis atskiras jos vaikystės kampelis. Jame ji galėdavo pasijusti savimi, tartum lengviau atsikvėpti.

Viršuje ji atrakino duris.

– Jei norėtumėt aktyviau praleisti laiką, ką nors čia pamatyti, pasakykite man, mes užsakysime. Net šiuo metų laiku čia yra kas veikti. Galima jodinėti islandiškais žirgais, medžioti, žvejoti. Nežinau, ar dar organizuojamas skuterių safaris ar pasivažinėjimas šunų kinkiniu, turėčiau paskambinti, jei pageidautumėt. Sniego jau nebedaug. Jei iškiltų kokių klausimų, sakykit. Internetas apačioje, registratūroj.

Tie visi žodžiai buvo kaip kokia jos mantra. Kambaryje ji tęsė savo tiradą:

– Štai papildoma antklodė, antras pagalvis – drabužių spintoj, televizorius svetainėj, apačioje, į dešinę nuo...

Helena staiga nutilo supratusi, kad kambaryje svečio nebėra. Nustebusi išėjo į koridorių ir pamatė, kad jis stovi pusiaukelėj ant laiptų. Palinkęs, nuleidęs galvą, abiem rankom įsitvėręs turėklų. Ji gerokai sutriko. Klausti, kaip jis jaučiasi, būtų per daug intymu. Ji nusileido keletą laiptų žemyn, norėdama paimti jo krepšį, bet jis tik mostelėjo ranka. Taip ir liko abu stovėti. Helena nežinojo, ką daryti, o jis stebeilijo nuleidęs galvą. Ji tik prisivertė paklausti:

– Ar jums viskas gerai?

Svečias linktelėjo. Nudelbęs galvą įveikė paskutines laiptų pakopas, ji matė, kaip sunku jam lipti. Daugiau nieko nebeklausė. Vyriškio išvaizda ir elgesys klausimų nekėlė.

Kai jis įėjo į kambarį ir uždarė duris, ji dar pastoviniavo ant laiptų.

Kai Helena grįžo į svetainę, Emeli ten jau nebuvo. Nusiminusi susmuko į fotelį, kuriame sėdėjo dukra, paglostė apmušalą, kad pajustų nors aksomo švelnumą. Ant stalo tebestovėjo prakąsta bandelė ir neišgerta kakava. Helena įsižiūrėjo į židinį. Ugnis jau buvo užgesusi, pilkuose pelenuose žėrėjo tamsiai oranžinės žarijos, kartais jos dar priversdavo suliepsnoti užsilikusį nuodėgulį.

Jai vėl atrodė, kad viskas, kad ir ko ji imtųsi, tiesiog slysta iš rankų. Niekas palankiau nebesitvarkė, viskas atbulai, negu tikėjosi. Pats gyvenimas pasidarė jai nepaklusnus. Nuo tos dienos, kai Martinas išsikraustė, ji turi atsikovoti kiekvieną valandą. Kartais atrodydavo, kad jos gyvenimas – tai tik toks laikinas tarpsnis. Neišvengiamas laikotarpis tarp to, kas buvo, ir tos nežinios, kuri laukia jos ateityje. Nebeverta žiūrėti į priekį, kai ten nieko nebematai. Sunku iškęsti tokią nežinią. Kasdien privalai kabintis už to, kas, regis, patikrinta, ką *savo* valia galėjai priimti arba atmesti.

Martinas savo sprendimą priėmė pats vienas. Nė kiek su ja nepasitaręs, Helenai tiesiog teko susitaikyti, o juk tai buvo ne tik jo, bet ir jos gyvenimas.

Kartais ji net rezgė planus, kaip jam atkeršyti. Kad ir jo gyvenimas būtų toks pat nemielas, kaip ir jos. Tačiau ją pažeminęs Martinas pasidarė sunkiai pasiekiamas, suradęs užuo-

vėją ir nieko nebijantis, jokių jos užmačių, jį saugo nauja jo meilė.

Helenos mintis nutraukė duslus, plačiai sklindantis sirenos garsas. Siunčiamas signalas kartojosi kas septynios sekundės su trumpom pauzėm. Svarbi žinia visuomenei. Raginimas grįžti į namus, uždaryti visas ventiliacines angas, įsijungti radiją ir išklausyti pranešimą apie gresiantį pavojų. Visoje Švedijoje keletą kartų per metus pirmą mėnesio pirmadienį, trečią valandą dienos šitaip būdavo tikrinamas pavojaus signalas.

Helena prisiminė, kaip šitame kaime pirmą kartą išgirdo tą pavojaus signalą. Jiedu buvo ką tik atsikraustę. Martinas pažvelgė į laikrodį ir skubiai iš vienos dėžės išsitraukė radijo aparatą. Tąsyk nebuvo nei pirmadienis, nei trečia valanda, niekas nebuvo jų perspėjęs apie čia galiojančią tvarką.

Šito nežinojo ir ką tik atvykęs ir viršuje apsigyvenęs jos svečias.

Helena atsiduso ir atsistojo, nebeturėdama ypatingo noro belstis į jo kambario duris. Dar ims reikšti savo nepasitenkinimą, nors ji čia niekuo dėta.

Pakėlė ranką, ketindama pasibelsti, bet padvejojusi susilaikė. Jis jau savo elgesiu parodė, kad nenori būti trikdomas. Tačiau sirena dar kartą užkaukė, ir Helena pagaliau pasibeldė. Jos, kaip viešbučio savininkės, pareiga pasakyti, kad jam joks pavojus negresia.

Svečias ilgokai neatidarė. Kai pagaliau jis pasirodė tarpdury, buvo aišku, kad ji pažadino jį. Vyriškis buvo susisupęs į antklodę, šviesa kambaryje buvo užgesinta. Helena suprato, kad jis sirenos negirdėjo, be reikalo jį prikėlė.

– Atsiprašau, aš tik norėjau perspėti, kad jūs nekreiptumėte dėmesio į tuos signalus, dabar matau, kad sirena jūsų nesutrikdė, aš be reikalo rūpinaus.

– Kokia sirena?

Situacija buvo nesmagi. Jeigu jis nieko negirdėjo, jos aiškinimas atrodys kvailai, tarsi ji būtų ieškojusi kokios dingsties pasibelsti į jo duris.

– Sirena, tie pavojaus signalai visuomenei perspėti, jūs turbūt žinot, valstybė anksčiau visu tuo rūpinos. Dabar tas reikalas provincijoj perduotas privatiems asmenims. Pas mus čia toks vienas kartais įjungia sireną savo nuožiūra, kai, jo manymu, žmonės privalo ką nors sužinoti. Kai kada mūsų viešbučio svečiams tie signalai sukeldavo nerimą.

Naujasis gyventojas dar labiau sutriko, ranka persibraukė per plaukus. Antklodė apnuogino petį, Helena nukreipė savo žvilgsnį į šalį, pati nustebusi dėl tokio drovumo.

– Grįžkite į lovą ir atleiskite, kad pažadinau.

– Vis tiek čia kažko nesupratau. Kad žmonės išgirstų kokią nors žinią, užtenka įjungti radiją arba televizorių.

– Taip, iš tikrųjų taip, čia viskas vyksta savotiškai.

Jau ketino eiti, bet kadangi jis tebestovėjo suglumęs, nutarė paaiškinti:

– Skelbimų lentoj prie bažnyčios toks žmogus prisega lapelį ir tada duoda signalą. Išgirdęs sireną, kas nori, tas gali nuėjęs pasiskaityti. Bet jūs nekreipkite dėmesio, ir aš niekada nesidomėjau, kas ten būna paskelbta. Spėju, kad nieko svarbaus.

Ji šyptelėjo tarsi atsiprašydama, kad viskas taip kvailai išėjo.

– Dar kartą atleiskit už sutrukdymą. Vėliau pasakysit, jeigu vakare ko nors pageidausit.

Svečias atrodė apgailėtinai, jai net magėjo paklausti, kuo jam galėtų padėti, bet kol dvejojo, pajuto, kad jau per vėlu. Helena taip nebepasitikėjo savimi kaip anksčiau, didžioji jos tvirtumo dalis pasitraukė sykiu su Martinu.

Jau lipdama laiptais žemyn išgirdo jo klausimą.

– O kas tas aliarmuojantis žmogus?

– O, jis tikras originalas, gyvena miške, ne taip toli nuo čia. Jis niekam nieko blogo nedaro, bet pilnas keistybių. Verneris jo vardas.

Durys užsidarė, o ji liko stovėti. Nežinojo, ko čia jai griebtis. Pažvelgė į savo būsto duris. Gal vėl pasikviesti Emeli į svetainę? Bet jeigu ji nepanorės, Helenai pasidarys dar nesmagiau, visai rankos nusvirs. Kartais papraščiau, kai jos būna kiekviena sau, tada atsiranda viltis, kad kas nors pasikeis, kai vėl susitiks.

Helena atsiduso ir nulipo žemyn.

Svetainėje ji užpūtė žvakes, paėmė puodelius, skirtus ypatingai progai, kurios iš tikrųjų nebuvo.

9 skyrius

Andersas gulėjo aukštielninkas antru numeriu pažymėtame kambaryje ir spoksojo į lubas, po to, kai toji moteris iš registratūros pabeldė į duris ir prižadino jį iš slopaus miego, jis jau nebeįstengė užmigti. Vos tik įžengęs į jam paskirtą kambarį, jis tuoj pat išgėrė migdomųjų, nusivilko drabužius ir užmigo, tačiau ir prabudus tabletė tebeveikė. Pastarąjį pusmetį miegas jam buvo tapęs atgaiva, palaiminga būsena, kai jis nebesijausdavo prislėgtas. Norint pajusti tokią palaimą, jam tekdavo išgerti migdomųjų, kad jie nuslopintų sąmonę.

Naktinės užuolaidos buvo užtrauktos. Pro tarpelį kaip kokia įsilaužėlė brovėsi pavasario šviesa. Tarytum iš kito pasaulio, kuriame jo nebuvo. Jis girdėjo skardžias paukščių viliones tarsi gamtos fanfaras būties grožiui. Tie paukščiai čiulbėjo jam, kad metas džiaugtis, ateina pavasaris, jis pripildys pasaulį gyvybės.

O jis jau nieko nebesitikėjo, nieko nelaukė.

Beprasmybės pojūtis gesino bet kokią viltį. Jokios išeities, vien tik fizinis skausmas. Veltui sugaištas laikas tikintis to, ko niekada nebebus. Jis nebenorėjo ilgiau kapstytis, tai tik beprasmis mėginimas pratęsti laiką.

Galutinai kažkas nutrūko.

Tarsi koks tunelis buvo atsivėręs į patį sielvarto centrą. Jis nebeįstengė priešintis, buvo įsiurbtas į jo tamsą. Ta juoduma lydėjo jį daugelį metų, jis vis nerasdavo laiko atsekti, iš kur ji, neturėjo jėgų peržiūrėti ir išvalyti savo sielos užkaborio. Jo sąmonėj buvo įsikūręs tarsi koks piktdžiugiškas budelis. Andersas buvo priverstas sustoti ir susitaikyti su savo kančia, nuo kurios iki šiol stengėsi pabėgti.

Bet kur tu nubėgsi – pats esi ir medžiotojas, ir jo grobis.

Dar niekad nesijautė toks vienišas. Gulėjo šio viešbučio kambaryje ir nebesitikėjo iš čia ištrūkti. Tokios būsenos jis nebepajėgs vairuoti automobilio. Prisiminė savo namus, didžiulį butą, kuris jam buvo įgrisęs kaip nepakenčiamas narvas, dabar toks būstas tapo būtinybe. Jis norėjo grįžti į namus, kaip nors ištrūkti iš čia, važiuoti bet kur, kad tik liautųsi tas skausmas. Kas nors turi išgelbėti iš to uždaro rato, jeigu pats to neįstengia padaryti. Kas jam dar gali padėti? Ar jis turi nors vieną artimą žmogų, kuriam galėtų visa tai atverti, išsakyti tokią savo būseną? Andersas Strandbergas, anksčiau gerbiamas įmonės vadovas, garsus finansų žinovas, dabar tik apgailėtinas, savikontrolę praradęs vargeta. Mintimis peržvelgė savo kruopščiai supintą ryšių bei pažinčių tinklą – visi įtakingi ir naudingi asmenys. Kitiems tikslams, tik ne šitam atvejui.

Jo buvęs gyvenimas jau nebeteikė peno.

Dar būdamas devynerių, rodos, suprato, kad reikia kliautis savimi, o ne kitais.

Jau buvo prabėgęs mėnuo, kai jo motina atsigulė į ligoninę, per tas savaites namai jam pasidarė svetimi. Iš pirmo žvilgsnio lyg niekas nepasikeitė. Bet jau trūko muilo prie praustuvės ar popierinių rankšluosčių virtuvėj. Visur dulkės, nevalyta, pristigo švarių drabužių, iš paviršiaus viskas atrodė kaip anksčiau, bet iš esmės jau buvo pasikeitę.

Kažkas tvyrojo net ore. Atsirado kažkokia bauginanti tyla. Jis su tėvu dar persimesdavo vienu kitu žodžiu apie kasdienius dalykus, kad jų buvimas dviese per daug neiškryptų iš įprastų vėžių. Nebebūdavo apie ką kalbėtis nei per pietus ar vakarienę, pavalgę kiekvienas eidavo į savo kambarį, net neužsiminę apie Anderso motiną. Ji tarsi nustodavo egzistavus nuo tos akimirkos, kai jie išeidavo iš jos palatos, ir vėl atsirasdavo, kai ateidavo metas ją lankyti. Kitu metu apie mamą verčiau reikėdavo nekalbėti, tai būtų tik dar labiau apsunkinę ir taip sunkų jos nebuvimą namuose. Andersui daug ko norėjosi paklausti, tačiau jo tėvas buvo paniręs į tokią tamsą, kad sūnus nebedrįsdavo jo kalbinti. Dabar ir tėvas buvo pripažintas ligoniu, bet Andersas nežinojo, kuo jis serga. Tik buvo pastebėjęs, kaip virpa tėvo rankos, laikydamos šaukštą, šakutę, nuo jo sklinda kažkoks neįprastas kvapas. Nuėjęs į parduotuvę Andersas nupirko muilo, bet nebuvo tikras, ar tėvas juo pasinaudos. Naktį girdėdavo, kaip jis vaikščioja po kambarius, tarsi ieškodamas to, ko jau nebėra.

Andersui tekdavo nudirbti įprastus kasdienius darbus, savaime niekas nesitvarkė. Kartais atrodė, kad jo gyvenimas

suskilęs į gabalėlius, kuriuos jis privalo sudėlioti. Tai, ką anksčiau padarydavo kiti, dabar tapo jo atsakomybe, jeigu jis kai ko nepriimintų savo tėvui, šis daug ką pamirštų. Po pamokų Andersas ir karto skubėdavo namo, kai kiti vaikai kviesdavo pažaisti, jis atsisakydavo. Išėjęs iš namų jis pajusdavo baimę, atrodė, kad jam būtų ramiau, jeigu savom akim matytų, kad nieko ten neatsitiko.

Jo užduotis buvo palengvinti namiškiams buitį. Tą nerimą jis stengėsi paslėpti, tėvas tikriausiai neištvertų, jeigu dar Andersas parodytų savo nusiminimą. Tėtis žūtbūt privalo išlikti tvirtas, jeigu ir jis palūžtų, sugriūtų visas Anderso pasaulis. Ta mintis jį baisiai gąsdino.

Norėdamas iš namų išvaryti stojusią tylą, jis pradėjo klausytis muzikos. Svetainės knygų lentynoj buvo gal trisdešimt plokštelių, netrukus jos viena po kitos ėmė suktis ant patefono. Jo mama mėgo bitlus. Kai muzika užliedavo kambarį, Andersui atrodydavo, kad dabar viskas kaip seniau. Mama tik trumpam išėjo į virtuvę, netrukus ji vėl pasirodys su kavos puodeliu, laikraščiu *Smålands Folkblad*, atsisės ant sofos ir ims jį skaityti.

Ji visada taip darydavo.

Andersas dar guodėsi, kad jų bėda tik laikina, nežinojo, kiek laiko jis galės šitaip apsimetinėti. Kodėl mama taip ilgai nepasveiksta? O ji dažnai sakydavo, kad jis yra šaunuolis ir žadėdavo greitai pasveikti.

Kiekvieną vakarą jis drabužių spintoj įrėždavo brūkšnį. Norėjo paženklinti dienas, kurios praėjo nuo tada, kai sutriko jų įprastas gyvenimas, jis manė – kuo daugiau bus prabėgusių dienų, tuo mažiau laiko jam beliks laukti. Tebūna tie brūkšniai niekam nežinomas tų dienų žymėjimas. Gal kada nors, kai

bus labai liūdna, pažvelgęs į tuos brūkšnelius jis įsitikins, kad anuomet buvo kur kas sunkiau. Andersas tikėjosi, kad vienos lentos tiems brūkšneliams jam užteks, bet jų atsirado tiek daug, kad jis jau pradėjo ketvirtą.

Atėjo metas vėl aplankyti motiną. Jiedu kas antrą dieną ją lankydavo, autobusu važiuodavo į Jonšiopingo ligoninę, kad suspėtų iki lankymo pradžios. Rudas jų opelis stovėjo nenaudojamas, nes jo tėvas neturėjo vairuotojo pažymėjimo.

Andersas tą popietę sėdėjo ant savo lovos ir žiūrėjo, kaip žadintuvo rodyklė artėja prie numatytos valandos, tada jis turės nusileisti žemyn, įeiti į tėvo darbo kambarį ir pasakyti jam, kad jau metas. Tėvas, kaip visada nustebęs, pažvelgs į savo rankinį laikrodį, pašoks nuo fotelio ir pagirs jį už tokį priminimą. Prieškambaryje jis dar pataršys Andersui plaukus ir pasakys, kad be jo čia viskas sugriūtų. Paskui savo drabužių spintoje jis kaip visada vėl įbrėš naują brūkšnį.

Tačiau tą dieną Andersas liko sėdėti. Apačioje buvo tylu, jis matė, kaip laikrodžio rodyklė juda pirmyn, vis labiau toldama nuo tos minutės, kai jie dar galėjo suspėti. Tvenkėsi ašaros, anksčiau jis dar tramdė save, norėdamas likti šaunuolis, tada jis dar nurydavo savo ašaras. Šįkart jis jau toks nebebuvo, dabar jį graužė sąžinė. Bet vis tiek nepajudėjo, jam visko jau buvo per daug.

Andersui įgriso tos kelionės autobusu. Nekentė ligoninės kvapo, kuris skverbdavosi į šnerves, vos tik jiedu įžengdavo pro duris, tuo kvapu buvo persisunkusi ir jo mama, nebejautė jos buvusio kvapo. Andersui buvo atgrasus ištinęs jos kūnas, mėlynos sukepusios lūpos. Sunku buvo žiūrėti į pravirą jos

burną, o dar tas gargiantis oro gaudymas, tarsi ji skęstų. Motina sėdėdavo apramstyta pagalviais, jos šypsena – kaip gnomo kaukė, netikra, bauginanti ir kažką slepianti.

Nenorėjo daugiau ten lankytis. Kodėl ji nepasveiksta, juk vis žada ir žada. Tikrai jis *buvo* šaunus. Darė taip, kaip ji prašydavo. Laiku nueidavo į mokyklą, ruošdavo pamokas, nė karto nepamiršo savo sportinio krepšio. Kiekvieną sykį ji pagirdavo jį, atsidėkodama duodavo šiek tiek pinigų, kad jis ką nors sau nusipirktų. Kodėl tu nieko nekolekcionuoji, galėtum pradėti nuo pašto ženklų, ledo ritulio žaidėjų nuotraukų.

Tu pamatysi – ką nors nusipirksi, ir iš karto pasidarys lengviau.

Prieš porą dienų jis nebeištvėrė. Stovėjo gniauždamas pinigus. Kai atėjo metas atsisveikinti, staiga jį suėmė pyktis, kodėl ji vis meluoja, kodėl negrįžta namo, tik žada ir žada. Atsisveikindamas visada ją apkabindavo, bet tąsyk to nebepadarė. Ji šyptelėjo – vėl tas gnomo veidas – ir pamėlusiom, suskirdusiom lūpom ištarė: nesijaudink, vaikeli. Tačiau jos akyse jis pamatė liūdesį – jis įskaudino motiną.

Tą popietę jam neįsižiebė jokie įspėjamieji žibintai. Jis neišgirdo jokio pavojaus signalo. Toji valanda turėjo tiek pat sekundžių kaip ir kitos. Tačiau dėl tos valandos jis graušis visą likusį gyvenimą.

Gailėsis, kad šitaip pasielgė.

Metams bėgant tas jo nusigrįžimas pavirto aštriais ašmenimis, atsiradusiais prie pat širdies. Dar koks neatsargus judesys, ir jie gali mirtinai sužeisti.

Tą dieną jo noras išsipildė, jam jau nebereikės daugiau ten važiuoti.

Jis darė taip, kad jie su tėvu pavėluotų į autobusą. Naktį jo motina mirė nuo ūmios plaučių edemos.

Tu tikras šaunuolis, Andersai. Išsilaikei neverkęs.

Jo mama gulėjo baltame karste, ant kurio buvo padėta raudonų rožių. Kitų mamos, puošniai apsitaisiusios, sėdėjo bažnyčios suoluose, jų vaikai laidotuvėse nedalyvavo. Jie sau žaidė namuose. Vaikams nėra ko eiti į pakasynas, girdėjo sakant savo tetas, jos buvo atvažiavusios traukiniu, siūlėsi padėti, kai čia įvyko tokia nelaimė. Andersas sėdėjo vienui vienas, nes čia buvo *jo* mamos laidotuvės, bažnyčioje verkė visi, išskyrus jį.

– Pagaliau pasibaidė jos kančios. Dabar ji – danguje. Sėdi sau ant debesėlio ir žiūri į mus.

Jis jau buvo išmokytas, žinojo, kad meluoti netinka, bet nedrįso jų klausti, ar mama iš tiesų pateko į dangų. Juk jam melavo net jo mama, žadėdama pasveikti. Andersas nežinojo, ar galima pykti ant mirusiosios, kuri štai guli karste, bet ir šito jis nedrįso kurios nors paklausti.

Tetos jų namuose išbuvo dvi savaites, visą tą laiką jo tėvas gulėjo lovoj. Andersas kartais nugirsdavo, apie ką jos kalba, bet kai tik jis pasirodydavo, jos nutildavo. Tetos šypsojosi jam ir drąsindavo jį, kad viskas bus gerai. Susirask kuo užsiimti, ir mintys nukryps kitur.

Kai jos išvažiavo, šaldiklis buvo prikimštas jų pagamintų valgių, namas išvalytas, skalbinių pintinė tuščia. Dabar viską turėjo perimti jo tėvas, jis pagaliau atsikėlė ir netrukus vėl pasinėrė į savo knygas.

Tu šaunuolis, Andersai. Tu išsilaikei, nė karto neapsiverkei.

Už tokią savo ištvermę jis gavo dovaną – elektrinę gitarą.

10 skyrius

Ana Karin sėdėjo savo virtuvėje Andersonų sodyboje ir žvelgė į kaimą. Ji ką tik nutarė atsikvėpti nuo darbų ir išsivirė kavos. Paskui peržiūrės savo drabužius – seniai reikėjo tai padaryti. Kai visos mintys tebesisuka apie Helgos mirtį, bent rankos tebūna kuo nors užimtos.

Radijas buvo įjungtas, kaip visada. Jos patogiausia draugija. Bet šiandien jį išjungė. Jos nuotaikai, prisiminimams joks garsų srautas netiko. Kol Helga dar buvo stipri ir sveika, rodos, ir muzika buvo kitokia, klausydavosi jos sėdėdama kitapus stalo, žiūrėdama į kelią, o dar dažniau – į kaštoną, kurį taip buvo pamėgusi.

Šitoj sodyboj jos teta buvo praleidusi visą gyvenimą, netekėjusi, nesusilaukusi vaikų, ji perėmė ir tai, ką paliko Anos Karin seneliai iš tėvo pusės. Ana Karin dažnai ją aplankydavo. Pastovus, ramus tetos gyvenimo ritmas Anai Karin teikė sielos ramybę. Jos susėsdavo prie stalo, gurkšnodavo kavą, retkarčiais persimesdavo vienu kitu žodžiu ir vėl nutildavo. Helga nemėgo per daug klausinėti, ir Ana Karin buvo jai už tai dėkinga.

Ana Karin pamaišė kavą. Namo viduje beveik nieks nebuvo pasikeitę. Helgos dvasia vis dar gaubė jos buvusius daiktus, net ir šitą puodelį. Beveik visi Anos Karin daiktai tebebuvo palėpėj, sudėti į kartonines dėžes nuo tada, kai ji čia atsikraustė. Jai pačiai atrodė keista – daugelis daiktų, kuriuos buvo susirinkusi ir be kurių atrodė negalės išsiversti, dabar buvo visai nereikalingi, tebegulėjo net neišpakuoti.

Ji užsimerkė, įsiklausė. Monotoniškas virtuvės laikrodžio tiksėjimas. Alyvų šakos braižė laukuję namo sieną.

Kaip kadaise, taip ir dabar.

Tik nebebuvo Helgos, su ja išnyko ir visa karta. Pasibaigė ištisa epocha, staiga Ana Karin pasidarė vyriausia.

Ji nunešė puodelį į plautuvę. Išskalavo ir padėjo, kad išdžiūtų. Gyvenant vienai daug nešvarių indų nesusikaupdavo, bet ji planavo nusipirkti nedidelę indaplovę, kurią būtų galima padėti ant virtuvinio suolo ir nieko nebereiktų perstatyti. Virtuvė tegu lieka tokia, kokia buvo anksčiau, čia daug kas priminė Anos Karin vaikystę. Kituose kambariuose ji elgėsi paprasčiau. Vietoj senosios Helgos sofos pastatė savąją, nusipirko staliuką televizoriui, beveik visur ant langų pakabino naujas užuolaidas ir sustatė iš savo buto atsigabentas gėles. Bet vis tiek čia dar buvo likę daug Helgos daiktų. Neišmetė jų, kol Helga tebebuvo prieglaudoj, dabar, kai jos nebėra, daug ką išneš ar pakeis. Gal dar paprašys savo vaikų, kad bent poros kambarių sienas išklijuotų naujais apmušalais. Išmes tą seną, dėmėtą kiliminę dangą ir nušlifuos grindis. Vienai visa tai pertvarkyti būtų per sunku, teks palikti ateičiai.

Ji atsiduso. Šį tą vis dėlto jai reiks padaryti.

Per pilką lango stiklą švietė pavasario saulė, po žiemos langai visada lieka murzini. Reiktų juos nuvalyti, kasmet – vis

tie patys rūpesčiai. Ji daug ką padarydavo pati, nors jai skaudėjo sprandą. Tik ne langus valyti. Kartais tą įkyrų sprando skausmą ji malšindavo tabletėmis. Gydytojas patarė daryti specialią mankštą, bet gera šnekėti tam, kuriam neskauda. Ji retkarčiais pasižaimodavo, bet jokio pagerėjimo nejuto. Helena norėjo nusiųsti ją pas chiropraktiką, bet Ana Karin nelabai tais dalykais tikėjo. Kaip jau yra, taip. Ji beveik įprato prie to skausmo.

Anksčiau prašydavo jaunesnį brolį, Lasę, padėti jai nuvalyti langus. Dabar bijojo, kad liks ne tik dėkinga, bet ir skolinga jam. Lisbetė už tokią paslaugą būtinai ko nors pareikalaus. Kaip jau yra buvę, Anai Karin tektų pritarti visokioms brolienės užgaidoms, ši tuoj pradėtų įtikinėti, kad reiktų naujoviškai sutvarkyti sodą, sumoderninti sodybos pastatus. Prasidėtų nesibaigiančios diskusijos – dėl gėlyno, kurį Lisbetė norėtų perkelti į kitą vietą, dėl naujos tvoros, dar dėl ko nors. Bet dėl pavėsinės, kurią Lisbetė buvo sumaniusi čia pastatyti, Ana Karin griežtai pasipriešino – ta pavėsinė čia nesiderintų ir sudarkytų įprastą kiemo vaizdą. Gyventi paveldėtoj giminės sodyboj nėra taip paprasta, bet Lisbetė niekada to nesupras. Juk čia pasikeitė net penkios šeimos kartos. Jos proseneliai gyveno namuose, kurie tebestovi iki šiol, o pačių jų kauleliai sudūlėję. Ana Karin ir Lasė nuo pat mažens žinojo savo šeimos kilmę, girdėjo kalbant, kiek jų senoliai vargo, norėdami anūkams bent šį tą palikti. Dabar jų eilė saugoti tradiciją.

Lisbetė kilusi iš Liuleo. Ji su Lase ten pragyveno daugiau kaip dvidešimt metų, bet kai Helga susirgo, jiedu atsikraustė čia. Anai Karin atrodė, kad Lisbetė nenorėjo čia apsigyventi, nors pati niekada šito nesakė, ji mieliau būtų likusi Liuleo.

O Lasė tikriausiai juto pareigą. O gal ir bijojo, kad nebeteks savo palikimo dalies.

Ana Karin priėjo prie lango ir pažvelgė į jų pusę. Jai atrodė, kad jie elgiasi labai neatsakingai, be jokios atodairos. Ką jie padarė su savo namu? Lasė nusileido Lisbetei, kurios šioji sodyba niekuo neįpareigoja. Išgriovė sienas. Panaikino virtuvę, vonios kambarį. Ana Karin nuėjusi pažiūrėti buvo pritrenkta – viskas kaip iš naujausio namų katalogo.

Jai buvo skaudu žiūrėti, kaip jos giminei brangūs daiktai metami į statybinių atliekų konteinerį ir vežami į sąvartyną.

Nuo tada ir jų bendravimas atvėso. Ypač su ta moterim, Lisbete. Abi stengėsi išsaugoti mandagų toną, tačiau be didesnio reikalo viena pas kitą nesilankė. Tam tikras ryšys buvo neišvengiamas. Pastaruoju metu dažniau užeidavo tik Lasė – ir vis dėl to paties. Ana Karin negalėjo priešintis, kai jiedu ką nors sumanydavo, ką nors pakeisdavo viduj, savo name, tačiau jie privalėdavo išgauti Anos Karin sutikimą, jei norėdavo ką nors pertvarkyti bendrame kieme. Jai vienai tekdavo atsilaikyti prieš du, nors palikimo dalis Lisbetei nepriklausė, tad ir jos balsas nesiskaitė. Dabar jie užsispyrė, kad sodyba būtų padalinta į dvi dalis, lyg jie nežinotų, kokia buvo giminės valia. Ana Karin gins tą protėvių valią, nors tie protėviai jau po žeme. Lasė dėl tų dalykų nesijaudino. Seserį erzino toks jo abejingumas jų giminės praeičiai. Ne tik erzino, bet ir galutinai nuvylė.

Ana Karin pažvelgė į laikrodį. Ji keletą kartų bergždžiai mėgino prisiskambinti savo dukrai ir sūnui, norėjo pranešti jiems apie Helgos mirtį, galiausiai viską susakė jiems į atsakiklį. Dabar surinko ne dukters buto, kur retai kas atsiliepdavo, o mobiliojo telefono numerį.

– Labas, mama, luktelėk. – Dukters balsas buvo sunkiai girdimas, tarsi nutolęs, paskui trinktelėjo automobilio durelės. – Na, štai, – atsikvėpusi pasakė ji, – dar kartą labas.

– Kur tu esi?

– Aš dabar taksi, važiuoju į susitikimą, šiek tiek vėluoju, todėl skubu. Ten pasukit į dešinę, o paskui – į Frėjos gatvę.

Duktė buvo uždususi, balse jautėsi įtampa. Dažnai tokia būdavo, kai Ana Karin jai paskambindavo.

Tokia jos Susana. Amžinai užsiėmusi, vis skubanti, vėluojanti. Jau beveik dešimt metų, kai abu Anos Karin vaikai įsikūrė Stokholme, kiekvienas gyvena savo gyvenimą, kiekvienas nugrimzdęs į savo rūpesčius. Jie išvažiavo iškart po gimnazijos, ten baigė studijas, abudu turi gerai mokamą darbą. Yra kuo didžiuotis, ji, žinoma, džiaugiasi, bet sykiu ir liūdna, kad jie taip toli nuo namų. Vaikai neturi laiko dažniau jos aplankyti, ypač sūnus. Anūkai, kurių ji tikisi sulaukti, jau bus Stokholmo pagimdyti. Nelengva su tuo susitaikyti. Jai atrodė, kad didmiestis vaikams ne itin gera vieta augti, žmonių marmalynė, užterštas oras, visokie nusikaltimai. Daug geriau kaime, čia tylu, ramu, saugu, žmonės vienas kitą pažįsta. Kada nors ji pamėgins įkalbėti vaikus grįžti namo.

Nieko ji taip netroško, kaip sulaukti anūkų. Norėjo, kad jie būtų šalia, kad galėtų juos prižiūrėti, jais džiaugtis, padėti jiems. Pagaliau vaikai kada nors paveldės gimtąją tėvų sodybą.

– Atleisk, mama, vakar nespėjau paskambinti, išklausiau tavo paliktą žinutę apie Helgą. Vakar taip ilgai dirbau, kai grįžau, jau buvo labai vėlu, nebedrįsau tau skambinti. Kaip tu jautiesi?

– Nieko, – tik tiek teatsakė, pati gerai nežinodama, kaip apibūdinti dabartinę savijautą. – Laidosim jau šią savaitę.

– Turbūt savaitgalį?

– Ne, nemanau, laidotuvės paprastai būna darbo dienom. Greičiausiai penktadienį.

Ragelyje pasidarė tylu. Girdėjosi tik tolimas ūžimas, tikriausiai taksi. Ji nujautė, ką dukra galvoja.

– Į laidotuves tave neabejotinai išleis. Juk mirė tikra tavo teta.

– Taip, žinoma, tik aš dabar be galo užsiėmus, per dieną keli susitikimai. Ne taip lengva ištrūkti, kai esi projekto vadovė.

– Bet laidotuvės yra laidotuvės.

– Na taip.

– Taip, o kas ne taip?

– Mama, atvirai kalbant, aš tos Helgos gerai nepažinojau.

– Bet juk ji tau artima giminė. Argi tai maža?

Ana Karin išgirdo, kaip duktė atsiduso.

– Aš, žinoma, norėčiau dalyvauti, bet, kaip sakiau, dabar esu žiauriai užsiėmusi. Sustokite prie vartų.

– Alio?

– Taip, aš girdžiu, mama.

– Iš Liuleo tikrai atvažiuos jūsų pusbrolis, pusseserė. Kaip čia atrodys, jei jie atvyktų, o tavęs su Niklu nėra. Ar tu su juo kalbėjai?

– Ne, mudu su Davidu ketiname šį vakarą pas jį nueiti. Jonas švenčia gimtadienį, bus vakarienė.

– Aha, puiku, pasveikink ir perduok nuo manęs linkėjimų.

Jonas buvo Niklo draugas, jiedu jau keleri metai kartu nuomojo butą. Praktiškas sumanymas, nes Stokholme nelengva

su butais. Ana Karin jį matė, kai buvo nuvažiavusi aplankyti Niklo, malonus žmogus. Ir dar vyriausiasis gydytojas.

– Tai kiek jam sueina?

– Trisdešimt septyneri. Niklas su juo puikiai sutaria. Dabar Niklas tiesiog laimingas. Jūs man duokite kvitą.

– Taip, suprantu, Niklas dėl buto nuomos gali nebesijaudinti, pas jus ten taip viskas brangu.

– Mama, jau turiu baigti, manęs laukia, skubu, paskambinsiu tau vakare.

– Tik tu nepamiršk.

– Ačiū. Krepšį aš pati paimsiu. Iki, mama.

Ryšys nutrūko, už daugybės kilometrų jos duktė dingo kažkokiam susitikime. Ana Karin pagimdė ją prieš trisdešimt metų, būdama aštuoniolikos. Dėl tokio amžiaus niekas per daug nesistebėjo. Tada buvo įprasta ištekėti jaunai ir netrukus susilaukti vaikų, pasaulis buvo mažesnis, daugelis skubėjo prisitaikyti, kaip nors įsiterpti su savo ateities svajonėm. Dabar kiti laikai ir kiti papročiai. Niekas nenori pasiduoti likimui. Jaunesnė karta užaugo tikėdama, kad gyvenimas – kaip tas švediškas stalas, visiems prieinamas, tik mokėk sėkmingai pasirinkti. Griebk ilgai nedvejodamas, jeigu apsiriksi, kaltink pats save. Nėr ko stebėtis, kad jie patiria įtampą, stresą, jiems vis negana ir negana, niekas nenori pražiopsoti kažkur paslėptos tobulybės. Girdėdama, kaip šneka jos vaikai, ji kartais pagalvodavo, kad jų gyvenimo lūkesčiai iš tiesų gerokai pralenkia pačias galimybes.

Ana Karin išėjo į prieškambarį. Ten tebestovėjo neišpakuotas kompiuteris, kurį vaikai padovanojo per Kalėdas. Matydami, kaip ji nustebo, jie ėmė sakyti, kad ji privalo išmokti naudotis internetu. „Naršyti“, kaip jie sakė, kad nesijaustų

tokia vieniša. Bet kompiuteris taip ir liko dėžėj. Jai nesinorėjo Lasės prašyti, kad jis čia viską prijungtų. Atsidėkodama, ko gero, turėtų pritarti Lisbetės sumanymui kieme pastatyti pavėsinę. Jeigu reiks, paprašys, kad Helena jai leistų pasinaudoti viešbučio kompiuteriu.

Ana Karin užlipo į viršų. Miegamajame stovėjo šiukšlių maišas, prikrautas drabužių. Ji toliau atrinkinėjo, ko jai nebereikia. Drabužių spinta buvo primurdyta iki pat viršaus. O pati spinta užėmė visą išilginę miegamojo sieną. Kraštiniame skyriuje tebekabojo Helgos drabužiai. Ana Karin nusprendė kol kas juos palikti. Tegul sau kabo, pačios Helgos kvapas seniai jau išnykęs.

Ji peržiūrėjo tik savo drabužius. Kiekvieną kartą į juos pažvelgus, ją apimdavo nykus savęs nuvertinimo jausmas. Iš pradžių kažkaip nepastebimai, bet po kurio laiko beveik visi drabužiai jai pasidarė per maži. Maždaug po to, kai pradėjo penktąją dešimtį. Pati, rodos, valgė viską kaip visada, bet staiga pats kūnas ėmė taupyti savo išteklius. Kai pamėgino sulieseti, kūnas nė nemanė pritarti tokiam slaptam jos kėslui. Ji dar labiau išplito, tarsi veikiama kokios nežinomos jėgos.

Tos palaidinės tegul sau lieka, ji nustūmė į šalį kelias pakabas. Paskui dvejodama stabtelėjo prie juodo švarkelio, kuriuo dažnokai apsivilkdavo. Pasimatavo, jis tinka prie palaidinių, jį dar būtų galima vilkėti, tik nereiktų sagstytis sagų.

Dabar net veidrodis buvo jos priešas. Kiekvieną kartą nusivylimas vis didėjo. Jausmai, jos protas, rodos, tokie patys, bet dabar visa tai slypėjo jos sutetulėjusiam kūne. Pati bjaurėjosi, kad jos esybę žemina tos raukšlės ir tas celiulitas. Jau buvo išbandžiusi visokius nepigius kremus. Tačiau „platus jų poveikis“ nepanaikino nė vienos raukšlelės, priešingai – pa-

maitintos maistingosiom kremo dalim, raukšlės dar labiau išsiplėtojo.

Dveji metai beliko iki penkiasdešimties. Argi tai amžius! Kai kas liko jos neįgyvendinta, bet dabar per vėlu ko nors griebtis. Pagalvodavo, kad daug kas jos gyvenime įvyko tarsi savaime, buvo taip, kaip ir turėjo būti. Bėgo metai, bet ji nepastebėjo, kaip jie kaupiasi. Vėliau jie tarsi susiliejo, nebeatskirsi, laikas praėjo nesuregėtas, kada kas pradingo, ji net nepastebėjo.

Prisiminė, kaip jaunystėj svajodavo, kuo ji bus, ką gyvenime veiks. Tas aklas jaunatviškas pasitikėjimas. Gyvenimas atrodė ištiestas prieš ją kaip begalinis kilimas, nėr ko skubėti. Juk nieko nepasirinkti – taip pat pasirinkimas, bet praėjus tam tikram laikui nepadaryti darbai susikaupė į didelę krūvą. Dabar turėjai ją stumti prieš save kaip kokį kalną, už kurio tavęs nebematyti. Senstant atsiranda kažkoks prieštaringumas. Padidėjo nerimas. Kol dar buvo jauna, jos nebaugino tai, kas baugina dabar. Kad ir paprasčiausia kelionė į Stokholmą. Dabar kelionės jai buvo kaip savotiška prievolė. Vaikai ją kviesdavo, bet ji retai pas juos tenuvažiuodavo. Jie ten gyveno ankštai, jų butuose nebuvo kambario svečiams, nuoma brangi, čia, Norlande, už tiek nusisamdytum visą namą. O ten ji – kaip šaka skersai kelio. Dukters vaikinas – žurnalistas, jis įpratęs susitikinėti su įdomiais žmonėmis, mandagus, bet ką Ana Karin tokiam gali pasakyti.

Juoda suknelė atsidūrė šiukšlių krepšyje. Kadaise buvo jos mėgstamiausia, papuošta tviskančiais blizgučiais. Glotni kaip antroji oda, gerokai brangesnė, tokių įsigydavo retai. Prisiminė, kaip ja kadaise vilkėjo, pasitikėdama savimi ir žavėdama kitus.

Dabar jai trūko dėmesio. Juk ji anksti priprato prie žmonių dėmesio. Vyrų žvilgsniai tiesiog lipo prie jos, dažnai tekdavo gintis nuo įkyrių meilikautojų. Jai užtekdavo pažvelgti į kurį nors ypatingu, viliojančiu žvilgsniu, būdavo tikra, kad visada susilauks atsako. Gyventi smagiau, kai pati gali rinktis. Tačiau tas jos gebėjimas staiga dingo, niekaip jos neperspėjęs. Žvilgsniai, kuriuos anksčiau lengvai sugaudavo, staiga ėmė praslysti pro šalį arba persmelkdavo ją taip, tarsi jos net nebūtų. Tokia permaina labai sutrikdė, ji dar stengėsi, ieškojo būdų, bet galiausiai pasidavė. Ta jos valdoma galia jau buvo išsekusi. Anos Karin nebepastebėdavo.

Vyrai dar šmėsteldavo jos gyvenime ir dingdavo, ir jų buvo vis mažiau. Ji nueidavo į šokius, bet ir ten viskas buvo kitaip negu anksčiau. Šokių aikštelėje sukiojosi nauja karta. Tiesą sakant, jai užtektų ir to, kas dar liko. Bet ji dar troško tų žvilgsnių, tų akių, kurios taip neseniai ją vertino kaip kažkuo ypatingą. Norėjo, kad ją kas nors dar apkabintų, nors valandėlę prisiglaustų prie jos kūno, bet jo dabar niekas nebegeidė. Šiaip ar taip, jos kūnas, kad ir koks jis būtų, šokių maišalynei dar galėjo tikti.

Ana Karin panoro užsidegti cigaretę. Vaikai vis ragino ją mesti rūkyti, žinoma, reikėtų, nors jau ir taip surūko vos trejetą cigarečių per dieną. Kai tik vaikai pasakys, kad jau laukiasi anūkų, ji tą pačią dieną neberūkys.

Jau buvo beatidaranti miegamojo langą ir netikėtai pamatė prie viešbučio stovintį sidabrinės spalvos automobilį. Anksčiau jis čia pravažiavo keliu ir pasuko į Kulmiurą.

Visi čia žinojo, kad šituo metų laiku žvyrkelis nepravažiuojamas, taip ir atsitiko – išėjusi apsidairyti pamatė, kad automobilis jau stovi prie Stenlegdos. Paskambinusi ir pasakiusi

registracijos numerį, ji sužinojo, kad automobilis išsinuomotas Sundsvalyje. Ana Karin visada taip darydavo pamačiusi įtartiną automobilį, mat laikraštyje buvo skaičiusi apie užsieniečių gaujas, kurios važinėja po Švediją ir plėšikauja.

Ana Karin nujautė, kad automobilis čia atvažiavo kitu tikslu. Ji padėjo į šalį cigaretę ir atsinešė telefoną.

– Lindgreno viešbutis ir pensionas.

– Čia aš. Sakyk, kas čia toks atvažiavo tuo automobiliu, kuris dabar tavo kieme?

– Tu kalbi apie sabą? Tiesiog viešbučio svečias, atvyko prieš porą valandų.

– Gal žinai, kokia jo pavardė?

– Dar nežinau, jis čia pasirodė iš anksto nepranešęs. Kodėl klausi?

– Tas automobilis prieš kurį laiką stovėjo prie Stenlegdos. Jis tikriausiai buvo nuėjęs pas Vernerį.

– Mhm, gal ir taip. Tau rūpi, ko jis ten lankėsi, pas jį tikrai mažai kas teužsuka.

– Taip, mano nuojauta manęs niekada neapgauna. – Ana Karin neskubėjo visko pasakyti, norėjo sužadinti Helenos smalsumą. – Toji Kulmiuro troba priklauso mūsų ūkiui, ta valstybinė žemė nuo seniausiai yra mūsų. Helga buvo leidusi jam ten apsigyventi.

– Taip, aš žinau.

– Leido, kol dar ūkis priklausė jai, dabar jau galėsim jį išvaryti.

Helena jai nieko nebesakė, jos tylėjimas suerzino moterį. Kartais Ana Karin suirzdavo, kai išsiskirdavo jų nuomonės. Taip jau yra, kai tik jai norisi sulaukti pritarimo, iš šitos nesulauksi. Helena jai šiaip jau patiko, bet kai kada jų nuomonės

nesutiko. Vaikystėj buvo paprasčiau, bet ir tada ji pastebėdavo nemažai skirtumų. Helena – egzotiškas vasaros vaikas, ji čia atsirasdavo, kai tik pasibaigdavo mokslo metai, visi žinojo, kad vasaros pabaigoje ji sugrįš į tą savo Stokholmą. Helena kalbėdavo taip, kaip iš televizijos, Ana Karin mėgindavo įsivaizduoti tikrai įdomų jos gyvenimą didmiestyje – gatvėj Helena gali pamatyti visas tas garsenybes, užsukti į drabužių parduotuves, pilnas naujausių prekių. Tai, kas Anai Karin buvo neprieinama, Helenai buvo ranka pasiekiama. Jau būdama paauglė ji suprato, kad Helenos kasdienybė ne tokia jau patraukli, jų komuna padėdavo jai čia atvažiuoti, kai tik prasidėdavo vaikų atostogos. O Helena, nei tada, nei dabar, jau suaugusi, nė žodžiu neužsiminė, kodėl gaudavo tą paramą.

– O kam tau parūpo ta trobelė? Juk ji beveik sukiužus.

– Taip, ji sukiužus, bet ją dar galima suremontuoti, aš ją perleisiu Susanai ir Niklui. Bus vasarnamis. Ji tokioj gražioj vietoj, aplinkui miškas.

– O Verneris apie tai žino?

– Ne, bet aš turiu teisę daryti, ką noriu. Dabar ji bus mano.

– O kaip Lasė? Ką jis pasakys?

– Aš esu tikra, kad jis mano panašiai kaip aš. Koks čia malonumas, kai šalia toks gyvena? – Išgirdusi, kaip Helena tik atsiduso, ji vėl suirzo. – O jeigu šnekėsim atvirai, tu pati, Helena, man ne sykį sakei, kad tavo svečiai nepatenkinti, kai jis čia kelia tą triukšmą. Šiandien vėl kad užkauks. Ką, negirdėjai?

– Taip, bet...

– Daugelis kaimo žmonių norėtų, kad jis iš čia išsinešdintų. Ne mano vienos tokia nuomonė.

– Bet ar tu čia ne per daug užsimojai – staiga išvaryti žmogų. Kur jis toks eis?

– Čia nebe mano reikalas. Nei jis pirmas, nei paskutinis, kuriam tenka iš kur nors išsikraustyti. Man tikrai nesmagu, kai šalia įsitaisęs toks tipas. Kiek jis čia trinasi, gal jau dešimt metų kaip nežinia iš kur atsibastęs. Bet žmonės šneka, sako, kad jis yra sėdėjęs, girdėjau ir baisesnių dalykų.

Ji įspraudė tarp lūpų cigaretę, bet jos taip ir neužsidegė.

– Ne, aiškiai matyti, kad jis trenktas. Negi tau atrodo normalu, kad jis čia visus trikdo?

– Trikdo, bet galbūt...

– Kas čia būtų, jeigu kiekvienas darytų, kas jam užeina. Įsitaisykim visi po ragą ir pradėkim pūsti, kada kam šauna į galvą. Kiek taip ištvertų? Juk reikia šiek tiek skaitytis ir su kitais.

Ji vėl išgirdo, kaip Helena atsiduso, tarsi pamatė savo akimis.

– Bet kuo čia dėtas tas naujas mano svečias?

– Tikriausiai jis bus advokatas. Tas kvaišgalvis galbūt gudresnis, negu mums atrodo. Kas dabar pasakys, kodėl Helga leido jam ten apsigyventi. Svetimų ji nemėgo, kaip tu galbūt atsimeni, jis tikriausiai kaip nors ją apmulkino. Aš mėginau išklausti, kol jos galva dar buvo šviesi, bet man atrodė, kad jai tas klausimas buvo per skaudus. Gal nenorėjo prisipažinti, kad buvo apgauta. Ji nenorėjo apie tai kalbėti.

– Gal jai netrukdė, tegul sau gyvena.

– Dabar mudu su Lase nuspręsime, ką su ta troba daryti. Kiek čia tas advokatas žadėjo pabūti?

– Jis apsistojo tik vienai nakčiai, rytoj tikriausiai išvažiuos.

– Skambtelėk man, kai jis pasirodys pusryčių. Norėčiau su juo pasišnekėti.

– Okei. Iki.

Helena padėjo ragelį, Ana Karin pagaliau užsidegė cigaretę. Ta Helena kaip ir Lisbetė – neprisirišusi prie kaimo. Nesupranta, kad visiems čia reikia laikytis išvien. Ana Karin buvo įsitikinusi, kad dėl Vernerio ją palaikys daugelis, vis dėlto po šito pokalbio su Helena ji nusprendė išsiaiškinti.

Paskutinįkart užsitraukusi dūmą, užgesino cigaretę ir uždarė langą.

Paskui iš virtuvės atsinešė telefonų knygą.

11 skyrius

Kai tik Helena baigė kalbėti telefonu, jos širdis pradėjo smarkiau daužytis. Ne dėl padažnėjusio pulso, tiesiog pats kūnas jai tarsi pasakydavo, kai pasidarydavo kas nors negerai. Stovėdama virtuvėje prie plautuvės, ji pasilenkusi įsirėmė rankom į staliuko kraštus. Jos plaučiai gaudė orą lyg būtų ilgai bėgusi, alsavo taip, tarsi virtuvėj būtų pristigę oro. Ta būsena jai buvo pažįstama, patirta prieš daugelį metų, bet ji truputį nusigando. Dabar jai trūko oro panašiai kaip tom naktim, kai pradėjo gyventi su Martinu. Neaiškios baimės apimta, ji mėgindavo nuvyti apnikusius šešėlius. Helena numanė, kodėl jai sugrįžo toji būsena. Daugumą tų šešėlių tada jai pavyko išgrūsti į šviesą, bet kažkuris, matyt, paspruko ir liko glūdėti tamsoje. Tas Šešėlis visus tuos metus persekiojo, dabar vėl ją užvaldęs tyčiojosi, vaipėsi iš to, kaip ji bejėgiškai spurda kalbėdama su Ana Karin.

Ją vėl apniko pažįstamas nerimas, baimė ką nors supykdyti, suerzinti. Prieš savo norą įsivelti į kokį nors konfliktą. Tas

Šešėlis ją privertė tapti prisitaikėle. Ji išmoko meistriškai elgtis pagal aplinkybes, atsisakyti to, kas jai galėtų pakenkti.

Verčiau jau būti nuolankiai negu priešiškai, nes tokia ji niekam nepatiktų.

Tik tuo ir teisino save.

Martinas, artimiau ją pažinojęs, sugebėjo įžvelgti šį niekingą nuolaidžiavimą, su kuriuo nenorom buvo susitaikiusi ir manė, kad toji yda išnyks savaime, jeigu pati jos nepripažins. Tas jos bailumas, nuogąstavimas, kad ji – niekam tikusi. Pavydas tiems, kurie, jos manymu, už ją vertesni. Baimė, kad kiti to nepastebėtų. Ji stengėsi visa tai nuslėpti, nes manė, kad kas nors tai pastebėjęs gali sugriauti gerą jos įvaizdį. Per tuos bendro gyvenimo su Martinu metus ji neprisiminė, kad jiedu būtų kada rimčiau susibarę. Ji lanksčiai išsisukdavo, vos tik pajutusi įsižiebiantį kivirčą, viską kuo švelniau užglaistydavo ir nutylėdavo tai, ką jautė iš tikrųjų. Jiems išsiskyrus, Helenai teko visiškai naujas vaidmuo. Ji pirmą kartą sukėlė Martino pyktį, ir tai, ko gero, padėjo jai išlikti. Ji neįsijautė į konfliktą, bet suteikė jam daugybę nepatogumų, nutraukdama su juo bet kokį bendravimą.

Nebegalėdama suvaldyti savo alsavimo, ji atidarė spintelę, paėmė stiklinę, pripylė vandens ir susmuko ant kėdės. Sėdėjo pasilenkusi, pražergusi kojas, alkūnėm atsirėmusi į kelius, delnais apglėbusi galvą.

Čia tasai pyktis, kurį ji vis stengėsi užgniaužti. Pajuto pyktį kalbėdama su Ana Karin, bet, kaip visada, jo neparodė. Neišsakytų žodžių sandėlis jau buvo perpildytas. Ana Karin tik atidengė tą pusę, kurią Helena prisiversdavo slėpti nuo Martino.

Kiekviena jos ląstelė dabar nenorėjo prisipažinti, kad jis buvo teisus.

Anksčiau ji buvo pasirinkusi kelią – prieš viską užmerkti akis.

Ji norėjo Anai Karin kaip nors įsiteikti. Stengėsi išsaugoti vaikystėj susiklosčiusius santykius, net dabar, kai Ana Karin vėl atsirado jos gyvenime ir tapo viena iš nedaugelio Helenos draugių. Jai nepatiko, kaip Ana Karin lyg koks vanagas imdavo naršyti žmonių silpnybes, kritikuodavo kiekvieną menkniekį ir šaipėsi iš jų keistybių. Ji dar stengėsi nepastebėti Anos Karin neapykantos tiems, kurie jai nepatiko. Kartais tai būdavo tik vieni pliurpalai.

Retsykiais Helena pagalvodavo: iš kur toji Ana Karin turi šitiek jėgų, energijos piktintis kitais, o savęs analizuoti nenori. Labiausiai ją stebino tai, kaip lengvai ji mala liežuviu, tiesiog berte beria žodžius, nepamąstydama, nejausdama jokios atsakomybės, tarsi kas verstų ją taip daryti. Kitas būtų pajutęs gėdą dėl to, kad apkaltino žmogų be reikalo. Bet Ana Karin buvo ne iš tokių. Jai atrodė taip, kaip atrodė, bent kiek gilesnis mąstymas jai buvo nebūdingas. Homoseksualai yra ligoniai. Musulmonai – teroristai. Negrai – tinginiai, jais negalima pasitikėti, čia atvyksta tik tam, kad pasinaudotų turtingos valstybės parama, o mums, švedams, šitiek metų reikėjo vargti, kol tą gerovę sukūrėm. Visi čigonai vagia, o tokie keistuoliai, kaip Verneris, tiesiog nevykėliai. Jai viskas – tik juoda ar balta, sudėliota į tas dvi lentynas. Pagal tokį Anos Karin įstatymą būtų lengva valdyti pasaulį.

Martinas, išsilavinęs sociologas, Helenai sakė, kad toks protavimas kaip Anos Karin sukūrė daugelį pasaulio konfliktų.

Kai Ana Karin kokį vakarą pasakydavo ką nors labai kvailo, jis pedagogiškai išaiškindavo, kad net ištisų tautų žudynės kyla iš noro skirstyti žmones į „mes“ ir „jie“.

– Viskas prasideda nuo kandžios pašaipos, kurią taip mėgsta Ana Karin, tokia jos kritika artima išankstinei neigiamai nuomonei. Kuo daugiau tokių besišaipančių, tuo stipresnis pojūtis „mes“, vėliau, kai tokia pašaipa pavirsta visuomenės nuomone, atsiranda poreikis atsiriboti nuo tų, kurie buvo smerkiami. Pats tu lieki koks buvęs, nepasikeitęs. O tie, „kitokie“, nustumiami į užribį. Šitaip klojami diskriminacijos, persekiojimo pamatai. Nepamirškim, kad Vokietija buvo demokratinė valstybė, kai nacionalsocialistai atėjo į valdžią, žmonės balsavo už juos. Gavę valdžią, naciai parodė, kas jie tokie, o juk rinkėjai turėjo žinoti jų ketinimus ir norus. Taip jau yra: kas mano, kad skelbia vienintelę tiesą, tas nuo jos nutolsta. Tokie niekuo neabejoja.

Helena, žinoma, ir vėl jam nepasakė, kad ji per tuos metus pavargo nuo tokių jo postringavimų. Nuo ilgiausių tiradų, kai jis staiga imdavo dėstyti tai, ką žino. Toks aktyvus visažinis lektorius, kuris teikiasi išaiškinti jai visas priežastis ir pasekmes.

Šita jo savybė ją labiausiai erzino.

O dabar ji turėjo pripažinti, kad Martinas buvo teisus, kalbėdamas apie Aną Karin.

Bet dėl kitų dalykų jis, žinoma, nebuvo ir nebus teisus.

Ji nepritardavo, kai jis sakydavo, kad Ana Karin – išsišokėlė, kaimo bukagalvių lyderė. Vos tik sužinojusi, kad planuojama ką nors pakeisti, Ana Karin tuoj aplėkdavo sodybas, kurstydama vietinius žmones pasipriešinti. Nesvarbu, ar dėl kelio platinimo, autobuso tvarkaraščio, rampos neįgaliesiems prie

bažnyčios, ar dėl pabėgėlių stovyklos įkūrimo. Abejojančiuosius Anos Karin nuomone priblokšdavo jos argumentų gausa, žmonės, norėdami išvengti bereikalingų vaidų ir nesantaikos, pasirašydavo ant jos sukurto skundo. Taip ir atsirasdavo riba, skirianti nuo to, kas nauja ir nežinoma.

Daugiausia čia skeryčiodavosi Ana Karin.

Kartą Martinas neapsikęsdamas net pagrasino, kad pradės viešą konfliktą, jei ir toliau ji nesiliaus. O Helena buvo tarpininkė. Rūpinosi, kad visi čia sutartų, ji siekė kaimo idilės, kuri jiems brangiai atsiėjo.

– Garsiausiai rėkauja bailiai, nes jie nori paslėpti savo baimę. Jeigu jiems pavyktų, turėtume tokią bendruomenę, kurioj niekad nesijaustume laisvi.

Taip aiškino Martinas.

Gal ir dėl to Helena nusprendė likti abejinga, tiesiog į daug ką nebekreipti dėmesio. Ji vis dar prisiminė tą Aną Karin, kuria kadaise žavėjosi ir stengėsi prilygti jai. Tik ne tokiai, kokia Ana Karin, stovėdama prie registratūros staliuko, išraudusi, užsikirsdama ieškojo angliškų žodžių įgelti užsienio svečiui, kuris privertė ją pasijusti nevisavertę.

Tokiom akimirkom Helenai atrodydavo, kad Ana Karin nenori prarasti savęs, todėl ir drasko akis dėl kiekvieno savo teiginio. Keisčiausia, kad Ana Karin piktinosi tomis žmonių savybėmis, kurių jai pačiai netrūko, tik ji neįstengė sau to pripažinti.

Helena tebesėdėjo delnais apglėbusi galvą, jos esybė tarsi reikalavo, kad ir ji pripažintų savo trūkumus. Tas nuolaidžiavimas netaktiškiems Anos Karin veiksmams trikdė jos sielos ramybę. Ji tebejautė priekaištaujantį Šešėlį.

Kokia tu netikusi bailė.

Reikėjo rasti naujų jėgų, kad to priekaišto negirdėtum. Dabar ji buvo verčiama tai išgirsti.

Ana Karin čia gerokai apkartino Martinui gyvenimą, o Helenos prisitaikymas prie jos jam keldavo panieką.

Dabar ji buvo taip beviltiškai pavargusi. Gyvenimas suskilo, sudužo, toje griūtyje Anos Karin buvimas šalia atrodė kaip šiokia tokia atrama. Ji gyveno čia pat, anapus kelio, į ją galėdavai saugiai atsiremti, o vasaros sezono įkaršty Helena neapsieidavo be jos pagalbos. Per vasarą reikėdavo užsidirbti tiek, kad galėtum išgyventi visus metus.

Iš tikrųjų tai buvo tik išsisukinėjimas.

Jai trūko vieno svarbaus dalyko – drąsos.

Pro langą matėsi Andersonų sodyba, kaštonas vienodai tiesė savo šakas į abidvi puses, į abu namus. Senos giminės palikimas, kuriam priklausė ir apšepusi Vernerio troba. Apie tą miško keistuolį Helena nedaug težinojo, bet slapčia juo žavėjosi. Nesistengdamas visiems įtikti, jis nebuvo priimtas į bendruomenę. Gyveno taip, kaip jam patiko. O pati Helena darė viską, kad tik čia būtų sava, bailiai ieškojo nerašytų taisyklių ir laikėsi tų, kurios čia buvo įprastos. Verneris to nedarė, ir Helena tos drąsos jam pavydėjo.

Kai Ana Karin ėmė sakyti, jog daugelis čia norėtų jį išgyvendinti, Helena jautė ją gerokai perdedant. Ji, kaip visada, savo nuomonę stengėsi įpiršti kitiems. Helenai atrodė, kad kaimas gana atlaidžiai žiūri į Vernerį ir jo sirenos signalus. Žmonėms jis buvo tik vietinis keistuolis, iš kurio jie nepiktai pasišaipydavo. Juk jis niekur per daug nelindo, gyveno pats vienas, ir tiek.

Tačiau per daug atsiskirti nuo daugumos buvo rizikinga. Tai kirtosi su įgimtu žmonių elgesiu, kuris susiklostė tais laikais, kai bendrumas, vieningumas padėdavo grupei išlikti.

Tikriausiai Aną Karin tas dalykas labiausiai erzino.

Helena dar kiek patūnojo apglėbusi galvą. Paskui atsistojo, apsiavė guminius batus, apsivilko striukę ir nutarė pasivaikščioti, seniai šitaip reikėjo.

Kai uždarė laukujes duris ir atsuko viešbučiui nugarą, pasijuto lyg tolstanti pati nuo savęs.

Oras kvepėjo drėgna žeme. Vakarėjanti saulė apšvietė kalnų keteras. Iš rytų kilo tamsi debesų siena, miškas dangstėsi balkšva, vietomis išblukusia marška.

Helena nutarė paėjėti keliuku ežero link, nenorėjo, kad Ana Karin ją pamatytų pro savo langą.

Prie ežero pasuko papieviu, guminiai batai klimpo į ištižusį takelio molį. Kai kur vis dar atkakliai laikėsi sniego lopiniai, nepasidavė atšilusiai žemei. Tolumoje amsėjo šuo. Ji nieko negalvodama, be jokio tikslo žingsniavo bažnyčios link. Pamačiusi mūrinę kapinių sieną, prisiminė Vernerio sirenos signalą, skelbimų lentoj prie automobilių stovėjimo aikštelės turėtų būti koks nors jo pranešimas. Anksčiau jai tas nerūpėjo, dabar paėjo į tą pusę smalsaudama, ką jis ten nori pasakyti. Jos pasivaikščiojimas staiga įgavo kryptį ir tikslą, vis jau geriau negu tuščias laiko eikvojimas.

Vernerio skelbimas iš tolo skyrėsi nuo kitų. Du A4 mašinraščio lapai buvo prisegti šalia informacijos apie susitikimą bendruomenės namuose ir kapinių priežiūros taisykles. Helena neturėjo akinių, tad šiek tiek atsitraukė, kad galėtų perskaityti.

Dievas sutvėrė žemę kaip visa ko centrą, pasauliui valdyti jis sukūrė žmogų pagal savo paveikslą.

XVI amžiaus pradžioje tas teiginys buvo toks pat suprantamas, kaip šiandien mums nebekelia abejonių tai, kad Žemė sukasi aplink saulę. Tačiau kelias tarp šių pasaulio vaizdinių buvo gerokai ilgesnis, negu mes manom. Tai prasidėjo dar tada, kai Kopernikas, daugelį metų tyrinėjęs dangaus skliautą, įsitikino, jog matematiškai viskas daug geriau sutampa, kai saulė atsiduria visatos centre. Tačiau kas tada tik išdrįsdavo pasipriešinti vyraujančiai pasaulio sampratai, susilaukdavo bausmės. Kopernikas taip ir nesiryžo paskelbti savo atradimo, jo teorija buvo išspausdinta tik tais metais, kai jis mirė. Saugumo sumetimais savo knygą jis buvo dedikavęs popiežiui, tačiau šiam tas atradimas įspūdžio nepadarė. Dar du šimtmečius Koperniko atradimas buvo smerkiamas ir neigiamas.

Visi tie žmonės, kurie per daugelį amžių buvo atsidavę mokslui, turėjo vieną bendrą bruožą – jie mesdavo iššūkį nusistovėjusiom tiesom bei nuomonėm ir stengėsi, kad žmonės sužinotų ką nors nauja.

Per visą žmonijos istoriją žmogus rėmėsi skirtingomis paradigmomis. Paradigma – tai toks modelis, kuris tam tikru laikotarpiu valdo mūsų ir mokslininkų mąstyseną, tai prielaidos, kurios tuo metu valdomos instinktų nekelia abejonių ir sudaro viso pasaulio suvokimo pagrindą. Mokslui reikia daugiau laiko, kad būtų pripažintas naujesnis požiūris. Kartais net keleto šimtmečių, nelygu, kiek naujas požiūris priešinasi senajam. Iš pradžių neabejojantys skeptikai ryžtingai teigia, kad naujas po-

žiūris tiesiog neįmanomas, tai prieštarauja mokslo dėsniams. Paskui tenka, nors ir nenorom, pripažinti, kad naujas požiūris gali būti įmanomas, tik dar nepakanka įrodymų, todėl nekelia rimtesnio susidomėjimo. Dar vėliau daugelis suvokia, kad naujas atradimas yra ne tik labai svarbus, bet ir gali sukelti daug daugiau pasikeitimų negu manyta. Tik tada ir atsiveria durys naujai paradigmai, laikui bėgant visi pamiršta, kad naujas požiūris kadaise buvo laikomas pragaištinga erezija.

The Global Consciousness Project (Globalinės sąmonės projektas) – tarptautinis pseudomokslinis tyrinėjimas. Renkami duomenys iš atsitiktinumų generatorių, kurie įrengti šešiasdešimt penkiose Žemės rutulio vietose. Šio eksperimento tikslas – ištirti atsitiktinumų nukrypimus ir įrodyti, kad fiziniame pasaulyje veikia globalinė sąmonė. Paprastai toks atsitiktinumų generatorius parodo vienodą skaičių vienetų ir nulių.

Kai milijonų žmonių dėmesys tuo pat metu nukrypsta į kokį nors įvykį, tyrinėtojams yra pavykę užregistruoti nedidelius, bet reikšmingus matavimo duomenų skirtumus. Pavyzdžiui, teroristų ataka prieš Pasaulio prekybos centrą, per televiziją parodytas ir perskaitytas teismo nuosprendis O. D. Simpsonui, princesės Dianos laidotuvės ar pranešimas, kad Barakas Obama laimėjo prezidento rinkimus. Kai daugybės žmonių sąmonė pritaria kokiems nors ketinimams arba jausmams, tai turi tam tikrą poveikį fiziniam pasauliui. Šiandien jau yra svarių testavimo rezultatų, kurie tai patvirtina, tačiau tyrinėtojai vis dar tvirtai nežino, ar iš tikrųjų egzistuoja kolektyvinė sąmonė. Mokslo pasaulyje Globalinės sąmonės projektas kai kurių specialistų buvo sutiktas skeptiškai, kyla klausimas, ar žmonija bus pasirengusi galimam naujos paradigmos poslinkiui, jeigu

testavimų rezultatai pasitvirtins. Ar mes pasirengę prisiimti atsakomybės naštą, kai bus įrodyta, kad mūsų mintys veikia ne tik mus pačius, bet daro įtaką ir mūsų aplinkai?

Helena dar kiek pastovėjo žvelgdama į ežerą ir galvodama apie tai, ką perskaitė. Ko ji tikėjosi čia eidama? Iš tikrųjų nieko, tačiau dabar Vernerio tekstas ją nustebino. Pajuto, kad ji nieko apie tą Vernerį nežino. Žmogus čia pat gyvena ir toks nuo visų atsiskyręs. Iš tų, apie kuriuos visi kalba su pašaipa, jis niekur nedalyvaudavo. Per tuos trejus metus, kai ji čia atsikraustė, retai kur Vernerį mato, neturėjo su juo jokių reikalų, neįsivaizdavo, kas dedasi jo galvoj. Kažkur tarp medžių šmėkšojo jo troba, bet Helena visada stengėsi tą vietą aplenkti. Gal dėl to dabar nustebo, kad kažkas tarsi ją pastūmėjo ateiti prie bažnyčios. Ana Karin jai buvo įteigusi, kad Verneris trenktas. O Helena kaip visada su ja nesiginčijo.

Žmonės panašiai buvo susidarę nuomonę ir apie jos motiną – girtuoklė, keturpėsčia vos beužkėblina laiptais iki savo buto. Tai buvo tiesa, tačiau paskleistas vertinimas skaudžiai žeidė Heleną ir jos seserį, neatsirado nė vieno, kuris mėgintų ką nors daryti.

Helena apsisuko norėdama grįžti namo, bet prie kapinių pamatė Vernerį. Jis stovėjo atokiai ir žiūrėjo į ją. Helenai dingtelėjo, kad jis taip nori įsitikinti, ar kas ateis pasiskaityti, ką jis parašė. Ji pasijuto nesmagiai, tarsi būtų įsibrovusi į kokią žmogaus paslaptį. Sutrikusi stabtelėjo. Paskui pakėlė ranką ir kažkaip neryžtingai pamojavo jam, lyg jos raumenys būtų pamiršę, kaip tai daroma. Verneris iškart atsakė tokiu pat gestu, tik daug žvaliau, tarsi taip pasveikintas galėjo tikėtis kažko daugiau.

Sekundės bėgo, Helenai reikėjo skubiai apsispręsti, ką daryti toliau. Nepaisyti Anos Karin nuomonės apie tą žmogų ir susipažinti su juo? Gal suteikti šiai popietei prasmę ir pasielgti savitai?

O gal nusigręžti ir leisti viską spręsti Šešėliui, kaip anksčiau?

Bet jai neteko pasirinkti. Pats Verneris jau ėjo prie jos, Helena vogčiomis pažvelgė į kapines – ar niekas jų nemato. Ir čia pat susigėdo – ji elgiasi kaip tikra girtuoklės motinos duktė, vengia bet kokio nesmagumo. Apskritai žmogus, linkęs save sureikšminti, išsiugdo instinktą ir, kilus menkiausiai grėsmei, sprunka šalin.

Verneris jau buvo čia pat, ji žengė prie jo ir ištiesė ranką.

– Mes, rodos, dar nė karto nesisveikinom. Mano vardas – Helena, esu Lindgreno viešbučio savininkė.

– Aha, tai čia jūs. Helena, taip, aišku. O aš – Verneris.

Jos ranką apgniaužė didelė jo sauja. Helenai pasirodė, kad jis per ilgai ją laiko, vos susivaldė neištraukusi.

– Taip, mes nė karto šitaip dar nesisveikinom.

– Taip, dar nesisveikinom.

Kokie vešlūs jo plaukai, dingtelėjo jai. Nors viršugalvį dengė išblukusi kaimietiška kepurė, iš po jos veržėsi vešlūs, ilgi, sidabriškai žili plaukai ir derėjo prie tokios pat vešlios barzdos ir ūsų. Antakiai išsikerojç, kai kurie plaukai net užtvėrę akis, kurios dabar įdėmiai žvelgė į Heleną. Ir jokio drovumo, kurio ji tikėjosi. Helena staiga nudelbė savo žvilgsnį.

Verneris pagaliau paleido jos ranką, o ji ėmė galvoti, ką čia dar jam pasakius. Verneris tylėjo ir žvelgė jai viršum galvos. Ji brūkštelėjo ranka per plaukus manydama, kad jie bus išsitaršę.

– Skelbimų lentoj perskaičiau jūsų pranešimą. Juk tai jūs jį prisegėte?

Verneris linktelėjo, kažką įžiūrėdamas virš jos galvos. Helenai pasidarė nejauku, dar kartą pasitaisė plaukus.

– Taip, čia mano darbas. Tokios informacijos negali laikyti užspaudęs.

– Taip, tikrai. O iš kur jūs gavot tokią informaciją?

– Iš Amerikos. Elektroniniu paštu atsiuntė vienas senas mano bičiulis, profesorius. Kartais mane apšviečia, kai randa ką nors įdomaus.

Jis tai pasakė kaip įprastą dalyką.

Helena dar labiau sutriko.

– Tas mano draugas tvirtina, kad mums sunkiausia įveikti savo prietarus, o tie prietarai kenkia paslapties pojūčiui. Daugelis mano, kad jie jau viską žino, bet istorija rodo, kad žmogus per daug savim pasitiki. Aš tik džiaugiuosi, kai man kas nors primena, jog dar yra daug dalykų, kuriuos reikia atrasti ir suprasti.

Verneris prie kompiuterio – toks vaizdas Helenai pasirodė toks pat nesuvokiamas kaip žemuogės ant ąžuolo.

– Tą tekstą aš gavau angliškai, teko jį išversti. Pamaniau, kad čia daugelis angliškai gali nesuprasti.

Tai, ką ji anksčiau manė apie Vernerį, nesutapo su tuo, ką dabar išgirdo. Tas nepritapęs vienišius Verneris pasirodė besąs visai ne toks, kaip ji anksčiau įsivaizdavo. Bet kas negalėtų draugauti su Amerikos profesoriais, naudotis kompiuteriu ir elektroniniu paštu.

Verneris pasukęs galvą pasikasė sprandą.

– Man smagu, kad tekstas jus sudomino. Štai atėjot, perskaitėt.

Helena prisivertė šyptelėti slėpdama savo sumišimą. Kaip paviršutiniškai ji vertina žmones, visai kaip Ana Karin.

– Tai jūs turit ir kompiuterį? – tik tiek teįstengė paklausti.

– Ne, kur jau ten, tos srovės, kurią šiaip taip išgauna mano dyzelinis generatorius, man vos užtenka lemputėm ir šaldytuvui. Dar šildytuvui per didžiausius šalčius. Kompiuteriu aš pasinaudoju bibliotekoj, tuo pačiu žygiu apsiperku miestelyje.

Aikštelėje prie bažnyčios sustojo automobilis. Iš jo išlipo pagyvenusi pora.

– Stengiuos nukakti ten kas antrą savaitę. Žiemą – autobusu, kai tik nuleis sniegą, vėl mėginsiu atgaivinti savo seną mopedą. – Verneris apsižvalgė. – Matote – jau pavasaris. Žinai, kad jis turi ateiti, bet vis tiek nustembi.

Tiedu pagyvenę žmonės jau buvo beeiną žvyruotu taku, bet pamatę Vernerį ir Heleną pasuko į šalį. Verneris, nė kiek nesutrikęs, pamojavo ir jiems.

– Čia žmonės nekalbūs, veltui žodžių nemėto.

Žiūrint su kuo susidursi, pamanė Helena. Ana Karin greitai taps plačios sodybos paveldėtoja ir pirmiausia ims krapštyti Vernerį.

– Norėčiau jūsų paklausti, Verneri, tik jūs neįsižeiskit. Tie signalai, kuriuos jūs leidžiate, ar žmonės neprašė, kad to nedarytumėt?

– Nežinau, vienas kitas yra man užsiminęs.

– Bet jūs darote savo.

– Taip. – Jis kiek patylėjo. – Kai gauni tokią naujieną, kažkaip norisi, kad žmonės sužinotų. Pavyzdžiui, ką jūs dabar perskaitėt. Kai randi ką nors įdomaus, reikia dalintis. Katinui sakyk nesakęs, jam tai nė motais. – Raukšlės aplink Vernerio

akis pagilėjo, jis nusijuokė: – Pelėms taip pat nepaaiškinsi, joms savo rūpesčiai.

Helena žvilgtelėjo į tą atvažiavusiųjų porą, jie kapuose pureno žemę aplink paminklą už kelių eilių.

– O jeigu atsiras protestuojančių?

– Kas protestuos – pelės?

– Žmonės galbūt piktinsis dėl tų jūsų įspėjamųjų signalų.

Verneris atsiduso, išsitraukė iš kišenės nosinę.

– Jaunimas kartais svaidosi replikom, bet ne dėl signalų. Dėl mano plaukų, juk aš nesu apsikirpęs kaip dera, ar ne? Kartais prie trobos jie man iškrečia kokią išdaigą, bet negi su jais pyksiesi, šitaip jiems košės neįkrėsi. Ką jie supras, jeigu jų niekas nemoko? – Jis nusišnypštė nosį ir vėl sumurdė nosinę į kišenę. – Anksčiau vienas kitas kalbėjo, prašė, kad nebeskleisčiau tų signalų, dabar, matyt, jau niekas jų nebegirdi, visi užsiėmę savo reikalais. Vienas toks buvo net smarkiai ant manęs supykęs. Bet jums, Helena, atvirai pasakysiu, kai nieko nesutinki ir nepasikalbi, net ir toks būdas geriau negu nieko.

Helena nudelbė akis. Staiga prisiminė mokyklos vaikų patyčias, bendraklasių pravardžiavimus, dėl kurių jai iki šiol truputį gėda. Lena Pasmirdėlė, Snarglys, Rolandas Smaukytojas ir taip toliau. Tyčiojosi tie, kurie rasdavo už save silpnesnį. Pačios Helenos tarp jų nebuvo, ji stovėjo tolėliau, sykiu su tais bailiais, kurie tik pritardami juokėsi.

Ji susižavėjusi žvelgė į Vernerį. Tas žmogus išdrįso gyventi taip, kaip ji niekada nebūtų galėjusi. Ji visada bijojo sukelti kieno nors nepasitenkinimą, o Verneris bent šitaip ieškojo būdų pabendrauti. Staiga jai pasidarė daug kas suprantama, lyg anksčiau nebūtų dėl to abejojusi. Ji dabar nebelauks kitų

pritarimo, žinos, kaip jai pasielgti. Nuo to pajuto kažkokią keistą ramybę.

– Verneri, mano viešbutyje yra kompiuteris, galite juo pasinaudoti, jei norėsite peržiūrėti savo elektroninį paštą.

Jis pažvelgė į ją šiek tiek nustebusiu žvilgsniu.

– Bet galite užeiti ir šiaip, pamatysite, kaip mes ten įsikūrėm, išgersime kavos. Mano darbas prasideda septintą.

Suskambėjo jos mobilusis telefonas. Helena išsiėmė jį iš kišenės ir ekrane perskaitė: Emeli. Vėl dilgtelėjo sąžinės priekaištas – jai laikas ruošti vakarienę.

– Atleiskit, Verneri, skambina mano duktė. Labas, Emeli, luktelk truputėlį.

Helena atsisveikindama ištiesė ranką, jos delnas vėl atsidūrė didelėj Vernerio saujoj.

– Smagu buvo su jumis susipažinti. Apsilankykit, kai turėsit laiko.

– Laiko aš turiu į valias, tik nepratęs žmonėtis.

– Dabar pas mus ramu, deja – prisipažinsiu – ir aš nelabai pratus.

– Ką gi, pamažu gal įprasim, nesukelsim per didelio šoko.

Jie nusišypsojo vienas kitam neslėpdami smalsumo. Abu pajuto, kad įvyko šis tas netikėto.

Ji išvadavo savo ranką iš jo saujos ir nuskubėjo namo.

– Labas, Emeli.

– Kur tu pradingus?

– Buvau išėjusi pasivaikščioti, aš netoli bažnyčios, netrukus grįšiu. Tu jau išalkai?

– Čia tas tipas, kur snaudė mašinoj, manęs klausė, ar jis galėtų užsisakyti vakarienę.

Helena visai pamiršo tą nekalbų savo svečią.

– Parsirasiu po dešimties minučių.

Ji žvilgtelėjo atgal. Verneris tebestovėjo. Pamatė, kaip jis aukštai virš galvos iškėlė ranką ir pamojavo jai. Atsisveikindama tą patį padarė ir ji, paskui nuskubėjo keliu, seniai taip puikiai jausdamasi. Jai visai neberūpėjo, kad Ana Karin ją matys pro savo langą, Helena dabar praeis pro pat jos namus.

Jai buvo smagu, ji jau turi tą siūlo galą, kurio nepaleis.

Savo širdyje pajuto pagaliau atsiradusią permainą.

12 skyrius

Jau buvo naktis, Lindgreno viešbučio antrame kambaryje Andersas trumpino laiką, stengdamasis prisiminti nykstančius augalus. Knygelę apie tai rado informacijai skirtame aplanke, kuris buvo padėtas ant rašomojo stalo. Prie lango stovėjo nedidelis staliukas ir du senoviniai foteliai. Rokoko stilius, pamanė Andersas, jis šiek tiek nusimanė ir apie baldus. Dabar gulėjo aukštielninkas geležinėj angliškoj lovoj aukštais galais, kurie buvo papuošti ornamentuotais žalvario bumbulais.

Tie lovos galai jam priminė kalėjimo grotas.

Jis pažvelgė į lubas. Virš lovos buvo baldakimas, priglaustas prie sienos. Baldakimas turėjo banguotą ketaus rėmą, užuolaidos siekė grindis. Kambario viduryje, palubėje, kabojo krištolinis sietynas. Jam trūko apatinio karulio, kuris dažniausiai būna apskritas. Prisiminė verslininką, kuris prisipažino jam apie savo įprotį – iš visų viešbučių vagiliauti tokias šviestuvų detales. Jis jau turi sukaupęs nemažą jų kolekciją. Negi ir čia lankėsi tas krištolinių bumbulų rinkėjas?

Andersas buvo pripratęs prie aukščiausios klasės prabangos, dažniausiai rinkdavosi nedidelius privačius viešbučius. Tikėjosi, kad ir čia kambarys bus jaukesnis. Tačiau tamsiai raudonos sienos tiesiog vedė jį iš proto, vargu ar ištvers iki saulėtekio.

Beveik visą praėjusią popietę jis miegojo, mat išgėrė migdomųjų tabletę. Daugiau tų vaistų jis nebeturėjo. Planavo, kad jo kelionė užtruks parą, todėl pasiėmė tik tai, kas būtiniausia. Taigi dabar jo laukė nemiga. Toji bėda kamavo jį ir būnant namuose, ištaigingam bute, bet nakvynę viešbutyje buvo kur kas sunkiau ištverti. Dažnai keliaudamas viešbučius jis laikė velnio dovana žmonijai. Andersas niekur nesijausdavo toks izoliuotas, toks nuo visko atskirtas, kaip viešbutyje, nors iškabos viliodavo žibančiom aukso žvaigždutėm. Vos tik jis užsidarydavo viešbučio kambaryje, iš karto nutrūkdavo oro srovė, kuri jį iki tol jungė su pasauliu.

Išauš rytas, ir jis važiuos namo. Bet ką jam reiškia žodis „namo“? Sugrįžti į ten, kur sukauptas jo turtas, o jeigu tas žodis reiškia ką nors daugiau, tai jis tokios vietos kaip ir neturi.

Andersas suvokė, kad jis yra apgavęs pats save. Kad ir ta nevykusi jo kelionė į Norlandą. Juk svarbiausia jam turbūt buvo ne „Lucy“, nes troškimas tą gitarą įsigyti išnyko, vos tik jis išėjo iš Vernerio trobos. Tikroji priežastis – jo noras nutolinti, nustumti kuo toliau atsiradusią nykumą. Rytoj – vėl kelionė į tą pačią tuštumą, iš kurios buvo ištrūkęs.

Šiame regione saugomi augalai. Vienalapis gedutis. Nariuotoji ilgalūpė. Pelkinė laksva.

Jis užsimerkė ir ėmė kartoti tuos keistus pavadinimus, ketvirtą kartą užmiršęs tą pelkinę laksvą, bloškė į šalį savo ant-

klodę ir atsikėlęs nusprendė apsirengti. Nusileis valandėlei žemyn. Savo džinsus ir pusbačius jis buvo padžiovęs ant radiatoriaus, juos pasiimdamas užuodė lazanijos, kurią valgė per vakarienę, kvapą. Lėkštė tebestovėjo ant stalo. Gauti vakarienę jam čia nebuvo lengva. Keletą kartų skambino į registratūrą, kol suprato, kad jo kambaryje telefonas nebeveikia. Paskui surado viešbučio savininkės dukrą, o po gero pusvalandžio pasirodė ta pati jį čia priėmusi moteris su padėklu ir atsuktuvu. Kol jis valgė, ji atsuko jungiklio dėžutę, pritvirtintą prie sienos, ir pasakė, kad kviesdama telefono meistrą, norėtų pasitikrinti vieną dalyką. Jis nustebęs žiūrėjo, kaip ji tai daro, o kai netrukus išėjo iš kambario, telefonas vėl veikė.

Išdžiūvę džinsai buvo sukietėję, nuo druskos ant batų buvo likusios baltos dėmės. Kad išnyktų tas lazanijos kvapas, jis pasiėmė lėkštę su vakarienės likučiais. Kambario raktas buvo prisegtas prie drožinėtos lentelės, kuri netilpo į jo džinsų kišenę. Jis įbruko tik patį raktą, o pakabas liko tabaluoti prie kojos, atidaręs duris išėjo į tuščią neilgą koridorių. Ten buvo dar dvejos durys, ant vienų buvo užrašyta PRIVATU. Name tvyrojo tyla. Jis pažvelgė į savo laikrodį. Penkiolika po pirmos. Tai buvo brangiausiai kada nors aukcione parduotas rankinis laikrodis. Kadaise jis priklausė Albertui Einšteinui. Kvantinės fizikos nepripažįstantis genijus, netikintis, kad visatos reiškiniai nenuspėjami, tų reiškinių neįmanoma iš anksto numatyti. Kitoje laikrodžio pusėje buvo išgraviruota Einšteino pavardė ir data – 1931 vasario 16, LOS ANGELES. Taigi dar nurodyta ir vieta, kur Einšteinas gavo šį laikrodį dovanų. Prabėgus septyniasdešimt septyneriems metams, Niujorko aukcione Andersas už jį sumokėjo keturis milijonus

tris šimtus devynis tūkstančius kronų. Kiekvieną kartą, kai pažvelgdavo į šį laikrodį, jis prisimindavo savo tėvą.

Andersas nuėjo prie laiptų ir ėmė leistis žemyn. Laiptai girgždėjo, dieną tas garsas buvo pakenčiamas, bet naktį atrodė labai triukšmingas. Atsargiai dėliodamas kojas jis pagaliau nusileido žemyn ir padėjo lėkštę ant staliuko prie laiptų. Viešbutyje šviesa buvo užgesinta. Švietė tik ant palangių sustatytos lemputės. Andersas stovėjo prieškambaryje, dešinėj – registratūra. Kairėj – vestibiulį primenantis koridorius, už jo – didokas kambarys, palei sienas – knygų lentynos. Jis ten ir pasuko, tik stabtelėjo apžiūrėti ant sienų kabančių gamtos nuotraukų. Norėjo perskaityti, kieno tos nuotraukos, ir čia viršuje išgirdo žingsnius ir tų pačių laiptų girgždėjimą, kurį pats ką tik buvo sukėlęs. Iš pradžių ant laiptų pamatė kailines šlepetes, paskui – flanelines pižamines kelnes ir galiausiai – tą pačią moterį, vilkinčią grietinėlės spalvos chalatu. Moteris sustojo lyg nusigandusi, bet netrukus jos veidas pragiedrėjo.

– A, čia jūs, – pasakė ji, – ko nors norėjot?

– Ne, nieko. Atleiskit, nenorėjau jūsų pažadinti.

– Ne, jūs manęs nepažadinot. Duktė išgirdo, kaip kažkas vaikšto apačioj.

Neketindamas leistis į šnekas, jis vėl pažvelgė į nuotraukas.

– Tiesiog negalėjau užmigti.

– Gal ko nors išgertumėt? Viskio, pašildyto pieno ar taurę vyno?

– Ne, ačiū, tiek to.

Ji pagaliau nužengė nuo laiptų.

– Neblogos, tiesa? Čia toks mūsų kaimo fotografas. Smagu, kad jo darbai puošia viešbučio sienas. Mes čia turim ir daugiau visokių talentų, tik jiems toli dailės salonai.

Andersas linktelėjo ir priėjo prie nuotraukos, kurioje buvo iš arti nufotografuotas voratinklis, apkibęs žibančiais rasos lašeliais. Jis jautė, kad ji tebestovi jam už nugaros, jam vis dėlto derėtų ką nors jai pasakyti.

– Tai jūs – ponia Lindgren? Šito viešbučio savininkė?

– Aš ne Lindgren, bet viešbutis – mano. Jis tebeturi ankstesnių savininkų pavardę. Vaikystėj čia vasarodavau, tada tai buvo didelė ūkininkų Lindgrenų sodyba.

Andersas įžengė į kambarį. Helena atsekė iš paskos ir uždegė toršerą. Jis dar nežinojo, ar norėtų, kad ji pasiliktų, ar kad išeitų. Ji taip netikėtai pasirodė. Pastaruoju metu jis vengė naujų žmonių ir socialinių kontaktų. Dažnai neturėdavo ūpo su jais kalbėtis. Anksčiau su bet kuo galėdavo pradėti pokalbį apie visokius niekus, dabar jis apdairiai rinkdavo žodžius, ir žodžiai atrodė nenatūraliai. Ką nors sakydamas tarsi stebėdavo save iš šalies. Analizuodavo, vertindavo, teisdavo. Leptelėjęs ką nors pro šalį, išplėsdavo akis, nepatenkintas papurtydavo galvą. Anuometinis Andersas Strandbergas daug ką sugebėdavo geriau.

Bet kurgi jis dingo?

Ji paėmė nuo staliuko degtukų dėžutę ir pradėjo degioti žvakes.

– Atleiskit už tokią netikusią aprangą. Šiaip jau su pižama aš nesirodau.

– Jūs čia be reikalo vargstate, ketinau šiek tiek pasėdėti, paskui grįžęs vėl pamėginsiu užmigti.

– Ne taip pasakiau, aš visada persirengiu, kai turiu svečių.

Ji toliau degiojo žvakes, o jis priėjo prie knygų lentynos. Kai kurie autoriai jam buvo žinomi, kiti visai negirdėti. Išgirdęs plėšomą popierių, atsigręžė – ji buvo pritūpusi prie atdaro židinio ir rengėsi jį uždegti.

– Gal jūs be reikalo.

– Mūsų lankstinuke parašyta, kad viešbutyje galima pasėdėti prie židinio, mes tik stengiamės įvykdyti pažadus.

Ji šyptelėjo jam, ir jis pamanė – gal jai reikėtų padėti. Vis geriau negu stovėti ir sutrikus spoksoti.

– Gal aš galėčiau užkurti?

– Ne, ačiū, šitos malkos labai sausos, beregint įsidega.

– Jūs sugebat, aš tuo neabejoju. Mačiau, kaip sutaisėt telefoną, tikiu – jūs daug ką sugebat. Aš tik norėjau jums padėti.

Ji nieko nebeatsakė, jis atsisėdo į artimesnį fotelį. Į žalią aksominį fotelį, kurio ranktūriai jau buvo gerokai nučiupinėti. Matė, kaip ji įžiebė degtuką, kaip židinyje suliepsnojo tarp malkų įkištas laikraštis.

– Dėl to telefono tai man tiesiog pasisekė. Kai anksčiau buvau išsikvietusi meistrą, pamačiau, kaip jis taiso. Viešbutis nedidelis, stengiamės taupyti, daug ką darome, remontuojame patys. – Ji atsistojo ir apžvelgė kambarį. Įsitikinusi, kad viskas tvarkinga, padėjo degtukus ir susikišo rankas į chalato kišenes. – Dabar bus jaukiau. Išeidamas galėsit užgesinti šviesą?

– Užgesinsiu, žinoma.

– Jums tikrai daugiau nieko nereikia?

– Ne, ačiū, viskas gerai.

– Tada labos nakties.

– Labos ir jums. Ačiū už tą židinį.

Ji jau žengė prie durų, o jis netikėtai panoro, kad ji dar čia pasiliktų. Kito žmogaus buvimas jį savotiškai ramino, padėjo susikaupti, nuvyti nerimą, atsiriboti.

Jis atsigręžęs pažvelgė į ją, Helena dar stabtelėjo duryse.

– Nors jūs nieko neprašote, aš jums vis dėlto šį tą paruošiu, nuo to jūs tikrai užmigsite. Aš žinau, kaip būna, kartais ir man sunku užmigti, bet tai tikrai padės.

Ji išėjo. Jis įsižiūrėjo į židinį. Malkos, kaip ji ir sakė, greitai įsidegė, liepsnos spragsėjimas jam priminė malonias praeities valandas. Jis atsilošė, užsimerkė. Po daug metų pajuto ramybę. Įsijautė į šios valandėlės būseną. Tas beržinių malkų kvapas, raminantis spragsėjimas. Šitoj svetimoj vietoj jis buvo atskirtas nuo įprasto savo gyvenimo. Atsitiktinai išplėštas iš visumos. Taip susiklostė aplinkybės, kad atsidūrė šiame viešbutyje. Ir atsirado šioks toks skirtumas – dabar jis laukė kito žmogaus. O tai jau buvo esminga.

Netrukus Helena vėl pasirodė tarpdury, ji atnešė du garuojančius puodelius arbatos.

– Ar jūs vartojate alkoholį?

– Na, taip.

– Aš visada paklausiu. Daugelis mano, kad visiems patinka išgerti, bet taip juk nėra arba neturėtų taip būti. Pagal receptą čia reikėtų dar lašelio viskio, bet aš neįpyliau. Galėčiau atnešti, jei norėtumėte.

Jis padvejojo ir padėkojęs atsisakė. Po smegenų sutrenkimo, dar tų skausmą malšinančių tablečių ir migdomųjų, kuriuos išgėrė dieną, alkoholio jam tikrai nereikia. Galvos skausmas buvo sumažėjęs, nors vis dar jautėsi aplamdytas. Taip jau būna – skausmas atlėgsta, ir vis tiek nori, kad kiti tavęs pagailėtų.

Ji padavė jam puodelį.

– Atsargiai, karštas.

– Ačiū.

Jis paėmė puodelį už ąselės, bet įkaitęs porcelianas nudegino pirštus.

– Dar kartą linkiu labos nakties. Tikiuos, dabar užmigsit.

– Gal ir jūs pasėdėkite, kol išgersite savo puodelį.

Truputį susigėdo dėl tokio negrabaus pasiūlymo. Jis tenorėjo draugijos. Likęs vienas vėl pasijustų kaip ten, kur buvo apnakvintas, nemaloni nuotaika atšliaužtų ir čia.

Ji atsisėdo į fotelį kitapus staliuko. Papūtė į puodelį, kad atvėstų arbata. Abu tylėjo, bet keisčiausia, kad nei vieno, nei kito tai neslėgė. Sėdėjo apšviesti židinio liepsnos, tarsi būtų atskirti nuo pasaulio, juk čia – tik atsitiktinis jų susitikimas, be jokių išankstinių planų, be įsipareigojimų. Tiesiog kartu valandėlę pasėdės, jam palengvėjo, seniai taip jautėsi. Toks anonimiškumas padėjo apsipalaiduoti. Jam nereikėjo nieko ginti, nieko įrodinėti, jis buvo laisvas daryti, ką nori.

Andersas neniekino turto, bet pats nebenorėjo būti Turtuoliu.

Iš patirties žinojo, kad žmonės, nugirdę apie jo pinigus, staiga pasikeisdavo.

Jis siurbtelėjo arbatos ir giliai įtraukė malonaus jos aromato.

– Matau, čia įpilta pieno. Pajutau medaus skonį. Gal dar įdėta bazilikų?

– Ne, tikrai ne. Pusė vandens, pusė pieno, medaus įdėta, visa kita – raganų mišinys, vaistažolės iš mano darželio. Apyniai, valerijono šaknys, ramunėlės ir katžolė. Tą receptą aptikau senoje vaistažolių knygoje.

– Tikrai malonu.

– Jūs čia iš mandagumo, ar ne?

Jis pasiduodamas nusišypsojo.

– Šiaip ar taip, ta arbata galbūt padės užmigti.

– Patikėkit, užmigsit. Dar pamiršau įdėti citrinos. Ji padeda visa tai lengviau nuryti.

Vėl abu nutilo. Paprasčiausiai nebeturėjo vienas kitam ko pasakyti. Dabar buvo lyg ir jo eilė įdėti šakalį, jis atsistojo ir priėjo prie židinio.

– Jūs jau geriau jaučiatės.

Jis tupėjo atsukęs jai nugarą. *Iš kur ji žino apie jo nerimą?* Negi iš veido matyti.

– Kodėl klausiat?

– Kai dieną čia atvažiavot, pamaniau, kad šiek tiek negaluojat. Atleiskit, neturėčiau kištis. Nesu įpratus kitų kamantinėti.

Jis vėl grįžo prie fotelio.

– Nieko baisaus, man tiesiog skaudėjo galvą. Dabar jau geriau.

Tuo tarpu užteks. Nenorėjo leistis į kalbas apie savo būseną, praėjusios paros įvykius. Jis tenorėjo čia ramiai valandėlę pasėdėti. Laisvas net pats nuo savęs.

– Jūsų automobilis stovėjo prie Stenlegdos?

Apsilankymas pas Vernerį jam nebuvo malonus. Mieliau čia sėdėdamas būtų tylėjęs arba kalbėjęs apie ką nors kita.

– Aš nežinau, kur yra toji Stenlegda, gal ir ten buvau sustojęs, kai išsukau iš žvyrkelio ir dar kiek pavažiavau. – Jis nutilo, bet netrukus pagavo smalsumas: – Iš kur jūs žinot, kad ten buvo mano automobilis?

Ji nusijuokė.

– Tokiam kaime kaip mūsų gandas labai greitai pasklinda. Čia nepasislėpsi. Jei ką ir norėtum paslėpti, visada atsiras, kas tau su džiaugsmu primins.

– Menkas malonumas.

– Ir taip, ir ne. Šiek tiek ramiau, kai žmonės rūpinasi vieni kitais.

– Jūs seniai čia gyvenat?

– Jau treji metai. Gimiau ir užaugau Stokholme. O jūs iš kur?

– Užaugau Smolande, o toliau gyvenimas prabėgo Stokholme. Kodėl jūs čia atsikėlėt?

Ji atsiduso, o gal pašniokštavo, sunku buvo suprasti.

– Tai nelengvas klausimas. Gal čia kalta krizė, kai tau sukanka keturiasdešimt. – Ji gūžtelėjo pečiais. – Atrodė, kad pats laikas pradėti ką nors nauja. Kai augau, šitas kaimas ir šita sodyba man buvo rojus. Vėliau pamačiau skelbimą, kad sodyba parduodama, atsirado viltis viską patirti iš naujo. Tą rojų parodyti dukrai. Aš – ekonomistė, apie žemės ūkį nieko neišmanau, taip ir kilo sumanymas įkurti čia viešbutį.

Andersui būtų buvę sunku įvertinti, ar ta moteris paprasčiausiai narsi, ar beprotiškai drąsi. Jeigu ji būtų prašiusi jo investicinės bendrovės paskolos, jis nedvejodamas būtų atsisakęs. Vieta toli nuo pagrindinių magistralių privalo būti kuo nors ypatinga.

– Ir kaip jums čia sekasi?

– Na, sezono metu visai neblogai. Atvyksta turistų iš užsienio, būna žvejų, medžiotojų, žmonių, kuriuos vilioja laukinė gamta. Ežere įveista lydekų, kitokių žuvų, pasitaiko tokių didelių, kad net maudytis baugu. Žvejai mėgėjai džiaugiasi, kad kimba. Kiti atvažiuoja tiesiog pabūti gamtoj, pro čia eina žygeivių takas, jie čia sustoja pernakvoti. Viskas vasarą. Bėda ta, kad aš nesuspėjau įrengti visų viešbučio kambarių, vasarą

man jų labai prireiks. Mano dukrai nelabai patinka gyvenimas kaime ir dar taip toli nuo miesto. Jūs turite vaikų?

– Ne.

Andersas pasižiūrėjo į kairę jos ranką, bet vestuvinio žiedo nepamatė. Jeigu ji čia ryžosi atvažiuoti viena, tai jau būtų daugiau negu stebėtina.

Helena atsilošė fotelyje ir akimis apėjo kambarį – sienas, lubas, grindis.

– Kai buvau maža, jie tą kambarį vadino sale. Jis paprastai būdavo uždarytas, naudodavo tik ypatingom progom, sukaktuvėm. Visi susirinkdavo per Kalėdas.

Abu patylėjo, kai ji vėl prašneko, jis pajuto, kad jam jau įgriso jos klausytis.

– Aš sėdėdavau Velingbyje ir svajodavau, kaip jie ten švenčia Kalėdas. Visi gražiai apsitaisę, papuošta eglutė, uždegtos žvakutės. Ant grindų – kalėdinės dovanos. Tokios bus ir mano dukters Kalėdos – pamaniau, kai čia atsikėlėme.

Andersas tylėjo, neketino tuo pačiu atsilyginti už jos pasitikėjimą. Žinodamas savo bėdas, nebenorėjo klausytis kitų.

Helena susigriebusi nusijuokė dėl tokio savo atvirumo.

– Vaje, atleiskit už tą mano plepėjimą. Man jau tikrai metas ilsėtis. – Atsiduso. – Rytoj, deja, vėl bus darbo diena. – Jis pamanė, kad dabar ji atsistos ir išeis. Helena tebesėdėjo, ji kažko dvejojo. – Aš dar norėčiau paklausti – čia kažkas spėliojo, kad jūs – advokatas.

– Aš?! – tas klausimas jį tikrai nustebino.

– Atsirado tokių, kurie taip mano.

– Keista. Bet aš su niekuo daugiau nesikalbėjau, tik su jumis, kai čia atvažiavau. Ir kas čia toks galėjo?

Prisiminė, kad dar bendravo su Verneriu. Bet jam jis tikrai negalėjo pasirodyti esąs advokatas.

Jos veide pasirodė šypsena, ji numojo ranka.

– Nesvarbu, galit man ir nesakyti, aš tik džiaugiuosi, kad tas žmogus susilaukė pagalbos.

Situacija pasirodė keista.

– Gaila, bet aš čia nieko nesuprantu. O kas gi sako, kad aš advokatas?

Helenos šypsena dingo, ji pajuto, kad jis rimtai nustebo.

– Tai jūs tikrai ne advokatas?

– Ne.

– Kaip gaila.

Ką čia besakyti. Jis neketino aiškintis, kas jis iš tikrųjų toks. Norėjo grįžti į tą anonimo būseną, kurioj iki šiol buvo. Į tą patogų atsiribojimą nuo savęs.

– Aš tiesiog važiavau pro šalį. Atostogos ant ratų, rodos, taip yra sakoma.

– Aha, o aš pamaniau... įvyko kažkoks nesusipratimas. Ji čia ne pirmą kartą apsirinka. O ką jūs iš tikrųjų veikiat?

– Šiuo metu – nieko. Todėl ir turiu pakankamai laiko atostogoms ant ratų.

Vėl tarsi sugrįžo tai, nuo ko jis mėgino pabėgti. Ko jis čia teisinasi, kam išsisukinėja. Koks akivaizdus skirtumas – kad dar nors valandėlę galėtų pabūti tuo kitu, tuo pabėgusiu.

– Išeitų, kad jūs esate bedarbis. Ieškot darbo? Laikinai nedirbat?

Jis pritardamas linktelėjo.

– Darbo rinkoj dabar nelengva ką nors surasti. Aišku, priklauso nuo to, kokią turi profesiją. O ką jūs iki šiol dirbote?

Įsipainiojęs į tai, ko norėjo išvengti, jis ėmė ieškoti išeities.

– Esu dirbęs daug kur, šiek tiek kompiuterių versle, man būtų nelengva išvardinti, visko po truputį.

Ji pasižiūrėjo į laikrodį ir delnais pliaukštelėjo per fotelio ranktūrius.

– Man seniai jau laikas gulti, netrukus turėsiu keltis. Emeli autobusas sustoja aštuntą.

– Taip, ir man jau metas.

– Ne, ne, jūs, jeigu norit, pasilikit. Tik nepamirškite užpūsti žvakių.

– Aš jau irgi eisiu. Ta jūsų arbata jau pradeda veikti.

Jis padėjo puodelį ant stalo ir atsistojo. Abu ėmė pūsti žvakes. Jis žarstekliu dar pažarstė žarijas, pakilo žiežirbos, nuodėgulius sustūmė į kampą.

– Gal mokat meistrauti, dažyti?

Jis pasisuko į ją, Helena kalbėjo pasilenkusi prie žvakidės:

– Daug jums mokėti neišgalėčiau, bet kokiam mėnesiui darbo galėčiau pasiūlyti.

Toliau viskas dėjosi kaip siurrealistiniam filme. Jis tebežiūrėjo į žarijas. Toks pasiūlymas ankstesniajam Andersui būtų sukėlęs juoką, jis kaip nors turėjo nuslėpti tą pašaipią savo šypseną. Šiaip ar taip, prie židinio tupinčiam Andersui mintis pasirodė įdomi.

Mėnuo laisvės, atitrūkus nuo buvusio savęs. Pabūtų tarp žmonių, kurie nepirštų nuomonės, koks jis turėtų būti.

– O kiek jūs man sumokėsit?

Tas klausimas besivaipantį jo antrininką pašiurpino.

Po galais, Andersai, ko tu čia kvailioji?

– Labai jau kukliai, net bijau sakyt, kad neišgąsdinčiau.

– Aš sutinku, kiek pasiūlysit, tiek ir užteks. Man dabar truputį striuka, – jo atsakymas nuskambėjo įtikinamai, toks

pat buvo ir naujas jo įvaizdis. Tas kitas Andersas su panieka prunkštelėjo ir kažkur dingo.

– Jūs rimtai? – paklaususi ji nudžiugo.

– Jei tik per daug iš manęs nereikalausit. Aš nesu joks meistras, bet namuose tekdavo šį tą prikalti. – Čia jis nemelavo – buvo pakabinęs keletą paveikslų.

– Sunkiausi darbai jau padaryti. Sienos, langai, durys jau sudėtos. Belieka užglaistyti, nudažyti, kai kur dar sudėti grindis.

Jiedu stovėjo, žiūrėjo vienas į kitą, abu nustebę, kad viskas taip netikėtai pasisuko.

– Na, matot, kaip gerai padariau, kad nusileidau pasižiūrėti, ko jums čia trūksta. – Ji ištiesė jam ranką. – Būsim pažįstami. Helena.

– Andersas.

– Malonu, Andersai.

Jie nusišypsojo vienas kitam, pasuko į prieškambarį, prie laiptų. Laiptai dar labiau girgždėjo nuo jų svorio, tik dabar tie garsai aidėjo kitaip.

– Tai kada man rytoj pradėti?

Ji nusijuokė.

– Pirmiau išsimiegokit, o tada žiūrėsim. Tas, kurį čia trečią nakties priimu į darbą, pirmą dieną gali miegot, kiek jam patinka.

Jis išsitraukė raktą ir atrakino savo kambario spyną. Ji nuėjo prie durų su užrašu PRIVATU.

– Tad iki rytojaus.

– Iki. Labos nakties.

Įėjęs į savo kambarį jis sustojo. Tebebuvo apsvaigęs nuo to, kas čia atsitiko, pamanė – ko gero, į tą arbatą ji dar kažko įdėjo, tik nepasakė.

Knygelė apie nykstančius augalus tebegulėjo ant lovos. Jis įdėjo ją į aplanką, o pats palindo po antklode.

Prieš užmigdamas prisiminė – vienalapis gedutis, nariuotoji ilgalūpė, pelkinė laksva.

13 skyrius

Ryte Helena prabudo anksti. Dar tebebūdama mieguista pagalvojo, kad praėjusią naktį nutiko kai kas ypatinga. Miglotai, dar neaiškiai pajuto, kad jos gyvenime kažkas pasikeitė. Atsirado nauja, baikšti viltis.

Viskas taip nenumatyta ir neįtikėtina. Tą savo pasiūlymą ji leptelėjo net nepasvarsčiusi, jai tai visai nebūdinga. Dabar pati stebėjosi, kaip jai pavyko taip susitelkti, kad buvo pamiršusi rytdieną, bet kokią realybę. Reiktų kuo greičiau nusileisti žemyn ir apskaičiuoti, ar tas jos sandoris apskritai įmanomas. Iki vasaros ji išspręstų daugelį problemų, bet kad biudžetas labai ribotas.

Ji miegojo vos keletą valandų, tebesijautė pavargusi, tik nerimas neleido ilgiau lepintis lovoje. Atsikėlusi paklojo lovą, palindo po dušu ir apsirengė. Padėjo kelis švarius rankšluostėlius. Valandėlę sugaišo prie vonios veidrodžio. Iš spintelės išsiėmė kosmetikos reikmenų krepšelį, susirado blakstienų tušą.

Virtuvėje išvirė kavos, paruošė pusryčius. Jai dar liko penkiolika minučių, kol teks pažadinti Emeli, tad nutarė žvilgtelti

į savo buhalteriją. Andersas sakė pasitenkinsiąs tuo, kiek ji sutiks jam mokėti, bet juk ir ji neturėtų pasirodyti akiplėša. Paskubom paskaičiavusi, numatė priimtiną sumą. Kurį laiką jos biudžete atsiras skylė, bet įrengus tuos kambarius buvusiam tvarte ją bus galima užlopyti. Jau dabar užsakymų ji buvo sulaukusi daugiau negu turėjo vietų, tikėjosi, kad iki vasaros suspės įrengti dar neparuoštus kambarius. Tačiau dienos bėgo, bet niekas nejudėjo. Gal iš nevilties ir atsirado toks netikėtas pasiūlymas.

Atvirai kalbant, Martinas jai buvo palikęs savąją viešbučio dalį, tai buvo didelė jo materialinė auka. Kad galėtų įsigyti šią sodybą, jiedu pardavė savo keturių kambarių butą Stokholme, Riostrando gatvėj. Pinigų dar pakako pasisamdyti darbininkams, kad pristatytų stiklinę verandą valgomąjį, mūriniame tvarte padarytų pertvaras būsimiems viešbučio kambariams, išvedžiotų elektros laidus, nutiestų vandens ir kanalizacijos vamzdžius. Dar buvo likusi nedidelė suma, ją dabar ji ir ketino panaudoti. Su Martinu jie nebuvo apiforminę jokių turto dalybų popierių, tik jo pavardė buvo išbraukta iš bendros jų sąskaitos banke. Keletą kartų elektroniniu paštu jis užsiminė jai apie teisinį turto dalybų įforminimą. Jis tebebuvo pusininkas ir privalėjo mokėti nekilnojamojo turto mokestį. Nuosavybės dokumentams reikėjo jos parašo. Bet ji neatsakė ir į tuos laiškus, kaip ir į visus kitus. Jos parašas būtų galutinai viską išsprendęs. Ji tai žinojo, nes jau buvo pasirašiusi ant skyrybų anketos, kurią jis buvo suradęs internete ir išsispausdinęs.

Sutuoktinio žmonos vardas, pavardė. Sutuoktinio vardas, pavardė. Bendri vaikai.

Ji pasirašė būdama kaip nesava. Galbūt iš savigailos Helenos smegenys pasistengė, kad jos mintys būtų prigesusios.

Tik vėliau, kai tas, rodos, nereikšmingas popierius atėjo pašto ženkliukais apklijuotame voke, ji suprato, ką yra patvirtinusi. Viskas baigta. Nebeatšaukiama, lyg būtų įvykusi amputacija.

Emeli tebebuvo įmigusi. Helena tyliai stovėjo ir gėrėjosi jos ramiu ir mielu veidu. Jos mergaitė, jos mylimas vaikelis, jau beveik užaugo. Po pusmečio jai sukaks keturiolika.

Miegodama ji atrodo kur kas artimesnė.

Ant grindų gulėjo jos mobilusis. Helena atsitūpusi pasižiūrėjo. Ekrane buvo voko formos simbolis ir tekstas: „SMS nuo: Tėčio". Apačioje klausimas: „Skaityti dabar?" Ji priartino nykštį prie mygtuko „Taip". Knietėjo pasidomėti dukters ir tėvo ryšiais, apie kuriuos ji beveik nieko nežinojo. Tai viena iš jų uždarumo priežasčių. Bet jeigu perskaitys, ta žinutė pateks į saugyklą, Emeli supras, kad ji jau buvo perskaityta. Jos mama negalės pasiteisinti, todėl jau ketino padėti mobiliuką ant grindų, bet jos nykštys pasielgė savaip. Žinutė pasirodė ekrane, ir akys greitomis ją perbėgo.

„Mylimas mano vaikeli, nežmoniškai tavęs pasiilgau!!! Tikiuos, praėjusi diena tau buvo sėkminga. Galėsi šiandien 8 valandą kaip visada? Apkabinu tave, tėtis."

Tie žodžiai ją tarsi pribloškė. Mintys pažiro į visas puses, ieškodamos išeities. Tikrovė, kurią ji manė pažįstanti, pasirodė apgaulinga. SMS rodė, kad jai nežinant kažkas vyksta.

Jos pozicijos staiga pasirodė netvirtos, pakankamai skausminga takoskyra, atsiradusi tarp jos ir Emeli, pavirto bedugne.

Mylimas mano vaikeli.

Anksčiau jie savo dukters niekada taip nevadino, atrodo, kad jis bus pasisavinęs dabar jos vartojamus žodžius.

Kai ji vėl pažvelgė į ekraną, ten buvo atsiradęs užrašas: „Žinutė ištrinta“, telefonas, tarsi būtų nudeginęs pirštus, bilstelėjo ant grindų. Ji greitai atsistojo, pažvelgė į dukrą, suprato, kad kažkas tarp jų susidrumstė. Pajuto sąmokslą.

– Metas keltis, jau po septynių penkiolika.

Ji priėjo prie lango, paspaudė roletą, tas garsiai čiuožtelėjo aukštyn. Kai Emeli pramerkė akis, Helena išėjo iš jos kambario ir nusileido į virtuvę.

Jai maudė krūtinę. Tarsi ten suktųsi girnos. Kažkur centre daužėsi širdis. Rankom apgniaužusi kavos puodelį galvojo, kaip čia jai pasielgti. Tai, ką ji norėtų daryti – neleistina, tą ji pati žino. Teks susitaikyti ir nuolankiai žiūrėti, kaip viskas klostysis toliau. Per praėjusį pusmetį ji jau apsiprato, teko prisitaikyti prie jo sprendimo.

Dabar jai už nugaros pradėtas sąmokslas.

Ji paliekama nuošaly.

Toji išvada buvo tokia skaudi, kad nustelbė visa kita.

Ji girdėjo, kaip duktė viršuje vaikšto, kaip prausiasi, kaip vamzdžiais teka vanduo. Paskui sugirgždėjo laiptai, ir štai ji pasirodė. Sustojo.

– Tu šiandien pasidažiusi?

– Truputį, blakstienas.

– Tau tinka, puiku.

Emeli priėjo prie stalo, ėmė daryti sau sumuštinį. Helena žiūrėjo į ją, nustebusi dėl netikėto jos komplimento. Emeli atsisėdo, Helena įpylė jai sulčių. Abi tylėjo, Helenai knietėjo užduoti dukrai klausimą. Ji galėjo jį tiesiog išrėžti, bet prisibijojo tokio pat

nemalonaus atsakymo. Nusprendė pradėt iš toliau – papasakos jai šios nakties naujieną.

– Aš pasisamdžiau dažytoją, jis padės mums užbaigti kambarius buvusiam tvarte. – Emeli atsikando sumuštinio, jos tai nesudomino. – Čia tas, kur vakar atvažiavo, tu dar pamanei, kad jis užmigo savo automobily.

Emeli žvilgsnis pagyvėjo.

– Tai kodėl jis taip keistai sėdėjo?

– Jam labai skaudėjo galvą.

Emeli gurkštelėjo sulčių.

– Tai kada jis pradės?

– Nuo šiandien.

Pirmą kartą po labai ilgos pertraukos Emeli veide pasirodė šypsena. Tai buvo taip netikėta, kad ir Helena nusišypsojo, užgniaužusi tai, kas dėjosi jos širdyje. Atsirado šioks toks suartėjimas. Toks pasiilgtas. Tik maža kibirkštėlė.

– Ko tu dabar čia?

– Tai tu dėl to pasidažei?

Helenos šypsena pradingo.

– Ne, tikrai ne dėl to, pamačiau, kad atrodau labai pavargus.

Pati nepajuto, kaip nuraudo. Blakstienų tušas nebuvo susijęs su tuo atvykėliu.

Emeli valgė ir vis dar šypsojosi. Helenai kilo noras ją kaip nors įtikinti.

– Šiąnakt mažai miegojau, pamaniau, kad tušas šiek tiek pagelbės. Kaip viešbučio savininkė, privalau atrodyti deramai.

Abidvi patylėjo, Emeli kramtė sumuštinį, o Helena galvojo, kaip čia pradėti rimtesnį jų pokalbį. Emeli geresnės nuotaikos,

dabar būtų tinkama proga. Ji nenorėjo taip staiga užsipulti, pakilo nuo stalo ir nuėjo prie kavos virimo aparato.

– Ar esi ką nors girdėjusi iš savo tėčio?

Emeli neskubėjo atsakyti.

– Kodėl tu klausi?

– Tiesiog pasidomėjau. Tėvas galėtų kartais duoti tau kokią žinią, būtų smagu.

Ji, rodos, be jokio reikalo atidarė šaldytuvą ir užlindo už durelių. Suprato – netinkamai pasirinkusi ir žodžius, ir toną,

– Kodėl tu tokia surūgus, mama?

– Argi aš surūgus, man tiesiog įdomu. – Ji uždarė šaldytuvą ir įsmeigė akis į Emeli. – Suprantu, tu tikriausiai jo pasiilgsti. Todėl ir klausiu, ar jis tau duoda kokią nors žinią?

Emeli paėmė savo stiklinę ir nuėjo prie indaplovės.

– Ne, jau seniai iš jo nieko negirdėjau.

Ji išėjo iš virtuvės, dėl tokio jos melo Helena pasijuto dar labiau prislėgta ir vienišesnė. Martinui pavyko, jis ten saugiai nutolęs nuo jų pilkos kasdienybės, jam nebereikia murdytis po šitą purvą, rūpintis, kaip uždirbti duoną.

Helena taip pat priėjo prie plautuvės ir išpylė kavos likučius. Tuo metu kažkas pasibeldė į duris. Helena žvilgtelėjo į laikrodį ir nustebo – kas čia taip anksti. Ji nebuvo užsisakiusi jokių prekių, o Anai Karin – laisva diena. Savo noru ji taip anksti niekad nesirodo, Helena džiaugėsi, kad šiandien jos apskritai nepamatys.

Helena nuėjusi atidarė laukujes duris. Ant laiptų ją pasitiko plati Vernerio šypsena. Striukė ir kelnės – tos pačios kaip ir vakar, tik nušiurusi kepurė pakeista naujesne, ir žili plaukai, matyt, suvilgyti ir sušukuoti. Rankoje jis laikė stiklainį uogienės.

– Žinau, kad aš labai anksti, bet jūs sakėt, kad keliatės septintą.

Ji neapsidžiaugė jo apsilankymu. Dar manė apsitvarkiusi numigti, o paskui vėl turės pradėti numatytą darbo dieną.

– O labas, Verneri. Kaip smagu, kad atėjot. Prašom į vidų.

Ji pasitraukė į šalį, kad jį praleistų, bet jis tebestovėjo ant laiptų. Jau be šypsenos, atrodė susirūpinęs.

– Galėčiau ir vėliau užsukti, tiesiog ėjau pro šalį. Čia jums mėlynių uogienės.

– Labai ačiū.

Jis nulipo porą laiptelių žemyn.

– Gal užeisiu kitą kartą.

– Ne, ne, prašom dabar. Esu išvirus kavos. Pusryčiai ant stalo tebestovi, gal norėtumėt. Prašom į vidų, kol visa šiluma neišėjo.

Jis dar truputį dvejojo, nesiryžo. Vienas guminis batas – ant kiemo žvyro, kitas – ant laiptelio.

– Nagi, prašau.

– Aš tik labai trumpam.

Jis vėl užlipo laiptais ir peržengė slenkstį. Į kilimėlį rūpestingai nusivalė kojas ir nusekė paskui ją į virtuvę. Helena padėjo uogienę ant staliuko, iš spintelės išėmė puodelį.

– Jums kavos su cukrum ir pienu?

– Ne, kavos man nereikia. Aš tik norėjau užeiti ir pažiūrėti, kaip tas viešbutis atrodo. Kavos jau gėriau namie.

Jis smalsiai apsidairė, Helena ketino dar kartą pasiūlyti jam kavos, bet tuo metu sugrįžo Emeli. Sustojo tarpdury.

– Čia – Verneris, o čia – mano dukra Emeli.

Helena pajuto nustebusį Emeli žvilgsnį.

– Mes vakar susitikom prie bažnyčios, aš pakviečiau Vernerį puodelio kavos. Jis čia galės pasinaudoti mūsų kompiuteriu, patikrins savo elektroninį paštą.

Pastarieji žodžiai dukters nė kiek nešokiravo, Emeli veide nesimatė jokio nustebimo. Ji mandagiai priėjo ir pasisveikino.

– Labas.

– Verneris, toks mano Vardas.

Helena nuėjo prie indaujos. Atsigręžusi pamatė, kad Verneris tebelaiko jos dukters ranką. Emeli atrodė sutrikusi, ji klausiamai žvelgė į motiną.

– Jai jau laikas į autobusą. Emeli, paskubėk, jei dar nori suspėti.

Emeli spruko į prieškambarį.

– Sportinius drabužius pasiėmei?

– Taip. Iki.

Helenai nespėjus atsisveikinti, laukujės durys užsitrenkė. Verneris stovėjo ir žiūrėjo į grindis, kai pakėlė galvą, jo veidas atrodė susirūpinęs. Helena pasijuto nesmagiai, nesuprato dėl ko. Jai dingtelėjo, ar ji nebus padariusi klaidos pasikviesdama jį. Juk iš tiesų ji apie Vernerį nieko nežino. Nei kas jis toks, nei iš kur yra atvykęs. Žmonės nuo pat pradžių į jį žiūrėjo su nepasitikėjimu. O ji štai ėmė ir pakvietė į savo dukters namus.

Dabar ji galvojo, kaip jį išprašyti, kol kas tinkamų žodžių nesurado.

Galvodama, kaip greičiau užbaigti tą jo vizitą, ji padėjo nepanaudotą puodelį ir mostelėjo į valgomąjį.

– Ką gi, tuomet galime šiek tiek pasižvalgyti.

Per valandą ji viską jam aprodė. Verneriui labai patiko stiklinė veranda prie valgomojo, kur matėsi puikus vaizdas į ežerą.

Svetainėje su knygų lentynom jis pagyrė kambario jaukumą ir skoningai parinktą baldų spalvą. Dviejuose viešbučio kambariuose pirmame aukšte atkreipė dėmesį į smulkmenas, o baldai nesudomino. Iš jo pagyrimų Helenai susidarė įspūdis, kad jis nusimano apie spalvų dermę ir baldų stilių, Heleną apėmė smalsumas – kokia to žmogaus praeitis. Galiausiai ji parodė pertvarkytą tvartą, Verneris padūsavo – čia dar daug kas nepadaryta. Jo dėmesys atrodė nuoširdus, kai jie viską apžiūrėjo, Helena buvo pralinksmėjusi nuo geranoriškų jo žodžių, pats gyvenimas staiga pasirodė šviesesnis.

– Tai gal dabar išgersime kavos?

– Ačiū, aš tikrai ne. Jeigu leisite, norėčiau pasinaudoti jūsų kompiuteriu.

Toks jo atsakymas jai nepatiko. Manė, išklausinės jį prie kavos, būtų buvusi tinkama proga. Tas Verneris – tikra mįslė. Bet su juo galima atsipalaiduoti, nereikia per daug aiškinti, įtikinėti – toks neįprastas jausmas.

Jie perėjo kiemą ir ėmė lipti laiptais į verandą. Kampuose vėjas buvo prinešęs lapų, reikėtų iššluoti. Vandens čiurkšle nuplauti grindų groteles, kai išdžius, teks jas impregnuoti alyva. Ji dar peržiūrės užsakymus ir nuspręs, kada patogiau tai padaryti. Alyva džius ne mažiau kaip parą, tik tada galima vaikščioti. Nendriniai baldai žiemą buvo sunešti į sandėlį, netrukus jie vėl stovės verandoj, svečiai čia mėgsta gerti kavą.

Atidariusi duris, ji pasitraukė į šalį, kad praleistų Vernerį. Jis sustojęs ant laiptų žiūrėjo į kelią. Helena suprato – ne į kelią, o į Andersonų sodybą.

– Jūs turbūt žinot, kad Helga Anderson pasimirė.

– Taip, aš jau supratau, kad taip atsitiko.

Verneris pasisuko ir užlipo paskutinius laiptelius. Nusivalė į kilimėlį kojas ir nuėjo paskui Heleną į registracijos kambarį.

– Jūs gerai ją pažinojot?

– Ne. Gerai nepažinojau.

– Bet juk ji leido jums gyventi toj miško troboj?

– Kokia puiki nuotrauka. Šaunuolis – šitaip parodyti krūvą briedžių mėšlo.

Helenos mintys nutrūko. Verneris rodė į vieną fotografiją. Ji net nebuvo atidžiau jų apžiūrėjusi, rasotoj žolėj iš tiesų kūpsojo krūva briedžio išmatų.

– Iš tikrųjų! O aš net nepastebėjau. Jetau, ant viešbučio sienos šitokia nuotrauka!

– Kodėl? Ji labai meniška.

– Bet juk šalia valgomasis ir...

– Briedžio mėšlui nieko neprikiši. Kiekvienas mato savaip. Jei norėsi matyti mėšlą, mėšlą ir matysi. Bet galima į tai žiūrėti kaip į savotišką gamtos stebuklą. Pasaulis yra toks, kokį mes atrandam, arba pasidaro toks, kokiu jį paverčiam.

Helena tebežiūrėjo į nuotrauką, kad ir kaip stengėsi, dabar joje tematė vien tik krūvą mėšlo.

Jiedu įėjo į registracijos kambarį, ir Helena pasiūlė Verneriui atsisėsti prie kompiuterio. Šį tą paaiškinusi, įjungė internetą ir suprato, kad jis puikiausiai apsieis ir be jos. Paliko jį vieną ir išėjo į virtuvę. Pusryčiai tebestovėjo ant stalo, ir staiga ji prisiminė svečią, tebemiegantį viršuje. Dėl pusryčių jie nebuvo sutarę, jeigu jis gyvens čia visą mėnesį, turės pats apsitarnauti. Ji tik parodys jam, kas kur padėta, jos patarnavimai į sandorį neįeina.

Helena nusižiovavo. Per maža miego, tas laipiojimas aukštyn žemyn nuvargino. Reiktų valandėlę nusnūsti, nes prieš akis – visa diena. Ji parašė Andersui raštelį, jeigu jis per tą laiką atsikeltų.

Laikydama rankoj sviestinę išgirdo žingsnius prie laukujų laiptų. Ji jau numanė, kas čia ateina, pasižiūrėjo pro atviras virtuvės duris į sėdintį Vernerį. Per greitas bus jo susidūrimas su Ana Karin. Helenai būtų buvę naudinga daugiau sužinoti apie Vernerį, kad galėtų atvirai jį palaikyti. Būtų paklausinėjusi, įsitikinusi, kad elgiasi teisingai. Ji turėtų aiškiai jai parodyti, kad palaiko Vernerį. Nujausdama konfliktą sunerimo. Bejėgiškai žvelgė į duris. Rankena palinko žemyn, ir Ana Karin netrukus užpildė visą prieangį.

– Taip ir žinojau, kad čia dar bus visokių bėdų. Kaip tau sakiau, taip ir yra. – Helena tylėjo. Ji nesuprato, kur čia Ana Karin suka. – Dėl to palikimo, argi nesakiau?

– Taip, sakei, minėjai.

– Lasė iš pat ryto atėjo ir pasakė – sklypo ribą jis nustatys taip, kad kaštonas atsidurtų jų pusėj. Tu žinai, kodėl? Lisbetė buvusiam tvarte užsimanė įkurti keramikos dirbtuvę, rengs kursus, pardavinės tą sušiktą savo keramiką. Ar tu esi ką nors kvailesnio girdėjus? Norėtų per visą kiemą padaryti kelią. – Ana Karin vis dar stovėjo prie laukujų durų, iš to susijaudinimo net nenusivilkusi striukės. Pagaliau pasilenkusi nusiavė aulinius. Helena vogčiom žvilgtelėjo į registracijos kambarį. Verneris tebesėdėjo prie kompiuterio, regis, nekreipdamas dėmesio. – Pirks iš jos keramiką! Lauk... – Pristigusi žodžių papurtė galvą. – Ta Lisbetė visai sukvailėjo. Matei tą dubenį, kur man padovanojo per Kalėdas, toks kreivas, šleivas,

šviesiai mėlynas – gal tik kankorėžiams laikyti. Ji tikriausiai įsivaizduoja esanti talentas, menininkė. Kas tuos šūdniekius pirks?

Ana Karin įžengė į virtuvę, bet, visa laimė, atsistojo taip, kad registracijos kambario jai nebuvo matyti. Helena stvėrė Verneriui skirtą puodelį, pripylė kavos, šliukštelėjo pieno ir šitaip sutrukdė Anai Karin dairytis. Helena atsiviliojo ją prie stalo ir įdėjo į kavą gabalėlį cukraus.

Mintyse pasmerkė tokį savo baikštumą. Ko ji čia jaudinasi? Savo namuose ji gali daryti, ką nori. Bet vis dėlto nerimavo, kaip į tai reaguos Ana Karin, jautėsi kaip koks nusikaltęs vaikas, kuris netrukus vis tiek bus užkluptas.

– Šiandien mes važiuosim į miestą, susitiksim su laidotuvių organizatorium ir su advokate. Bet aš sakiau, sakau ir sakysiu: kaštonas mano, jeigu jiems reikia tos keramikos dirbtuvės, tegul įsirengia savo pusėj. Per mano kiemą nieks nevažinės, dėl to negali būti nė kalbos.

Ji priėjo prie stalo, bet užuot atsisėdusi, pravėrė langą. Įgudusiais judesiais užsidegė cigaretę ir pro tarpelį išpūtė į lauką dūmus. Buvo dar kažką besakanti, bet pažvelgusi į Heleną staiga nustebo.

– O! Tu pasidažei?

Helena tą patį girdėjo iš savo dukters, todėl dabar tik numojo ranka.

– Čia tik truputis tušo. Šiąnakt prastai miegojau, pamaniau, kad reikia.

Ana Karin stipriai užsitraukė cigaretę.

– Jeigu nesutarsim, man teks samdytis atskirą advokatą. Lasė sako, kad mums užteks ir vieno, pigiau. Užsiminiau

apie advokatą – ar jis jau atsikėlęs, na tas, kuris vakar čia atvažiavo?

– Ne, tarp kitko, jis – ne advokatas.

– Tai kas jis toks?

– Dabar – dažytojas. Pagyvens čia kokį mėnesį ir padės man sutvarkyti kambarius buvusiam tvarte.

Anos Karin ranka, siekusi praviro lango, nusviro su cigarete. Ji spoksojo į Heleną, tarsi pirmą kartą ją matydama, jos veide atsirado kreiva šypsena.

– Oi. Čia tai bent, Helena, šito iš tavęs nesitikėjau, tu čia suveikei, greitai apsisukai. – Ji vėl užsitraukė dūmo. – Štai dėl ko ji pasigražino ir šiaip...

Helena nurijo seilę. Po stalu jos pirštai kietai susigniaužė, net nagai įsmigo į delną.

– Tikrai viskas ne taip, kaip tu manai. Jis – bedarbis, jam reikėjo darbo, o man – dažytojo.

– Mm, šnekėk, šnekėk. Ir abudu kažkodėl neišmiegojot.

Heleną apėmė įtūžis. To jau per daug. Atrodė, kad tuoj sprogs. Koks bjaurus tas Anos Karin landumas, negirdi, ką kitas jai sako, visada pasipūtusi, visada teisi. Helena daugiau nebeištvėrė.

– Žinai, Ana Karin, ką aš tau pasakysiu. Aš velniškai pavargus ir esu prastos nuotaikos. Vieno dalyko tu, matyt, niekad nesuprasi – su vyru galima kalbėtis nebūtinai įsitempus į lovą. Pati kada pabandyk, gal įsitikinsi, nereiks per greit nusivilti.

Sunku pasakyti, katra iš jų liko labiau priblokšta. Helena sėdėjo nejudėdama, kūnas atrodė sunkus ir sustingęs. Pati stebėjosi išdrožusi tokius žodžius.

Anos Karin skruostus buvo nuplieskęs raudonis, tarsi būtų gavusi antausį. Ji valandėlę patylėjo. Paskui kietai sučiaupusi lūpas užgesino cigaretę į skardinę palangę. Helena matė, kaip ji pažvelgė į šiukšlių dėžę, ir užsimerkusi laukė, kol trinktelės jos dangtis. Kai atmerkė akis, Ana Karin jau stovėjo virtuvės vidury, iš kur buvo matyti registracijos stalas. Ji priėjusi įmetė nuorūką, atsigręžė į Heleną, bet nepasakė jai nė žodžio, tik pervėrė tokiu žvilgsniu, nuo kurio toji turėjo susigūžti iš baimės. Helenos įtūžis padėjo jai atlaikyti tą kaimynės žvilgsnį.

Vėl tyla. Ką čia po viso to bepridursi.

Ana Karin puolė į prieangį. Helena išgirdo, kaip sušiugždėjo jos striukė ir cirptelėjo aulinių užtrauktukas. Kai užsidarė laukujės durys, Helena suprato, kad kažkas nutrūko. Ji pratisai įkvėpė oro ir pasijuto tarsi perskelta per pusę. Norėjosi šokti Anai Karin iš paskos, pasivyti ją, atsiprašyti ir susigrąžinti jos prielankumą.

Kad viskas vėl būtų kaip anksčiau.

Kita jos dalis jau buvo tvirtai apsisprendusi, pajuto svaigų palengvėjimą, kad pagaliau ryžosi tai padaryti. Helena rankom apkabino galvą, dabar jai ypač trūko žmogaus, su kuriuo galėtų išsikalbėti. Vienintelis žmogus, kuris pastaruoju metu buvo artimas, ką tik išdūmė pro duris. Ji liko viena, atrodė, tarsi jos gyvenimas būtų nušokęs nuo bėgių. Per langą matė, kaip Ana Karin žengia per tą nesantarvės kiemą.

– Žinot, Helena, taip jau būna, jei bėda nuo mieto – kita į jos vietą.

Verneris stovėjo virtuvėje. Helena žinojo, kad jis girdėjo, ką jos kalba, ji neturėjo nei jėgų, nei noro ką nors jam

paaiškinti. Dabar matė, kaip kitapus kelio Ana Karin pradingo savo name.

– Su augalais ir gyvūnais kur kas paprasčiau, jie nesugeba taip velniškai vienas kito paveikti. O žmones užklumpa tai viena, tai kita bėda.

Ji norėjo, kad jis išeitų, kažin, ar beįstengs būti mandagi. Be kita ko, nuo jo ir prasidėjo visa ta painiava. Verneris – tas paskutinis lašas.

– Jūs tik pagalvokit, kiek yra nusiminusių žmonių. Esame vieninteliai tokie padarai, kurie gimsta turėdami vieną pranašumą – mes galime išsiverkti, bet vis tiek daugelis gyvenam kaip užveržtas greitpuodis. Šitaip įvyksta sprogimas. Arba užsidarome į savo apmaudą. Žiūrėkite – ten briedė!

Iš miško buvo išėjusi daili briedė. Ji, matyt, prisibijojo žengti į šaltą, nesaugią vietą. Stovėjo, nesiryžo, paskui lėtai perėjo dirvą ir sustojo prie keliuko, kuris vedė į Helenos kiemą. Gaila, ji neturi svečių, jie galėtų pasigrožėti, daug kas čia atvykdavo tikėdamiesi ką nors pamatyti.

– Retas kuris suvokia, kad žmogus pats pasirenka, kas jis bus – vyno actas ar brandus vynas.

Briedė, pabūgusi pro šalį važiuojančio automobilio, pasuko atgal į mišką. Helenai nesinorėjo nagrinėti Anos Karin elgesio. Ir tie klausimai, kuriuos ji būtų uždavusi Verneriui, palauks iki kito karto. Ji atsistojo, pajutusi silpnumą visam kūne.

– Jūs žinot, kas ji tokia?

– Apie ką jūs čia?

Ją nustebino jo klausimas.

– Toji moteris, kuri čia buvo.

Jis pažiūrėjo į Heleną, bet jo veido išraiška jai nieko nesakė.

– Ak taip, šita.

– Tai Helgos dukterėčia. Dabar – jūsų trobos savininkė.

– Aš žinau. Ir jums su tokia ne pyragai.

– Taip, Verneri, bet aš dėl to nesijaudinu.

Jis atsiduso.

– Ir ta moteris velka savo naštą, kaip ir visi. – Jis jau rengėsi išeiti. Paėmė už durų rankenos. – Ačiū už kompiuterį. Ir už tai, kad aprodėte viešbutį.

– Nėr už ką. Dabar jau žinosit, kur mūsų kompiuteris, kai jums vėl prireiks.

Jis šyptelėjo, bet Helenai pasirodė, kad žmogus nusiminęs. Verneris išėjo ant laiptų.

– Iki pasimatymo, Helena, sėkmės jums.

Helena uždarė duris ir priglaudė galvą prie staktos. Pasijuto be galo pavargusi, paskui sugrįžo į virtuvę, atsisėdo prie stalo. Viskas yra, griūva, slysta iš po kojų. O taip reikėtų ko nors įsitverti. Įsikabinti į ką nors, kuo ji galėtų pasitikėti. Dabar ji klampojo tarsi per kokią pelkę, ir tai, ko bijojo, kažkaip susikaupė į vieną krūvą ir sukilo prieš ją.

Patrynė akis ir prisiminė tą nelemtą blakstienų tušą.

Kad bent turėtų kam paskambinti. Atsirastų žmogus, kuris ją išklausytų, patartų. Jos draugų ratas seniai iškrikęs. Po to, kai Martinas paliko ją, ji nepaskambino nė vienam iš buvusių draugų. Apėmusi gėda iškilo kaip mūro siena. Ji nežinojo, kurie jų draugai pritaria Martinui, galbūt daugelis bendrauja su juo ir jo naująja moterim. Šiaip ar taip, nė vienas iš tų draugų jos nepasigedo.

Apie seserį nėra ko ir kalbėti, ji nuėjo savo motinos pėdom, perėmė iš jos estafetę, dar gerai, kad vaikų nesusilaukė. Jų ryšiai niekad nebuvo nuoširdūs ir truko, kol dar motina buvo

gyva. Kai ji pasimirė, nebebuvo reikalo su tokia seserim bendrauti. Per dešimt metų kalbėjosi tik vieną kartą, tada sesuo paskambinusi prašė pinigų.

Helena atsiduso ir užsikvempė ant stalo. Reiktų užlipti į viršų, atsigulti, bet ji tik ištiesė ranką, užsimerkė ir čia pat užmigo.

14 skyrius

Keista, galvojo prabusdamas Andersas, dar nenuvijęs snaudulio. Kodėl jis taip pasielgė? Kaip galėjo taip atsitikti? Bet nesigailėjo, kad viskas šitaip susiklostė, pajuto tarsi nusimetęs nuo savęs kažkokį kiautą. Keisčiausia, kad taip su viskuo sutiko, priėmė tą pasiūlymą. Jis tarsi peržengė kažkokią ribą, išėjo iš saugaus savo aptvaro, kuriame buvo įpratęs egzistuoti. Andersas Strandbergas pasisamdė dažytoju! Gerai, kad neatsirado kas būtų galėjęs pranešti tą žinią laikraščiui *Dagens Industri*.

Tas nuotykis jį savotiškai viliojo. Dabar galės daryti, ką tik panorėjęs, be jokio išankstinio nusistatymo. Mėnesį pabus išsivadavęs ir gyvens tarsi kažkieno kito gyvenimą.

Jis ryžtingai išlipo iš lovos. Eis ten, kur jo laukia. Šis rytas skyrėsi nuo tų, kai Andersas prabusdavo neturėdamas tikslo. Kūnas po avarijos vis dar buvo apstingęs, bet tai pakilios jo nuotaikos negadino.

Pirmiausia reikėjo išspręsti kai kuriuos praktinius dalykus. Labiausiai jam trūko drabužių. Tie, kuriuos buvo įsidėjęs

į kelioninį krepšį, jau buvo nešvarūs. Anksčiau Andersas Strandbergas būtų elektroniniu paštu savo raštinei perdavęs pirkinių sąrašą. Jis turėjo keturis tarnautojus, kurie tvarkė jo turtą ir kitokius reikalus. Dabar jų paslaugom jis nesinaudos. Visą mėnesį gyvens inkognito. Jei kam nors atskleistų savo buvimo vietą, magija dingtų. Todėl jis niekam apie ją nepraneš. Jis dar turėjo dvi pasirinkimo galimybes: nuvažiuoti į kokią nors drabužių parduotuvę arba apsipirkti internetu. Pasirinko antrąją. Išmaniuoju telefonu „iPhone" užsisakė tai, ko jam reikia. Viešbučio adresą rado informaciniam aplanke ant rašomojo stalo. Paskui išjungė savo telefoną. Nusprendė nebeįjungti tol, kol baigsis jo darbo laikas čia.

Name buvo tylu. Apačioje tuščia, Helenos nesimatė. Andersas nuėjo į registracijos kambarį. Dabar jis priklauso prie viešbučio personalo, todėl nesinaudos žalvariniu skambučiu ant registracijos stalo. Pats sau nustatė tokias taisykles. Čia jis pavartė turistines brošiūras, permetė akimis skelbimus, apžiūrėjo ant sienų fotografijas ir žvilgtelėjo į valgomąjį. Nieko nesulaukęs priėjo prie atdarų durų kitapus registracijos stalo. Čia – jų virtuvė, pamanė ir pamatė Heleną, užsikniaubusią ant stalo. Galva padėta ant rankos, veidas atgręžtas į jo pusę. Ji miegojo. Iš burnos nusidriekusi seilė.

Jis sutrikęs stabtelėjo. Gal jam geriau nesirodyti. Nubudusi, ko gero, susigės. Andersas tyliai grįžo į registracijos kambarį, ten krenkštelėjo ir luktelėjęs pašaukė ją vardu. Išgirdo, kaip bilstelėjo atitraukiama kėdė, Helena pasirodė tarpdury, užsimiegojusi, kairysis skruostas nugulėtas. Iš pradžių ji gal net nesusigaudė, kas jis toks.

– Atleiskit, aš turbūt jus prikėliau.

– Ką? Ne, aš tik...

Ji rankom perbraukė veidą, pamiršusi apie blakstienų tušą.

– Jetau, aš, matyt, tikrai buvau užsnūdus. Atleiskit, pusryčiai jau laukia.

Aplenkęs registracijos stalą, jis nusekė paskui ją į virtuvę.

Kol jis valgė, Helena atsiprašinėjo, kad jam už darbo valandą nedaug tegalinti pasiūlyti. Jis patikino, kad jam užteks, bet ji vis tiek apgailestavo. Prasta derybininkė. Jiems susitikus kitokia proga, Andersas Strandbergas ją beregint sudirbtų.

Paskui ji aprodė virtuvę. Žvaliai atidarinėjo visokias dureles, tik tas nugulėtas skruostas rodė, kad ji čia miegojo. Andersas stengėsi nematyti išterliotų paakių. Nieko jai nesakė. Nenorėjo, kad ji susigėstų, pati pažvelgs į veidrodį ir supras.

– O kaip darbo drabužiai?

– Prastai, prisipažinsiu. Gal jūs ką rastumėt, paskolintumėt, kol įsigysiu tinkamus?

– Sandėly yra kombinezonas. Galėsite juo apsivilkti.

– Kieno jis?

– To, kuriam dabar tas drabužis jau nereikalingas.

Buvo matyti, kad ji nenori apie tai kalbėti, ir jis nesmalsavo. Helena jau stovėjo tarpdury.

– Tai gal ir pradėkime, eime į tvartą.

Iš verandos pamatęs atsivėrusį vaizdą, Andersas nustebęs stabtelėjo. Dabar jis žvelgė tarsi kitomis akimis. Per naktį viskas pasidengę šerkšnu, pernykštė žolė sugulusi žiburiuojančiom

baltom klostėm. Kur tik pažvelgsi – plati panorama. Čia ne Stokholmo namų fasadai, gali laisvai dairytis iki pat kalnų keterų, už kurių, regis, baigėsi pasaulis, o čia – girios, laukai. Ir dangus čia atrodė erdvesnis.

– Eime! – jį paraginusi Helena, tarsi nematydama to grožio, pasuko į vieną ūkinį pastatą. Atidarė juodai dažytas dvivėres duris. Andersas nulipo verandos laipteliais.

– Čia – mūsų sandėlis, mediena, įrankiai ir visa kita, ko jums gali prireikti. Kai kas jau nunešta į buvusį tvartą, jeigu dar ko trūktų, rasite čia.

Andersas kieme pajuto tokį lengvumą, tarsi būtų apgirtęs. Prisiminė, kad panašiai jautėsi tą vasarą, kai būdamas penkiolikos gavo pirmąjį savo darbą ir panašiai klausėsi nurodymų. Tada jis keturioms savaitėms buvo priimtas dirbti viešbučio „Ramada“ valytoju.

– Štai jums.

Helena ištiesė jam mėlyną kombinezoną. Laikė ji dviem pirštais, tarsi bijodama prie jo arčiau prisiliesti. Jis nenorom paėmė, o kai ji nusigręžo, vogčiom pauostė jį, bet nieko bloga nepajuto.

– Ten – guminiai batai, keturiasdešimt trečio numerio, jeigu kartais prireiktų. O dabar eisim į tvartą, apžiūrėsim jo vidų.

Kadaise buvęs ūkio tvartas buvo pastatytas galu į kiemą, jie įėjo į vidų. Nuo laukujų durų vedė koridorius su keleriomis durimis, anksčiau čia buvo pagrindinis tvarto takas. Cementinėse grindyse dar buvo išlikęs griovelis srutoms nutekėti, buvusių gardų sienojai. Virš kiekvienų durų kabojo grifelio lentelės su karvių vardais: Blenda, Roza, Bela. Ir – Greta Garbo, Andersas tai pamatęs nusišypsojo.

– Nuostabu. Išlikusi senojo tvarto dvasia.

– Taip, stengiamės.

Jie nuėjo koridorium iki pat galo. Čia dar tebebuvo statybiniu plastiku uždengta patalpa. Šalimais – būsimoji Anderso darbo vieta. Mediena, skiedros, grindjuostės, atdaros varžtų dėžutės, dažų kibirai, laminato krūvos – nuo tokio vaizdo Andersui nupuolė ūpas. Vidury stovėjo metalinis stalas su diskiniu pjūklu. Andersą šiurpino tie aštrūs dantys.

– Viskas ne taip jau baisu, kaip atrodo, aš tiesiog nespėjau sutvarkyti, kai meistrai baigė savo darbą.

Dabar jam verčiau būtų apsisukt ir išeit. Prisipažinti jai, kad jį buvo apėmusi beprotybė, ir pasitraukti. Paskui tikriausiai priekaištautų sau, kad per lengvai pasidavė. Per savo tingumą atmetė tokią galimybę, gal vienintelį išsigelbėjimą. Jeigu jis dabar išeitų, nebeliktų jokios alternatyvos. Yra begalė darbų, kurių jis galėtų imtis. Tik visa bėda, kad jis nežino, kur juos atrasti. Tad nutarė savo apsisprendimo nekeisti.

Jis priėjo prie vienų durų, kurios buvo praviros, ir pažvelgė į kambarį, išmuštą gipso plokštėmis. Siūlės jau buvo užglaistytos, viskas paruošta dažyti.

– Būtų geriausia, kad pirmiau užbaigtumėt vieną kambarį ir pradėtumėt kitą, o ne po truputį – čia vienur, čia kitur. Iki vasaros norėčiau baigti šitą koridorių ir dar kokius tris kambarius.

Jis pritardamas linktelėjo.

– Ir kaip jums čia atrodo?

– Neblogai.

– Gal jūs tikėjotės, kad darbo mažiau?

– Ne, aš kiek galėdamas stengsiuos.

Ji patenkinta nusišypsojo, ir Andersas pajuto jos dėkingumą.

– Gal iš pradžių jūs pabandykit, kad pajustumėt... Jei apsigalvosite, pasakykit. Jums bus mokama už kiekvieną valandą, kaip sutarėm.

Andersas priėjo prie vienos dažų skardinės.

– Ar šitie – sienoms?

Ji linktelėjo.

– O tie, prie lango, skirti plokštėms.

– Okei. Taigi man metas pradėti.

Kai Helena išėjo, jis apsivilko kombinezonu ir įsipylė į lovelį dažų. Prisiminė savo pirmąjį butą Stokholme, kurį buvo persinuomojęs. Nedidelį, vieno kambario, su dušu rūsyje. Tąsyk voleliu baltai nudažė aprūkusias sienas ir džiaugėsi, kad viskas taip nušvito, pagražėjo, kad jo rankos turėjo ką veikti. Kai apžvelgė užbaigtą savo darbą, pasijuto išdidus ir patenkintas. Tokio jausmo pastaruoju metu nebepatyrė.

Dabar jis ryžtingai kibo į darbą. Pamirkė volelį į dažus ir perbraukė per sieną, pamirkė ir vėl perbraukė. Netrukus judesiai pasidarė mechaniški, jo mintys galėjo klaidžioti, kur panorėjusios. Pirmiau šito būtų bijojęs, bet dabar jo nuotaika buvo pasikeitusi. Kombinezonas buvo tarsi jo šarvas. Mintys, prisiminimai jau nebuvo tokie bauginantys. Dabar jis net galėjo smalsiai juos naršyti, tarsi pats čia būtų niekuo dėtas.

Pasižiūrėjo į nudažytą sieną. Kiekvienas kvadratinis centimetras lygus tam tikrai laiko akimirkai. Plotas padaugintas iš sugaišto laiko, o dar spalva, pastangos... Spręsdamas tą lygtį pažvelgė į savo rankinį laikrodį, atsegė odinį dirželį ir įsidėjo į kišenę. Būtų gaila dažais išteplioti Einšteino laikrodį.

Jis vėl prisiminė savo tėvą. Fizikos mokytoją Ingvarą Strandbergą, mokykloje vadintą Protonu. Jis jau niekada nesužinos, kad jo sūnus įsigijo Einšteino laikrodį. Einšteinas nepripažino kvantinės fizikos. Gal dėl to Andersas ir norėjo įsigyti tą laikrodį, nors šis buvo labai nepigus. Galbūt tas pirkinys buvo lyg koks ilgai gniaužtas protestas. Tą laikrodį jis nešiojo kaip iššūkį.

Andersas ir Einšteinas prieš Protoną.

Labai jau nerimta.

Skolintas kombinezonas padėjo jam atsiriboti nuo įkyrių minčių. Žvelgdamas iš didesnio atstumo, gali pamatyti tai, ko anksčiau nematei. Šešėlio užtemdytus prisiminimus. Pačius skaudžiausius ir labiausiai slegiančius. Jie niekur neišnyko. Bet jis kažkaip apsisprendė nuo jų atsiriboti.

Kad ir toks atmestas jo prisiminimas.

Jis padėtas į sandėlį: 1978. Vieta: Hiuskvarnos vidurinė mokykla, klasė A, pamoka 14.10.

Jis sėdi chemijos ir fizikos kabineto paskutiniame suole. Čia kaip visada tvyro aitrus kažkokių chemikalų ir įkaitusio metalo kvapas. Šioje patalpoje atliekami bandymai yra persmelkę ir visą kabineto aplinką. Aštriais kvapais dvelkia tamsiai žali laboratoriniai stalai, mokiniai sėdi ant aukštų kėdžių, jos per sunkios, kad apsimesdamas abejingas galėtum pasisūpuoti. Per šitą pamoką jam ypač to norėtųsi, nes fizikos mokytojas serga, o jį pavaduoja Protonas. Andersas atsisėdo arčiau durų. Jis tikėjosi pabėgt iš pamokos, bet galiausiai nusprendė – verčiau pačiam pamatyti, koks apgailėtinas yra jo tėvas, negu paskui

tai išgirsti iš kitų. Andersas mokykloje buvo vertinamas gerai, turėjo autoritetą – grojo roko ansamblyje, tačiau visada būna riba, kurios net elektrinė gitara neįveikia. Visa klasė žinojo, kad ant mokytojo staliuko krašto dabar sėdi jo tėvas. Vilkintis velvetiniu švarku, su kuriuo visada eina į darbą.

– Sveiki, mano vardas – Ingvaras, šią pamoką norėčiau paskirti kvantinei fizikai. Arba kvantinei mechanikai – taip ji dar vadinama.

Kai kurie mokiniai pasisukę jau žiūri į Andersą. O šis, kaip niekur nieko, įsmeigęs akis į periodinę cheminių elementų lentelę, kabančią ant sienos. Su ta kėde vis dėlto galima atsargiai pasisupti.

– Nesijaudinkit, jeigu per šią pamoką dar nieko nesuprasit. Kai kurie dalykai, kuriuos įrodo kvantinė fizika, yra už mūsų suvokimo ribų. Fizikas Nilsas Boras, 1922 metais apdovanotas Nobelio premija, yra pasakęs: „Kas nebuvo šokiruotas, kai pirmą kartą susidūrė su kvantine teorija, taip ir negalės jos suprasti." O Ričardas Fainmanas, pelnęs Nobelio premiją 1965 metais, sako: „Aš išdrįsčiau teigti, kad apskritai niekas nesupranta kvantinės mechanikos."

Džonis jau pakėlė ranką.

– Tai kam ta pamoka mums reikalinga? Beprasmiška, jeigu mes vis tiek čia nieko nesuprasim.

Kai kas prunkšteli. Džonis lieka patenkintas. Tai amžinas priešgyna, mėgstantis provokuoti kiekvieną mokytoją, o čia dar pavaduojantis. Andersas dvejodamas žiūri į duris.

– Geras klausimas.

Protonas ūmai nusliuogia nuo staliuko. Andersas nėra matęs, kad tėvas taip sugebėtų.

– Beprasmiška ar ne – viskas priklauso nuo perspektyvos. Kai mums kas nors atrodo beprasmiška, kvaila, tai tik parodo mūsų ribotumą. Kartais mes aptinkam tai, kas nepasiduoda įprastam mūsų mąstymui. Naujovės visada mus trikdo, tai verčia mus keisti senus savo įpročius. – Jis iškėlė aukštyn savo smilių. – Genijus dėl to ir genijus. Jis niekada neapsiriboja tuo, ką jau žino. Jeigu mes paklaustume išradėjo, mokslininko arba menininko, kas yra beprasmiška, jis tikriausiai atsakytų: beprasmiška yra tai, kas šiuo metu mums atrodo nesuprantama, bet gali įgauti prasmę, kai mes pasirinksim tinkamą regėjimo kampą.

Džonis neketina nusileisti. Jis sukryžiavęs rankas nutaiso abejingą veidą.

– Aš čia nieko nesuprantu.

– Puiku, galbūt po keliolikos metų tu gausi Nobelio premiją.

Klasė juokiasi, Džonis pasimuisto. Andersas nustebęs žiūri į savo tėvą. Negi čia jis? Toks judrus, gyvybingas. Beveik simpatiškas.

– Įsivaizduokite, jūs esate genijai, kurie nenori apsiriboti tuo, ką jau žino, aš jums pateiksiu tik mažą trupinėlį, kad pajustumėt paslapties skonį. Paskui jau jūsų valia, ar norėsite ieškoti toliau. Tik įsidėmėkite, kad ir kaip jūs vėliau pasirinktumėte, visa tai, ką čia kalbėjau, yra čia pat, aplink jus, jumyse, pačioj materijos struktūroj.

Jis reikšmingai nutyla, pasižiūri į mokinius, paskui rankos mostu parodo visą juos supančią erdvę.

– Visa tai yra jumyse ir aplink jus. Visi tie paslaptingi dalykai vyksta subatomų, mažųjų dalelių, lygmenyje.

– O kas tos subatominės dalelės?

– Tai dalelės, mažesnės už atomą. Jos tokios begaliniai mažos, kad savo akimis jų niekada nepamatysi. Kad suprastumėte, apie ką kalbu, padidinkime vandenilio atomą. – Jis prieina prie juodos lentos, paima kreidą ir pradeda braižyti. – Jeigu atomo branduolį įsivaizduosime kaip krepšinio kamuolį, tada aplink jį skriejantys elektronai bus nutolę maždaug trejetą mylių. Tarp branduolio ir elektronų ničnieko nėra, tačiau tas tarpas nėra tuščias, jis užpildytas energija. Laimė, kad taip yra, nes kitaip ir jūs, ir tos kėdės, ant kurių dabar sėdite, būtų paprasčiausia tuštuma. Štai mes ir priartėjome prie pirmosios paslapties.

Jis vėl pasižiūri į mokinius ir nusivalo nuo rankų nematomą kreidą.

– Dabar išsamiau panagrinėkime elektroną. Štai aš norėčiau jam atsukti nugarą, bet jis, pasirodo, veikia kaip banga, sklinda kaip garso ar vandens banga. Jis neturi tikslios savo pozicijos. – Ranka parodo banguojantį judesį. – Bet! Kas atsitiks, jeigu aš panorėsiu jį apžiūrėti? – Jis gudriai šypteli, paskui apsisuka ir žiūri į lentą, tarsi mėgindamas užklupti tą elektroną. – O jis, pasirodo, jau pavirto dalele. Ir turi gana tikslią poziciją. – Paėmęs kreidą, jis padeda mažą taškelį. – Tai ką mes sužinojom? Ogi tai, kad elektronas elgiasi dvejopai, tai priklauso, ar mes žiūrime į jį, ar ne. Dabar prisiminkime, ką aš jums sakiau – jūs patys ir visa, kas yra aplink jus, sudaryta iš subatominių dalelių. Tai reiškia, kad mes, į ką nors žvelgdami, negalime ko nors nepakeisti. Ar turite klausimų?

Visi tyli. Net ir Džonis nuščiuvęs. Andersas iš nuostabos sėdi be žado. Jis jau žavisi ne tiek kvantine fizika, kiek tuo

pavaduojančiu mokytoju. Juk jis – lygiai toks pat kaip ir jo tėvas, bet elgiasi kaip visai kitas žmogus.

– Kaip čia gali būti – ir sklindanti banga, ir sykiu beveik apčiuopiama dalelė? Kas gali atsakyt?

Niekas nekelia rankos. Mokytojas parodo į pirmą pasitaikiusį mokinį. Andersas žino, kad pavaduojantis mokytojas neprisimena nė vieno mokinio vardo. Gal tik jo.

– Aš nežinau.

– Puiku! Nieks to nežino. Mūsų smegenys nepajėgios suprasti tokio prieštaravimo. Per ilgus šimtmečius mes puoselėjom racionalų, loginį mąstymą. Juo remiantis, viskas yra arba viena, arba kita. Viskas išmatuota, ištirta, kitaip nieko negalėsime laikyti realiai egzistuojančiu dalyku. Kvantinės fizikos mokslininkai čia susiduria su itin keblia kliūtim, jie pasikliauja tikimybe. O tai mus nuveda į kitą paslaptį.

Visi nuščiuvę. Anderso tėtis užvaldė visos klasės dėmesį.

– Kai banga virsta dalele, kai mes tyrimo metu ją stebime, atsiranda kitas neįtikėtinas dalykas. Beprasmybė – ir taip galėtume pavadinti, mes dar nesuprantame, kaip tai atsitinka. Staiga toji dalelė, kaip niekur nieko, išnyra kitur, visai nenuspėjamoj vietoj. Įsidėmėkite, tarp viso to nieko nėra. O tai prieštarauja nusistovėjusiam mūsų pasaulio suvokimui, kuris šiuo metu remiasi Alberto Einšteino reliatyvumo teorija, pagal ją – nėra nieko greitesnio už šviesą. Kvantinė fizika įrodė, kad subatominės dalelės juda akimirksniu ir be kokios krypties.

Andersas šypsosi. Pagaliau jis suprato tai, ko anksčiau nenorėjo ar negalėjo suprasti. Savo tėvo asmenyje jis pirmą kartą pamatė save, atpažino tą geną, kurį turi ir jis. Iš tėvo

jis paveldėjo atkaklumą, norą mokytis, pažinimo troškulį. Namuose kiekvienas užsidaro savo kambaryje, bet leidžiasi į tą pačią kelionę. Kaip du alchemikai, ieškantys aukso formulės. Jis pasinėręs į muziką, jo tėvas – į kvantinę fiziką. Klasė mokykloje – jo tėvo scena, čia jis gali atsiskleisti. Andersas tą patį daro kitoje scenoje grodamas gitara. Skirtumas ne toks jau didelis.

– Nieks nežino, kodėl tos dalelės taip elgiasi, arba kokie veiksniai skatina jas taip elgtis. Net galima būtų aiškinti, kad tos dalelės pačios nusprendžia. Bet norėdamos apsispręsti, jos privalėtų gauti kokią nors informaciją. Iš kur? – Mokytojas nutyla, iš jo veido matyti, kad jis nežino atsakymo. – Maža to, tos dalelės greičiausiai bendrauja su kitomis dalelėmis, nors yra be galo nutolusios viena nuo kitos. Susidaro įspūdis, kad visas daleles saisto kažkoks nežinomas lygmuo, esantis už mūsų suvokiamo laiko ir erdvės ribų. Visatoje visa kas yra susiję ir sudaro vieną bendrą modelį.

Erika pakelia ranką ir klausia:

– O kur čia Dievo vieta?

Anderso tėvas gūžteli pečiais:

– O kaip tu manai?

Erika valandėlę galvoja. Andersas žino, kad ji priklauso prie vienos iš daugelio Hiuskvarnos laisvosios bažnyčios bendruomenių, bet niekada nesidomėjo prie kurios.

– Gal Dievas ir teikia tom dalelėm informaciją?

– Galbūt. O gal mes patys tai padarom?

– Ką jūs turite omeny?

– Tai priklauso nuo to, kaip mes žiūrime į jas.

Kai įsivyrauja tyla, Erika vėl klausia:

– Vadinasi, jūs tvirtinat, kad žmogus turi tokią pat galią kaip ir Dievas?

– Aš nieko netvirtinu. Aš tik jums dėstau apie kvantinę fiziką, kuri teigia, kad žvelgdami į tikrovę mes sykiu ją ir keičiame. Mokslininkai mano, kad nėra jokio *ten*, *anapus*, kuris nebūtų priklausomas nuo *čia*, *mūsų viduje*. – Jis pirštu pastuksena sau į galvą. – Kas sekundę mūsų smegenis bombarduoja begalė įvairiausių pojūčių ir vaizdinių. Žmogaus sąmonė tegali suvokti tik apie vieną procentą gaunamos informacijos, likusioji dalis atmetama. Taigi, mums derėtų pamąstyti, ką pasirenkam, į ką sutelkiam dėmesį?

– Bet kaip tai suprasti?

– Be instinktų, kurie reikalingi, kad žmogus išgyventų, tavo protas teikia pirmenybę tam, kam tu esi jį išmokius. Jokia mintis neperžengs tavo pačios nustatytų ribų, nes už tų ribų tiesiog nė su kuo nesuras jokio ryšio. Protas viską derina su tuo, ką jis jau žino, todėl mes visada ir visur ieškome logikos. Mūsų protas – apibendrinimo meistras. Štai jums pavyzdys. – Jis pasisuka į lentą ir vikriai užrašo: „Koks didžiausias Švedijos miestas? Stokholmas."

– Kas gali perskaityti, kas čia parašyta? – Visi, išskyrus Džonį, pakelia rankas. Kas pasakys, ar jis iš tikrųjų nemoka skaityti, ar čia jo dar vienas mėginimas parodyti, kad jam neįdomu.

– Apibendrinant galima pasakyti, kad tai, ką tu suvoki, pereina per tavo gyvenimo, tavo patirties, įsitikinimų ir tavo vertinimų filtrą. Apsidairydama aplinkui tu matai ne egzistuojančią tikrovę, o tą, kurią pasirenka ir priima *tavo* pojūčiai. Tai, kas tinka *tavo* minčių sanklodai, ką leidžia *tavo*

tikėjimas ir ką geba pajusti *tavo* jausmai. Būk tikra, kad šalia tavęs sėdinčio klasės draugo filtras visiškai kitoks, tad ir jo supratimas, jo aiškinimas bus kitoks negu tavo. Taigi, kuris iš jūsų galėtų tvirtinti, kad būtent jo nuomonė yra vienintelė teisinga?

Tyla.

– Čia ir slypi kiekvieno kultūros arba religijos konflikto paaiškinimas. Mes esame įstrigę savo pačių tikrovės konstrukcijoje ir stengiamės įtikinti kitus, kad jie klysta, o iš tikrųjų mūsų pačių versija gali būti ribota.

Jis padeda kreidą ir vėl atsisėda ant staliuko.

– Tai, ką mes vadiname savuoju „aš“, tėra mūsų mąstymo rezultatas. Kaip mąstome, tokie ir tampame.

Vėl neiškentusi ima purkštauti Erika, šį kartą net nepakėlusi rankos:

– Toks kalbėjimas yra šventvagystė.

– Aš taip nemanau, bet, kaip minėjau, visų mūsų nuomonės skirtingos.

Erika nuslysta nuo kėdės ir supykusi triukšmingai ją pastumia į šalį.

– Bet aš manau, kad tai užgauna mus, visus tikinčiuosius. Ir mes priversti viso to klausytis per pamoką!

Vieni atsidūsta, kiti įsmeigia žvilgsnį į lubas.

– Erika, liaukis.

Anderso tėvas skėsteli rankom.

– Aš nenorėjau čia ko nors užgauti. Galbūt gyvenimas skirtas ne tam, kad jį pažintum, o tam, kad nesiliautum juo stebėtis. Gal totalinis tikrovės suvokimas yra už racionalaus mąstymo ribų. Jeigu tu tiki nematomą Dievą, mudu šia prasme esame tos pačios nuomonės.

Erika jau eina pro duris. Andersas mato, kokia ji išraudusi. Vos tik ji uždaro duris, suskamba mokyklos skambutis. Pamoka baigta. Tik vienas Džonis atsistoja, bet ir jis lieka stovėti prie savo kėdės, kiti tebesėdi. Net ir Andersas, jį apėmė lig tol nepatirtas jausmas. Jeigu jis būtų galėjęs šitaip jaustis, kai dar buvo mažas, kai visi vaikai šaipydavosi, kad jo tėvas taip negrabiai čiužinėja pačiūžomis. Tada jis jautėsi pranašesnis už savo tėtušį, kuris nemokėjo net valgio pagaminti. Visiškas netikėlis. Anderso panieka tėvui staiga pavirto susižavėjimu. Štai jis tebestovi prieš klasę – švarkas susiglamžęs kaip ir anksčiau, tik Andersui dabar tai nebesvarbu.

– Taip tatai. Iš pradžių tiek apie kvantinę fiziką. Savo pamoką norėčiau užbaigti Alberto Einšteino žodžiais. Įsiklausykite, jeigu kada prisiminsite, pasinaudokite jo patarimu, gyvenime jums bus daug paprasčiau.

Jis vėl prieina prie lentos ir pradeda rašyti garsiai tardamas žodžius:

– Beprotybė yra tai, kai nuolat darai tą patį, o tikiesi sulaukti visai kitokio rezultato.

Štai, po daugelio metų Anderso ranka, voleliu dažanti viešbučio kambario sieną, sustoja. Jis stovi sustingęs nuo staiga šovusios minties. Jam pasidarė aišku, kodėl jo protas prikėlė tą prisiminimą, ir tas naktinis apsisprendimas nebeatrodė toks keistas. Jis rado paaiškinimą. Anderso sąmonės gelmėse tebetūnojo visi prisiminimai. Kai kurie itin ryškūs, kiti išblukę arba fragmentiški. Jis nežinojo, kas juos atrinko. Geriausiai išliko skaudūs, kiti, laikui bėgant, išbluko. Jis pats pasirinko tokią tikrovę. Stengėsi išsaugoti nusivylimą savuoju tėvu, jam net atrodė, kad jo niekada neturėjo.

Dabar, kai jam prireikė jo, atėjo ir tas seniai atmestas prisiminimas.

Išliko ir tas beprotybės apibrėžimas, kurį nusakė Albertas Einšteinas.

Andersas nuleido akis, pažvelgė į save, apsivilkusį svetimu kombinezonu. Dabar jau niekas nebegalės jam priekaištauti, kad jis nemėgino griebtis ko nors nauja. Tik šituo keliu eidamas jis ir gali eiti tolyn.

Vadinasi, jis sudarė sutartį su pačiu savimi.

Per tą jam suteiktą malonės mėnesį jis ieškos galimybės surasti ką nors nauja.

15 skyrius

Mirusios Helgos Anderson namo prieangyje stovėjo jos dukterėčia Ana Karin. Ji jau buvo pasirengusi – apsiavusi aulinius, apsivilkusi striukę, pirštines sumurdžiusi į kišenes. Laukujės durys buvo praviros, pro jų tarpą ji pūtė jau šeštą cigaretę. Surūkė dviejų dienų normą, bet jaudulys nepraėjo. Helenos protrūkis ją labai įskaudino. Tai, ką ji pasakė – bjauru ir neteisinga. Už ką ji nusipelnė tokio įžeidimo? Ana Karin manė, kad jos – artimos draugės. Tiesa, jų pažiūros šiek tiek skirtingos, bet Helena nė karto nėra parodžiusi tos savo pusės, kurią iki šiol slėpė. Ji būdavo tokia nuolaidi. Ko ji čia taip staiga pratrūko? Šito Ana Karin niekaip nesuprato. Anksčiau Helena nebūdavo pikta, jos, rodos, niekas negalėjo išvesti iš kantrybės. O štai šiandien, kai jai labiausiai Helenos reikia, ši netikėtai ją užsipuola.

Verneris viešbučio registratūroj! Puikiai sugalvota Helenos provokacija. Tokia išdavystė! Baisus nusivylimas.

Ana Karin išgirdo, kaip trinktelėjo laukujės gretimo namo durys. Pasilenkusi į prieangio laiptelį užgesino cigaretę ir

užrakino duris. Per kiemą jau iš lėto riedėjo Lasės automobilis. Ji nepaspartino žingsnio, tegul palaukia, be jos susitikimas su advokate ir laidotuvių biuro tarnautoju vis tiek neįvyks. Ji atsisėdo ant priekinės automobilio sėdynės ir užsisegė saugos diržą. Abudu tylėjo, nebuvo apie ką šnekėtis. Jų ginčą dėl kaštono ir keramikos dirbtuvės tegul padeda spręsti advokatė.

Išvažiavę iš kiemo, jie pasuko į kairę, Ana Karin žiūrėjo į viešbutį. Baltas pastatas su pikais drožinių ornamentais stovėjo ant kalvos, nuo kurios vėrėsi gražiausias kaimo vaizdas.

Anksčiau šios turtingos sodybos pastatai buvo tamsiai raudoni.

Helena su Martinu perdažė tik gyvenamąjį namą.

– Aš nebenoriu, kad šermenų kavą gertume viešbutyje. Užsisakysime bendruomenės namuose, kada mums bus patogiau.

– Bet kad jau sutarta – viešbutyje.

– Tai jau ne.

– Kodėl dabar jau ne?

– O todėl, kad taip reikia.

Lasė atsiduso. Jis pirštinėtais pirštais pastukseno į vairą. Sesuo nepanoro jam aiškinti. Helena atvirai parodė, kad ji nesugeba įsijausti į kito nelaimę. Ir dar tas Verneris – sėdi sau kaip niekur nieko. Įdomu, ar Helena seniai čia taip bendrauja, jai nieko nesakius. Dabar ji žinos – išvydo jos tikrąjį veidą. To ir reikėjo tikėtis. Ana Karin ir anksčiau pastebėjo – Helena mėgsta pagirti kaimo gyventojus. O iš pradžių, kai tik atsikraustė, skundėsi, aimanavo, kad čia jaučiasi kaip svetima. Žinoma! Jau pirmą savaitę jos vyras susikirto su

santechniku ir su Olsonu, kurio laukas prieina prie ežero. Martinas pareikalavo, kad tas pašalintų šienainio ritinius, nes jie viešbučio svečiams gadina vaizdą. Kai Olsonas to nepadarė, jiems atrodė, kad jis tyčia taip. Ką jie išmano apie žemdirbio darbus ir vargą. Helena jai skundėsi, kad į jų restoraną mažai kas iš vietinių ateina pavalgyti. O kai Ana Karin jai patarė pagaminti kokių nors paprastesnių patiekalų, ji nepanoro jos paklausyti. Ne, Helenai nė kiek nerūpėjo prisitaikyti prie vietinių gyvenimo. Tegul kiti taikosi prie jos.

Ji dar prisiminė, kaip Helena kartą leptelėjo – „neišprusėliai“. Jie tada buvo ką tik atsikraustę. Komuna seną mokyklos pastatą, esantį už poros mylių, ketino paversti pabėgėlių prieglauda. Ne tik Ana Karin, bet ir daugelis kaimo gyventojų tada pasipriešino. Helena su Martinu, žinoma, buvo prie tų, kurie atsisakė pasirašyti protestą. O tos jų kalbos apie toleranciją, pareigą visuomenei! Galvoj nesutelpa, kaip jie taip sugebėjo veidmainiauti, švaistytis žodžiais, ypač Martinas, kai iškildavo koks ginčas. Ana Karin nematė jokio ypatingo jų atsidavimo visuomenei. Jiems rūpėjo tik viešbutis. Dėl tų pabėgėlių jų nuomonė rimtai išsiskyrė. Martinas ir Helena tvirtino, kad čia, Norlande, yra daug niekam nenaudojamos vietos. Ana Karin tada išvadino Martiną lengvatikiu, o pati buvo apkaltinta neapykantos skleidimu svetimšaliams. Ją suerzino tai, kad jie taip atkakliai neigia pačią problemą. Juk visi žino, kiek atsiranda įvairiausių konfliktų, kai tie pabėgėliai su savo keistais įpročiais ir elgesiu susiduria su šito krašto tradicijom. Mes tikrai per daug jiems nuolaidžiaujam. Jeigu tokiai Helenai tektų nuvažiuoti į svetimą šalį, kažin, ar ten ji galėtų daryti ir kalbėti, ką nori. Ir, apskritai, ką jie veiktų šitame kaime? Darbo čia ir saviems neužtenka, kai kurie jaunesni priversti

kur nors išvažiuoti. Tegul tie svetimšaliai pasiieško sau vietos kitur, kur sąlygos geresnės. Prie Riksdago, pas tuos, kurie priėmė tokius imigracijos įstatymus. Šito ji, žinoma, niekada Martinui nesakė. Suprato, kad šiek tiek reiktų padėti tiems, kurie yra atsidūrę bėdoj. Bet į Švediją tikrai per daug visokių privažiavo.

Liūdna ir pikta, kad Helena mažai apie tai teišmano, bet jai vis dėlto pavyko su savo pažiūrom čia įsitvirtinti. Dejavo, vaikščiojo, skundėsi, kaip jai sunku tą viešbutį tvarkyti, bet vis tiek čia pasiliko, nors galėjo lengvai įsikurti kur nors kitur. Išsilavinusi, nepėsčia, jai būtų buvę nesunku susirasti darbo kitur. Kažin, ar ji supranta, kad galima visą gyvenimą nugyventi toj pačioj vietoj ir tenkintis tuo, ką turi. Gyventi taip, kaip nuo senovės čia gyveno tėvų tėvai, ir gerbti jų tradicijas. Kokią ji turi teisę vadinti mane neišprusėle? Dėl to, kad kitas nori išsaugoti tai, kas jam nuo amžių buvo sava? Per akis ir tų priverstinių pasikeitimų: juk nebeliko smulkesnių ūkių, daugelis turėjo išsikelti, prie miestų pridygo didžiulių prekybos centrų, per juos nyksta kaimo krautuvėlės. Dabar Anai Karin tenka važiuoti keletą mylių, kad nusipirktų puslitrį pieno.

Per trumpą laiką daug kas pasikeitė. Nėr ko stebėtis, kad žmonės laikosi įsikibę į tai, kas jiems dar liko.

Ana Karin nedaug ką čia tegali pakeisti, bet tam sklype, kuris jai priklauso, ji gali tvarkytis kaip nori.

– Aš pagalvojau, ar mums nereiktų atnaujinti tos Kulmiuro trobos miške.

Lasė tik pašnairavo į ją.

– O kam? Ar Verneris to prašo?

– Tą namą galėtume perleisti mūsų vaikams. Turėtų savo atskirą kampą, kai atvažiuoja mūsų aplankyti.

– Tu čia turbūt juokauji?

Ana Karin, užuot ką nors atsakiusi, atidarė rankinę, išsiėmė popierinę nosinaitę ir nusišnypštė.

– Negi tu manai, kad kuris nors iš mūsų vaikų panorės ten apsinakvoti? Tikriausiai seniai ten buvai ir nežinai, kaip toji trobelė atrodo.

– Taigi mes ją suremontuotume.

Ji apsidairė, akimis ieškodama šiukšlių maišelio, bet jo neradusi nosinę sugniaužė saujoj.

– Būtų pigiau tą laužą sulyginti su žeme ir pastatyti kokį nors namą. Tik iš kur tų pinigų? O kur Verneris eitų, ar tu pagalvojai?

Ana Karin akimis nulydėjo priekiniu stiklu bėgančią vandens srovelę. Šitą klausimą ji jau buvo girdėjusi iš Helenos ir iš tų, kuriems vakar suspėjo paskambinti. Ji tikėjosi kaimynų pritarimo, bet nesusilaukė. Manė, kad jie parems ją, kai užuolankom užsiminė apie Vernerį. Tačiau vieni atlaidžiai pasišaipė iš tų Vernerio signalų, kitas net pagyrė, kad per laidotuves Verneris padėjo panėšėti karstą, dar kita moteris pasakė, kad su įdomumu perskaitė jo iškabintą skelbimą lentoje prie bažnyčios.

Ana Karin nesitikėjo, kad niekas tam Verneriui per daug nepriekaištaus. Nusprendė tą klausimą kol kas atidėti, bet jau po tokio Helenos akibrokšto Vernerio iškeldinimas pasidarė jos principo reikalas.

– Mes su vaikais dar pasišnekėsim apie tą namą. Juk ir jie galėtų prisidėti.

– Abejoju, mano vaikai prie to tikrai neprisidės. Kam jiems ta laužynė, juk jie apsistoja pas mus, kai atvažiuoja.

Ana Karin vėl panoro užsirūkyti, gaila, kad nebeturi savo automobilio. Mašiną prarado per turto dalybas prieš aštuonerius metus. Ana Karin džiaugėsi atsikračiusi to savo žmogaus, kuris ja važinėdavo. Šiaip ar taip, automobilio buvo gaila. Pati stebėjosi, kad taip ilgai su tuo nevykėliu galėjo iškentėti, pripratimas – kaip antras prigimimas. Kiekvieną savaitgalį tas jo girtuokliavimas paversdavo pragaru.

Jos vaikai – nuo pirmojo vyro, tada ištekėjo būdama aštuoniolikos. Tos vedybos nuo pat pradžių buvo gryniausia nesąmonė. Jaunos, neužgrūdintos širdys neįstengė atsispirti pagundom, kurios po vestuvių turi būti užgniaužiamos. Dėl pačios nuodėmių ji kaltino savo jaunystę. Bet kad jos vyras susiplaktų su artimiausia kaimyne – šito jau buvo per daug, ji pati užklupo juos, o tada jų santuoka iširo. Vaikai augo jausdami skaudulį, kuris lieka, kai tėvai išsiskiria. Jų tėvas jau seniai antrąkart vedęs, prisidirbo krūvą naujų vaikų ir gyvena kažkur Geteborge.

Vienatvė kartais ją taip prislegia, tiesiog dusina. Ypač vakarais, kai sutemsta, ir niekas negrįžta namo. Vienui viena, palikta likimo valiai. Visi seniai ką nors susiradę, o ji – viena kaip pirštas. Vis rečiau susilaukia kieno nors trumpalaikės malonės.

Prie advokatės kontoros Lasė sulėtino greitį ir įvažiavo į stovėjimo aikštelę, sustojęs išlipo iš automobilio ir nuėjo prie durų, net nepalaukęs, nepažvelgęs, ar ji eina iš paskos. Ana Karin tebesėdėjo automobilyje. Staiga pajuto, kad tuoj pravirks.

Kai jie čia sutvarkys visus reikalus, Lasė sugrįžęs viską papasakos savo Lisbetei. Abu susės toj savo miesčioniškoj virtuvėj, gurkšnos arbatą ir aptarinės, kas, kur, kaip, apsitars, ką darys toliau arba šiaip pasikalbės apie gyvenimą.

Ana Karin viso to neturės.

Niekas jos neišklausys, niekam ji nepasiguos.

Nebenueis čia pat per kelią ir pas Heleną.

16 skyrius

Kažkoks kambarys nežinia kur. Namas lyg ir jos, bet viskas nepažįstama. Ji žino, kad kažkur čia turėtų būti aukšto slėgio plovimo įrenginys, bet nebeatsimena, kur yra rūsys. Iš tikrųjų ta aukšto slėgio mašina yra kiaulė, ji jau kelintas mėnuo uždaryta dėžėj ir iki šiol negavusi ėdalo. Tačiau jai pašert Helena dabar neturi laiko. Ji stovi kambario vidury, kažko lūkuriuoja, apsivilkusi balta senovine siuvinėta suknia. Helena pilna kažkokio nesuprantamo laukimo.

Vienas kambario langas atviras, lauke – akinanti, geltona kaip auksas šviesa. Plaikstosi permatoma užuolaida. Helena negalėtų pasakyti, kodėl ją pasiuvo tokią ilgą. Užuolaida vilnija tarytum banga. Grindyse staiga atsiveria plyšys, pro jį išsirango daili gyvatė. Nuo šviesos, kuri krenta pro langą, gyvatės žvynai mainosi raudona ir oranžine spalva. Ji tarsi vilioja Heleną prie kažkokių durų, kurios labiau primena angą. Helena nujaučia, kas jos laukia, ji pritupia, kad galėtų pralįsti vidun, ten pamato akmeninius laiptus, vedančius į

rūsį. Ilga jos suknia kabinasi už laiptelių. Gyvatė vinguriuoja iš paskos, Helena jaučia jos artumą, rodos, prie pat sprando kaišiojamą liežuvį. Ji net žino, kad gyvatė – tai jis, ją apima geismas. Kūnas net virpa iš susijaudinimo. Ji pasitiki tuo gyvūnu, ir jie pradeda žaisti. Netrukus ji pajunta jo rankas, jis apglėbs ją, ims jos geisdamas glamonėti, ji trokšta atsiduoti užplūdusiai aistrai. Jaučia, kaip jis...

Mama.

Helena krūptelėjusi prabudo. Kambaryje buvo šviesu, šalia lovos stovėjo Emeli, dar nenusivilkusi striukės ir su kuprine rankoj.

– Tu miegi?

Helena atsisėdo.

– Kiek dabar valandų, mudvi pramiegojom?

– Mama, dabar jau penkios po trijų.

– O Dieve, aš maniau – tik pagulėsiu, bet, matyt, užmigau.

– Tavo paakiai ištepti.

Emeli išėjo, o Helena perbraukė pirštais sau per paakius. Pažvelgė į laikrodį – išmiegojo net keturias valandas.

Helena, nusivaliusi veidą, nusileido laiptais į apačią. Tuo metu kaip tik iš lauko įžengė Andersas. Ji šiek tiek sutriko, pamačiusi tą patį mėlyną kombinezoną, kurį anksčiau dėvėjo kitas žmogus.

– O! Kaip sekasi?

– Gerai, nudažiau pirmo kambario sienas, netrukus prikalsiu grindjuostes. Aš tik norėjau pasidaryt sumuštinį.

– Žinoma, atleiskit, tai aš turėjau jums paruošt pietus. Įklimpau į savo buhalteriją.

Ji nuskubėjo pirma jo į virtuvę. Nesmagu, kad pasirodė tokia nerūpestinga. Neprisimena, kad vidurdienį būtų kada miegojusi.

– Iškepčiau omletą, jei norėtumėt.

– Ne, ačiū, tik suvalgysiu kokį sumuštinį ir grįšiu prie savo darbo. Norėčiau viską nudažyti, kad per naktį pirmas sluoksnis išdžiūtų. Rytoj užtepčiau antrą, ir kambarys būtų baigtas.

Ji nusišypsojo.

– Oho, jūs, kaip matau, rimtas meistras.

– Kai reikia, susiimi. Žinoma, prieš tai perskaičiau dažų instrukciją. O šiaip man toks darbas patinka.

Ji atidžiau į jį pasižiūrėjo. Ne toks jis buvo, kai vakar čia atvažiavo, šiandien visai kitas žmogus. Net akys guvesnės.

– Štai, imkite.

Andersas iš jos rankų perėmė ir padėjo ant stalo sviestą, sūrį, kumpį. Paskui priėjo prie duoninės, jai buvo malonu matyti, kaip jis paima duoną. Su juo bendrauti buvo paprasta. Persimesdami po žodį kitą, jiedu pasidarė sumuštinių, Helena išėmė iš šaldytuvo silpno alaus. Paskui abu susėdo prie stalo.

– Tai kaip tos buhalterijos reikalai? – jis atsikando sumuštinio.

– Šį mėnesį dar šiaip taip išsiversiu. Dabar nelengvas metas, bet nuo birželio viskas pajudės.

– Tai jūs čia per vasarą viena pati?

– Liepą, rugpjūtį pasisamdau virėją. – Ji nenorom pažvelgė į Anos Karin namus. – Dar turėjau tokią pagalbininkę, prireikus pasišaukiu, bet su ja ryšiai, matyt, nutrūko.

Jis kilstelėjo antakius, tarsi klausdamas, kodėl.

– Kol kas dar neaišku, ar ji toliau čia dirbs. Gal norėtumėt kavos?

– Ačiū, ne. – Jis kramtė ir žiūrėjo pro langą. – Tarp kitko, aš buvau užlipęs į viršų, ką jūs ten manote įrengti?

– Ten, kur būdavo šienas? Pertvarkius stogą, ten galėtų būti konferencijų, susirinkimų patalpos, bet kol kas man būtų per brangu. Pasiliksiu ateičiai.

– Būtų gražu ten išsaugoti medines sijas, pastoges.

– Sutinku, aš žinau.

Pritardamas jis net palinko į priekį.

– Jei čia būtų konferencijų patalpos, atsirastų daugiau užsakovų, išplėtotumėt verslą, dabar, kaip suprantu, jūsų klientūra – turistai, sezoninis verslas. Bet jeigu ten būtų įrengtos didesnės erdvės, užbaigti visi viešbučio kambariai, potenciali jūsų apyvarta būtų... – jis staiga nutilo, jo dažais ištepliotos rankos, ką tik energingai mostagavusios, nusileido ant kelių. – Gal čia jau nebe mano...

Jo žvilgsnis prigeso, jis tarsi susigėdo, kad braunasi į svetimus reikalus.

– Ne, ne, jūs teisus. Aš, laikui bėgant, užsidirbsiu, tas patalpas tvarto pastogėj būtinai panaudosiu, bet dabar tai neįmanoma.

Kramtydamas paskutinį kąsnį, jis atsigėrė alaus:

– Ačiū už sumuštinius. Eisiu toliau darbuotis.

Pakilęs nuo stalo uždengė dangteliu sviestinę ir padėjo atgal į šaldytuvą, į tą vietą, iš kurios ji buvo paimta. Tai buvo taip natūralu ir paprasta, kad Helena liko sėdėti. Tik žiūrėjo, kaip jis visa kita nukrausto nuo stalo, sudeda į šaldytuvą, atidaro indaplovę. Ką ji dar apie jį žino?

Pirmasis įspūdis apie tą žmogų buvo visai kitoks. Kažkoks prislėgtas, paniuręs, o dabar – gyvybingas ir pasitikintis savimi. Ta vyrų savybė jai visada atrodė patraukli, žadino smalsumą.

Tarpdury jis dar stabtelėjo ir atsigręžęs pasakė:

– Pasimatysime vėliau. Iki.

– Vakarienė septintą, ar bus gerai?

Jis linktelėjo, nusišypsojo:

– Puiku. O ką mes gaminsime?

Kai Andersas išėjo, Helena išėmė iš šaldiklio kiaulienos nugarinės. Jie buvo sutarę iškepti ją orkaitėje su bulvėm. Per langą matė, kaip jis eina per kiemą ir dingsta buvusiame tvarte. Atgijęs mėlynas kombinezonas. Tai priminė jai Emeli melą šį rytą, viskas laikui bėgant praranda savo tvarumą. Kur toji netvarumo priežastis? To ji nežinojo.

Tolumoje pasirodė automobilis, netrukus įsuko į Andersonų kiemą – sugrįžo Lasė su Ana Karin. Vos tik automobilis sustojo, Ana Karin išlipo ir sparčiai nudrožė į savo namą. Lasė dar kiek pasėdėjo automobilyje, neskubėjo išlipti. Jo žingsniai nebuvo tokie tvirti kaip vyresnės sesers.

Helena atsiduso ir nuėjo į registracijos kambarį. Metas imtis kasmėnesinės mokesčių ataskaitos, atsisėdo prie kompiuterio. Ekrano užsklandoje raitėsi, lankstėsi įvairių spalvų parabolės, staiga prisiminė sapną. Pastaruoju metu ji dažnokai sapnuodavo erotinius sapnus. Jie šiek tiek ją stebino, manė, kad tas potraukis yra užgesęs. Jau ne vienus metus intymus jos ir Martino gyvenimas buvo virtęs tarsi kokiu dirvonu. Bet ji dar tikėjo, kad visa tai laikina, susitvarkys, kaip ir daugelis kitų dalykų. Jiedu tiesiog per daug dirba, išvargina įtampa,

baimė, kad Emeli neprabustų. Visada randa kuo pasiteisinti, kam nors suversti kaltę. Iš pradžių jiedu į tai žiūrėjo ramiai, per daug nekreipė dėmesio. Bet ilgainiui pasidarė aišku, kad tie pokyčiai tapo reikšmingi.

Pirmaisiais santuokos metais jiems užtekdavo žvilgsnio, švelnesnės glamonės. Ir jie suprasdavo vienas kitą. Seksualumas buvo tarsi kelionė, kupina nuotykių, malonių pojūčių ir džiugių atradimų. Intymių valandėlių vieta, nepriklausoma nuo aplinkinio pasaulio. Vėliau, sunku tiksliai pasakyti, nuo kada tai prasidėjo, atsirado trikdantis jų paslaugumas vienas kitam. Dirginantis poreikis, noras iš anksto užsitikrinti, kad užuomina susilauks pritarimo, o laikas bus tinkamai parinktas. Spontaniškai, staiga užsiliepsnojus, jau nieko neišeidavo. Intymus gyvenimas tapo beaistriu susitarimu. Iš anksto suplanuota ir kalendoriuj pažymėta priederme. Erotika buvo nukelta tik į penktadienio ar šeštadienio vakarą, kai nešvarūs drabužiai sumesti į skalbinių pintinę, dantys išvalyti ir metas gulti. Palįsti po antklode ir tikėtis stebuklo. Jiedu tai darė jau iš įpratimo, viską suplanavę. Toks nuoseklumas vis labiau šaldė jos geismą. Ji ilgėjosi buvusio natūralumo. Tačiau jautėsi dėkinga už tą Martino teikiamą pastovumą, bet tas jausmas buvo kažkoks dvilypis, prieštaringas, jai kėlė kaltės ar gėdos pojūtį. Dėl to dvilypumo sumažėjo ir jos dėkingumas. Ji visada troško, kad būtų užklupta netikėtai, kad jos aistra būtų pažadinta staiga, nelauktai, čia ir dabar, kad jos partneris nesivaldytų. Helena vaizdavosi, kad ji tebėra nepriklausoma, niekam neįsipareigojusi, kartkartėm geisdavo, kad kokios nors vyriškos rankos ją taip įaudrintų, kad nors kartą galėtų atsiduoti be jokios atodairos. Tačiau Martinas buvo ne iš tų, kurie neįstengia susivaldyti. Jis buvo gerai išauklėtas,

iš anksto pasakydavo, ko nori, o ji tetroško tik viena – gerai pasimylėti.

Kuo toliau, tuo blogiau. Stiprėjo platoniškas pasitikėjimas ir prisirišimas, o seksualinis potraukis menko. Ji drovėjosi ne savo kūno nuogumo, o slapčiausių savo fantazijų. Atsirado vidinis cenzorius, kuris gražią ir švarią jų meilę saugojo nuo gašlios, nepadorios aistros. Galiausiai jos geismas visai nurimo. Ji net nepasigedo jo. Tarytum užsklendė savyje tą nebenaudojamą intymiąją dalį, užrakino lyg kokį stalčių su nebereikalingais daiktais. Jų santuokai nutrūkus, geismas retkarčiais prabusdavo, vadinasi, dar buvo gyvas. Dabar ji buvo iš tikrųjų laisva ir tų savo aistrų galėjo nebevaržyti.

Bent jau sapnuose.

Ji žvilgtelėjo į savo pirštus virš kompiuterio klaviatūros. Ant kairės rankos bevardžio piršto jau nebebuvo to įdubimo nuo vestuvinio žiedo. Ta žymė jau buvo pranykusi. Liko tik apmaudas, pyktis, toks pat, koks ir buvo. Tarsi koks kuolas, įkaltas jai į širdį, ji buvo prie jo pririšta ir beviltiškai laukė geresnių laikų. Dabar Helenai toptelėjo, kad ją yra sukaustęs pats laukimas: jeigu geresnis, permainingas laikas netikėtai pasibelstų, ji neįstengtų atidaryti durų. Tai atstumtos moters pažeminimas, pavirtęs galbūt pelnyta jos bausme.

Kažin, ar jų bendro gyvenimo metai dar kada nors jai atrodys kaip neryškus ir nereikšmingas epizodas. Ar ji galės tai pamiršti kaip kažkur paliktas pirštines?

Buvo lygiai šešios, mokesčių ataskaita sutvarkyta. Užlipusi į viršų, Helena nusiprausė, persirengė, kiek ilgiau nei įprastai užtruko prie drabužių spintos. Šis vakaras buvo kitoks, ji laukė jo nerimaudama, buvo atpratusi vakarieniauti vyriškio

draugijoj. Pagaliau ji nusileido į apačią, pasipuošusi juodai gėlėta „Marimekko“ firmos prijuoste. Virtuvėj pradėjo lupti bulves.

– Emeli! Šiandien vakarieniaujam septintą.

Ji pasižiūrėjo į laiptus, bet iš viršaus niekas neatsiliepė.

– Emeli!

– Taip, girdžiu.

– Su mumis valgys ir Andersas, mūsų dažytojas.

– Okei.

Andersas savo vonios kambaryje prausėsi po dušu. Jam prieš pusvalandį grįžus po savo dienos darbų, jie persimetė keliais žodžiais. Ji nori nenori turėjo sau pripažinti, kad jam čia esant ji pažvalėjo. Praeitis, kurią ji kasdien naršydavo, jau nebeatrodė tokia reikšminga, jos mintys pakrypo kita linkme – pagaliau pajudėjo tvarto remontas.

Čia ji išgirdo į kiemą įvažiuojantį automobilį. Pro langą pamatė furgoną su užrašu „FedEx Express“, nustebusi nuėjo atidaryti laukujų durų. Automobilio su šitokiu užrašu ji nebuvo mačiusi nuo to laiko, kai dar dirbo Stokholme. Furgonas sustojo. Iš kabinos iššokęs vyriškis sparčiu žingsniu priėjo prie galinių automobilio durelių.

– Sveiki, turiu paketą Andersui Strandbergui, čia – Lindgreno viešbutis. Taip?

– Taip.

Jis atidarė galines dureles ir iškėlė didelį paketą.

– Ar galėčiau jį palikti verandoj?

– Žinoma. O kas jame yra?

– To aš nežinau.

Jis užlipo laipteliais ir iš kišenės išsiėmė elektroninio parašo prietaisą.

– Man reikia, kad jūs čia pasirašytumėte.

Ji pavingiavo savo pavardę, kurjeris grįžo prie automobilio, įlipo į kabiną ir išvažiavo, dingo taip pat greitai, kaip buvo atsiradęs. Ji nulydėjo automobilį akimis. Paskui apžiūrėjo paketą. Pamėgino pakelti. Ne toks sunkus, kad negalėtų panešti.

Andersas jai atidarė duris. Juosmenį apsisupęs rankšluosčiu, plaukai šlapi, varvantys. Helenos žvilgsnis savaime nuslydo jo kūnu. Anderso oda buvo pašiurpusi nuo vėsos, kiek žemiau kairio peties – ryški mėlynė. Krūtinė apžėlusi tamsiais, garbanotais plaukais, kai kur jau žilstelėjusiais, ant jų blizgėjo vandens lašeliai. Ji sutrikusi pažvelgė jam į veidą. Pusnuogis jis atrodė visiškai svetimas.

– Čia jums atvežė, – ji parodė į paketą ir jau buvo beeinanti prie laiptų.

– O, kaip gerai, buvau užsisakęs šiokių tokių drabužių. Tik jums nereikėjo nešti.

– Aš įpratus, nesu tokia išlepus.

– Žinau, bet šį sykį tikrai be reikalo. Tuoj apsirengsiu ir nusileisiu.

Helena lipdama laiptais išgirdo, kaip užsidarė jo kambario durys, ir sustojo. Tas netikėtas siuntos pristatymas ją šiek tiek suglumino. Susikurtą Anderso įvaizdį sujaukė tas „FedEx“ automobilis. Drabužius jam tikriausiai išsiuntė dar šįryt, ir ne bet kaip, o greitąja siunta. Kaip čia taip? Žmogus sutinka dirbti už jos pasiūlytą varganą atlygį ir čia pat švaisto pinigus tokiam prabangiam prekių pristatymui. Čia panašiai kaip su jos mama. Toks elgesys Helenai buvo gerai pažįstamas. Jos motina žaisdavo bingo loto, mažai galvodama, kuo tai gali

baigtis, pinigų, kuriuos ji vos ne kasdien išleisdavo, joms būtų užtekę vakarienei.

Ji grįžo į virtuvę lupti bulvių. Kilusi abejonė šiek tiek prigesino jos nuotaiką. Martinas dažnai kritikuodavo tokį jai būdingą nepasitikėjimą žmonėmis, kol šie galutinai išblaško jos abejones. Ši savybė Helenai buvo reikalinga vaikystėj, tačiau kartais trukdydavo bendrauti, kai tapo suaugusi. Tą abejonę ji dabar stengėsi nuvyti šalin. Bent jau šįkart negalės sakyti, kad Martinas buvo teisus.

Jos mintis nutraukė beldimas į laukujes duris. Helena žvilgtelėjo į laikrodį, padėjo į šalį nebaigtą lupti bulvę ir pasilenkusi stvėrė virtuvinį rankšluostį. Tebelaikydama jį nuskubėjo atidaryti durų. Nustebo ant laiptų pamačiusi Lisbetę, už jos prietemoj stovėjo Lasė. Jų pasirodymas čia buvo netikėtas, Heleną net apėmė nerimas. Gal Ana Karin bus pasakiusi jiems apie tą nemalonų jų pokalbį, gal juos tai supykdė? Ji giliai įkvėpė oro, kad apsiramintų.

– O, labas.

– Labas, Helena, nesi labai užsiėmus, gal surastum valandėlę laiko?

– Žinoma, įeikite, aš tik pradėjau ruošti vakarienę.

Lisbetė atsigręžė į Lasę. Tas stovėjo susikūprinęs, rankas susikišęs į striukės kišenes. Matyt, šio vizito iniciatorė buvo Lisbetė, o Lasė atrodė abejingas. Galiausiai ir jis užlipo laiptais, Helena pasiūlė jiems nusivilkti striukes. Jiedu tikino užėję tik trumpam. Nenusivilks, tik prieangyje paliks savo guminius batus, Helena pakvietė juos į virtuvę.

– Gal galėčiau jums ko nors pasiūlyti?

– Ačiū, ne, mes tik norėjom šiek tiek pasišnekėti.

Helena vėl pajuto savyje buvusį Šešėlį. Jautrios jos antenos signalizavo apie kažkokią bėdą. Ji nusisuko nuo kaimynų, nurijo seiles ir padėjo į šalį rankšluostį.

– Tai gal atsisėskim.

– Taip, galime trumpai prisėsti.

Jie susėdo prie stalo. Helena vienoj pusėj, Lasė su Lisbete – kitoj. Lasė, vengdamas Helenos žvilgsnio, žiūrėjo į langą. Andersonų kieme buvo matyti apšviesti langai. Helena sunerimusi laukė klausydama savo širdies plakimo.

Lisbetė, droviai šyptelėjusi, prašneko:

– Mes, rodos, nesam artimiau pažįstamos, bet man... ir Lasei reiktų su tavim pasišnekėti.

– Gerai.

Lisbetė pažvelgė į savo vyrą, Lasė tebetylėjo. Jis vis dar spoksojo pro langą.

– Ana Karin nebuvo užėjus? Gal jau sakė, kad jie su Lase šiandien važiavo pas advokatę?

– Ne.

– Bet tu tikriausiai žinai, dėl ko mes čia?

– Taip. Ji čia buvo ryte, kažką minėjo.

– O ką ji pasakė?

– Minėjo kažkokią keramikos dirbtuvę, nerimavo dėl kelio pro kaštoną.

– Taip, tai aš norėčiau keramikos dirbtuvės.

– Man tai atrodo įdomus sumanymas.

– Tai jau sena, kelerių metų mano svajonė, bet tu gal supratai, kaip į tai žiūri Ana Karin?

Helena linktelėjo. Pokalbio pradžia jos nerimą apramino.

– Taip. Ana Karin savo nuomonę išdrožė atvirai, tiesiai šviesiai.

Lasė susijuokė:

– Tai jau taip.

Lisbetės veidas apniuko.

– Aš su ja nelabai sutariu, tikriausiai ji minėjo. Čia aš jį prišnekinau, kad ateitume. Lasė nelabai norėjo trukdyti su savo bėdom, bet aš pagalvojau – tu geriau ją pažįsti, gal tu... Aš jau nežinau nė kaip.

Lisbetė nudelbė žvilgsnį į skreitą ir delnu prisidengė akis. Pasidarė slegiančiai tylu, taip būna, kai žmogus nenorom pravirksta prie svetimų. Pokalbis įstrigo, jiedu susižvelgė, nė vienas nenorėjo tęsti pradėtos kalbos. Lasė uždėjo savo delną Lisbetei ant rankos, nuo to prisilietimo ji pradėjo šniurkščioti. Helena atsistojo ir nuėjusi atplėšė popierinio rankšluosčio. Padėjo priešais Lisbetę ir vėl atsisėdo.

Lasė atsiduso, ir vėl jo žvilgsnis nukrypo į giminės sodybą.

– Aš iš pat pradžių jutau – mums nereikėjo čia keltis.

Helena pasižiūrėjo į paniurusį jo veidą. Prisiminė plonas jo kojas, kyšančias iš nuzulintų trumpų kelnių. Jiedu vienmečiai, bet Helenai jis atrodė labai vaikiškas, ji pati žaidė su vyresne jo seserim. Helena nedaug apie jį težinojo, praėjusią žiemą jis neprašomas nuvalė sniegą nuo jos keliuko, kiemo ir tik nenorom paėmė butelį viskio, kaip padėką. Bet rimčiau jie niekad nesikalbėjo. Apie Lasę ji žinojo tik iš savaip pagražintų Anos Karin šnekų.

– Ar taip jau viskas tarp jūsų blogai?

Lasė linktelėjo ir sukryžiavo rankas ant krūtinės, tuo jis tarsi parodė, kad jam apie tai kalbėti nesmagu. Gal ne tik Helenai, bet ir apskritai. Jis atsilošė į kėdės atkaltę ir vis dėlto prašneko:

– Iš tikrųjų nei Lisbetė, nei aš nenorėjom išvažiuoti iš Liuleo. Atsikraustėm tik dėl Anos Karin, žinojom, kad ji čia pati viena nesusitvarkys. Sodas, daržas, sniego valymas – nesibaigiantys darbai, o ji – ką tik išsiskyrus. Mums būtų labiau apsimokėję visą tą ūkį parduoti, bet nenorėjom jos dar labiau nuliūdinti. Jai niekada apie tai neužsiminėm, žinom, kaip ji brangina tą sodybą.

Jis pagaliau pakėlė akis į Heleną, jo pečiai tarsi nusviro.

– Bet vos tik čia atsikraustėm, ir prasidėjo jos ginčai. Dėl kiekvieno menkniekio.

Helena linktelėjo:

– Aš suprantu, jums kartais trūksta tarpusavio santarvės.

Jis prunkštelėjo:

– Per švelniai pasakyta. Čia galioja tik viena nuomonė – Anos Karin. – Jis delnais persibraukė per skruostus ir atsiduso. – Kai šiandieną buvome pas advokatę, aš supratau, kad niekad niekas čia nepasikeis. Ji nepritaria Lisbetės keramikos dirbtuvei, tas kaštonas – man jau paskutinis lašas, aš daugiau nebegaliu.

– O ką jums advokatė?

– Ką ji pasakys, ji menkai susipažinus. Paskambins kitą savaitę, kai išsiaiškins, kas ką paveldi, ir atliks visus formalumus.

Visi trys nutilo.

– Tai ką jūs ketinat daryti?

Lasė gūžtelėjo pečiais:

– Jeigu ir toliau taip tęsis, mes čia negalėsim pasilikt.

Helena suprato, ką tai gali reikšti. Giminės sodyba buvo tarsi kokia virkštelė, palaikanti Anos Karin gyvybę. Viena ji čia tikrai neįstengtų tvarkytis.

– O Dieve. Ar jūs apie tai užsiminėt jai, ar sakėt?

Lasė papurtė galvą.

Lisbetė krenkštelėjusi popieriniu rankšluosčiu nusišluostė akis.

– Aš tikrai stengiausi, ko tik nedariau, bet tai, ką sakau, jai nė motais. Man ta keramikos dirbtuvė – paskutinis bandymas kaip nors čia išsilaikyti. Mes juk Liuleo turim anūkų, o čia, ką bedarom, viskas blogai. Juk čia gyvenam tik dėl Anos Karin, o ji mus tik purvais drabsto. Tu, Lase, nepyk, bet ta jūsų giminės sodyba – blogiau negu kalėjimas.

Lasė tylėjo, įsmeigęs akis į stalą, Lisbetė kalbėjo toliau:

– Mes neketinam reikalauti, kad ji išpirktų mūsų dalį, žinom, kad ji to nepajėgs. Jeigu iš čia išsikeltume, jai būtų visiškai blogai, ji net automobilio neturi.

Ant laiptų pasigirdo žingsniai, visų akys nukrypo į registracijos kambarį. Į virtuvę įžengė Andersas. Drėgni plaukai, apsivilkęs džinsais ir dryžuotais marškiniais, ant kurių tebebuvo matomos lankstymo žymės. Helena matė, kaip visi nustebo – prie stalo sėdintys kaimynai ir tarpdury sustojęs Andersas. Ji dar pastebėjo, kaip Lisbetė ir Lasė susižvelgė.

– Čia – Andersas, jis dažo tuos kambarius buvusiam tvarte, o čia – Lisbetė ir Lasė, jie gyvena kitapus kelio.

Andersas priėjo prie stalo, kaimynai atsistojo, pasisveikindami padavė jam ranką.

– Sveiki, Andersai, malonu susipažinti.

– O, gerai, kad Helena pagaliau susilaukė pagalbos. Džiaugiamės, kad jūs čia atvažiavot.

– Ačiū už gerus žodžius.

– Mes čia tik trumpam, užėjom pasikalbėti su Helena.

Andersas mostelėjo į laiptų pusę:

– Aš galiu palaukti viršuj, kol jūs pasikalbėsit.

– Ne, ne, sėskitės.

Helena buvo dėkinga Lisbetei, kad ši taip paprastai išsprendė tą keblumą. Visi susėdo, ir Andersas atrado sau kėdę.

– Mes čia kalbėjom apie Aną Karin, Lasės, mano vyro, seserį. Mums reikia pasidalinti paveldėtą ūkį, bet, pasirodo, kad tai sunkiau, negu mudu tikėjomės. Helena daug geriau pažįsta Aną Karin negu mes pastaruoju metu.

Helena pašnairavo į Andersą.

– Mudu su Lase ir sakom – gal tu, Helena, galėtum su ja pašnekėti. Mes tikėjomės, kad šiandien advokatė mums padės tą reikalą išspręsti. Kur tau! Greičiau atvirkščiai. Aš dar maniau – būtų čia mano keramikos dirbtuvė, rengiami kursai, atvažiavusieji galėtų apsistoti tavo viešbutyje. Visiems būtų gerai, juk ir ta pati Ana Karin, ir ji čia darbuojasi. Mes dar pamėginsim susitarti, bet gerą valią turėtų parodyti ir ji.

Helena tik atsiduso:

– Deja, nemanau, kad kas nors pasikeistų, jeigu aš su ja pakalbėčiau. Atvirai pasakysiu, aš net nežinau, ar ji dar norės čia darbuotis.

Lisbetė su Lase sumišo.

– Ką tu sakai? Kodėl ji nenorės?

– Šį rytą mes šiek tiek susikirtom, ji išėjo net labai supykus.

Lasė vėl lyg ir susijuokė:

– Šit kaip. Gal galėčiau paklausti dėl ko?

Nerimas, kuris jau buvo atslūgęs, vėl smilktelėjo Helenai į paširdžius. Ko gero, jai vėl teks ginti tą Vernerį. Dar neaišku, kaip į tai pažiūrės Lisbetė su Lase. Šį sykį ryžto jai pritrūko:

– E, dėl tokių niekų.

Lisbetė palingavo galva.

– A, dabar man aišku, kodėl ji staiga sugalvojo šermenų kavą rengti bendruomenės namuose. O mudu su Lase norėtume, kad tai būtų padaryta čia, viešbutyje, taigi – du prieš vieną. – Lisbetė pasisuko į Andersą. – Matote, pasimirė Lasės teta. Laidosim penktadienį, antrą valandą. Kaip tu, Helena, manai, trečia valanda tau bus gerai?

– Gerai, tinka. Kiek maždaug bus žmonių?

– Gal penkiolika, daugiausia dvidešimt. Mes dar nežinom, kiek tų vietinių ateis. Daugelis pažinojusių Helgą jau seniai mirę.

– Jeigu žmonių bus daugiau, man reikės pagalbos stalams padengti. Anksčiau Ana Karin padėdavo.

– Aš galėsiu padėti, jeigu reiks.

Visų akys nukrypo į Andersą. Nesulaukęs pritarimo, jis kilstelėjo antakius ir net pliaukštelėjo delnais.

– Ko jūs čia stebitės? Negi man sunku.

Helena pažvelgė į savo kaimynus, pastebėjo, kaip tiedu žaismingai susižvelgė, ir nuraudo.

Lasė sudavė sau per šlaunis ir atsistojo.

– Na, tai mes jau einam, netrukdysime jums ruoštis vakarienei. Dabar jau ir jūs žinosite, kaip čia yra.

Žodis „jūs“ tik patvirtino tai, ką Helena pajuto iš jų žvilgsnių. Tai ją šiek tiek sutrikdė, dar vaikystėj čia vasarodama ji buvo pastebėjusi, kaip lengvai kaime išpučiamas didelis burbulas.

Lasė ištiesė Andersui ranką:

– Malonu buvo susipažinti. Tikiuosi, kad jums čia patiks. Pasimatysim penktadienį.

– Taip, iki pasimatymo.

Helena liko sumišusi, matydama, kaip Andersas su jais atsisveikino, jis net nemėgino išsklaidyti atsiradusių spėlionių. Negi jis nesupranta, kad gali pasklisti gandas? Po mėnesio jis sau išvažiuos, o čia visi tik manys, kad ją paliko dar vienas vyriškis.

Ji palydėjo savo kaimynus iki durų, o Andersas liko virtuvėje.

– Jei tu, Helena, kalbėsi su Ana Karin, neprasitark, kad mes čia buvom. Mudu turėsim dar daug ką apsvarstyti, bet pirmiausia reikia palaidoti Helgą.

– Labai norėčiau jums kaip nors padėti.

– Išsikalbėjau, ir man jau pasidarė lengviau. Kažkaip nesmagu prisipažinti – man pasidarė ramiau, kai sužinojau, kad ne aš viena su ja nesutariu.

Jos abi sutardamos liūdnai nusišypsojo. Kai Lasė atidarė duris, padvelkusi vakaro vėsa paskubino jų atsisveikinimą:

– Tai iki pasimatymo penktadienį.

Virtuvėj Andersas jau lupo bulvę. Ji iškart pastebėjo, kad skustuką jis naudoja lygiai taip pat kaip ir Martinas. Helena su Martinu ginčydavosi, kaip geriau lupti bulvę: ar braukiant skustuku į save, ar nuo savęs. Martinas buvo įsitikinęs, kad ji, braukdama į save, per storai ir nelygiai nuskuta. Jai atrodė, kad jis, braukdamas nuo savęs, skuta per lėtai, nori, kad nusidriektų kuo ilgesnė lupena. Po kurio laiko iš dvigubų skustuko ašmenų aštresni pasidarydavo tik tie, kurie būdavo dažniau naudojami. Helena, pasiraususi indaujos stalčiuj, išėmė seniai nebenaudojamą skustuką.

– Šitas geriau ims.

– Ačiū, – jis paėmė tą, kurį Helena jam pasiūlė.

Į šiukšlių dėžę įkrito ilga, išsiraičiusi lupena. Čia jau net Martinas stebėtųsi.

– Gal norėtumėt prijuostės? Gaila būtų ištepti tokius naujus ir gražius marškinius.

Jos balse nuskambėjo tam tikra užuomina, bet Andersas jos nepajuto.

– Labai suglamžyti? Matosi? Delnais šiek tiek aplyginau, bet pakuodami jie, matyt, suvolavo.

Helena paėmė prijuostę, jis atkišo galvą, kad jam užkabintų, raištelius už nugaros susirišo pats. Ji priėjo prie šaldytuvo, suėmė durelių rankeną.

– Aš manau, jūs suprantat, kad gali pasklisti paskalos.

– Kokios paskalos? Dėl ko?

Ji iš šaldytuvo išėmė pievagrybių.

– Jums reikėjo paaiškinti, kad jūs – tik laikinai, kad čia dirbsite tik mėnesį.

– Argi tai svarbu?

Jis nuleido ranką, skustukas tarkštelėjo į plautuvės kraštą.

– A, štai ką jūs turėjote galvoj. Atleiskit, – jis atsisuko į ją. – Ar aš jau spėjau jums padaryti nemalonumų?

Helena atsiduso ir gūžtelėjo pečiais:

– Aš tik žinau, kad čia žmonės linkę liežuvauti.

Ji pasidėjo ant stalo pjaustymo lentą ir pasiėmė peilį. Jis nusišluostė į prijuostę rankas.

– Galėčiau nuėjęs jiems paaiškinti.

– Ne, tikrai nereikia. Tai tik dar labiau sukeltų įtarimą.

Andersas atsiduso ir toliau lupo bulvę. Ji priėjo prie plautuvės nuplauti grybų, ir jis pasitraukė į šalį. Helena pradūrė plastiko maišelį su pievagrybiais ir pripildė jį vandens.

– Tai ką aš galėčiau padaryti? – Jis brūkštelėjo skustuku per bulvę, bet sustojo. – Gal man toj skelbimų lentoj prie bažnyčios prisegti kokį nors pasiaiškinimą?

Ji tik nusijuokė ir išspaudė iš maišelio vandenį.

– A, aš čia, matyt, visai sukvailėjau. Kai taip atsiskyręs gyveni, į viską pradedi žiūrėti per daug įtariai. – Ji pakišo delną po maišeliu ir grįžo prie pjaustymo lentos. – Taip jau yra – čia žmonės dažniau mėgsta kalbėti apie kitus, o ne vienas su kitu. Puikiausiai žino, ką kiti daro, bet vienas kito nepažįsta. Sunku priprasti, kai nesi čia gimęs ir užaugęs.

– Kitą kartą aš būsiu apdairesnis, pažadu. Man čia viskas – nepažįstama žemė, jūs mane pamažu išmokysit.

Tie jo žodžiai ją vėl sutrikdė. Pasakymas lyg ir nekaltas, bet prasmė gana mįslinga, nelygu kaip išsiaiškinsi. Jai vis nepavyksta jo perprasti. Jau, rodos, turi skiautelę, visaip ją vartalioja, derina, bando kaip nors pritaikyti, bet ji niekaip netinka prie kitų.

Ji sudėjo apkepintus nugarinės gabalus į karščiui atsparų indą, apibarstė pjaustytais pievagrybiais. Paskui susigriebusi, kad ir šiuos reikėjo apkepti, vėl nurinko. Kas čia darosi, kad ji nebegali susikaupti? Ji dar turėjo supjaustyti likusius grybus, bet čia į virtuvę įėjo Emeli.

– Labas, kas šiandien bus vakarienės?

– Orkaitėj kepta kiaulienos nugarinė su pievagrybiais ir keptos bulvės.

– Puiku. Galiu kuo nors padėti?

Peilis, nebaigęs pjauti grybo, taip ir sustingo Helenos rankoj. Emeli seniai buvo šitaip siūliusis. Bet Helena jai neparodė savo nustebimo.

– Žinoma, užbaik juos pjaustyti, jei nori.

Emeli perėmė iš motinos peilį ir pradėjo darbuotis. Helena stovėjo nebežinodama, ko griebtis, paskui susiprato iš stalčiaus ištraukti keptuvę.

Andersas šyptelėjo Emeli.

– Tu neprieštarausi, kad ir aš su jumis pavakarieniaučiau?

– Žinoma, ne. Tuos grybus sudėt į keptuvę?

Šnekučiuojantis viskas jau buvo paruošta: apkepti grybai užbarstyti ant mėsos, ir indas įstatytas į orkaitę. Helena virtuviniu kombainu supjaustė bulves, o Andersas su Emeli ėmėsi ruošti salotas.

Jie plovė, pjaustė, kai Andersas paklausdavo, kur kas padėta, Emeli paslaugiai jam parodydavo. Helena iš šiek tiek atokiau nustebusi žiūrėjo į juos. Pagaliau ji matė savo dukterį tokią, kokią seniai troško matyti, Emeli mielai jiems talkino, bendravo. Jiedu taip smagiai čiauškėjo, Helena apsidžiaugė – į virtuvę grįžta pasiilgta normali nuotaika. Vėl sykiu ruošiamas maistas, kalbamasi, niekam nereikia vaikščiot ant pirštų galų. Pastaruoju metu retai šitaip būdavo. Dabar čia miela malonu. Helena prisiminė rytinį pokalbį su Emeli, gal jos dukra ryžosi išpirkti savo melą.

Emeli prie indaujos apžiūrinėjo taures.

– Gal man imti vyno taures? Juk mes turim svečią, tu paprastai pasiūlydavai vyno.

Helena apvertė bulves. Ji suprato – Emeli kalba geranoriškai, bet vis tiek susigėdo nuo aiškios užuominos, kad svečiai – jau užverstas skyrius. Vargšė nelaiminga vieniša mama.

– Gal ir taip, reiktų. – Ji pasisuko į Andersą: – Jūs išgertumėt vyno?

– Mielai.

Emeli nusišypsojo, išėmė dvi taures ir nuėjo prie kitos indaujos, kur buvo laikomos lėkštės.

– Padengsiu verandoj.

Helena išėjo atnešti vyno.

Jos dar nė karto nuo praėjusios vasaros nevalgė stiklinėj verandoj, jie su Martinu tada dar šventė savo vestuvių penkiolikos metų sukaktį.

Vakarienė buvo jauki. Emeli buvo uždegusi visas žvakes, kurias ten rado, Helena džiaugėsi, kad viskas taip gražu. Stiklinė veranda tarsi sustiprino jos pasitikėjimą.

Emeli tą vakarą jautėsi kaip žuvis vandeny. Pasakojo vieną istoriją po kitos – apie mokyklą, mokytojų keistybes, epizodus, kurių Helena niekada nebuvo girdėjusi. Pagaliau ji matė dukterį, kurią buvo tarsi praradusi. Kol Emeli ir Andersas kalbėjo, ji tylėjo ir džiaugėsi. Vėl matė besijuokiančią dukrą. Jeigu Emeli ir jautėsi kalta, vis tiek buvo smagu bent valandėlę manyti, kad viskas yra gerai.

– Gal kuris nors norėtų ledų?

Emeli laukė atsakymo. Andersas atsilošė kėdėje ir ranka parodė, kad jis jau pilnas.

– Ačiū, jau ne, buvo labai skanu, aš jau ir taip per daug prisikirtau.

– Jūs tikrai nesate storas. Gal tu, mama?

– Aš irgi ne, ačiū. O tu, jei nori, įsidėk.

Helena jau ketino nukraustyti stalą, bet Emeli pašokusi sulaikė ją:

– Tu sėdėk. Aš viską nurinksiu. Gal norėtumėt kavos?

Helena su dėkingumu pasižiūrėjo į dukterį. Emeli jau persistengė, rodo, kaip ji gailisi.

– Nesirūpink, Emeli, aš sutvarkysiu.

– Ne, aš noriu pati. Jums išvirti kavos?

Andersas padėkojęs atsisakė, Helena taip pat vakarais kavos negerdavo. Jie tylėdami žiūrėjo, kaip Emeli surenka indus ir neša į virtuvę.

– Kokia nuostabi jūsų dukra.

Helena nusišypsojo:

– Taip, ji gera.

Gurkštelėjo vyno ir pamatė, kad butelis tuščias. Jai norėjosi, kad vyno šį vakarą netrūktų. Kai apsvaigsti, aštrūs kampai tarsi suminkštėja, ir gyvenimas atrodo mielesnis. Tai apgaulingas eliksyras. Ji žinojo svaigalų poveikį ir labai saikingai juos vartodavo. Jie teikia apgaulingą paguodą, tą ji perprato. Dar maža patyrė, kas tai yra, ir brangiai už tą patirtį sumokėjo. Bet šį vakarą, po tų netikėtų įvykių, kai viskas pakrypo į geresnę pusę, ji dar išgertų taurę vyno. Bet kažin ką pagalvotų Andersas, jeigu dar pasiūlytų jam vyno.

Jiedu šiek tiek droviai nusišypsojo vienas kitam, suprato, kodėl pasidarė tylu, kai išėjo mažoji pleputė. Reikia griebtis naujo vaidmens, kai nebeliko režisieriaus. Andersas delnu paglostė staltiesę, sužerdamas į krūvelę trupinius.

– Ta jūsų kaimynė, Ana Karin, matyt, nėra iš maloniųjų.

Helena atsidususi prunkštelėjo.

– Taip, ne iš maloniųjų. Švelniai pasakius.

Sugrįžo Emeli išnešti likusių indų.

– Verčiau sakyk tiesiai. Ji – tikra apkartus boba.

– Emeli, iš kur tie žodžiai?

– Argi ji ne tokia? Niekas apie kitus nekrauna tiek mėšlo, kaip ji, dar bjauresnė ir už Emą iš mano klasės. – Emeli surinko indus ir pakėlė tuščią vyno butelį. – Gal jums dar vieną atnešti?

Heleną nustebino toks jos pasiūlymas. Ji klausiamai pažvelgė į kitapus stalo sėdintį Andersą.

Šis gūžtelėjo pečiais:

– Aš nieko prieš. Jeigu jūs neatsisakysite?

– Žinoma. Kodėl gi ne?

Emeli šypsodama išėjo į virtuvę.

– Klausyk! Paimk nuo vidurinės lentynos, dešinėj, – ji nusišypsojo ir tylesniu balsu pridūrė Andersui: – vyną iš apatinės lentynos aš skiriu ne tokiems maloniems svečiams.

– Man tai – komplimentas.

– Bet pirmiau vis tiek jums teks ten viską nudažyti.

Ji pakėlė taurę prie nosies ir pauostė likusį vyną.

– Jūs nusimanote apie vynus, gal esate vyno žinovas?

– Na, keletą rūšių esu ragavęs.

Emeli grįžo nešina buteliu vyno ir kamščiatraukiu, atidaryti padavė Andersui. Helena nuo gretimo staliuko paėmė dvi švarias taures, Emeli išėjo į virtuvę. Buvo girdėti, kaip ji tarškina indus – skalauja prieš sudėdama juos į indaplovę.

Andersas pripildė taures.

– Į sveikatą, ačiū už labai malonią dieną ir už tokią šaunią vakarienę.

– Ačiū ir jums.

Jiedu gurkštelėjo vyno.

– Vakar šituo metu nebūčiau patikėjusi, kad šiandien mes šitaip sėdėsim.

– Taip, ir man panašiai, labai netikėta.

Ji pastebėjo jo laikrodį. Jis atrodė senamadiškas, auksinis, pailgas, odinė apyrankė jau apsitrynusi.

– Koks įdomus laikrodis. Turbūt senovinis. Iš ko nors jį paveldėjot?

– Taip, paveldėtas, galima sakyti ir taip.

Jis perbraukė laikrodžio stikliuką.

– Tai mano tėvo.

– Ar jis dar gyvas?

– Ne, jau gal šešeri metai kai miręs. O jūsų tėvai tebegyvi?

Helena papurtė galvą.

– Ne, mama mirtinai prasigėrė jau prieš dešimtį metų, o savo tėvo net nepažinau, – ji nusijuokė. – Tokia tatai mūsų šeimos idilė.

Ir staiga pasijuto šiek tiek apsvaigusi nuo vyno. Šito jai nederėjo sakyti. Andersas atrodė susirūpinęs, ji šyptelėjo norėdama viską užglaistyti.

– A, prasitariau apie varganą savo vaikystę. Kai kuriems nusikaltimams galioja dvidešimt penkerių metų senatis, todėl nebeverta iš naujo prie viso to sugrįžti. Nuo to linksmiau nepasidaro.

Tegul tai lieka skliaustuose. Ji paliko tai tarsi pamirštas pirštines.

Helena nutilo, bet vyno sužadintos mintys vis dar jos neapleido. Dabar ji savo vaikystę galėjo palyginti su blunkančiais, neryškiais skliaustais. Nuo tų vaikystės vaizdinių jai kadaise padėjo išsivaduoti Martinas. Ji turėjo tiksliai viską jam išpasakoti, kad suvoktų savo praeitį ir savo jausmus. Tai buvo skausmingas procesas. Jai prireikė poros metų, be Martino pagalbos ji nebūtų apsiėjusi. Po to skausmingi vaikystės prisiminimai prarado savo galią.

Ji dar pažvelgė į kairės rankos bevardį pirštą. Vestuvinio žiedo pėdsakas jau dingęs. Akivaizdu.

– Tai gal dar pakalbėkim apie tą jūsų kaimynę?

– Apie ką? A, apie Aną Karin, – ji pasikasė už ausies. – O ką jūs norėtumėt sužinoti?

Jis atrodė linksmai nusiteikęs.

– Na, nieko ypatinga. Aš tik pagalvojau, kad galbūt galėtumėt šiek tiek apie ją papasakoti. Iš pokalbio virtuvėj, kai čia lankėsi jūsų kaimynai, kai ką nugirdau, bet ne viską supratau.

Čia tarytum atsivėrė užtvara, ir žodžiai pasipylė. Vynui butelyje senkant, Helena ėmė pasakoti apie Aną Karin, kad ji nesutaria su Lisbete ir Lase, ir tie čia nebenori gyventi, užsiminė ir apie Vernerį, su kuriuo neseniai susipažino. Bekalbėdama ji įsileido į smulkmenas, ėmė painiotis, vėl suradusi nutrūkusį siūlo galą, tarškėjo toliau, susigriebusi ėmė atsiprašinėti, kad tokiais niekais kvaršina jam galvą. O jis vis ragino sakydamas, kad norėtų kuo daugiau sužinoti apie kaimą. Jos noras kalbėti atrodė neišsenkamas. Ji taip ilgai neturėjo žmogaus, kuris ją išklausytų. Žodžiai veržte veržėsi. Pagaliau ir jos žodžiai išseko, daugelis dalykų buvo pasakyta ir paaiškinta.

– Jetau, na ir prišnekėjau.

– Viskas gerai.

– Čia vis per tą vyną, retai kada šitaip.

– Kas šitaip? Retai išgeriat vyno ar retai kam šitaip pasakojat?

Ji sumišo. E, tiek jau to, sakys, kaip yra:

– Jeigu atvirai – ir viena, ir kita labai jau retai.

Jai buvo smagu, kad Andersas klausosi, šypsosi.

– Bet tasai Verneris, man iš tiesų įdomu, kas jis?

– Taip. Jis tikra mįslė.

Emeli nebetarškino indų, virtuvėj buvo tylu. Ji buvo nuėjusi į savo kambarį. Girdėjosi, kaip ji vaikšto viršuje. Helena

užsimerkė, jai šmėstelėjo čia praleistos vaikystės vasaros. Galva ūžė.

– Šauni jūsų Emeli. Puiki mergaitė.

Jis žiūrėjo į lubas. Ji tarsi išgirdo jo balse liūdesio gaidą, gal tik taip jai pasirodė. Andersas sakė, kad neturi vaikų, tiek ir tepavyko apie jį sužinoti. Kokia jo praeitis, kur jis gyvena, kuo anksčiau užsiėmė, taip ir liko neaišku.

– Jūs vedęs?

– Ką? Ne.

– Išsiskyręs?

– Ne, ir čia – ne.

Jis dar gurkštelėjo vyno.

– Porą kartų buvau priartėjęs prie galimų vedybų, atvirai kalbant, to labiau siekdavo moterys, man visada atrodė, kad užtenka gyventi kartu. Kai esi vedęs, juridiniai dalykai pasidaro painūs.

– O kodėl? Aš sakyčiau, priešingai.

– Žinoma, jeigu neketini skirtis.

– Taip, suprantama, bet juk žmonės tuokiasi ne dėl to, kad vėliau išsiskirtų.

Jis gūžtelėjo pečiais ir šyptelėjo.

– Tiesiog meilės dalykuose nebuvau labai pavyzdingas. O jūs? Ar buvote ištekėjusi už Emeli tėčio?

Ji linktelėjo.

– Jis iš šito krašto?

– Ne, jis iš Stokholmo. Mudu buvom čia kartu atsikraustę, bet prieš pusmetį jis grįžo atgal.

Ji pakėlė butelį ir susipylė likusį vyną į savo taurę. Butelio kaklu nutekėjo lašelis, bet ji sugavo jį smilium. Paskui lyžtelėjo pirštą, kad ir tas lašas neprapultų.

– Mūsų skyrybų byla bus nagrinėjama po keturių dienų. Kai yra bendrų vaikų, paliekamas šešių mėnesių tarpas apsigalvoti.

Ji pakėlė taurę prie lūpų, bet vyno likutis buvo per didelis, vienu gurkšniu jo neišgėrė.

– Sakot, po keturių dienų. Jūs nė kiek nesigailit?

– Dėl ko? Nesupratau.

– Kad pasibaigs apsigalvojimo terminas?

Helena nusijuokė.

– Kodėl manot, kad būtent dėl to gailėtis turėčiau aš?

Jo veide atsirado nuostaba.

– A, štai kaip, atleiskit. Net nežinau, kodėl aš pamaniau, kad jūs... Keista, kad... a, tiek to, o *jis* nesigaili?

Ji žvilgtelėjo į Andersą. Gal taip jis nori pasakyti jai komplimentą? Nebuvo tikra. Ji seniai jų nebegirdėjo. Dabar ausyse maloniai ūžavo išgertas vynas.

– Apie tai aš nieko negirdėjau.

Jis pasilenkė, kumščiu pasirėmė smakrą.

– Bet norėtumėt, kad jis gailėtųsi?

Ne, švystelėjo Helenai mintis. Visai netikėta. Helena, žinoma, norėtų, kad Martinas gailėtųsi, jo apsisprendimas buvo sukėlęs jai įtūžį. Juk tai jis sulaužė priesaiką, jų santuokos sutartį, pareigą Emeli. Sugriovė jos ateitį. Tačiau dabar tokios mintys kažkaip atitolo.

– Aš pati gerai nebežinau.

Jis parodė ranka į duris.

– Įsivaizduokite, jos atsidaro, ir čia pasirodo jis. Pasako, kad gailisi ir tik vieno tenori – sugrįžti atgal. Ką jam atsakytumėt?

– Tikriausiai išdrožčiau – eik tu po velnių.

Jis nusijuokė.

– O kaip iš tikrųjų?

– A, tikrai nežinau. To nesitikiu, todėl ir nesvarsčiau. Argi mums būtina apie tai kalbėti?

Kalba apie Martiną ją šiek tiek sutrikdė. Dabar jo čia nebuvo, ji nenorėjo, kad jis čia atsirastų. Apskritai nenorėjo, kad jis būtų kaip nors su ja susiję s.

Ji pajuto, kad Andersas įdėmiai stebi ją, vieną ranką padėjęs ant stalo, kita parėmęs smakrą. Atrodė susimąstęs, šypsojosi. Jis privertė ją atvirauti, ir ji pati panoro kai ką apie jį sužinoti.

– O kodėl jūs nebuvot pavyzdingas meilės dalykuose, kaip sakėt?

Ji pajuto pataikiusi. Jo žvilgsnis, ką tik, rodos, skrodęs ją kiaurai, netikėtai prigeso.

– Staiga op! Ir peršokom prie kitos temos.

– Ne, mes tik pakreipėm kursą į vakarus.

Jis nykščiu parodė sau per petį.

– Vakarai yra ten?

– A, matau, norit išsisukti nuo klausimo.

Jų žvilgsniai susitiko gal kiek per ilgai. Jis pirmas neišlaikė. Nukreipė akis kažkur į šalį, paskui apžvelgė verandą. Ranka, gulinčia ant stalo, sukiojo vyno taurę. Pirmyn atgal, per pusę apsisukimo. Jo pirštai buvo ilgi, ties sąnariais sustorėję, nagai stropiai prižiūrimi, tik kai kur matėsi dažų likučiai – nuo darbo, kurį jis padeda jai atlikti. Andersas buvo tarsi koks giminaitis, laiku atsiradęs jai padėti. Helenai nebuvo itin svarbu, iš kur jis atsirado, kad ji nieko apie jį nežino. Pakako, kad jis sėdi kitoj stalo pusėj ir kalbasi su ja. Jo dėka šis vakaras jai tapo malonus.

Ji staiga panoro, kad jo rankos paliestų ją. Kad ir jis *pajustų* tokį pat norą, kad ji jam taptų patraukli. Jų pirštai susiliestų ir neskubėtų išsiskirti. Paskui leistųsi ieškoti to, kas dar neatrasta. Rodos, praėjo tiek daug laiko, kai jiedu susitiko.

Žvakė užgeso, jos žvilgsnis vėl grįžo prie jo rankos. Anderso rankoje slypėjo taip trokštama paguoda. Ji padėtų įveikti slegiantį nevisavertiškumo jausmą, įtikintų ją, kad ji dar šio to verta.

Verta ne tik Martino, bet ir kito žmogaus.

17 skyrius

Jos klausimas, ar jis vedęs, Andersui buvo netikėtas. Jis taip ramiai klausėsi, kaip Helena pasakoja apie Vernerį, apie savo kaimynus, ir staiga kalba pakrypo apie asmeninį Anderso Strandbergo gyvenimą. Jis kiek sutriko, apsidairė po kambarį, dabar visa, kas praėjo, jam atrodė labai nutolę. Už daugelio mylių, skendintys maloniam rūke.

Jis gurkštelėjo vyno.

Jai tikriausiai nepatiko, kaip jis apibūdino jo gyvenime sutiktas moteris. Andersas niekada nenorėjo prie jų prisirišti. Bet spontanišku savo atsakymu jis pasakė daugiau negu ketino. Savotiškai apsinuogino. Jo gyvenimo saugiklis – visada reikia turėti atsarginį išėjimą. Jei žmonės kalba apie tolimus savo planus ir siekia garantijų ateičiai, tai ženklas, kad jie abejoja savo galimybėm ir bendrais planais. Tokio principo jis ir laikėsi. Andersas turėjo ir naudojosi daugybe atsarginių išėjimų, o dabar štai liko vienišas uždaram vidiniam kieme.

Jis per švelniai pasakė, kad nėra pavyzdingas partneris meilės dalykuose. Jo buvusios moterys šitaip jį vertino. Labiausiai

tuo įsitikinusi buvo Mija, ištvėrusi su juo ilgiausiai. Ji net mėgino psichologiškai įvertinti pasekmes, kurios Andersui išliko po motinos mirties, sakė, kad jis esąs iš tų, kurie stengiasi išsaugoti jiems tekusį skausmą ir sielvartą, nebenori liesti buvusios žaizdos. Galiausiai ir Mija pasidavė, paliko jį ramybėj. Tik vėliau jis suprato, kad moteris nebegali ilgai taikstytis su tuo, jog yra ignoruojama, ji nejaus užuojautos net tada, kai matys, kad jos partneris žlunga. Ji tai parodė jam savo poelgiu. Tąsyk jie buvo sutarę, kad jos gimtadienio proga nueis sykiu pavakarieniauti, bet jam prireikė išvykti į Londoną ir jis pamiršo jai paskambinti. Kai grįžo, namuose neberado nei Mijos, nei jos daiktų. Nuo to laiko jis daugiau jos nebematė.

Mija, ko gero, jam buvo pati artimiausia. Jis galvojo ją vesti. Kai Mija jį paliko, jis labiausiai ilgėjosi jos kūno. Gal ne tiek paties sekso, kiek buvimo kartu naktimis, jos artumo tamsioj vienatvėj. Jis niekada nemėgo miegoti vienas.

Kai Andersas paklausė Helenos apie jos vedybas, ji susipylė į taurę likusį vyną. Jis matė, kaip ji pirštu pagavo butelio kaklu slystantį vyno lašą ir pakėlusi prie lūpų liežuvio galiuku nulaižė. Buvo justi, kad toji pokalbio tema jai nemaloni, judesiai pasidarė nervingi, balsas šiurkštesnis.

Pusmetis duodamas apsigalvoti, kad pagaliau išsiskirtum. Tokiai veikliai moteriai, kaip ji, tikriausiai nelengva tuos šešis mėnesius ištverti. Jis neabejojo, kad ji jau seniai yra apsisprendusi. Moteris, žinanti, ko nori, niekada nesustos pusiaukelėj. Helena atrodė net labai valinga. Tiesą sakant, jis beveik jos nepažįsta. Kai čia atvažiavo, jam niekas aplinkui nerūpėjo, ta moterim visai nesidomėjo.

Dabar jis pajuto sužadintą smalsumą. Už to, ką jis suspėjo pamatyti, slypėjo kita, netikėta ir nematoma. Ji ir viliojo savo gaivališka paslaptimi. Iš pradžių Helena nepasirodė jam labai įdomi, jis net įdėmiau į ją nepažvelgė, jį šiek tiek trikdė jos noras apsaugoti save. Joje jautėsi kažkas priešiško, dygaus, tarsi koks noras apsiginti. Jam norėjosi išprovokuoti tai, ką ji mėgino nuslėpti. Jis palinko prie stalo, kumščiu pasirėmė smakrą ir paklausė, ką ji darytų, jeigu jos vyras imtų gailėtis dėl savo poelgio.

Ji giliai atsiduso. Veidas apsiniaukė – visai kaip nusiminusi mergaitė, kuriai jis priminė jos skriaudą. Jis net papriekaištavo sau už tokį negrabumą. Norėjo pasakyti: *atleisk, gal nereiktų apie jį kalbėti. Kam čia minėti tai, kas nemalonu. Ir man daug ką norisi užmiršti, mums nebūtina kapstytis praeityje ar kaip nors aiškintis.*

Bet Andersas tylėdamas sėdėjo, žiūrėjo į Heleną ir jautė, kad įskaudino ją. Tada panoro ištiesti ranką, paliesti jos veidą, vos matomas senatvės žymes – raukšles kaktoj arba vos įžiūrimas raukšleles ties akim. Tai jos išgyventos patirties pėdsakai.

Kilusią pagundą atvėsino jos klausimas:

– O kodėl jūs nebuvot pavyzdingas meilės dalykuose?

Ji vėl pasidarė tokia, kokia buvus – moteris, naudojanti savigynybą.

– Staiga op! Ir peršokom prie kitos temos.

– Ne, mes tik pakreipėm kursą į vakarus.

Jis nykščiu parodė sau per petį, gerai nežinodamas, kokia čia pasaulio kryptis.

– Vakarai yra ten?

– A, matau, tik norit išsisukti nuo klausimo.

Jų žvilgsniai susitiko gal kiek per ilgai. Jis žinojo, kuo tai gali baigtis, ir nutarė trauktis. Jeigu jie dabar nueitų į lovą, ko gero, viskas būtų sugadinta. Jis norėjo, kad viskas išliktų tyra, be jokių komplikacijų, neketino veltis į naujus įsipareigojimus, užteks jam viešbučio kambarių dažymo. Ir taip jaučiasi gerokai išmuštas iš vėžių.

Nuleidęs akis į stalą, jis pasukiojo vyno taurę. Žvakė užgeso.

Turėjo prisipažinti, kad pagundą vis dėlto pajuto. Prisiminė, ką buvo nusprendęs: niekada neatsisakyti to, kas būna nauja, viską išbandyti. Tiesą sakant, toks atsisakymas taip pat buvo kažkas nauja. Anksčiau Andersas Strandbergas būtų nė kiek nedvejojęs. Būtų atsistojęs, ištiesęs jai ranką ir be žodžių nusivedęs į viršų. Paryčiais būtų susikrovęs daiktus ir, jai dar neprabudus, išvažiavęs sau atgal į Stokholmą.

Tačiau naujasis Andersas nenorėjo prarasti to, ką buvo radęs.

Todėl jis atsilošė, pasakė, kad jau vėlu.

– Manau, man jau metas eiti į savo kambarį ir gulti. Rytoj laukia keli nedažyti kambariai.

Ji pažvelgė į laikrodį.

– Oi, net nemaniau, kad jau tiek valandų. – Ji pašoko, paėmė taures, šios suskambėjo jos rankoj. Apėjusi užgesino likusias žvakes. – Kelintą norėsit pusryčių?

– Jūs nesirūpinkit, aš pats pasidarysiu.

– Tada labos nakties ir ačiū jums už šitą vakarą.

– Tai aš jums turėčiau padėkoti.

Jos žvilgsnis nuslydo į šalį. Jis panoro ją apkabinti, bet susilaikė. Ji pradingo virtuvėj, jis pastoviniavęs pasuko prie laiptų.

Nors ir labai lėtai lipo aukštyn, bet nesulaukė – ji nenusekė iš paskos.

Net užsimerkęs jis tebematė slysčiojantį dažų volelį. Per dieną regėtas vaizdas įsismelkė į akių tinklainę. Paskui užmigo, tas miegas buvo kaip dovana po atlikto dienos darbo, kuriuo liko patenkintas.

Išaušo rytas. Andersas kaip visada, kai būdavo išgėręs, prabudo gana anksti. Po vakarykščio vyno – lengvas galvos skausmas. Jo kūnas nebebuvo toks pajėgus kaip kadaise. Vyno taure per daug ar pora valandų mažiau miego – ir pasekmės juntamos. Anksčiau užtekdavo gerai pasirąžyti, ir visa tai praeidavo.

Jis dar valandėlę gulėjo prisimindamas vakarykštį jų pasisėdėjimą. Buvo smagu. Ir ruošiant maistą, ir vakarieniaujant. Maloni ramybė, Helenai ir Emeli galbūt įprasta, o jam – netikėta. Andersas šiek tiek apgailestavo, kad vakaro pabaigoje neatsiliepė į jos vilionę ir pasišalino, tarsi jos nebūtų pastebėjęs.

Mintis, kad jis, ko gero, atšaldė jų santykius, paskatino jį atsikelti. Priėjęs prie lango atitraukė užuolaidas. Kambarį užliejo dienos šviesa, jis net prisimerkė, dangus buvo giedras, tekančios saulės spinduliai veržėsi pro mišku apaugusias kalnų keteras. Atrodo, bus graži diena.

Vonios kambaryje nusiprausė, bet nesiskuto. Norėjo kuo greičiau imtis darbo. Troško būti naudingas žmogus, be kurio neįmanoma išsiversti. Jis ketino išbūti numatytą laiką, įsitikinti, ką patirs pasirinkęs tokią išeitį – būti tuo, kuo nori. Nauja vieta, netikėtas darbas, Helena. Bendraudamas su ja jis pamatys save tarytum veidrodyje, išbandys visai kitokį save. Andersas apsivilko kombinezonu ir nusileido į virtuvę. Paruošė kavos

aparatą, padengė pusryčių stalą Helenai ir Emeli, pasidarė tris sumuštinius ir išgėrė stiklinę pieno. Paskui išėjo prie savo darbo.

Eidamas per kiemą pamatė Vernerį. Jis stovėjo vidury lauko prie molberto su ištempta drobe ant rėmo, vienoj rankoj – paletė, kitoj – teptukas. Ant žemės buvo padėta kuprinė, sudedamoji kėdutė. Andersas sustojo, įsižiūrėjo. Apsilankymas Vernerio troboj tarsi buvo nutolęs. Paskui tiek visko įvyko, kad, rodos, prabėgo nemažai laiko. Prisiminė tą nevykusį siūlymą – atlygį už jo gitarą. Čia vėl prabudo nuslopęs nuosavybės jausmas. Gal vertėtų dar sykį pabandyti? Tačiau antrasis, vidinis Andersas, įsakmiai paprieštaravo: verčiau prieik, atsiprašyk. Senasis, užkietėjęs „aš“ mėgino priešintis naujajam. *Kas gi tas naujasis „aš“, ko jis čia neprašomas kišasi? Atsirado mat dažytojas, virėjas – prisitaikėlis. Žinai, ką aš tau, naujoke, pasakysiu – tu ir pats matai, pirmiau buvo daug geriau.*

Senas mintis nesunku atskirti. Bet Andersas ryžtingai pasuko dirvos link, tvirtai nusprendęs nekeisti pasirinktos krypties.

Jis peršoko griovį ir nuėjo tarpuvagiu per suartą ražieną. Dirvos paviršius buvo pašalęs, bet per plonas, kad išlaikytų svorį, guminiai batai klimpo į molingą žemę. Verneris tapė jam atsukęs nugarą. Šaltam ore net buvo matyti garai, kai jis alsavo. Kažkokie Anderso pabaidyti paukščiai triukšmingai pakilo nuo žemės ir nusileido į kaštoną Andersonų sodyboj. Verneris atsigręžė. Pamatęs Andersą kilstelėjo ranką. Andersui jo mostas pasirodė draugiškas. Supykęs žmogus su juo taip nesisveikintų. Andersui atrodė, kad paprasčiausia būtų viską

pradėti iš naujo, tarsi anksčiau jie nebūtų susitikę. Verneris nusigręžė ir dirbo toliau.

– Labas, Verneri, jūs toks ankstyvas.

– O tu, kaip matau, įstrigai šitam užkampy. Išlėkei anądien kaip akis išdegęs – maniau, seniai jau grįžai į Stokholmą.

Andersas nudelbė akis. Jis gerai prisiminė savo slydailiojimą pažliugusiu miško keliu, apnikusį liūdesį. Keisčiausia, bet jam dabar atrodė, kad ten buvo ne jis, o kažkas kitas.

– Apsistojau šitame viešbutyje. Ir netikėtai įsidarbinau dažytoju.

Verneris nuleido teptuką ir vėl atsigręžęs įdėmiai nužvelgė jį. Ko jis taip spigina, pamanė Andersas.

– Matau, matau.

Verneris vėl nusisuko ir toliau tęsė savo darbą.

– Vadinasi, padėsi Helenai užbaigti remontą. Džiaugiuosi, kad jautiesi geriau.

Andersas tik dabar pažvelgė į paveikslą. Dar eidamas per suartą ražieną jis buvo nusiteikęs pagirti šito mėgėjo kūrybą, bet pamatęs paveikslą suprato, kad jis anaiptol ne mėgėjas. Paveikslas nebuvo primityvus. Andersas šiek tiek nusimanė apie meną, bet kiekvienas būtų įsitikinęs, kad čia – tikrai gabaus tapytojo darbas. Andersas žvilgsniu palygino paveiksle pavaizduotą peizažą su realybe. Du namai, didžiulis medis – Andersonų kiemas skersai kelio, gal už šimto metrų nuo tos vietos, kur jie dabar stovi.

– Tiesiog fantastiška.

Jis atidžiau įsižiūrėjo į paveikslą. Tamsiai raudoni namai drobėje pavaizduoti pilkesni. Kaip kokie vaiduokliai iš pelenų. Kampai pakrypę, namai tarsi susipykę, atšliję vienas nuo kito. Langai patamsėję, liūdni. Tik tas didžiulis medis ryškus.

Apsipylęs žiedais, švytėte švyti. Įvairiais atspalviais mirga žali lapai. Andersas dirstelėjo į Vernerio paletę, ar ten tikrai tiek spalvų. Tas jo pavaizduotas medžio grožis pasirodo besąs apgaulingas: medžio šaknys jau pradėjusios pūti, po tais dviem namais jos buvo išsiraizgiusios su kažkokia grėsminga jėga.

– Velniai griebtų, nemaniau, kad jūs – dailininkas. Tokį paveikslą mielai nusipirkčiau.

Tie žodžiai jam nuoširdžiai išsprūdo. Andersas šiaip jau vertino tokį meną, kuris buvo pripažintas, bet tas paveikslas jam būtų kaip šitų neįprastų dienų prisiminimas.

Jis išgirdo, kaip Verneris susijuokė.

– Tu, kaip matau, mėgsti supirkinėti visokius daiktus.

Jis viską prisimena. Verneris to jų susitikimo nepamiršo.

– Kodėl ne, jeigu jūs sutiktumėt jį perleisti.

– Ne, jis neparduodamas.

Verneris dailino išsirangiusią šaknį. Andersas dar pagalvojo, kad jis galėtų nupirkti kokį nors kitą Vernerio paveikslą. Gal tam žmogui būtų malonu, paskatintų jį.

– Aš mielai įsigyčiau ir kokį kitą jūsų paveikslą. Jeigu sutiktumėt parduoti?

– Ne, čia vienintelė mano drobė.

Andersas žvilgtelėjo į paveikslą, paskui – į Vernerį.

– Kaip tai suprasti?

– Taip, čia vienintelė mano drobė.

Jis pasilenkė ir panardino teptuką į stiklainį su skaidriu skysčiu.

– Aš nutapau, paskui nugremžiu didumą, vėl baltai nugruntuoju. Kai išdžiūsta, po poros dienų ir vėl galiu tapyti.

Jis ištraukė iš kuprinės skudurą, rūpestingai nusausino teptuką ir pamirkė į kitos spalvos dažus.

Vernerio žodžiuose Andersas stengėsi įžvelgti kokią nors logiką.

– Tai norite pasakyti, kad visa tai sunaikinate?

– Ne, iš tikrųjų – ne. Šitą aš pasilaikysiu sau.

– Tai kodėl taip darot? Savo paveikslus galėtumėt kam nors parduoti.

– Žinau.

– Bet kodėl to nedarot? Manot – tai tik laiko gaišinimas.

Verneris tylėjo.

– Pardavęs šitą paveikslą, galėtumėt prisipirkti drobės. Kokioj galerijoj surengtumėt parodą, žmonės pamatytų jūsų darbus. Jūs – labai rimtas tapytojas, tokių paveikslų daug kas norėtų įsigyti.

– Galbūt. Aš žinau.

Kaip anąkart, ir dabar Andersas pasijuto sutrikęs. Kalbėdamas su Verneriu jis pasigedo suprantamo ryšio. Jo pašnekovas tarsi nepaisė jokių bendravimo taisyklių, Andersui tai buvo neįprasta. Jis negalėjo iš anksto nuspėti atsakymo. Iš tokio žmogaus visko galėjai tikėtis.

Vis dėlto paklausė mėgindamas jį perprasti:

– Bet kodėl jūs taip keistai darote?

Verneris pakėlė teptuką, primerkęs akį palygino tai, ką buvo nutapęs, su tuo, kas buvo realybėje, – paveikslo spalvos gerokai skyrėsi, nė viena neatitiko tikrovės.

– Man tiesiog malonumas tapyti.

– Jei kokį paveikslą parduotumėt, galėtumėt iš to pragyventi.

Verneris šyptelėjo, ir Andersas suprato, kad jam toks pritarimas prie širdies.

– Argi nesmagu, kai gauni šiek tiek papildomų kronų.

Gyvatiškai išsirangiusį šaknies galą Verneris nuvedė prie vieno namo laiptų.

– Kodėl tu taip įsitikinęs, kad man reikia tų kronų?

Andersas pasijuto vėl prašovęs pro šalį, kaip tąsyk, kai pas jį lankėsi. Nutarė nieko nebesakyti. Stovėjo ir žiūrėjo, kaip Verneris dėlioja tapybos reikmenis. Paskui Verneris netikėtai prakalbo:

– Paišyti ir tapyti mėgstu nuo mažumės. Prisimenu – kišenėj visada turėdavau pieštuko galelį ir kokią popieriaus skiautę. Anksti įpratau stebėti visa, kas darosi aplinkui, piešimas man buvo kaip būdas pažinti pasaulį. Kai mane kas nuskriausdavo ar ko nors nesuprasdavau, pradėdavau piešti ir man pasidarydavo lengviau. O vaikystėj turėdavau dėl ko liūdėti.

Jis sumerkė naudotus teptukus į stiklainį. Paskui vieną po kito nusausino.

– Kai gimiau, mano motinai tebuvo keturiolika, žinoma, dėl to buvo kilęs skandalas, tais laikais dar nebuvo jokių apsisaugojimo priemonių. Iki šiol nežinau, kas toks mano tėvas, bažnyčios knygoje parašyta: „Tėvas nežinomas".

Verneris neskubėdamas įkišo teptukus į išorinę kuprinės kišenę.

– O aš dar buvau ne visai toks kaip kiti, tai dar labiau aitrino iškilusią votį. Psichinių sutrikimų dispanseris – taip tada vadinosi įstaiga, į kurią išsiųsdavo vaikus, jei suaugusiesiems atrodė, kad jie turi kokią nors keistybę. Žmonės tuos namus vadino durnynu. Mane ten išvežė, kai sukako septyneri, nenorėjo tokio leisti į kaimo mokyklą. Bet aš ir ten turėjau pieštuką, sąsiuvinį, tai man padėjo ištverti tuos metus.

Andersas stovėjo nuščiuvęs ir įdėmiai klausėsi, bijodamas net pasijudinti, kad Verneris nenutiltų. Vėliau jis visa tai papasakos Helenai.

– Keturiolikos aš išplaukiau į jūrą, namie manęs niekas nelaukė, todėl ir panorau pamatyti pasaulį. Buvau liesas, išstypęs, laive man buvo nelengva, bet atradęs laisvesnę valandėlę vėl imdavau piešti. Savo sąsiuviny turėjau nupiešęs kiekvieną jūreivį, kiekvieną mazgą laive. Svajojau kada nors pasidaryti rimtu dailininku ir pragyventi iš savo meno. Ta svajonė ir padėjo ištverti tas vargo dienas ir naktis, kartais nuo darbo skaudėdavo kiekvienas raumuo.

Jis atsiduso, atsikragino, delnus uždėjęs ant strėnų, veide šmėstelėjo skausminga grimasa.

– Su tais troškimais reikia būti atsargiam, nes jie, žiūrėk, kartais ima ir išsipildo.

Verneris dar kartą nužvelgė savo paveikslą, mažuoju pirštu palygino vos matomą dažų gumulėlį prie laukujų vieno namo durų.

– Man prireikė dvidešimties metų, velniai rautų. Bet aš vis tiek prasimušiau per vieną parodą Niujorke. Tada jau ten ir gyvenau, mano paveikslai taip visiems patiko, kad nespėdavau piešti. Galerijos ragino, spaudė, o aš tapiau, sukausi, kiek jėgos leido. Pasidariau gana turtingas, bet, po velniais – kuo man geriau sekėsi, tuo labiau bijojau vieną dieną visko netekti. Man, žinoma, patiko, kad žmonės mane giria, žavisi manimi, laiko ypatingu. Galų gale ir aš šio to vertas, nebe koks pastumdėlis kaip anksčiau. Dirbau kaip juodas jautis. Turėjau begalę užsakymų, buvau įsigudrinęs tapyti taip, kad žmonėms patiktų, naudojau techniką, kuri darytų įspūdį kritikams. Tapiau beveik be atvangos, bet vis prasčiau ir prasčiau, o žmonėms vis tiek patiko – pirko lyg apkerėti. Jiems užteko ir mano parašo paveikslo kampe, o koks iš tikrųjų tas darbas, niekas nebekreipė dėmesio. Tada ir pajutau, kad man viskas mirtinai nusibodo.

Turėdavau prisiversti nueit prie molberto, beliko vienintelis stimulas – baimė visa tai prarasti. Tuštybė galingesnė negu daugelis mano, bet aš ištvėriau dar keletą metų. Vieną dieną supratau, kad ilgiau nebegaliu. Buvau praradęs gebėjimą suvokti, kaip viskas susiklostė. Bet netapyti man buvo tas pats kaip neàlsuoti. Tarsi išsižadėčiau paties gyvenimo.

Verneris nuėmė paveikslą nuo molberto, padėjo ant kuprinės ir atrėmė į savo koją.

– Nuo to laiko, kai pardaviau paskutinį paveikslą, prabėgo trisdešimt penkeri metai, bet niekas nežino, koks malonumas yra tapyti.

Trinktelėjo viešbučio durys. Jiedu atsigrįžo ir pasižiūrėjo, kas ten. Keliu žvaliai žingsniavo Emeli. Ji pamojavo jiems ranka, jiedu atsakė tuo pačiu. Andersui neišėjo iš galvos Vernerio pasakojimas. Emeli pamatė atvažiuojantį autobusą ir ėmė bėgti prie stotelės, jiedu pamatė, kaip vairuotojas sustojęs palaukė jos. Kai autobusas nuvažiavo, Verneris sulankstė molbertą.

– Dėl tos mergaitės motinai reikėtų rimtai susirūpinti.

Vernerio žodžiai tarsi pažadino Andersą iš susimąstymo.

– Ką jūs turite galvoj?

Verneris lyg ir sumišo. Nudelbęs akis užsimetė ant nugaros kuprinę. Molbertą užsidėjo ant peties, o kita ranka paėmė paveikslą. Atsisveikindamas linktelėjo Andersui ir sparčiai nužingsniavo sau. Andersas dar pastoviniavo nustebęs, kad taip netikėtai Verneris paliko jį. Per vėlu dar ko nors jo klausti. Kiek paėjęs, jis staiga sulėtino žingsnį ir apsisukęs grįžo atgal. Jam artėjant, Andersas truputį sunerimo. Verneris sustojo šiek tiek atokiau ir ėmė Andersui aiškinti:

– Aš čia – tik dėl mergaitės. Man jau vakar reikėjo apie tai pasakyti Helenai, bet neišdrįsau. Perduok Helenai linkėjimų ir

pasakyk, kad ji šiandien pas mane užsuktų, tai mergaitei reikia kaip nors greičiau padėti.

Pasakė, apsisuko ir nuėjo. Andersui visi klausimai tarsi susiliejo. Jis liko stovėti priblokštas, nuleidęs rankas. Žiūrėjo, kaip Verneris, perėjęs dirvą, pasiekė tą vietą, kur jis anądien sustabdė savo automobilį, kad išgertų tabletę nuo skausmo. Verneris pasuko žvyrkeliu palei pievą. Pasiekė mišką ir dingo tarp medžių.

Keliu pravažiavo automobilis. Andersas pagaliau atsitokėjo, ko jis čia stypso kaip kaliausė nieko neveikdamas. Jis grįžo į viešbutį, dar nežinodamas, kaip jam reiks perduoti Helenai tuos Vernerio žodžius.

18 skyrius

Helena sėdėjo virtuvėj ir žiūrėjo į pusryčius, kuriuos Andersas jai paslaugiai buvo palikęs ant stalo. Valgyti ji nenorėjo, prastai jautėsi – vakare per daug išgėrė vyno. Prie to ji nebuvo įpratus, atsiliepė skrandis.

Emeli buvo išėjusi į mokyklą. Rytą jos balsas vėl buvo atžagarus, tarsi vakarykščio gerumo nė nebuvę. Gal vis dar jaučiasi kalta dėl savo melo.

Ji atsiduso, pažvelgė pro langą. Nauja diena, kitoks laikas. Ana Karin tikriausiai tebeniršta, rūgsta iš piktumo. Anksčiau ar vėliau reiks jos paklausti, ką darysim toliau. Ar ji dar ketina čia dirbti. Jei ne – teks rašyti skelbimą ir ieškoti kitos pagalbininkės.

Ji jau buvo bekylanti nuo kėdės, bet prie sandėlio kampo pasirodė Andersas, matyt, buvo išėjęs pasivaikščioti. Ji pasilenkusi pravėrė langą.

– Labas rytas!

Andersui tas šūktelėjimas buvo netikėtas.

– Labas, ačiū už praėjusį vakarą, einu dažyti.

Kai Andersas, paskubom perėjęs kiemą, dingo tvarte, ji iš karto apniuko. Andersas jai atrodė pasikeitęs, net nepanoro su ja pasikalbėti. Tai, dėl ko ji būgštavo eidama gulti, dabar pasitvirtino. Vakar ji buvo per daug į jį įsispoksojusi. Jis galėjo blogai ją suprasti, gal pajuto per didelę vilionę ir dabar nutarė parodyti, kad ja nesidomi. Jos artumas jam nepageidaujamas.

Helenos nuotaika visiškai sugedo, ji atsistojo, nukraustė pusryčių stalą, šluoste kruopščiai nuvalė stalą. Pajuto privalanti kaip nors jam pasakyti, kad jis, ko gero, bus ne taip ją supratęs. Jeigu kas, ji net lieps jam išvažiuoti. Tegul nemano, kad ji čia alpėja, džiūsta iš ilgesio, puola prie pirmo pasitaikiusio tarsi kokia nebesivaldanti, vyro pamesta žmona.

Ji užlipo į viršų ir palindo po dušu. Ilgai stovėjo, norėdama nusiplauti tą kartėlį. Kai išėjo iš dušo kabinos, vonios kambario veidrodis buvo aprasojęs, ji nusišluostė ir apsirengė. Jos rasotas atvaizdas apsimiglojusiam veidrody jai pasirodė nepatrauklus. Nei pačiai sau, nei kitam. Teks įsikalt į galvą.

Atėjo priešpietė. Sulaukė žinutės iš Martino, Helena ištrynė ją net neskaičiusi. Paskui užsisakė prekių rytdienos šermenų kavai, paskambino į gėlių parduotuvę dėl baltų lelijų, išdėliojo ant stalų lėkštutes, kavos puodelius, nors tas darbas dar galėjo palaukti. Bet vos tik nuleisdavo rankas, sugrįždavo nemaloni nuotaika. Vėl atgijo tai, ko jai vakar buvo pavykę atsikratyti, o dar – jos prastoka savijauta.

Apgaulinga ta vyno pagunda. Helena seniai tai žinojo iš savo patirties, bet vis tiek jai pasidavė.

Porą dienų ji turėjo tarsi kokį atokvėpį, kaip dirbtinį kvėpavimą.

Ak, koks ilgai lauktas, malonus prasiblaškymas.

Visa tai – čia atsiradusio Anderso dėka. Per tas dvi dienas ji galėjo daug ką nustumti į šalį ir savo dėmesį paskirti jam. Tačiau ir jis darosi problema. Ji nebeturi pasirinkimo.

Jos gyvenimas vėl virsta chaosu, jai belieka tai pripažinti. Neišspręstų bėdų kamuolys.

Prieš pietus ji jau nebegalėjo susivaldyti, tiesiog nerado sau vietos. Kas bus, tas, ji turi susitikti su Andersu ir atvirai viską išsiaiškinti, gal tada išnyks tas nemalonus pojūtis.

Ji apsiavė guminius ir išėjo į tvartą. Sienos jau buvo baigtos, jis dažė langų rėmus.

– Kaip sekasi?

– Gerai. Netrukus žadu kloti laminatą.

Ji pažvelgė į laminuoto parketo pakuotes, aptrauktas plastiko plėvele. Ąžuolo spalvą buvo parinkęs Martinas, ji labiau norėjo riešuto.

– Manot, kad susidorosit?

Jis pasižiūrėjo į ją norėdamas įsitikinti, ar ji nesišaipo.

– Ką tuo norite pasakyti?

– Ar vienam pavyks sudėti grindis?

– Taip, manau, kad pavyks. Pakuotėje yra instrukcija, o skaityti aš moku.

– Gerai.

Ji neatsakė į jo šypseną. Tik pakėlė nuo žemės keletą statybininkų paliktų medgalių. Nuo šiol tarp jų bus nustatyta riba. Ji – čia šeimininkė, o jis – tik darbininkas, visa kita – jo vaizduotės padarinys. Pasidairiusi po kambarį, įvertinusi jo darbą, ji išėjo į koridorių.

– Helena, paklausykit.

Ji norėjo išeiti į kiemą, bet stabtelėjo. Jo balse girdėjosi nuolanki gaidelė, kurios ji negalėjo nepaisyti. Gal dabar tinkamas metas viską išsiaiškinti, kas buvo ir ko tikrai nebuvo.

– Buvau sutikęs Vernerį.

Tie žodžiai jai buvo kaip išsigelbėjimas. Helena šaltai išklausys, jai nebereiks nieko Andersui aiškinti. Ji grįžo atgal ir sustojo tarpdury. Šiek tiek šyptelėjo parodydama, kad pasiruošusi neutraliam pokalbiui.

– Aha, buvot sutikęs, ir ką jis jums pasakė?

– Jis daug ką man pasakė. Daug ką apie jį sužinojau. Jis man papasakojo tiesiog fantastišką istoriją. Pasirodo, jis – tapytojas, dailininkas, ir ne bet koks, aš pats tuo įsitikinau. Jis ten stovėjo vidury lauko ir tapė.

Andersas neskubėdamas pasakojo jai Vernerio istoriją. Helenos įtampa pamažu atlėgo. Jiedu vėl galėjo nuoširdžiau pabendrauti, o ji manė, kad tai jau prarasta. Suprato, kad jai tas bendravimas labai svarbus. Praėjo vos pora dienų, o Andersui kažkaip pavyko čia įsitvirtinti, tarsi užimti kažkieno vietą. Galbūt todėl, kad toji vieta buvo laisva. Teisingiau sakant – tuščia.

Ji buvo tapusi tokia vieniša, nors anksčiau turėjo begalę draugų, pažįstamų.

– Tarp kitko, Verneris jums perdavė linkėjimų.

– Ačiū.

– Jis dar norėtų... prašė, kad jūs šiandien pas jį užeitumėt.

– Užeičiau... Kodėl?

Andersas nusisuko ir ėmė dažyti, net teptuko dažuose nepamirkęs. Helena pamanė, kad jis tyčia neskuba jai pasakyti. Kodėl jis delsia?

– Ar Verneris sakė, ko nori?

– Nežinau, ko jis norėtų, tiesiog paprašė perduoti. Verčiau pati nueikit ir pasikalbėkit.

– Tai ką jis dar pasakė?

– Dar kažką kalbėjo. Gerai nesupratau. Jis iš tikrųjų ne toks kaip visi.

– Tai sakykit, ką jis kalbėjo.

Teptukas per ilgai sustojo ant lango rėmo. Ten liks dėmė, pamanė Helena. Jis atsisuko, jo balsas nebebuvo ramus.

– Gerai, kaip norit. Jis pasakė, kad jums reiktų susirūpinti Emeli. Verneris mano, kad jai reiktų padėti.

Iš pradžių ji nieko nesuprato. Paskui ją apėmė pyktis, kiekvienam visiškai suprantamas.

– Ką jis čia paisto, po galais?

Andersas skėstelėjo rankomis.

– Neįsivaizduoju, man irgi pasirodė keista, aš perduodu tai, ką jis pasakė.

– Tai ką jis kalbėjo, konkrečiau?

– Aš jau pasakiau. Žodis žodin neatsimenu.

Helena nebežinojo, ką ir galvoti. Nerado jokio protingo paaiškinimo. Iš kur Verneris žino, kaip Emeli jaučiasi? Juk jie vienas kito nepažįsta. Sakyti, kad Emeli reikia pagalbos, skamba kaip koks įžeidimas.

– Ką jis gali žinoti, po galais?

– Nežinau, jis dar paminėjo, kad jau vakar turėjo jums apie tai pasakyti, bet neišdrįso.

Vakar? O kas buvo vakar? Pastaruoju metu tiek visko nutiko. Staiga prisiminė Vernerį savo virtuvėj, Emeli pagalbos žvilgsnį, kai Verneris laikė jos ranką. Jau tada pajuto, kad čia kažkas ne taip. Gal Emeli anksčiau buvo susitikusi su Verne-

riu? Ar tik jos akyse nebuvo baimės? Helenos galvoj šmėstelėjo siaubingas scenarijus.

Gal tas Verneris koks iškrypėlis.

Gal dėl to Emeli buvo tokia pasikeitusi. Tikriausiai kažkas nutiko, ko Helena nežino. Jai net alsuoti pasidarė sunku, turėjo atsiremti į durų staktą.

– Ką jis dar pasakė?

– Tik tiek. Ir man pasirodė keista. Abudu matėm, kaip Emeli nubėgo prie sustojusio autobuso, tada jis tarsi prasitarė. Kvailas, kam aš jums čia visa tai pasakoju. Gal jam parūpo, kodėl ta mergaitė juodai nusidažiusi plaukus.

Helena turi tuo įsitikinti, kad vėl galėtų normaliai alsuoti. Jautė, kad esama kažkokios kitos priežasties. Tai, ko ji iki šiol nenumanė.

Andersas priėjęs uždėjo jai ant peties ranką, ji net nustėro nuo tokio netikėto prisilietimo.

– Galėčiau jus palydėti, jeigu norit.

Ji pajuto jam dėkingumą.

Andersas jau sustojo ant laiptelių prie Vernerio trobos durų ir tuoj pasibels. Helena stovėjo atokiau, širdis nerimavo. Jai nesinorėjo eiti pas Vernerį, net gailėjosi, kad su juo susipažino. Neprotinga drąsa užstoti silpnesnį.

Dabar Ana Karin tikrai galės triumfuoti.

Helenos krūtinėje tvyrojo nelaimės nuojauta. Kad ir ką šitoje troboje išgirstų, nebus jai malonu. Ji privalo neįsileisti to gniuždančio sielvarto, kad stačia galva nenugarmėtų į bedugnę. Kažin, ar toj gelmėj beištvertų. Pusę metų ji atkakliai laikėsi, nepasidavė. Daugiau jėgų nebebuvo.

– Jums viskas gerai?

Ji linktelėjo, ir Andersas pagaliau pasibeldė į duris.

Verneris, jas atidaręs, buvo nebe toks kaip anksčiau. Veidas paniuręs, be šypsenos, Helena suprato – iš šito apsilankymo nieko gero nesitikėk. Jiems pravėręs duris, Verneris grįžo į vidų, Andersas atsigręžė į Heleną:

– Eime.

Viena ji nebūtų įžengusi. Dėkinga už paraginimą netvirtom kojom palypėjo laiptais. Ankštame prieangyje abu nusiavė moliu aplipusius guminius batus, pasirodęs juodai baltas katinas murkdamas ėmė glaustytis jai prie kojos. Buvo girdėti, kaip Verneris virtuvėj tarškina indus.

– Ateikite. Tuoj išvirsiu kavos.

– Ačiū, man nereikia. – Andersas klausiamai pažvelgė į Heleną, ji papurtė galvą. – Helena taip pat negers.

Helena pajuto, kaip jis uždėjo savo ranką jai ant liemens, stumtelėdamas ją žengti pirmyn. Globojantis gestas, mažinantis jos savikontrolę. Toks rūpestingumas ją net sugraudino.

Helena su Andersu susėdo ant lovos, užtiestos languota antklode. Kambarys iki pat žemų lubų buvo užgriozdintas daiktais. Medinės, kartoninės dėžės, knygos ir laikraščiai. Pora langų su nedideliais stiklų kvadratėliais. Nors lauke švietė saulė, kambarys atrodė tamsus. Čia dar radijo aparatas, sieninis laikrodis su gegute ir sena rašomoji mašinėlė. Ant prikalinėtų vinių – pakabos su drabužiais. Iš visko buvo matyti, kad čia gyvena nepraktiškas žmogus. Verneris pasirodė tarpduryje su kavos puodeliu. Helena nusuko akis į kitą pusę.

– Aš gimęs kaime, tokiam kaip šitas.

Ji įveikė savo priešiškumą ir atsigręžė į jį.

– Bet Emeli, kuo ji čia dėta?

– Kai šiek tiek apsiraminsite, paaiškinsiu jums.

– Aš čia tik dėl to, kad sužinočiau, kodėl jums parūpo mano Emeli. Iš kur jūs ją pažįstat?

Verneris atsiduso.

– Jeigu norit žinot, kodėl paprašiau jūsų ateiti, turėsit pasitelkti kantrybę. Greitomis čia nepapasakosi. Čia ne taip jau paprasta, aš seniai daug ką žinau, bet kalbu apie tai gal pirmą kartą.

Jis padėjo puodelį ant knygų krūvos, priėjęs patraukė toliau nuo lovos kėdę ir atsisėdo. Atsiradusi pauzė Helenai pasirodė per ilga. Ji norėjo pakartoti savo klausimą, piktai išrėkti jį, kad greičiau sulauktų atsakymo.

– Yra dalykų, apie kuriuos nederėtų kitiems pasakoti. Bent jau tokiems, koks esu aš. Kai kurių savybių žmogus negali pasirinkti, esi toks, koks gimei. Aš esu atbaidęs daugelį žmonių, paskui išmokau laikyti liežuvį už dantų.

– Ką jūs padarėte Emeli?

Verneris užsiplieskė:

– Emeli aš nieko nepadariau!

Dabar jo tonas Heleną išgąsdino. Andersas pajuto reikalą ją ginti:

– Ramiau, Verneri, jums nėra ko pykti. Supraskite, Helena nerimauja dėl to, ką jūs pasakėt.

Helena vėl pajuto už nugaros Anderso ranką ir nenorėjo, kad jis ją atitrauktų. Verneris apsiramino, palinkęs į priekį, alkūnėm įsirėmė į kelius ir sunėrė pirštus.

– Nelengva apie tai kalbėti, man reikia pamažu.

Jam prie kojų priėjo katinas. Verneris jį pasitupdė ant kelių.

– Taip, mane suėmė pyktis, aš jau buvau kaltinamas dėl visokių kvailysčių, pasidariau gal kiek per jautrus.

Katinas murkdamas patrepsėjo, pasisukiojo ir galiausiai patogiai įsitaisė ant kelių. Verneris paglostė jam nugarą. Ir ėmė neskubėdamas pasakoti.

– Taigi, rodos, sakiau, kad gimiau kaime, tokiam kaip šitas. Tais laikais į daugelį dalykų buvo žiūrima kitaip. O gal aš klystu, kai dabar pagalvoju, – jis susijuokė, gal greičiau atsiduso. – Turėjau būti toks, kaip ir visi kaimo vaikai, bet supratau, kad esu kitoks. Nepritapęs net prie savo šeimos. Kartais man atrodydavo, kad tie žmonės pakvaišę, visi vienodi, tik aš vienas kitoks, anksti supratau, kad esu kažkaip trenktas.

Heleną vėl apėmė nerimas. Ana Karin teisybę sakė, kad jis nesveikas, o čia dar įpainiota Emeli.

– Iš pradžių jie sakė, kad turiu keistą vaizduotę. Paskui ėmė kaltinti, kad meluoju, išsigalvoju. O man buvo liūdna ir pikta, neatsirado nė vieno žmogaus, kuriuo galėčiau pasitikėti, paklausti. Visas pasaulis man atrodė kitaip negu jiems. Aš jį mačiau kaip šitą katiną arba kaip anas duris. Bet visi norėjo įtikinti mane, kad aš išsigalvoju.

Jis nutilo, girdėjosi tik katino murkimas. Helena jautė šilumą, sklindančią nuo Anderso rankos, ir džiaugėsi, kad jis yra šalia.

– Tada dar buvau kvailas ir užsispyręs tvirtinau savo. Jie pamažu ėmė suprasti, kad aš kitoks, ir pradėjo nerimauti. Išsigando, kad kas nors iš svetimų pastebės, koks aš esu, jie drausdavo net išeiti iš kiemo. Kai ateidavo koks nors kaimynas, aš turėdavau dingti.

Verneris nuleidęs akis žiūrėjo į grindis, galbūt jį kamavo tie skaudūs praeities prisiminimai.

– Jūs tik pagalvokit – vaikas mato spalvas, gaubiančias kiekvieną žmogų, o kaime tokių regėtojų neturi būti.

Tas netikėtas Vernerio prisipažinimas pakeitė Helenos požiūrį.

– Spalvas? Kaip tai?

Verneris pažvelgė pro langą.

– Mes jau tokie, gimstam su visokiom ydom ir gebėjimais, kiekvienas vis kitoks. Kai kurie gimsta turėdami absoliučią klausą, kiti – fotografinę atmintį. Mano fenomenas – vadinamoji sinestezija. Šitas dalykas yra šiek tiek tyrinėtas, bet mokslininkai iki šiol nežino, kaip tai atsitinka, tiesiog smegenys dirba kitaip. – Jis pakasė katinui palei ausį. – Mūsų pojūčiai kaip kokie žvynai dengia vienas kitą. Vieni spalvas sieja su kokiom nors raidėm ar žodžiais. Kiti jaučia tam tikrą skonį, kai klausosi muzikos. Esu skaitęs apie moterį, kuri negali žiūrėti į languotą raštą, nes jai dirgina odą, o vienam vyrui – kai tik išgirsdavo gitaros muziką, – mėšlungis sutraukdavo kojų pėdas. Tų pojūčių yra visokiausių.

– Vadinasi, jūs turite savotišką dovaną – matote žmogų gaubiantį lauką, spalvas.

– Nežinau, ar tai dovana. Man tai daugelį kartų buvo tarsi koks prakeikimas. – Verneris taip giliai atsiduso, net katinas atsistojo. Jis vėl švelniai paglostė jam nugarą. – Gulkis, katinėli, tu jau viską žinai.

– Aš vis tiek nesuprantu, kaip tai susiję su Emeli?

Helenos balsas vis dar buvo priekabus, nepasitikintis. Verneris atsistojo, atsargiai padėjo katiną ant kėdės. Tas nepatenkintas

dėbtelėjo į jį, nušoko ant grindų ir iškėlęs uodegą oriai nutipeno į virtuvę. Verneris atsistojo prie lango.

– Kol buvau vaikas, ir aš pats nesupratau. Mačiau tai, ką mačiau, ir jutau tai, ką jutau. Paskui pradėjau domėtis ir šį tą sužinojau, sutikau daugiau tokių kaip aš, dabar žinau šiek tiek daugiau.

– Ir kokią jūs priėjote išvadą?

Verneris nukrapštė nuo lango rėmo atsilupusį dažų lopinėlį ir neskubėdamas atsakyti atsiduso.

– Nematantys to, ką aš matau, vis dėlto sutinka, kad žmogus skleidžia skirtingą spinduliuotę. Ir jūs tikriausiai pastebėjote, kad vieni žmonės jus veikia prastai, o kiti kelia malonią nuotaiką. Kartais pajuntate kieno nors į jus nukreiptą žvilgsnį, patalpoje kartais susidaro gera, kartasi bloga vibracija. Bet retas kuris čia ieško loginio paaiškinimo, jūs tiesiog pripažįstate, kad taip yra.

Verneris rankom atsirėmė į palangę. Saulės apšviesti žili plaukai atrodė lyg baltas debesėlis, dengiantis jo galvą.

– Aš kažkodėl tas vibracijas matau, o daugelis tik jaučia. Nežinau, ar čia tinka žodis „matyti“, tos vibracijų spalvos atsiranda mano galvoj, jos padeda man kai ką pajusti, nuspėti. Aš tiesiog jaučiu žmonių savijautą, jų nusiteikimą.

Helena ir Andersas susižvelgė. Andersas ranka pridengė šypseną. Jiedu kol kas tuo netikėjo, pasijuto lyg neperskiriami bendraminčiai.

Verneris atsigręžė į juos ir priėjęs vėl atsisėdo ant kėdės.

– Visa, kas gyva, skleidžia energetinį lauką.

Jis ištiesė ranką, išskėtęs pirštus pavartė, ir čia matydamas tai, ko kiti nemato.

– Iš tiesų čia nėr ko stebėtis, kiekvienas atomas vibruoja, skleidžia savo energiją, niekas nestovi vietoje.

Andersas atitraukė nuo Helenos ranką. Jis susidėjo delnus ant šlaunų, pirštai ėmė nervingai šokinėti.

– Tas vibracijas, kurios mano smegenyse tampa spalvom, tikriausiai sukelia elektriniai impulsai smegenyse arba mano mintys, jausmai – gal ir taip būtų galima vadinti. Jūs neįsivaizduojat, kiek spalvų ir atspalvių gaubia kiekvieną iš mūsų.

Helena, užsikrėtusi Anderso nekantrumu, atsistojo.

– Vadinasi, jūs manot, kad galite skaityti žmonių mintis?

– Ne, šito aš negaliu. Bet spalvos man padeda įžvelgti, kaip jie jaučiasi, kaip juos veikia tos mintys.

Andersas abejodamas krenkštelėjo.

Verneris atsiduso matydamas, kad jų dar neįtikino.

– Pagalvokit, argi tai neįdomu? Žmonės yra atsitvėrę savo vaizdinių pasaulyje, kai kas nors neprašytas ateina, įsibrauna, jie darosi pikti. Jūs turbūt pripažįstate, kad yra įvairių spinduliuočių, pavyzdžiui, mikrobangos arba radiacija, plika akim to nepamatysi. Mažai kas tesiginčija, kad kiekvienas žmogus skleidžia skirtingus spindulius. Bet vos tik tai patvirtinu, žmonės pradeda sakyti, kad aš pamišęs. Tarp kitko, aš jums nepasakiau dar vieno dalyko – kai prie kurio nors prisiliečiu, tas spalvinis vaizdas dar labiau išryškėja, jeigu to žmogaus jausmai pakankamai stiprūs, jie persiduoda man. – Jis nekantriai atsistojo, žengė kelis žingsnius ir vėl atsisėdo ant kėdės. – Nelengva tai paaiškinti, kad kitas patikėtų, ypač jeigu pats nėra nieko panašaus patyręs. Čia kaip neragavusiam obuolio aiškinti, ką tu jauti jį grauždamas.

Andersas garsiau atsikosėjo.

– Jūs teisingai sakote – ir Helenai, ir man sunku tai suvokti, bet yra labai paprastas būdas mus įtikinti. Jūs galite pasakyti, kaip mes dabar jaučiamės.

– O kam man tai daryti, jūs gi patys žinot.

– Taip, bet... Gal mes tada patikėsime tuo, ką jūs čia sakot.

– Man visai nesvarbu, patikėsite ar ne. Tikroji priežastis, dėl ko paprašiau, kad Helena čia ateitų, – nerimas dėl jos mergaitės.

Jis susimąstęs, pakreipęs galvą į šoną pasižiūrėjo į Andersą.

– Galiu pasakyti, kad tu mane šiek tiek nustebinai. Šį rytą lauke tu, atrodo, buvai kitokios nuomonės, bet aš galbūt apsirikau, optinė apgaulė. Kai pirmą kartą tave pamačiau, tavo spalvos buvo ne pačios gražiausios. Vienas dalykas, kai žmogus serga ir neatsako už savo veiksmus, bet daug sunkiau su tais, kurie yra įsitikinę, kad jų gyvenimas yra toks nebepakeliamas, jog jiems verčiau nusižudyti. Tai didybės manija, tikra beprotybė.

Helena nustebusi pasižiūrėjo į Andersą, jo kaklą buvo išpylęs raudonis.

– O jūs, Helena, nors valandėlei nustokite gailėjusis savęs. Paklausykit manęs: jūsų dukrą aš buvau sutikęs tik vieną kartą, vakar, jūsų viešbučio virtuvėj. Dėl jos mane apėmė nerimas, bet tada jums nieko nesakiau, aš tik apsidžiaugiau, kad mudu susitikom. Jei tik būčiau prašnekęs apie tą savo gebėjimą, mūsų pažintis čia pat ir būtų pasibaigusi.

Ta jo pastaba Helenai buvo kaip botago kirtis..

– Tai, jūsų manymu, aš gailiuosi savęs?

Verneris ironiškai šnarpštelėjo.

– Pati matot, ir dabar jums dukra nėra svarbiausia.

Helena, kuri iki šiol stovėjo įsitempusi, pravėrusi burną, dabar nuo tų žodžių susmuko ant lovos. Vernerio žodžiai ją skaudžiai užgavo. Norėjo teisintis, gintis. Juk jis nežino apie Martino išdavystę, jos pastangas išlaikyti viešbutį, kad ir Emeli čia galėtų gyventi. Ką jis išmano apie jos nerimą dėl savo dukters? Pasikvietė čia savo tauškalų paklausyti ir dar mano turįs teisę ją įžeidinėti. Ji šnairomis dirstelėjo į Andersą. Tas sėdėjo nudelbęs žvilgsnį į kelius, šį kartą jis jau nepalaikys jos.

– Tai ko jūs taip susirūpinot dėl mano Emeli?

– Kam dar klausti, jeigu netikit, ką aš sakau?

Ji pravėrė burną, bet pajuto, kad neturi ką jam atsakyti. Galvoje tebesisuko jo priekaištas jai – gailisi savęs. Net ir jis kaltina ją!

– Žmogus privalo abejoti, be to jis niekur toliau nepajudėtų. O kaltinti kitus – tai tik tinginio būdas apsiginti. Per drąsu būtų manyti, kad protas mums duotas tik tam, kad atmestų tai, ko pats nepajėgia suvokti. Jūsų dukters labui aš vis dėlto atsakysiu, nes tik dėl jos aš čia jums išsipasakojau. Jūsų dukra yra tiesiog bespalvė. Aš nieko negalėjau pamatyti, nieko, o kai žmogus neturi auros, jau laikas rimtai susirūpinti. Kai paėmiau jos ranką, pajutau tokią bejėgišką jos būseną, net kvapą užgniaužė. Vaikas neturėtų taip jaustis. O kalbant apie jus, Helena, aš dar vakar jūsų virtuvėj pasakiau, ką matau, bet jūsų mintys buvo kažkur kitur, jūs manęs nesiklausėt. Aš tik pasakiau, kad mes patys pasirenkam, ar mums būti surūgusiems kaip actas, ar kaip brandus vynas. Jūs tokia graži moteris, bet apsikaišiusi pagieža ir apmaudu. Labai negražios spalvos.

19 skyrius

Anderso gyvenime buvo akimirkų, privertusių keisti gyvenimo kelią. Kai kurios net stipriai supurtė pačius gyvenimo pamatus. Galbūt tų įvykių trukmė buvo panaši kaip ir kitų, bet jų poveikis, jų svoris buvo skirtingas. Andersas žinojo, kad jo gyvenime visada painiosis žodis „galbūt“.

Maža akimirka, kuri pavirsta kryžkele.

Milijardai jo smegenų ląstelių skatino jį eiti įprastu, logišku ir saugiu maršrutu, be jokios grėsmės ir nesuvokiamų kliūčių. Bet nesuprantama buvo ir tai, ką Verneris čia mėgino išdėstyti ir apie patį Andersą.

Anderso sąmonėj tebevyravo prieštara.

Vienoje pusėje – suvokiama, visų pripažinta tikrovė ir jo paties patirtis. Kitoje pusėje – šioks toks incidentas, bet dėl to galima lengvai pasiteisinti.

Jo smegenys apgraibom ieškojo kokio nors loginio paaiškinimo. Sveikas protas tokios išeities nerado, atsitiko tai, kas atkakliai brovėsi į jo sąmonę. Smegenys priešinosi. Už

Anderso suvokimo ribų – nežinomas laukas, kuriame veltui ieškosi atsakymų. Klausimais virtęs žinojimas.

Jis tai suvokė ir baiminosi to, kas nauja. Jeigu jis Vernerio teiginius pripažins kaip tiesą, vadinasi, galės būti ir daugiau dalykų, kurių jis nesupranta. Bus priverstas perkelti ribą tarp to, ką iki šiol laikė įmanoma ir neįmanoma. Visa, kas buvo aišku ir suprantama, gali virsti chaosu.

Jis prisiminė lauke pasakytus Vernerio žodžius.

Su tais troškimais reikia būti atsargiam, nes jie, žiūrėk, kartais ima ir išsipildo.

Lengva sau pačiam pažadėti, kad nesipriešinsi tam, kas nauja. Kol Andersas pats galėjo rinktis, tas įsipareigojimas atrodė nekaltas. O dabar jo laukė išbandymas. Norėjai kokio nors pasikeitimo – prašom! O kas toliau?

Helena sėdėjo sukryžiavusi rankas ir kojas. Tarsi kokia neprieinama tvirtovė.

– Okei, dabar aš žinosiu, ačiū, kad mane pasikvietėt.

Ji atsistojo. Net ir neturėdamas gebėjimo regėti žmogų gaubiančias spalvas, galėjai suprasti, kaip ji įsižeidusi. Balsas persunktas actu.

– Išgyvenau bjaurias skyrybas, jeigu iš mano auros šito neišskaitėte, – tardama paskutinį žodį ji pirštais parodė ženklą – „kabutes“. – Kai gyvenimas griūna, kai viskas atsisuka prieš tave, nėra ko stebėtis, kad esi šiek tiek pavargusi. Atsiprašau, jei elgiausi netinkamai.

Verneris suplojo delnais.

– Ji dar atsiprašinėja!

Helena giliai įkvėpė, tarsi ketindama kažką sakyti, bet kietai sučiaupusi lūpas pasuko prie durų.

– Aš išeinu. Andersai, jūs einat su manim?

Jos klausimas vertė jį būti tarsi kokiu teisėju. Jis, dar nesiryždamas, sėdėjo. Vargšės smegenys, ką joms daryti – informacija, rodos, nenuginčijama, bet visai netinka įprastam šablonui.

Helena tarpdury atsigręžė.

– Jūs einate?

Verneris atsiduso.

– Paklausykit, Helena, jeigu jums atrodo, kad visas gyvenimas prieš jus, tai kam dar ieškoti priežasties savyje.

Tai buvo paskutinis lašas, Helena apsisuko ir išėjo. Andersas šyptelėjo Verneriui ir, dar pažvelgęs į užtiesalu apvyniotą „Lucy" po lova, atsistojo ir išėjo jai iš paskos.

Andersas dar stabtelėjo, uždaręs Vernerio namo duris, Helena jau buvo gerokai nutolusi, matė, kaip ji praėjo pro tą eglę, už kurios jis anądien buvo pasislėpęs nuo Vernerio. Gal jam derėjo dar pasikalbėti su juo, Andersas atsiduso. Helena vis labiau tolo. Andersui teks pabėgėti, kad ją pasivytų. Bet jis nusprendė – nesivys jos.

– Helena, palaukit!

Ji sustojo, atsigręžė. Nekantriai laukė jo. Kai jis priėjo, ji vėl ėmė taip sparčiai žingsniuoti, kad jis vos spėjo jai iš paskos.

– Idiotė! Ėjau drebėdama, ką jis man pasakys apie Emeli. O čia – kažkokie niekai. Dabar suprantu, kodėl jis vienas murkso tame miške. Kas čia su tokiu norėtų prasidėti.

Andersas tylėjo. Jo nuomonės Helenai nereikėjo. Ji nesivaldydama tratėjo, apvilta ir įskaudinta. Andersui pabodo jos klausytis. Jis turėjo apie ką pamąstyti.

Tad jiedu žingsniavo per Norlando mišką kiekvienas su savo pasauliu. Juos lyg ir suartino tas pats įvykis, bet jų pojūčiai buvo skirtingi.

Kad jam metas eiti, Andersas pajuto, Verneriui paminėjus „atomus". Tuos postringavimus apie aurą būtų galima paprasčiausiai ignoruoti, išmesti iš galvos, bet kai jis prakalbo apie dalelių fiziką, buvo verta suklusti. Andersas iš savo patirties žinojo, kad tie dalykai nėra lengvai suprantami. Girdėdamas žodį „atomas" jis iš karto prisiminė savo tėvą, akimirksniu tėvo paveikslas nustelbė visa kita.

Ar pasikeistų pasaulis, jeigu mes kas vakarą bent po vieną valandą nukreiptume savo žvilgsnį į žvaigždes ir susimąstytume apie visatos begalybę. Pasaulis yra paslaptingas, o mes taip esame įpratę manyti, kad jau viską apie jį žinom, jog net pamiršom stebėtis.

Taip kalbėjo jo tėvas, Andersas tuo metu labiausiai troško, kad jo tėvas ateitų pasiklausyti, kaip jis groja. Dabar Vernerio žodžiai jam skaudžiai priminė tą prakeiktą kvantinę fiziką, kuri sujaukė Anderso vaikystę. Jis vis dar negali nuo viso to pabėgti.

Prašom, štai toks tavo pasikeitimas.

Kai jiedu buvo visai nebetoli viešbučio, Helena sustojo. Jos apmaudas jau buvo atvėsęs, teliko tik nuovargis ir susitaikymas. Giliai atsidususi pasižiūrėjo į Andersonų sodybą.

– Man reiktų nueit pas Aną Karin ir jos atsiprašyti.

– Kam, dėl ko atsiprašyti?

– Dėl Vernerio, kad jos nuomonės nepalaikiau. Dabar supratau, kodėl ji nenori, kad jis ten gyventų.

– Aš kažkaip nesupratau, ką jūs norėjote pasakyti.

Ji pažvelgė į jį tarsi nustebusi – kas jam dar neaišku?

– Jis tiesiog bjaurus ir piktas. Suprantu, kodėl Ana Karin nenori su juo bendrauti. Tie jo pliauškalai apie spalvas, – Helena, tarsi pritrūkusi žodžių, papurtė galvą. – O gal jūs visu tuo patikėjot?

Ji ne tiek klausė, kiek norėjo pabrėžti, kad visa tai – gryniausia nesąmonė. Tačiau ji nesąmoningai vertė Andersą pasirinkti.

Meluoti jai ar nemeluoti? Andersui bailumas pasirodė kur kas priimtinesnis, negu jis manė.

– Ne, aš, žinoma, nepatikėjau. Bet juk dėl to, kad jis regi spalvas, nėra kam nors pavojingas. Jūs pati minėjot, kad jis čia dažniausiai būna vienas.

Bailys! Taip naujasis Andersas įvertino senąjį. Naujasis dar nebuvo prisitaikęs prie išvažinėtų minties kelių. Senasis Andersas, pajutęs bet kokį pavojų, nepasidavė. Jeigu jis užims atvirą poziciją, nugalės naujasis, ne itin malonus tipas. Tada jis negalės grįžti į ankstesnę savo būseną. Andersas jautė, kaip dunksi jo širdis.

Helena žiūrėjo į kelią, guminiu batu važinėdama atitirpusį žvyrą.

– Jis mane velniškai suerzino.

– O kodėl?

Ji suniauzgė:

– Jūs gi pats girdėjot.

– Jums nėra ko jaudintis, tuo labiau jeigu jis trenktas, neimkit į galvą.

Jis sąmoningai ją šiek tiek provokavo. Jeigu tai, ką Verneris sakė apie Andersą, yra tiesa, tai Vernerio nerimavimas dėl

Emeli – taip pat ne be pagrindo. Heleną kaustė jos uždarumas. Nenorėdama pripažinti kokių nors savo silpnybių, ji atmetė bet kokią kritiką, todėl Emeli lieka be jokios pagalbos.

– Argi jums nebuvo pikta, kai jis beveik aiškiai pasakė, kad jūs – didybės manijos apimtas kandidatas į savižudžius?

– Ne, pikta nebuvo.

Veikiau priešingai – jis nustebęs viską suprato, bet garsiai nieko nepasakė. Andersui buvo nesmagu prisiminti, kad prieš kelias dienas jam buvo atėję tokių minčių. Kažkas yra pasakęs, kad žmogus – vienintelis padaras, gebantis paraudonuoti.

Aš dabar užsimerksiu ir skaičiuosiu iki trisdešimt. Kas bus, tebūnie.

Tai, ką jis padarė, buvo gryniausia nesąmonė. Atsitiktinumas lėmė, kad liko gyvas, ir laimė, kad nesusidūrė su kitu automobiliu. Jis buvo vėjavaikiškai atsisakęs savo atsakomybės. Pažvelgė į savo išsinuomotą automobilį. Kiek daug kas pasikeitė po to, kai jis tą mašiną čia pastatė. Praradęs pasitikėjimą savimi, atsidūrė štai šitame viešbutyje, kur jam staiga kilo mintis priimti Helenos pasiūlymą, iš esmės pakeitusį jo gyvenimą. Viena aplinkybė lėmė kitą kaip griūvančios domino kaladėlės. Viskas iš esmės pasikeitė.

Vienas netikėtas postūmis pakeitė viską.

– Jeigu aš Anos Karin atsiprašysiu, gal ji sutiks ir toliau čia darbuotis. Vasarą man jos labai reikės.

Andersas dabar pažvelgė į Heleną tarsi kitomis akimis. Ji taip mėšlungiškai įsikibusi į gyvenimą, jai atrodo, kad visi ir visa aplinka nusistačiusi prieš ją. Bet jis jautė jai savotišką pavydą. Ji pasirinko paprastesnį kelią – gali atmesti Vernerio kritiką.

– Vadinasi, nusprendėt padėt Anai Karin surinkti tuos protesto parašus?

– Kokius parašus?

– Prieš Vernerį, kad jis būtų iškeldintas?

– Tam nereikia nei sąrašo, nei jokių parašų, tas namas dabar jai priklauso. Aš ją suprantu, Ana Karin norėtų jį perleisti savo vaikams.

– Vakar jūs kitaip kalbėjot.

– Taip, bet šiandien atsitiko tai, kas mane privertė pakeisti nuomonę. Man jis tiesiog nemalonus, nenoriu jo daugiau matyti. Pripaistė čia visko, net ir Emeli jam užkliuvo.

– Kodėl? Ji neužkliuvo, jis tik norėjo perspėti dėl Emeli.

Helena vėl sušnarpštė, susigėdusi nusišluostė snarglį.

– Aš ir pati žinau, kad Emeli ne kažin kaip jaučiasi. Po skyrybų vaikams dažnai taip nutinka. Čia kiekvienas kaimo gyventojas žino, kaip Martinas pasielgė, Verneriui buvo nesunku pasakyti, kad Emeli yra prislėgta.

Ji nutilo, paskui pakreipė galvą į šoną.

– Nesuprantu, kodėl jūs taip ginate jį.

Šios dienos nutikimas į jų santykius įsirėžė kaip koks pleištas. Ji nieko nenorėjo matyti pro savo gynybinę sieną. Gana ribota, pamanė jis. Šiek tiek nusivylė ja. Vakar vakare ji buvo atskleidusi švelnesnę savo pusę, patraukė savo jautrumu. Ta moteris pirmą kartą po daugelio metų žadino jam susidomėjimą. Bet šiandien ta atsiradusi kibirkštis užgeso.

Jam norėjosi valandėlę pabūti vienam. Apsvarstyti tai, kas čia atsitiko ir prieiti prie kokios nors išvados. Jis dar nebuvo pasirengęs rizikuoti tuo, ką pasirinko.

– Einu, dažysiu toliau.

Jausdamas į nugarą nukreiptą jos žvilgsnį pasuko į tvartą. Jis jau ilgėjosi tarp jų atsiradusio bendrumo, kurio dar negalėjo apibūdinti. Per pusryčius jis būtų mielai tęsęs vakarykštį pokalbį, tačiau dabar dalis jos žavesio jau buvo pradingusi.

Jį viliojo nuoširdi, paslaptingoji jos pusė, o ne ta dygliuota, atstumianti, kurią pamatė ką tik čia atvykęs.

Greičiausiai visa tai iš nuoskaudos, kurią ji patyrė, bjaurios spalvos jis kol kas neįžvelgė.

20 skyrius

Jeigu artimiausioj stotelėj į autobusą įlips koks nors vyras, viskas išsispręs.

Emeli priglaudė galvą prie sėdynės atlošo ir užsimerkė. Jau treji metai ji važinėja šiuo keliu, žino kiekvieną kalnelį, kiekvieną posūkį. Autobusas šiandien važiavo, rodos, visą amžinybę, niekur nesulėtindamas greičio. Pralėkė pro vieną stotelę ir pro kitą, kol atėjo metas jai išlipti.

Jeigu iškęsiu sulaikiusi alsavimą, kol išlipsiu, viskas išsispręs.

Suvokusi, kad visa tai vaikiška, ji vis dėlto giliai įkvėpė ir nuėjo prie durų. Apsimetė esanti viskam abejinga, bet jai atrodė, kad kai kurie keleiviai spokso į ją. Iki stotelės liko gal šimtas metrų. Kai autobusas sustojo, jos visas kūnas tarsi maldavo oro. Šnypšdamos atsidarė durys, pora laiptelių žemyn, ir ji jau stovi ant žemės. Pagaliau giliai atsikvėpė. Vis šioks toks laimėjimas, iš tikrųjų nesvarbus. Tiesiog laiko leidimas. Kvailas žaidimas, tikintis ką nors pakeisti.

Autobusas nuvažiavo, Emeli liko stovėti. Ji niekur neskubėjo. Vos pamačius viešbutį, savo namus, apėmė pyktis. Kiekvieną dieną grįžta, o tie namai jos tebetyko, žino, kad ją pasiglemš, triumfuoja. Verčiau jie sudegtų!

Tas sušiktas viešbutis, tas išpendėjęs kaimas – pasaulio bamba.

Išgirdo atvažiuojantį automobilį. Žengtų žingsnį į šoną ir – bumt! Būtų šioks toks nuotykis.

Automobilis pravažiavo pro šalį. Emeli nulydėjo jį akimis. Atsidususi perėjo kelią. Žvyrkelis iki viešbučio buvo pavirtęs molio koše, ji stengėsi apeiti didesnes balas. Mokykloj iš jos ne vienas mėgdavo pasišaipyti: Stokholmo panelė molinais batais. Molis prilipdavo, priskresdavo prie batų, nors ji kiekvieną kartą stengdavosi jį nušluostyti suvilgytu popieriniu rankšluosčiu.

Jeigu ji galėtų iš čia išvažiuoti.

Čia viską palikusi laisviau atsikvėptų.

Jei ten tau nepatiks, mes vėl galėsime grįžti į Stokholmą...

Žadėti lengva.

Jai svarbiausia – viešbutis.

Mama visada mama, kad ir ką ji darytų. Tokios liūdnos, nusiminusios mamos negalima palikti likimo valiai. Dar nežinia, ką ji sau padarytų. Ji kaip našta, kurios nenusimesi, prilipusi kaip tas molis, kurio nenusivalysi, esi įkalinta, ir baigta.

Tie mamos pliurpalai su Ana Karin apie jos tėtį. Vis apsidairydamos, pakuždom – mano, kad ji nieko negirdi. Bet ji viską girdėjo ir labai nustebo. Iš pradžių atrodė, kad mama meluoja, paskui suprato, kad ji taip galvoja iš tikrųjų, tikėdama tuo, ką kalba. Tėčio žodžiams ji suteikė visai kitą prasmę,

ištraukė iš konteksto ir aiškina, kaip jai patinka. Tikroji tiesa iškraipyta, mama ją pritaiko savo tikslams. Ji nenori prisiimti jokios kaltės ar atsakomybės.

Emeli kasdien vis labiau niršo, kad mama susikūrė tokį melagingą įvaizdį, jos nuomone, Emeli yra išdavikė. Išdavystės įrodymas – jos kelionė savaitgaliui pas tėtį į Stokholmą. Ir dar jų pokalbiai telefonu, SMS žinutės, naršymas po feisbuką. Ji turi slėpti bet kokį savo ryšį su tėčiu. Tiesiai mama jai nieko nepasako, bet Emeli užtenka ir sielvartingo jos tylėjimo.

Ji jaučiasi lyg būtų kankinė, tai virto kasdieniu jos įpročiu.

Abi jos kankinės.

Emeli pyktis vis didėjo.

Tada Emeli girdėjo visą tėvų pokalbį virtuvėje.

– Atsisėsk, Helena, mudviem reikia pasikalbėti.

Emeli tada buvo ką tik įžengusi į prieangį, bet jie, matyt, negirdėjo. Ji pasivėlino į autobusą, ir jis nuvažiavo, jai dar nepriėjus kelio. Emeli grįžo namo ir norėjo paprašyti, kad tėvai ją pavėžėtų į mokyklą. Ji dabar negalėtų paaiškinti, kodėl ją tąsyk apėmė smalsumas. Gal kiek pasikeitęs tėvo balsas?

Virtuvėj surarėjo patraukta kėdė.

– Nežinau, nuo ko man pradėti.

– Kas nors atsitiko?

Abu tylėjo. Emeli suprato, kad jų pokalbis bus toks, kurio ji neturėtų girdėti, bet ta akimirka, kai ji galėjo jiems pasirodyti, jau buvo praėjusi.

– Tu esi tikra, kad mane pažįsti?

– Nesuprantu, apie ką tu čia?

– Tiesiog paklausiau, ar tu manai, kad pažįsti mane.

– Žinoma pažįstu, nesuprantu aš tavo klausimo.

– Gerai, kitaip paklausiu. Kaip tau atrodo, ką man reiškia šitas atsikėlimas į Norlandą, kaip aš žiūriu į šitą viešbutį, į mūsų gyvenimą kaime?

– Žinau, esi sakęs, kad tau čia nelabai patinka.

– Aha, vis dėlto tada buvau išgirstas. Bet kaip čia atsitiko, kad mes apskritai nė karto neišsikalbėjom, ar aš tau nepasakiau, kad norėčiau grįžti į Stokholmą?

– Esam kalbėję ir apie tai.

– Kalbėję? Kada?

– Tada, kai tu pasakei, kad tau čia nepatinka.

– Jau beveik metai prabėgo. O tu per tą laiką nė karto nepaklausei, ką aš manau, ar kas nors pasikeitė?

Emeli širdyje įsižiebė viltis. Galbūt tai reiškia, kad jie gali grįžti atgal. Namo, į Stokholmą. Ten likę visi jos draugai.

– Atvirai kalbant, Helena, ką mudu čia norėjom surasti? – Tėčio balse buvo jaučiamas nusivylimas.

– Viešbučio dar neužbaigėm. Negi dabar imsime ir viską mesime?

– Šneku ne vien tik apie viešbutį. Mes čia išbuvom pustrečių metų, aš manau, kad to jau pakanka. Man čia nepatinka. Jaučiuosi vienišas. Man trūksta mūsų draugų. – Jis atsiduso. – Daugiau nebenoriu čia pasilikti, Helena. Norėčiau grįžti į Stokholmą.

– O jeigu aš to nenoriu?

– Aš ir bandau tau pasakyti, kad mes turime problemą.

Vienas iš jų, matyt, atsistojo ir ėmė vaikščioti po virtuvę. Emeli atsargiai atidarė podėlio duris ir įsmuko vidun.

Kažkuris atsuko vandens čiaupą, vėl žingsniai, subrazdėjo traukiama kėdė, tyla. Emeli buvo palikusi praviras podėlio duris.

– Aš žinau – čia tavo vaikystės svajonė, labai norėjau, kad ji tau išsipildytų. Maniau, kad mums čia bus ramiau, daug kas pasikeis į gera... Bet taip neatsitiko.

– Tik dėl to, kad mes neužbaigėm visų darbų, kai susitvarkysime, viskas bus kitaip.

– Ką tu nori tuo viešbučiu įrodyti? Kodėl nesuvoki arba nenori pripažinti, kad visa tai buvo klaida? Mes iš to neprasigyvensime, neturėsime tiek lėšų, kad galėtume užsiimti kuo nors kitu. Vienam iš mūsų vis tiek tektų griebtis kokio nors papildomo darbo, vėl atsidurtume ten, kur jau buvom, patektume į tokį pat voverės ratą, kurį palikome Stokholme. Dar blogiau – ateity tik suktume galvą, ką čia dar būtų galima pakeisti.

– Jei buvusio tvarto palėpėj įrengsime konferencijų kambarius, turėsime daugiau pajamų.

– Tau tikriausiai būtų nesmagu prieš mūsų draugus?

– Dėl ko nesmagu?

– Atvirai prisipažinti, kad visas tas persikėlimas, tas viešbutis buvo klaida.

– Bet kodėl aš turėčiau tai pripažinti?

– Niekas tavęs nelaikytų nevykėle, jeigu mes grįžtume atgal.

– O man nusispjaut į tai, ką jie apie mane pamanytų.

– Nusispjaut? Nuo kada? – Ir vėl tyla. Jos mama neatsako. – Kas tave verčia gyventi šitame kaime? Kas čia tau taip patinka? Gamta, kuria mes neturime laiko gėrėtis? Ana Karin, kuri čia atėjus liežuvauja? Ta žavi kaimo ramybė? Mes net ne-

berandam laiko pasikalbėti, mes čia ariame, plušame daugiau negu Stokholme.

– Bet mūsų Emeli... Ji jau čia apsiprato.

– Puikiai žinai, kad Emeli, kaip ir aš, mielai grįžtų atgal. Ji tai pakartojo dar prieš kelias dienas.

– Gal tau, bet ne man.

– Taip, man, ji tikriausiai supranta, kad tau neverta to sakyti.

Šį sykį tyla užtruko taip ilgai, kad Emeli pasidarė smalsu, kas ten vyksta. Gal ji nepajuto, kaip iš virtuvės jie bus išėję. Bet išgirdo, kaip kalba jos tėtis:

– Helena, būkim iki galo sąžiningi, ne vien tik Stokholmas mūsų problema.

– Apie ką tu čia?

– Mudu norėjom, kad daug kas pasikeistų. Manėm, Norlande surasime išeitį. Pati matai, kuo tai pavirto. Ar kas nors iš tikrųjų pasikeitė, išskyrus aplinką? Juk tikroji bėda – ne Stokholmas, ne mudviejų darbas mieste arba dar kas nors, ką mes mėginome kaltinti. Bėda, Helena, esame mes patys, mudviejų santykiai.

– Aš taip nemanau. Ko gi jiems trūksta?

Emeli tėtis kažkaip keistai prunkštelėjo, bet ją labiau nugąsdino tai, ką jis kalbėjo toliau.

– Gal pradėkim nuo tokių smulkmenų kaip mūsų seksualinis gyvenimas.

Emeli užvėrė podėlio duris, šito ji nenorėjo girdėti. Tačiau virtuvės siena buvo per plona.

– Kada tai buvo paskutinį kartą? Prieš porą metų. Nuo to laiko aš stengiuos susilaikyti, nebedrįstu prie tavęs prisiartinti, nes jaučiu, kad tu to nenori. Argi ne taip?

Emeli delnais užsidengė ausis. Bet ją nutvilkęs nemalonus jausmas nesumažėjo. Už sienos dėjosi kažkas baisaus, jai reikia įsitikinti, ar tai labai pavojinga. Emeli vėl kiek pravėrė duris.

– Aš susitaikiau su tuo, kad tu nenori, tikėjausi, kad tai praeis. Bet man gyventi be jokio intymumo sunkiau negu tau. Ilgiuosi mūsų seksualinio gyvenimo, man trūksta tavo artumo.

Jie vėl nutilo. Emeli girdėjo, kaip dunksi jos širdis.

– Pasakyk man, Helena, atvirai, kam aš tau iš tikro reikalingas? Negi tam, kad čia meistraučiau, dažyčiau, tvarkyčiau, nudirbčiau kitokius darbus?

– Tai štai kaip tu jautiesi.

– Taip. Aš taip jaučiuosi.

– Tu esi mano vyras, mes esame šeima.

– Tu taip ir neatsakei į mano klausimą.

– Klausei, kam tu man reikalingas. Man... Man smagu būti su tavim. Tu protingas, linksmas, nuostabus tėvas.

– Bet mes jau nebegyvename kartu. Tik tiek, kad sykiu leidžiame dienas.

– Argi to maža?

– Žinai, ką aš manau? Man rodos, kad aš esu tapęs tavo įpročiu. Įpratai, kad esu šalia, bet iš tikrųjų aš tau ne toks jau įdomus.

– Kodėl taip kalbi? Aš tiesiog neįsivaizduoju gyvenimo be tavęs.

– Esi tuo tikra? Gal neįsivaizduoji gyvenimo be mažos mūsų šeimos?

– Argi tai ne tas pats?

– Ne, ne tas pats. Bent jau man.

Suskambėjo telefonas, bet jiems tai neberūpėjo. Tai dar sustiprino Emeli nerimą. Visa amžinybė praėjo, kol tie signalai nutilo.

– Jeigu aš tau toks reikalingas, o tu žinai, kad man čia nepatinka, tai kodėl mes vis dar trinamės tam kaime?

– Aš nemaniau, kad tau čia taip nepatinka.

– O dabar, kai jau viską žinai, ar galiu tikėtis, kad mes grįšime namo?

Virtuvėje ilga tyla. Emeli net krūpteli, kai staiga įsijungęs ima burgzti šaldytuvas.

– Man atrodo, mums nereiktų taip skubėti ir atsisakyti to viešbučio.

– Neatsisakyti, bet kieno sąskaita? – Tėčio balse jau girdimas piktumas. – Emeli nori grįžti, aš noriu grįžti, tik tu viena nori čia pasilikti. Aš stengiaus iš visų jėgų, bet nieko iš to neišėjo. Mūsų santuoka eina velniop! Žinau, ši vieta tau brangi kaip prisiminimas iš tavo vaikystės, tačiau to, kas buvo, nebesusigrąžinsi, tai jau praeitis. Sąžiningai man pasakyk, ar tu, Helena, mane iš tikrųjų myli?

– Ką?

– Aš paklausiau, ar tu mane myli?

– Taip.

– Tai kodėl niekada to nepasakai?

Dabar jau aiškiai supyko Emeli mama.

– O tu labai dažnai tai sakai?

– Nesakau. Ir žinai dėl ko? Aš tavęs nebejaučiu. Nebežinau, kas tau patinka, ką tu galvoji, ką sapnuoji, kas tave džiugina. Mudu jau seniai nieko drauge nebedarom, tik nervinamės, lakstom kiekvienas sau apsivalkstę kombinezonais. Aš jau ne kartą mėginau išsikalbėti, bet

tai tas pats, kaip žirniai į sieną. Brrr, nubyrėjo, ir tiek. Aš vienas kalbu, kalbu... Velniškai pavargau nuo visko ir nuo savo paties balso, tu niekada nepasakai, ką manai.

– Aš ką tik pasakiau, ką manau.

Emeli pirmą kartą girdi tokį jų barnį.

Baimė vis labiau spaudžia jai krūtinę, ji dar gerai nesuvokia, ką visa tai reiškia. Tik pastebėjo, kad jos tėvai retai kada būna linksmi. Vis kalba apie apmušalus, apie sienų dažymą, spalvas. Apie vamzdžius, kuriuos reikia nutiesti. Emeli tų kalbų beveik nesiklauso, jai atrodo, kad visi tėvai panašiai šneka.

– Kodėl tu man visa tai sakai būtent dabar? – Motinos balse – nusivylimas.

– Dabar, kai mūsų laukia tokia begalė darbų. Tu tai norėjai pasakyti?

– Ne, man tiesiog atrodo, kad...

– Kas tau atrodo? Kad aš neteisus? Taip, šis tas atsitiko, ir tai verčia mane spręsti mūsų problemas. Tuoj pat, ilgiau nebelaukiant. Man tai – kaip koks pavojaus signalas.

– Ak šit kaip?

– Gal kiek nuliūdinsiu tave, Helena, bet aš, deja, privalau pasakyti. Prieš daugelį metų esu pažadėjęs – pasakysiu tau, jeigu taip atsitiks. Dabar taip ir atsitiko, nors į tai žiūriu kaip į...

– Susiradai kitą?

– Ne, taip nepasakyčiau. Bet aš įsimylėjau.

Girdėdama tuos netikėtus žodžius, Emeli buvo įsmeigusi akis į didelį ryžių „Basmati“ paką. Tie ryžiai visada jai primins tą pritrenkiančią akimirką. Paskui ji nukreipė žvilgsnį. Negali būti. Tai netiesa. Juk įsimyli tik tokie kaip ji ar jos draugai, o

ne seni tėčiai ir mamos. O tėčiui jau keturiasdešimt penkeri! Jis jau rimtas, subrendęs, turi imunitetą. Tiesiog bjauru.

– Aha, dabar suprantu, kodėl tu toks visas švytintis pastarosiom savaitėm. Kai čia trainiojosi ta Mikaela. – Mamos balsas nebeatpažįstamas. Ir liūdnas, ir piktas, ir dar kažkoks svetimas.

– Taip, meluočiau, jei sakyčiau kitaip. Tai dar nereiškia, kad tarp mūsų kas nors atsitiko.

– Ak taip, tu tvirtinsi, kad nieko dar neatsitiko? – Mamos balsas aštrus kaip gelianti siuvamosios adata.

– Mudu su Mikaela tik keletą kartų pasikalbėjom, ir viskas. Bet jeigu to pakako, kad ją įsimylėčiau, vadinasi, jau kažkas rimta.

– Okei, išeitų – aš esu kalta, kad tu buvai priverstas dairytis į kairę. Taip, tavo nuomone?

– Į kairę – šito aš nepadariau. Jeigu tu gerai manęs klauseisi, turėjai išgirsti ir suprasti, kad aš dar mėginu gelbėti mudviejų santuoką, nenoriu prarasti to, ko iki šiol tvirtai laikiausi.

– Aš nujaučiau, visą laiką tai žinojau.

– Klausyk, tu tik neperkelk savo bėdos ant mano galvos. Žinau tavo nuomonę: visi vyrai anksčiau ar vėliau išduoda savo žmonas, bet manęs prie jų galėtum nepriskirti. Aš nebuvau tau neištikimas, nieko nepadariau tau už nugaros. Štai dabar sėdžiu ir sakau, kaip yra. Arba mėginkim visa tai įveikti, arba...

Jis giliai atsiduso. Virtuvę vėl užgulė tyla, Emeli tėvai, tarsi oro pritrūkę, nutilo. Ir kam jie pradėjo tą kalbą. Sako tokius dalykus. Emeli stovėjo nuščiuvusi. Niekas neturi sužinoti, kad ji čia klausėsi.

– Parduokim tą nelemtą sodybą, grįžkim į Stokholmą ir pradėkim lankyti šeimos konsultavimo kursus. Dar pamėginkim susigrąžinti vienas kitą.

– O Mikaela? Ji taip pat lankys tas konsultacijas? – mama vėl smeigė lyg su adata.

– Mikaela – tiktai simptomas, negi tu nesupranti. Jei tarp mudviejų nebūtų atsiradę to skilimo, nieko nebūtų atsitikę.

– Simptomas yra tai, kad aš jau nebetinku, ar ne?

– Viešpatie, Helena, šneki kaip kokia penkiametė. Tai aš, velniai rautų, tau nebetinku! Tu seniai nebenori manęs prisileisti.

Kodėl Emeli neišėjo iš namų penkiom minutėm anksčiau. Sumautom penkiom minutėm! Būtų suspėjusi į autobusą ir viso to negirdėjusi. Dabar žino tai, ko verčiau būtų buvę nežinoti. Nuo šios dienos jai teks vaidinti, kad ji nieko negirdėjo.

Dabar vėl kalbėjo jos tėtis:

– Jeigu mes norim tą bėdą įveikti, turim tai daryti kartu, abu turime šito siekti.

– Tu, man rodos, prasitarei, kad mes jau esame trise.

– Okei, iš tavo atsakymo suprantu, kad tau visa tai jau neįdomu.

– Suprask, kaip nori, velniai griebtų. Paskambink Mikaelai ir pasiklausk jos nuomonės.

– Helena, liaukis. Aš su ja vos keletą kartų tekalbėjau. Ji net nežino, kad ją įsimylėjau.

– Tie pokalbiai tikriausiai buvo velniškai įdomūs.

– Taip, įdomūs! Pagaliau radau su kuo pasikalbėti! O ji, man rodos, įvertino mano draugiškumą. Man tai labai daug. Man itin patiko, kad ji taip moka apginti savo nuomonę.

Mama tikriausiai piktai pastūmė kėdę.

– Helena, atleisk, aš čia nusišnekėjau, neišeik, užbaikime tą kalbą.

Bet prieangyje nuaidėjo žingsniai, trinktelėjo uždaromos durys. Tėčio žingsniai atbildėjo iš paskos, jis triukšmingai atidarė duris.

– Okei, gali sau eiti, velniai tave rautų, man užteks ir tokio atsakymo!

Kieme trinktelėjo automobilio durelės, suburzgė įjungtas variklis. Emeli tebestovėjo sulaikiusi kvapą. Laukujės durys užsidarė, visi garsai nutilo. Emeli susmuko čia pat ant grindų. Dar ilgai sėdėjo. Paskui, įsitikinusi, kad jos niekas nemato, išėjo į prieangį ir nubėgo į savo kambarį viršuje. Ten pasislėpusi išbuvo iki popietės. Kai keliu pravažiavo autobusas, Emeli luktelėjusi nulipo žemyn apsimesdama, kad sugrįžo iš mokyklos.

Praslinko keletas dienų. Emeli tėvai dirbo kaip dirbę savo įprastus darbus. Viskas atrodė kaip buvę, bet jie jau negalėjo Emeli apgauti.

Apmaudas, nerimas, pyktis. Panieka jiems. Tie jausmai klostėmis dengė vienas kitą.

Vakarais įtempdavo klausą, bet nieko negirdėdavo, tyla. Tėvai stengėsi kuo rečiau būti viename kambaryje. Vakarieniaudavo kažkaip paskubom, daugiausia kalbėdavo Emeli, tėvai vienas su kitu beveik nesišnekėjo. Net nebežiūrėjo vienas į kitą. Prie stalo – atgrasi, nyki tuštuma. Mama imdavo rinkti indus, dar jiems nebaigus valgyti.

Ketvirtą dieną tėtis atėjo į jos kambarį pasikalbėti. Atsisėdo, kaip visada, ant lovos, bet šį kartą jam, matyt, buvo nelengva prabilti.

– Aš esu nusiminęs, Emeli, mudu su tavo mama nebegalime sutarti. Ji nori pasilikti čia, o aš grįžtu atgal. Iš pradžių apsistosiu pas savo tėvus, tavo senelius, vėliau, kai susirasiu butą, tu pati nuspręsi, ar liksi čia, ar norėsi gyventi su manim Stokholme.

Jis nepaminėjo Mikaelos.

Praėjus mėnesiui Emeli ten nuvažiavo savaitgaliui. Tėtis gyveno pas senelius, ji iš karto pajuto, kad jis gerokai pasikeitęs. Pralinksmėjęs. Tą savaitgalį jie darė tai, ko seniai nebedarydavo. Jiems niekas netrukdė, niekas nesakė „privalai", visas laikas priklausė tik jiems. Šeštadienį Emeli su tėčiu vakarienės pasikvietė Mikaela, buvusi jų viešbučio viešnia.

– Ar ten galėsim eiti abu? – Emeli paklausė apsimesdama, kad nieko nežino.

Atsirado proga įsižiūrėti į tą raganą, kuri apkerėjo jos tėtį. Bet vakaras buvo visai ne toks, kaip ji tikėjosi. Emeli neapykanta Mikaelai netikėtai pavirto simpatija jai.

Sekmadienį, traukiniu grįžtant namo, Emeli ėmė graužti sąžinė. Su tėčiu jai ten buvo linksma, o mama, pasilikusi viena, liūdėjo. Bet, jeigu atvirai, jai pas Mikaelą buvo smagu.

Jeigu dabar nekvėpuodama nueisiu iki prieangio laiptų, viskas išsispręs.

Sulaikydama alsavimą Emeli žingsniavo prie viešbučio, bet po kelių žingsnių ta kvailystė atsibodo. Ji turi daug rimtesnį planą. Tas planas galėtų vadintis „Andersas Strandbergas". Jis padės jai išsigelbėti. Reikia padaryti viską, kad jam čia būtų gerai. Jis tada pasiliktų ir perimtų bet kokią jos atsakomybę.

Jeigu aš pasistengsiu, kad jie įsimylėtų vienas kitą, viskas išsisispręs. Tada grįšiu į Stokholmą ir gyvensiu su tėčiu ir Mikaela.

21 skyrius

Andersonų sodyboje ant stulpų prie vartų žvakidėse žibėjo žvakės. Jas ten uždegė Ana Karin, kad jos vaikai pajustų, jog yra laukiami. Pagaliau jie atvažiuos jos aplankyti, nudžiugins ją. Savaitgalį pabus su ja kartu, seniai tai buvo. Tiesa, visa tai dėl Helgos laidotuvių, bet ji vis tiek džiaugėsi. Seniai taip džiaugėsi. Nei Lasė, nei Lisbetė, nei Helena netemdys jai to brangaus susitikimo, vaikai čia pabus net tris dienas. Šaldytuvas prikrautas įvairiausių skanėstų, jiems tikriausiai patiks. Po pietų ji buvo nuvažiavusi į miestelio parduotuvę, apsipirko. Vyno jie patys pažadėjo nusipirkti pakeliui.

Virtuvėje kvepėjo rudosiomis voveraitėmis. Ant viryklės pukšėjo briedienos troškinys. Į puodą jau sudėtos nuluptos bulvės, stalas šventiškai padengtas. Pernykščio derliaus serbentų želė ir pačios auginti, konservuoti pomidorai. Po pietų ji buvo užlipusi į palėpę, ištraukė iš kartoninių dėžių porceliano indus, kuriuos jie turėtų prisiminti iš savo vaikystės. Helgos lėkštės tegul lieka stovėti spintoj. Gal pažadins jiems namų ilgesį.

Laukdama, kol jie pasirodys, ji atsisėdo prie lango ir įsižiūrėjo į vakarėjančią aplinką. Virš laukų draikėsi migla, tarsi koks sušilusios žemės alsavimas. Padangė dar buvo šviesi, bet vakarai jau nusidažę raudonai. Pažeme driekėsi saulėlydžio gaisas, gęstančios dienos atšvaitai, visas pasaulis, rodos, pasikeitęs. Jau kitoks spindesys. Gęstanti šviesa blėso, ir visi tie kerai pranyko, vos tik pasislėpė paskutinis saulės kraštelis, tirštėjo vakaro prietema.

Supypsėjo mobilusis telefonas. SMS nuo Susanos.

Atsirasim po 30 min. Gal dar ko nors nupirkti?

Ana Karin, pirštu baksnodamas mygtukus, parašė atsakymą.

Ne. Važiuokit atsargiai. Saugokitės briedžių! Laukiu!

Ana Karin savo vaikų nematė nuo Kalėdų. Su Niklu apskritai retai susitinka, nebent kai pati nuvažiuoja į Stokholmą, bet jis kiekvieną mėnesį paskambina. Susana apsilanko keletą kartų per metus. Ji vakar paskambino ir pasakė, kad jos Davidui nepavyko gauti laisvos dienos. Jis ne visada lydi Susaną, kai ji parvažiuoja pas motiną, gal taip ir geriau. Toks išlepintas, pripratęs prie miesto įmantrybių, Aną Karin kartais net suerzindavo. Ypač valgį gaminant. Kaip tokiam įtikti? Ji iš anksto paskambindavo Susanai, klausdavo, kaip ir ką jai pagaminti, bet suirzusi duktė sakydavo, kad bet kas bus gerai. Aną Karin vis tiek trikdė tai, kad Davidas čia lankosi per daug retai. Nebus jo ir dabar, per Helgos laidotuves. Kas jam tie Norlando žmoneliai.

Tačiau atvažiuos Jonas, Niklo draugas. Niklas paskambino ir pasakė, kad Jonas išmano apie kompiuterius, pagaliau prijungs jai tą, kurį gavo dovanų per Kalėdas. Pats laikas būtų jį sutvarkyti, dabar ji nebegalės vaikščioti pas Heleną į viešbutį.

Laukti jai liko nebedaug. Ji uždegiojo žvakes ant palangių, ant stalo. Šakute pasmeigė gabalėlį briedienos, gal jau išvirusi, ir išgirdo į kiemą įvažiuojantį automobilį. Paskubom užkaitė bulves.

Širdis daužėsi iš džiaugsmo. Pagaliau ilgai jos lauktas šurmulys.

– Kaip čia viskas gražiai padengta, o kaip kvepia.

– Pagaminau mėgstamiausią Niklo patiekalą, jūs, tikiuosi, išalkę.

– Čia troškinta briediena?

Prieškambaryje šurmulys, kojų trepsėjimai, pakabų terškėjimas. Krepšiai, rankinės, maišeliai su pirkiniais, skimbčioja vyno buteliai. Namus užplūdusi pakili nuotaika, Ana Karin laiminga, džiaugiasi, kad tylą pagaliau nustelbė garsai.

– Eime, parodysiu, kur miegosit.

Susanai ji paklojo kamarėlėj, Niklui – svetainėj. Jonas bus įkurdintas atskirai, viršuje. Tam kambary antrame aukšte ji ketino įsirengti darbo kambarį, ten ir bus prijungtas jos kompiuteris. Kol kas šiame kambaryje tebestovi Helgos audimo staklės ir lova, kurioj apnakvins Joną, ji čia dar atnešė toršerą. Ana Karin buvo įsitikinusi, kad Jonas prieš užmigdamas mėgsta paskaityti.

– Gal čia ir ne itin patogu, bet jūs kaip nors. Man reiktų išardyti tas audimo stakles, bet vis kažkaip neprisirengiu.

– Man bus gerai čia.

Jonas pasidėjo ant grindų krepšį, o Niklas, atėjęs iš paskos, sustojo tarpdury, jis dar pasakė, kad jie čia būdami padės jai apsitvarkyti.

– Oi, būčiau dėkinga, pirmiausia norėčiau, kad padėtumėt man išvalyti langus. O paskui – jau visa kita, jei spėsim.

Jie nulipo į virtuvę, Susana maišė troškinį. Niklas atkimšo butelį vyno, visiems įpylė, jie gurkšnojo laukdami, kol išvirs bulvės. Plepėjo, šokinėdami nuo vienos temos prie kitos. Anai Karin sunku buvo įsiterpti. Vos tik susiruošia ką nors pasakyti, svečių kalba jau pakrypusi kitur. Bet jos tai neerzino, ji džiaugėsi, kad jie visi čia. Jie kalbėjo apie tokius dalykus, kurie jos nejaudino. Butų kainos Stokholme, kažkokie nauji restoranai, meno parodos, filmai. Jų ten savas gyvenimas, ne toks kaip jos.

– O tu, mama, kaip tu čia laikaisi?

– Aš – kaip visada. Dabar, kai šitas namas priklausys man, galvoju, planuoju šį tą paremontuoti.

– Ir ką sugalvojai?

– Nieko ypatinga. Iš pradžių galbūt reikėtų nušlifuoti grindis.

– Būtų labai gražu. Beje, kaip ten Lasė su Lisbete, jeigu jau kalbam apie renovaciją?

– Man atrodo, gerai. Bet bulvės jau išvirė. Gal nusunktum jas, Niklai, aš paimsiu padėklą.

Apie tą ginčą dėl kaštono nutarė nieko jiems nesakyti. Ir apskritai apie santykius su Lisbete. Kai toji nesantaika prasidėjo, Ana Karin Susanai paskambino ir viską susakė. Bet iš dukters neišgirdo, ką norėjo išgirsti.

– Žinai ką, mama, turi per daug laiko, todėl ir švaistai savo energiją dėl tokių niekų. Susirastum sau kokį užsiėmimą.

Nuo tada ji ir liovėsi dukrai dejuoti dėl savo bėdų. Su Niklu ji net nemėgino apie tai kalbėti. Jis nemėgsta kivirčų, visada randa kokią nors išeitį. Tikriausiai surastų ir dabar, nors ji čia nemato jokios išeities.

– Prašom, imkite, dėkitės, o jeigu dar liks, prašysiu pakartoti. Jonai, pradėkite.

Lėkštės buvo prikrautos, visi kirto pasigardžiuodami ir gyrė Aną Karin, ypač Jonas. Niklas jam buvo pasakojęs apie šį motinos patiekalą, dabar jis įsitikino, kad Niklas neperdeda.

– Tai kas tą briedį sumedžiojo? Lasė? – Susana įsidėjo dar vieną bulvę. – Kaip puiku, kad jis pasidalino briedžio mėsą.

– Miškas priklauso tiek jam, tiek man.

– Bet briedžiai patys nenusišauna.

– Gal dar turite vyno?

Jonas atnešė dar vieną butelį. Įpylė Anai Karin, ji, matyt, norėjo tarti savo žodį.

– Klausykit. Jūs dar prisimenat tą Kulmiuro trobą miške?

– Ne, kokia dar ten troba? – Susana purtė galvą. Ji su broliu užaugo miestelyje, į kurį dabar Ana Karin nuvažiuoja apsipirkti, jie lakstydami čia neatklysdavo.

– Kalbi apie tą seną trobą, kur mes pasislėpę rūkydavom?

– Jūs ten rūkydavot?

– Taip, atvažiuodavom mopedais.

– Niekada man to nepasakojai, – Jonas šyptelėjo Niklui.

Ana Karin kalbėjo toliau.

– Šiaip ar taip, anas namas priklauso šitam ūkiui, dabar, kai mudu su Lase jį paveldėjom, ir ta troba jau priklauso mums.

Norėjau žinoti, ar jus tai bent kiek domina. Žinoma, ją reiktų atnaujinti, aplinkui gražus miškas.

Vaikai susižvelgė. Prie stalo pirmą kartą pasidarė tylu.

– O ką turi galvoj sakydama „mus domina"? – Susana gurkštelėjo vandens.

– Vasarvietė gimtajam jūsų krašte, kuria galėtumėt naudotis.

– Kad mes ne taip dažnai čia lankomės. Kai atvažiuojam, gyvenam pas tave. Su tavim ir norim pabendrauti.

– Pagalvojau – turėtumėt savo kampą, gal dažniau atvažiuotumėt.

Niklas įsipylė vyno. Susana žvelgė pro langą. Jonas šakute stumdė lėkštėj likusį svogūno griežinėlį.

– Aš galiu kalbėti tik už save ir už Davidą – mūsų tai nedomina, – Susanos žvilgsnis tebebuvo nukreiptas į juodą lango stiklą.

Ana Karin gurkštelėjo vyno.

– Kada nors ir šitas namas atiteks jums, būtų liūdna, jeigu nutrauktumėte ryšį su šiuo kaimu.

Netikėtai pasigirdo beldimas į laukujes duris. Ana Karin atsiduso. Ir vėl tas Lasė su savo kvailystėm. Kas gi čia daugiau trukdys. Ji nenorom atsistojo. Jeigu neatidarys durų, vaikai ims klausinėti, kas čia.

Prieškambaryje Ana Karin šiaip taip peržengė paliktus aulinius ir pusbačius, bet kojinės sudrėko. Atidarė duris, ir jos veidas paniuro. Pamatė Heleną, ir ją apėmė pyktis. Ne, šito vakaro ji neleis jai sugadinti.

– Dabar aš neturiu laiko, parvažiavo vaikai, mes sėdim ir valgom.

– Taip ir pamaniau, lauke pamačiusi degančias žvakes, aš jums netrukdysiu. Tik norėjau atsiprašyti už tai, ką pasakiau, kad neparėmiau tavęs dėl Vernerio.

Aną Karin suėmė dar didesnis pyktis. *Mano, ateis, atsiprašys, ir vėl viskas bus kaip buvę. Na, aš jai kada išdrošiu. Tik ne prie vaikų, ne dabar.*

– Apie tai pasišnekėsim kitą kartą.

Tai pasakiusi, ji būtų uždariusi duris, bet svečiai jau sugužėjo į prieškambarį, norėdami pasisveikinti su Helena. Susana jai ištiesė ranką.

– Seniai besimatėm.

– Labas, Susana, kaip judu laikotės?

– Gerai. O kaip jūs, kaip viešbutis?

– Ačiū, stengiuosi, sukuosi kaip tik įmanydama, kartais padeda tavo mama.

Ana Karin pamatė, kaip Helena veidmainingai nusišypsojo, ir nukreipė akis į kitą pusę. Tarp jų jau niekada nebebus tokio artumo, koks buvo anksčiau. Jos atsiprašymas čia nieko nepadės. Kažkas nutrūko, gal jau seniai, o ne dabar.

Prie durų prasibrovė Niklas.

– Labas, aš esu Niklas.

– Helena. Malonu pagaliau susipažinti.

– Užeikit, išgersime vyno.

– Ne, ne, aš jums netrukdysiu, namie turiu ruošti vakarienę.

Ir Jonas, iki šiol stovėjęs virtuvės tarpdury, – prieškambaryje nebebuvo vietos, – dabar prasispraudė pro kitus ir ištiesė jai ranką.

– Labas, Jonas mano vardas, aš – artimas Niklo draugas. Kaip čia pasakius... mudu su Niklu gyvename kartu.

Dar gėlės laidotuvėms – ar ji pasakė, kad parduotuvė jas pristatytų tiesiai į bažnyčią? Taip, rodos, paprašė – gėles ir vainiką. Pagrindas iš ąžuolo lapų, baltos lelijos, baltos rožės, balti gvazdikai, baltos gubojos. Ko čia jie spokso į ją? Visi, išskyrus Joną, tas žvelgia į Niklą.

Ana Karin suplojo delnais.

– Tai gal grįžkim prie stalo ir baikim valgyti. Dar turiu ledų su tekšių uogiene. Tai iki, Helena.

Ana Karin prasibrovė pro juos į virtuvę. Nurinko nuo stalo indus ir sudėjo šalia plautuvės. *Keista, lėkštės, vos tik jas imi naudoti, jau vadinamos indais. Argi kas dėlioja ant stalo „indus“? Čia kaip su drabužiais: nusivelki, ir virsta skalbiniais. Tik sudėti į stalčius, lentynas ar spintas vėl tampa drabužiais. Artimas Niklo draugas, gyvena kartu... Kas gi čia bloga? Visi esam skirtingi ir draugų būna visokių, juk ir Helena buvo jos artima draugė. Bent jau iki šiol.* Ana Karin pripildė plautuvę vandens ir panardino lėkštes. Taigi. Tekšių uogienė. Reikėtų ją išimti ir pašildyti, kad būtų skanesnė, trumpam įdės į mikrobangę.

– Mama, verčiau ateik ir atsisėsk.

– Tik kai ką išplausiu.

– Vėliau sutvarkysim, ateik, susėskim.

– O kaip desertas? Nenorėsit ledų su tekšių uogiene? Ir ledai, ir uogienė – mano pačios, į grietinėlę įvarvinau žaliosios citrinos...

– Mama, mieloji, ateik.

Tačiau, rodos, ir kojos jos neklausė. Pajuto ant peties kažkieno ranką. Susana atėmė iš jos saujos indų šepetį.

– Aš pati paskui.

Kažkuris iš sėdinčiųjų vyrų atsiduso. Ji nenorėjo atsigręžti.

– Ana Karin, man labai gaila, kad Niklas nespėjo jums paaiškinti...

– Nutilk! Aš nieko nenoriu žinoti.

– Mama, ateik ir atsisėsk.

Susana beveik maldavo jos. Anos Karin kantrybė baigėsi. Mat, ji čia dėl visko kalta! Įtūžis tiesiog sprogdino ją, karštis mušė į veidą. Rankos staiga paniro į plautuvę, sugriebė lėkštes ir trenkė į grindis. Pažiro šukės, vandens purslai.

Ana Karin atsigręžusi į Joną sužaibavo akimis neketindama taip lengvai pasiduoti.

– Kaip tu, taip begėdiškai suvedžiojęs mano Niklą, dar drįsai čia atvažiuoti, sėdėti prie mano stalo! Įsidėk sau į galvą – tokiems kaip tu mano namuose ne vieta.

Niklas pašoko nuo kėdės.

– Mama, nutilk! Šitie tavo žodžiai labiau tinka man, o ne Jonui.

– Jis tave išvedė iš kelio, ar nesupranti?

– Viešpatie, mama, kokiais laikais tu gyveni?

Jonas atsistojo.

– Gal aš jus paliksiu vienus.

Jis išėjo ir laiptais užlipo į antrą aukštą.

– Ar seniai tu jau šitaip?

Niklas prunkštelėjo.

– Tu klausi, ar seniai aš toks subinlanda, tavo nuomone? Man buvo vienuolika ar dvylika metų, kai pajutau, kad esu homikas. Iš pradžių maniau, kad man pasimaišė, o tavo kalbos savotiškai drąsino. Prisimenu, kaip tada prie futbolo stadiono rado užmuštą vyrą, visi šnekėjo, kad jis buvo homikas. Jį užmušė rokeriai, visi tai žinojo, o policija iki galo neišsiaiškino.

Sakė, buvo girtas, važiavo dviračiu, nugriuvo ir užsimušė. Atmeni, ką tada pasakei? Taip tokiam ir reikia – tokie buvo tavo žodžiai.

– Kad aš niekada taip nesakiau.

– Sakei. Man tada buvo keturiolika, nuo to laiko pradėjau skaičiuoti dienas, kada galėsiu iš čia išvažiuoti.

Ana Karin žiūrėjo į grindis. Ten gulėjo ką tik sudaužytos lėkštės iš tų laikų, kai jos vaikai dar buvo maži.

– Atsimeni, kai man buvo lūžusi koja, tada pasakiau, kad griuvau nuo motorolerio. Bet aš tyčia nulėkiau nuo skardžio. Buvau pasirengęs bet ką padaryti, kad tavęs taip nenuvilčiau.

Jis vėl atsisėdo prie stalo, gurkštelėjo vyno ir papurtė galvą.

– Ne, ačiū, mama, jokio vasarnamio man čia nereikia. Džiaugiuos iš čia sveiką kailį išnešęs.

Ana Karin priėjo prie stalo ir susmuko ant kėdės. Ne ant tos, kur sėdėjo Jonas.

– O tu, Susana, apie tai žinojai?

– Taip.

– Jau seniai?

– Susana buvo vienintelė, kuriai pasisakiau. Sunkiausia man buvo, kai lankiau vidurinę, paskui gimnaziją. Aš tik su seserim galėdavau pasišnekėti. – Niklas patylėjo, jo žvilgsnis tarsi užsisklendė. – Tada aš turėjau tiek draugių, bet nė viena nieko tikro apie mane nežinojo. Joms tikriausiai nebuvo su manim smagu, nesulaukė iš manęs, ko tikėjosi.

– Bet aš niekaip negaliu suprasti, kodėl tu gadini sau gyvenimą? Ir dar šitaip kvailai.

Niklas nelinksmai nusišypsojo.

– Žinai, mama, jeigu jau ryžausi apie tai prasitarti, aš tau dar esu parvežęs tokią brošiūrą. Tau vertėtų ją perskaityti. Kad bent žinotum, apie ką šneki. Žmogus pats to nepasirenka, toks aš, matyt, gimiau. Gal tu pasakysi, iš kur tie mano genai? Greičiausiai tą „subinlandos" polinkį esu paveldėjęs iš tėvo pusės.

– Mūsų giminėj tokio... nebuvo nė vieno.

– O iš kur tu žinai?

Visi trys ilgokai tylėjo. Buvo girdėti, kaip tiksi sieninis Helgos laikrodis. Anos Karin širdyje grūmėsi prieštaringi jausmai. Jos sūnus prisipažino toks esantis jau daugelį metų, o ji ničnieko apie tai nežinojo. Nebuvo jų šeimoj nuoširdaus bendrumo.

Ir tiedu jos vaikai – visai svetimi žmonės.

Jeigu jie būtų prasitarę, kai sūnus dar buvo paauglys, gal ji būtų galėjusi ką nors padaryti. Būtų iš kailio išsinėrusi, ieškojusi kokios nors pagalbos, kol tas bjaurus įprotis neužvaldė. Dabar ji – homoseksualo motina, sūnus, užuot parvedęs į namus marčią, kuri būtų pagimdžiusi anūkų, pasirinko tokį gamtai prieštaraujantį gyvenimą. Keisčiausia, kad žiūrėdamas į Niklą arba į tą patį Joną to nepastebėsi. Per televiziją ji buvo mačiusi gėjų paradą, pusplikiai vyrai, apsitempę šlykščiom odinėm kelnėm, praviru priekiu ir užpakaliu, be jokios gėdos stovėjo ir maivėsi sunkvežimio kėbule. Vien tik pagalvojus, kad vienas iš jų gali būti jos sūnus, jai pasidarė šleikštu. Ir ką čia pasakytų žmonės, jeigu tai sužinotų. Liežuviais užplaktų.

Susana nuėjo prie plautuvės, atsitūpusi ėmė rinkti lėkščių šukes ir mesti į šiukšlių dėžę.

Niklas atsistojo.

– Mudu su Jonu pernakvosim viešbuty, rytoj iš pat ryto išvažiuosime.

Seseriai dar pasakė:

– O tau, Susana, sekmadienį teks grįžti traukiniu. Gerai?

Susana linktelėjo.

– Galėtumėt miegoti ir čia.

To dar betrūko – į viešbutį! Helena tikriausiai suprato, kaip čia kas ir dėl ko. Dar apsidžiaugs.

Niklas atnešė ir prie plautuvės padėjo savo taurę. Paskui atsigręžęs į motiną pažvelgė tokiu skaudžiu ir priekaištingu žvilgsniu, kurio verčiau nematyti.

– Nei Jonas, nei aš – mes negalime čia pasilikti. Pernakvosim ten. O tą brošiūrą tau paliksiu svetainėj.

22 skyrius

– O Andersas kur?

– Nežinau. Gal savo kambary.

– Ar šiandien jis mums nepadės ruošti vakarienės?

– Tikriausiai ne.

Emeli apsisuko ir išėjo.

Helena pjaustė svogūnus, jos akys ašarojo. Nuo svogūnų, o ne nuo sunkumo krūtinėj. Ne nuo stingulio, kaustančio kūną, ir ne dėl to, kad virtuvėj trūko oro.

Kalti čia buvo svogūnai, niekas kitas.

Nuo to laiko, kai Martinas ją paliko, ji nė karto neapsiverkė. Nenorėjo, kad matytų jos bejėgiškumą, ji – iš tų moterų, kurios nepasiduoda. Ji nuolat sau kartodavo: ištversiu, išgyvensiu. Jei bent kiek praskystų, nežinia, kaip viskas baigtųsi. Nusiristų į bedugnę, iš kurios jau niekad neišliptų. Tačiau dabar dar kažkas atsitiko. Išsieikvojo visa jos stiprybė, nebeliko jėgų priešintis. Mintys, kurias pirmiau gebėjo sutramdyti, dabar pasidarė nevaldomos. Sužadino visaip niauzgiančius, verkšlenančius balsus.

Helena užsimerkė, prispaudė kumštį prie krūtinės. Ar čia iš tiesų ji, Helena? Visai nebeliko savitvardos. Nebesuvaldo nei savo gyvenimo, nei pati savęs.

Pernelyg pasidavė jausmams. Nevykėlė, verta ne tik savo, bet ir kitų paniekos.

Pagaliau ji demaskuota.

Jos krumpliai, sugniaužę peilio kotą, net pabalo. Tik to peilio tegali įsitverti. Viskas jai slydo iš po kojų. Ko tik besiimtų, viską sugadina. Baimės vaizdiniai, kuriuos tebesinešiojo savyje, pavirto tikrove.

Dabar ji iš tikrųjų vienui viena.

Kai Andersas kieme atsuko jai nugarą, nerimas ją pasiglemžė. Įsitikino, kad ji jam trukdo, Andersas nebenori, kad ji būtų šalia. Ji dar nesuprato, kokią bus padariusi klaidą. Juk Andersas ir padrąsino ją pasipiktinti Vernerio postringavimais. Jis pakurstė, o ji išrėžė, ką iš tikrųjų galvoja. Šalia Anderso jautėsi tvirtesnė, jiedu ėjo išvien, jai užteko palaikančio jo žvilgsnio. Pajuto bendrumą, ir jo ranka buvo ją apglėbusi, lyg taip ir turėtų būti. O čia, viešbučio kieme, jis pasidarė visiškai svetimas. Lyg nebūtų prieš tai jos apkabinęs, nerodęs savo palankumo. Jis šalinosi jos. Iš nevilties Helena nupuolė pas Aną Karin. Baimė jai sakė – ji turi užsitikrinti, kad jai likęs bent vienas artimesnis žmogus. Bet ir ten jai nepavyko. Atsakymą suprato iš Anos Karin veido. O kai Jonas prasitarė apie tai, ko net Ana Karin tikriausiai nežinojo, Helena pajuto, kad ji Anos Karin akyse visam laikui bus susieta su ta nemalonia akimirka. Atėjo ir atnešė bėdą. Tokios tad Anos Karin gyvenimo taisyklės. O čia dar jos Niklas su Jonu ką tik apsinakvojo Helenos viešbutyje. Jie nieko neaiškino, tik pasakė, kad rytoj anksti išvažiuos, nelaukę jokių pusryčių.

Kažkas laiptais leidosi žemyn, ji paskubom nusišluostė ašaras. Dar pamanys, kad stovi čia ir verkia. Giliau įkvėpusi pasistengė susitvardyti.

– Andersas pasirodys po valandėlės.

Atėjusi Emeli iš indaujos paėmė lėkščių.

– Aš viską padengsiu.

– Šiandien valgysim virtuvėj.

– Kodėl?

– Verandoj jau padengta šermenų kavai.

– Bet vieną stalą galim panaudoti. Vakarieniauti verandoje maloniau.

Helena nebenorėjo prieštarauti.

Emeli tai suprato kaip mamos pritarimą.

Po pusvalandžio jie jau vakarieniavo prie uždegtų žvakių. Emeli uždegė ne tik žvakes, bet ir senovinę žibalinę lempą. Jos gražiai padengtas stalas nelabai derinosi prie kasdieniško valgio – spagečių su maltos mėsos padažu, kuriuos Helena patiekė keptuvėje ir puode. O dar kečupo butelis. Tačiau Andersas gyrė, kad viskas labai skanu. Kalbėjosi taupiai, mandagiai, stengdamiesi nutylėti tai, ko nenorėjo sakyti.

Helena šakute maigė makaronus. Ji negalėjo nuryti nė kąsnio, jai trūko oro, darėsi bloga. Ji buvo pilna nenumaldomo nerimo. Pastebėjusi, kad virpa rankos, jas nusvarino ant kelių. Baisi savinieka – įvertino pati save. Kur jos ankstesnis gyvybingumas? Tokia būsena jai nebūdinga. Kūnas dar norėtų taikytis prie aplinkybių, bet vidus jau nieko nepajėgia. Jai trūksta atramos, branduolio. Ji neturi pagrindo, ji skęsta.

Emeli sunerimusi padėjo į šalį šakutę ir peilį.

– Kas čia tarp jūsų atsitiko?

Helenos ir Anderso žvilgsniai susidūrė.

– Kodėl jūs tokie, kas atsitiko?

Helena neįstengė atsakyti. *Andersai, būk geras, padėk man, pasakyk ką nors! Aš pati nesuprantu, kas čia man darosi.* Bet Andersas tylėjo – tai iškalbingas jos nuojautos patvirtinimas.

Helenai vargais negalais pavyko save įveikti, ji net prisivertė nusišypsoti.

– Ne, nieko neatsitiko. Kodėl tu taip manai?

– Atrodote tokie surūgę.

– Surūgę?

– Taip.

Tame trumpame dukters atsakyme buvo tiek priekaištų, kad Helena nudelbė akis. Nebeįstengė pakelti kasdien rodomo jos nepasitenkinimo, prastai slepiamo pasibjaurėjimo. Sekundės atrodė ilgos tarytum kokia bausmė. Nei vienas, nei kitas nedrįso ko nors paaiškinti. Trys tylintys žmonės, o tarp jų – melas.

– Man į tai nusispjaut, – Emeli atsistojo ir išėjo.

Helena užsimerkė. Girdėjo tik savo pulsą. Širdis, rodės, susprogdins krūtinę. Neatsilaikys prieš tokį taraną. Lengvi Emeli žingsniai, skubantys laiptais į viršų. Jie priminė jai čia praleistas palaimingas vaikystės akimirkas. Rodos, kad ji pati basa skuba tais girgždančiais laiptais, atsimena kiekvieną jų pakopą. Ir savo darbus – reikia parvesti karves, jau metas jas melžti, palesinti vištas. Dar laukia vingiuoti miško takeliai, tik jai su Ana Karin težinoma proskyna. Štai jos išskėtusios rankas balansuoja ant daržinės sijų. Kažkurį vakarą plokščiadugne valtim iriasi per nurimusį ežerą. Vaikystės laimė! Tokią vaikišką laimę ji norėjo sukurti savo dukrai.

Bet Emeli labiau patiko sėdėti prie kompiuterio.

Ji troško gyventi Stokholme.

Čia Helena išgirdo atidaromas laukujes duris, tas garsas atrodė kaip išsigelbėjimas. Jos mintys, regis, įgavo saugesnę atramą. Kažkas atvyko į viešbutį, ji privalo susiimti. Atsirado šioks toks tikslas.

– Kas čia dabar? – Andersas klausiamai pažvelgė į ją.

– Einu pasižiūrėti.

Ji rankom atsirėmė į stalą, kad galėtų atsistoti, bet kojos nebeklausė, buvo lyg medinės.

– Aš nueisiu, jei norit.

– Ne, aš pati, man kažkodėl pasidarė šalta.

Ji iš tiesų drebėjo, dabar turės jam kaip nors paaiškinti.

– Sėskit, Helena, aš nueisiu. Matau, jūs prastai jaučiatės.

Ji linktelėjo ir vėl pamėgino nusišypsoti. Andersas išėjo į prieškambarį.

Šį kartą išsisukau, pamanė atsidusdama Helena.

Pasaulyje beveik septyni milijardai žmonių. Kiekvienas veidas vis kitoks. Kiek veidų, tiek ir balsų, ji iškart suprato, kieno tas balsas, nors visą pusmetį nebuvo jo girdėjusi.

Martinas.

– Aš esu Emeli tėtis, o jūs – tikriausiai Andersas. Labas, Emeli man minėjo jūsų vardą.

– Helena – verandoj.

– Pirmiausia norėčiau pasisveikinti su savo dukra. Emeli viršuj?

Jau kitokie žingsniai jos vaikystės laiptais, tik dabar jų girgždėjimas bauginantis. Martinas lipa pas Emeli.

– Atvažiavo jūsų buvusysis.

Ji krūptelėjo nuo Anderso balso, nepajuto, kaip jis sugrįžo.

– O ko jis čia?

– Nežinau, jis nuėjo pas Emeli.

Helena pažvelgė į lubas. Gal Emeli žinojo, kad jis atvažiuos. Viskas susipynė. Ji atsirėmė alkūnėmis į stalą ir delnais užsidengė veidą. Ji tuoj uždus, taip beviltiškai maudžia krūtinę.

– Nebepakelsiu to. Kodėl jis čia atvažiavo? Neturiu jėgų su juo kalbėtis.

Ji ne taip įsivaizdavo jų susitikimą. Manė, bus dailiai susišukavusi, saikingai pasidažiusi, atrodys patraukli. Aiškiai, ramiai pasakys jam tai, ką yra gerai apgalvojusi, susidėliojusi per bemieges naktis. O ką – dabar ji nieko neprisiminė. Net įtūžis, ir tas išblėso. Dingo jos galia. Ji buvo visiška bejėgė.

Andersas uždėjo ranką jai ant peties.

– Minėjot apie terminą apsigalvoti. Gal jis čia atvažiavo pasakyti, kad skirtis nebenori, kad gailisi.

Tie žodžiai tiesiog nuvėrė ją. Šito jis tikrai nepasakys. Ji išgirdo Martino žingsnius, jis ryžtingai nulipo laiptais, paskui perėjo valgomąjį ir priėjo prie jos.

Ji jau sunaikinta.

Štai jis. Paliekněję̇s, kitas drabužių stilius, nauja šukuosena. Tarsi kažkur matytas, kadaise bendravo, bet jau seniai jį bematė. Dabar jau taip gerai jo nepažįsta, kaip ir jis Helenos. Ko čia stebėtis. Jis – tarsi vienas iš daugelio, tik toks skirtumas, kad su juo buvo susaisčiusi savo gyvenimą.

Savo negyvenimą.

– Šiam savaitgaliui Emeli su manim važiuoja į Stokholmą.

Helena gūžtelėjo pečiais.

– Tegul, jeigu ji taip nori.

– Paskambinau į mokyklą ir paprašiau, kad rytoj ją išleistų.

Andersas krenkštelėjo.

– Paliksiu jus. Einu į savo kambarį.

Helena linktelėjo, ir Andersas išėjo. Martinas nulydėjo jį tiriamu, kritišku žvilgsniu. Abu patylėjo. Žvakių šviesoj stiklinė veranda buvo apgaulingai graži.

– Ar pastaruoju metu skaitei mano elektroninius laiškus?

Argi jis nemato, kokia jos būsena? Kiekvienas širdies dūžis skausmingas kaip botago kirtis, tarsi kažkas ten būtų subyrėję. Nepastebi, kaip ji visa dreba, kaip kažkas lanku veržia krūtinę, kaip jai trūksta oro?

– Man tiesiog galvoj nesutelpa, kodėl tu taip elgiesi. Visą tą pusmetį stengeisi mane ignoruoti, neatsakei į mano skambučius, tau nusispjaut į mano elektroninius laiškus. Kaip manai, ar tai padeda Emeli? Galvoji – tegul ir ji neturi tėčio, kaip tu jo neturėjai.

– Ne.

– Tai kaip tu tai paaiškintum?

Kaip ji paaiškintų? Ji nebegali sugaudyti savo minčių. Jos tarsi sutryptos į purvą, jai tarytum nebeliko vietos jos pačios kūne, galva, rodos, ims ir suskils. Gal tai išprotėjimo pradžia, kai protą nustelbia beprotybė?

– Jeigu per Emeli tu nori atkurti savo vaikystę, tau beveik pasisekė. Emeli norėtų persikelti pas mane į Stokholmą. Čia ji buvo pasilikusi tik dėl tavęs, jai neramu dėl tavęs. Tau

tas jausmas turėtų būti gerai pažįstamas, tu bijojai dėl savo mamos.

Kaip jai surasti nors vieną tvirtą mintį, į kurią galėtų susitelkti. Bent tol, kol Martinas išeis. Jeigu ji dabar susmuks, nebepakils.

Staiga tarpdury pasirodė Emeli. Juodas odinis jos krepšys jau sukrautas, pasirengusi išvykti.

– Tai mes jau važiuojam, ar ne?

– Aš tuoj ateisiu.

Emeli greitomis dėbtelėjo į Heleną.

– Tada iki.

– Emeli, luktelėk.

Martinas ją sustabdė, Emeli nekantraudama atsiduso.

– Tėti, važiuojam.

– Ne. Kol dar esame visi trys, reikia pagaliau viską išsakyti iki galo.

Emeli akys susiaurėjo.

– Tėti, juk tu pažadėjai.

– Mielas vaikeli, visa tai – tik dėl tavęs, tau nebereiks ilgiau kentėti. Geriau sakyk atvirai, kaip tu čia jautiesi? Niekas ant tavęs nepyks. Mes abu norim, kad tau būtų gerai. Sąžiningai pasakyk, ar norėtum pasilikti čia, ar persikelti pas mane, į Stokholmą? Tau leidžiama rinktis, apsispręsk.

Emeli akys apsiniaukė. Tarp jos motinos ir tėčio pulsavo įtūžis, kaip kokie elgetos, ir dar čia vaizduoja jos tėvus.

Helena žiūrėjo sau į kelius. Kažkaip viskas susijaukė. Kaip čia išeina, kad ir ji – viso to dalis?

– Martinai, liaukis.

– Ne. Ir tau metas išgirsti visą tiesą. Emeli, pasakyk, kur norėtum gyventi?

Ji pasiryžusi padaryti viską, kad tik jos dukrai būtų gerai. Helena jai bus tokia mama, kokia jos motina būti nesugebėjo. Ji pasirengusi padaryti viską, bet ko atsisakyti.

Jausdama graužatį Helena užsidengė rankomis veidą. Kaip ji galėjo leisti, kad šitaip atsitiktų?

– Aš liksiu gyventi su mama.

Emeli, net nepažvelgusi į motiną, apsisuko ir išėjo.

Helena užsimerkė. Martinas pralaimėjo, bet ji nejautė džiaugsmo. Vien tas ją prislėgęs begalinis liūdesys. Jai reikia dar šiek tiek pakentėti, ištverti.

Trinktelėjo piktai uždaromos laukujės durys.

Martinas sunkiai atsiduso.

– Negi iki šiol nematai, ką darai?

Alsuok, alsuok giliau, kaip nors ištverk.

– Okei, tada mes padarysime šitaip. Aš parduosiu savo viešbučio dalį. Tu nepasirašei turto dalybų dokumentų, man vis dar tebepriklauso pusė. Aš ne dėl tavęs, aš dėl Emeli. Grįžęs susisieksiu su turto vertintoju. Kai jis tau paskambins, būtų gerai, kad bent jau tada atsilieptum.

Tai pasakęs, jis išėjo iš verandos, per valgomąjį – į prieškambarį, išsinešdino iš Lindgreno viešbučio.

Helena vis dar sėdėjo tokioj jaukioj žvakių šviesoj. Ir čia staiga pratrūko visos užtvaros. Visa, ką ji stengėsi kuo giliau nugramzdinti, staiga prasiveržė, paskandino ją. Dabar jau tikrai nebeišsigelbės. Helena palinko, rankom apglėbė save ir ėmė linguoti pirmyn atgal.

Alsuok, alsuok. Tau trūksta oro! Tuoj išprotėsi.

– Helena, pasistenkit kuo ramiau kvėpuoti.

Ji privalo slėpti, kad yra silpna, Andersas jos tokios neturi matyti. Niekas neturėtų matyti, niekas negali jai padėti, įka-

lino pati save, vienui viena, lyg nuo visų atkirsta. Tas gniuždantis chaosas.

– Blogiausia jau praėjo. Helena, aš esu čia, eime, padėsiu jums užlipti į viršų.

23 skyrius

Reikia drąsos, kad galėtum atsistoti šalia palūžusio žmogaus. Matai, kaip jis kenčia, koks yra bejėgis, pats nieko negali sau padėti. Reikia valios, kad galėtum jam parodyti, jog jis nėra vienas ir visų apleistas, nors ta jo sielos tamsa tau visai svetima.

Praėjo pora valandų po to, kai Andersas nusileido čia, į verandą. Jis vargais negalais padėjo Helenai užlipti į viršų, susišnekėti su ja nebuvo įmanoma. Iš nevilties ji nebesipriešino jam, tik stengėsi išvengti jo žvilgsnio, tarsi jai būtų gėda. Jis paguldė ją savo kambaryje. Apklostė. Andersui pavyko save įveikti, nors viduje tūnantis antrininkas bailys jam kuždėjo – mauk iš čia. Helenos kančia jį sukrėtė – ji šitaip kenčia, o jis negali jai padėti. Ir jis nepabėgo, pasiliko. Prieš porą dienų pats šitaip kentė, gulėjo bejėgis. Gal ir ji kažką panašaus išgyvena. Jam pavyko savo sielos patamsiuose surasti pamestą siūlo galą, nuo to kažkas pasikeitė.

Jis švelniai paglostė jai plaukus. Helena gulėjo sulenkusi kojas, įveikta savo nevilties vaizdinių, bet jos alsavimas jau

buvo ramesnis. Gal ji net užsnūdo. Jis atsargiai išlaisvino savo pirštus iš jos saujos ir atsistojo.

– Neišeikit.

– Tik nusileisiu į apačią ir užgesinsiu šviesas, tuoj grįšiu.

Ji neprieštaravo.

Verandoj tebestovėjo vakarienės likučiai. Kaip koks niūrus natiurmortas. Andersas nieko nejudino, tik užpūtė žvakes, užgesino šviesą. Norėjo greičiau sugrįžti pas Heleną. Jis jautėsi reikalingas jai, tas pojūtis padėjo jam įveikti prabudusį nepasitenkinimą, kuris jau buvo lyg ir aprimęs. Nebegraužė kaip anksčiau. Vis dėlto tai buvo lyg perspėjimas. Priminimas, kad jis kažką pamiršo. Kas iš tikrųjų pasikeitė? Ar jis pasidarė kitoks, negu buvo prieš pabėgdamas. Anuometinis jo gyvenimas tebėra ten, kur jį paliko, tačiau grįžti atgal jis jau nebegalėjo.

Jis užpūtė paskutinę žvakę, užrakino laukujes duris ir užlipo į viršų. Atsargiai įėjo į savo kambarį. Helena tebegulėjo taip, kaip buvo ją palikęs. Akys užmerktos, kvėpavimas ramus, jis apsidžiaugė, kad ji vis dar čia, kad neišėjo į savo kambarį. Tyliai nusiavė batus ir atsisėdęs ant lovos paėmė jos ranką. Ji atsimerkė, pažvelgė į Andersą ir pasislinko, padarydama jam vietos. Jis atsigulė šalia, prisiglaudė jai prie nugaros, ji tebebuvo sulenkusi kojas. Pajutęs jos drebulį, rūpestingai apklojo ir dar arčiau prisispaudė. Ji paėmė jo ranką, pridėjo sau prie kaklo duobutės. Taip jiedu ir gulėjo, tarsi nuo visko nutolę. Du vieniši, paguodos ieškantys žmonės.

Praėjo valanda ar dvi. Bet nė vienas, nė kitas nejudėjo. Andersas užsnūdo, porą sykių pabudo nuo jos plaukų kvapo. Šalia jo ilsėjosi moteris.

Helena.

Jis priglaudė ją prie savęs nenorėdamas, kad ji pabėgtų, kai juos aptiks švintantis rytas. Kiek spėjo Heleną pažinti, jos pasitikėjimas kol kas tebebuvo labai trapus. Matė, kaip ją apninka baimė. Nebegali jos atsikratyti, ji pasidarė pažeidžiama, savotiškai atsiskleidė. Gal vėliau ji taps jo priešininke, o gal bus ištikima sąjungininkė. Ji gali pasirinkti. O ką jis pats rinksis? Aplinkui tūpčios nesiryždamas pasakyti, kas toks iš tikrųjų yra. Kol kas jai atskleidė tik blankią savo kopiją. Savo sieloje troško pasidaryti kitoks, bet jam kol kas nepavyko. Helena menkai jį tepažįsta. Jis – tik nuo savęs pabėgti mėginantis apsimetėlis. Vyras, kuris iš tikrųjų dar neegzistuoja, yra tik jo lūkesčiai, viltys.

Andersas tikriausiai vėl buvo užmigęs, kai prabudo, kambaryje jau buvo šviesu, apačioje girdėjosi žingsniai. Abu tebegulėjo kaip anksčiau. Jei būtų bent vienas pasijudinęs, atšlijęs, kažin, ar dar būtų šitaip susiglaudę. Tas jų artumas dar buvo laikinas, tarsi koks išbandymas.

Jis pakėlė galvą, pamatė, kad ji nebemiega.

– Gal man nusileisti, pažiūrėt, kas ten vaikščioja?

– Tai Niklas su Jonu, jie ketino anksti išvažiuoti.

Netrukus laukujės durys užsidarė, ir kieme suburzgė automobilio variklis.

Jis vėl užmigo.

Prabudęs pamanė, kad ji jau išėjusi. Jo nugara buvo įsmilkusi, atsisėdo, pasiraivė. Tualete sušniokštė nuleidžiamas vanduo. Ji tebėra, nustebo, kaip suplakė jo širdis. Anderso praeityje ne-

trūko panašių situacijų, kai nubusdavo permiegojęs su kokia nors moterim. Tada sau sakydavo: seksas – kasdieniškas dalykas. Bet ši naktis buvo skirtinga. Helenos ir Anderso patirtis, jų intymumas dabar buvo visai kitoks. Tarsi Andersas dar būtų koks nepatyręs naujokas. Čia nebuvo erotinių nuvalkiotų žodžių. Tik štai toks, jam netikėtas nustebimas.

Pirštais susiglostė išsidraikiusius plaukus. Atsidarė vonios kambario durys, ir pasirodė Helena, akys patinusios, ji vengė žiūrėti į Andersą, nusigręžusi sustojo prie lango. Jis nekalbino, netrikdė jos. Vis dar nežinojo, kas jai sukėlė tokią katastrofišką būseną. Norėjo, kad pati jam pasakytų, apie ką jie ten kalbėjo verandoje, kai Andersas išėjo. Jis matė, kaip Emeli išvažiavo su Martinu.

– Aš blogai elgiausi su Emeli. Įskaudinau ją. – Helena susmuko į fotelį ir delnais susiėmė galvą. – Kaip galėjau būti tokia akla? Taip ilgai nesupratau, ką ji išgyvena.

Andersas norėjo prieiti prie jos, bet susilaikė, nebuvo tikras, ar ji to nori. Tegul ji kalba užuominom, viskas pamažu susitvarkys.

– Visi mes padarome klaidų.

Ji papurtė galvą.

– Ne. Kai kurios klaidos neatleistinos.

– Net ir tada, kai viską apmąstęs mėgini pasikeisti?

Ji neatsakė, tik vėl papurtė nuleistą galvą.

Jiedu sėdėjo ir tylėjo, jis – vis dar lovoj, ji – fotelyje. Nei vienas, nei kitas nerado tokių žodžių, kurie galėtų jiems padėti.

24 skyrius

Artėjo šermenų kavos metas. Helena žvilgčiojo į laikrodį, rodyklės suko prie trečios, jai darėsi neramu. Nuėjusi į viršų palindo po dušu ir persirengė. Andersas virtuvėj ruošė kavą. Ji buvo parodžiusi, kur yra termosai, jis išrikiavo juos ant suolelio, tereikėjo pripildyti.

Nusileidusi žemyn, Helena nuo laukujų laiptų atnešė didelę kartoninę dėžę, kurioje buvo supakuotos gėlės.

– Kaip gerai, kad lauke pliusinė temperatūra. Buvau pamiršusi, kad man jas pristatys iš pat ryto.

– Palaukit, aš jums padėsiu.

Andersas perėmė iš jos dėžę ir pastatė ant stalo. Paskui jie išpakavo sumuštinių „tortus" ir bandeles prie kavos, Helena atnešė lėkščių, padėklų. Sausainius sudėliojo dailiom eilėm. Kaip jai pavyko susitvardyti, pagalvojo Andersas.

– Jūs manot, kad pajėgsit tą suėjimą ištverti?

Ji linktelėjo galvą ir atidarė dar vieną sausainių dėžutę.

– Šitame viešbuty turbūt jau paskutinį kartą rengiu šermenų kavą.

– Kodėl paskutinį?

– Teks viską parduoti ir grįžti į Stokholmą.

Ji paėmė sausainių lėkštę ir nunešė į valgomąjį, Andersas nulydėjo ją akimis. Netrukus ji vėl pasirodė.

– Jūs tikrai žadat viską parduoti?

Helena, išėmusi iš dėžės popierium apsuktas gėles, nunešė jas prie plautuvės. Išvyniojo puokštę baltų lelijų.

– Emeli nori grįžti į Stokholmą. Ji kas antrą savaitę gyvens pas Martiną. Paduokite man iš anos lentynos tas dvi vazas.

Dabar Helena darbavosi susitelkusi. Vikriai patrumpino lelijų kotus. Andersas paėmė vazas. Jos žodžiai jam buvo netikėti.

– Tai jūs tikrai žadat viską parduoti?

– Neparduočiau, bet noriu likti su Emeli. Duokite man jas.

Galvos linktelėjimu parodė į vazas, jis susigriebęs pastatė jas prie plautuvės.

– Vadinasi, Emeli kas antrą savaitę gyvens pas tėvą? Bet juk jūs galite pasilikti čia.

– Kas prižiūrės viešbutį, kai aš būsiu Stokholme? Ne, iš to nieko nebus. Be to, Martinas reikalauja savo dalies. Aš neturiu pinigų jo daliai išpirkti, nepardavusi viešbučio, negalėsiu ten įsigyti buto.

Ji sumerkė po kelias lelijas ir vazas nunešė į valgomąjį.

Kai į kiemą suvažiavo automobiliai, stiklinėj verandoj jau buvo uždegtos žvakės. Užkandžių stalą puošė baltos lelijos, tyliai skambėjo Vivaldžio muzika. Helena su Andersu prie durų pasitiko svečius, ji prašė, kad jis pabūtų šalia.

Pirmiausia atėjo Lisbetė su Lase ir jau suaugę jų vaikai, anūkėlis miegojo languotame vežimėlyje. Po jų pasirodė keletas kaimo žmonių, paskui pastorius įvežė ratukuose sėdinčią senutę. Šioji pasisakė esanti Margit, Helgos klasės draugė, artimiausia jos gyvenimo bičiulė. Helena su visais sveikinosi ir maloniai šypsojosi. Andersas stebėjosi tokia jos vaidyba. Helena parodė, kur svečiams pasikabinti drabužius, palydėjo į valgomąjį. Kai visi susirinko, Andersas jau norėjo uždaryti laukujes duris, bet pamatė kieme stoviniuojančias dvi moteris. Vyresnioji rūkė, o jaunesnioji ją ragino greičiau eiti vidun.

Andersas suprato, kas jos tokios, ir neuždarė durų.

Valgomajame svečiai dėjosi sau maisto. Kai kurie su pilnom lėkštėm jau buvo susėdę prie stalų ir negarsiai šnekučiavosi. Į Helgos šermenis nedaug susirinko. Tai rodė tuščios kėdės. Štai kas belieka, kai žmogus pasitraukia sulaukęs devyniasdešimties. Liūdna vienišam užbaigti tokį amžių, pagalvojo Andersas. Kažin, ar per jo laidotuves bus didesnis šurmulys. Ko gero, susirinks tik tie, kurie tikėsis kokio palikimo. Nelinksmos, bet logiškos mintys. Jas išblaškė į kambarį įėjusi Ana Karin. Lisbetė ir Lasė prie savo stalo staiga nutilo, čia vežimėlyje pravirko kūdikis, ir jie, suradę dingstį, puolė jo raminti. Andersas dairėsi Helenos. Valgomajame jos nebuvo. Rado ją virtuvėj, pasilenkusią prie plautuvės.

– Jums pasidarė negera?

Ji palinksėjo galva. Kažkur pasigirdo motorinio pjūklo garsas.

– Jūs lipkit į viršų, aš ir vienas čia viskuo pasirūpinsiu.

– Jūs rimtai?

– Eikite. Viskas beveik paruošta.

Kažkas pravėrė valgomojo duris, ir Helena tučtuojau pagyvėjo. Tai Lisbetė čia įkišo galvą.

– Dar turite pieno?

Helena jai nusišypsojo.

Žinoma, tuoj atnešiu.

Lisbetė dingo, o Helena vėl tarsi subliūško lyg koks pradurtas balionas.

– Tuoj pat eikit į viršų.

– Bet pažadėkit, kad mane pakviesit, jeigu reiks.

– O kas čia dar gali atsitikti.

Andersas padėjo ant užkandžių stalo ąsotėlį pieno ir čia pat išgirdo, kaip atsidarė laukujės durys. Gal Helena išėjo į lauką, ji buvo pasilikusi virtuvėj. Andersas nuėjo pasižiūrėti ir pamatė Vernerį. Prie durų jis kruopščiai valėsi guminius batus. Mėlyna striukė buvo apibirusi pjuvenom, po pažastim laikė Andersui jau matytą daiktą – paveikslą, kurį aną rytą tapė.

– Labas, Verneri.

– Labas, tu, kaip matau, be darbo nesėdi. Džiaugiuosi, kad esi gyvas ir sveikas.

Andersas nusijuokė, neatrodė, kad Verneris šaipytųsi iš jo.

– Verneri, gal jūs nežinot, šiandien čia – šermenų kava, viešbutis dabar uždarytas. Bet jei norėtumėt puodelio kavos, su malonumu jums pasiūlyčiau virtuvėje.

– Ne, ačiū, aš čia ne dėl kavos.

Jis nusiėmė kepurę ir delnu palygino plaukus.

– Norėjau su kai kuo susitikti.

– Aha, bet... nežinau, ar tinkamas laikas.

Verneris nustebęs pažvelgė jam į veidą.

– Žiūrint, koks reikalas.

Andersas nespėjo jo sulaikyti. Verneris jau įžengė į valgomąjį. Ten stojo tokia tyla, lyg būtų pasirodęs ypatingas svečias. Andersas pasijuto šiek tiek nusikaltęs, kad šitaip atsitiko, ir nežinojo, ką toliau daryti. Jis tik mostelėjo ranka, tarsi pristatydamas atvykėlį.

– Na, štai pagaliau ir Verneris.

Verneris nustebęs pažvelgė į jį ir linksmai nusišypsojo. Paskui nukreipė savo žvilgsnį virš Anderso galvos ir pritardamas linktelėjo.

Ana Karin pašoko nuo kėdės.

– Jūs čia nepageidaujamas, čia privatus suėjimas.

– Aš ilgai netrukdysiu, nesu tokių susibūrimų mėgėjas, tik norėjau pasakyti, kad jau išsprendžiau tą jūsų problemą dėl palikimo.

Ana Karin piktai pašnairavo į Lisbetę ir Lasę, ko gero, ir čia jie spėjo prikišti nagus. Lasė tik gūžtelėjo pečiais, jis atrodė toks pat nustebęs kaip ir kiti.

Verneris patylėjęs kalbėjo toliau.

– To kaštono, dėl kurio jūs čia barėtės, jau nebėra, sklypą galite pasidalinti per pusę.

Anos Karin lūpos krustelėjo, bet neištarė nė žodžio. Staiga visi, lyg po komandos, atsistojo ir puolė prie laukujų durų. Visi, išskyrus pastorių ir Margit, kuri tebesėdėjo savo vežimėlyje. Andersas girdėjo verandoj pravirkus moterį ir pasižiūrėjo į Vernerį.

– Tai jūs jį nurėžėt?

Verneris tylėdamas paėmė nuo stalo sausainį. Visi netrukus grįžo ir susėdo į savo vietas. Tik viena Ana Karin liko stovėti tarpdury.

Andersas pakėlė akis į lubas. *Bet pažadėkit, kad mane pakviesite, jeigu reiks.*

Verneris paėmė savo paveikslą ir atkišo jį Anai Karin.

– Norėčiau jį perduoti jums prisiminimui.

Prie stalo, kur sėdėjo Lasė, pasigirdo kažkoks garsas. Tarsi gniuždomas verksmas, Lasė ilgiau neištvėrė, atsilošė ir ėmė kvatotis. Suskambo toks nuoširdus, nesuvaldomas juokas, kad nuo jo užsikrėtė ir Lisbetė, bet ji ranka užsidengė burną ir susitramdė. Tik porą kartų prunkštelėjo.

– Beproti, prakeiktas! Ar tu supranti, ką padarei?

Visi sužiuro į Aną Karin.

– Aš priversiu tave išsinešdinti, paskambinsiu policijai, tegul deda kur nori, niekas čia tavęs nepageidauja, aš žūtbūtinai tai padarysiu!..

– Ana Karin, užčiaupk savo srėbtuvę.

Visi sutriko: kas čia toks prašneko? Pastorius žvilgsniu parodė į Margit, dabar visų dėmesys nukrypo į ją. Gležna kaip paukštelis ir dar susikūprinusi, ji sėdėjo nugrimzdusi savo vežimėlyje, melsvas, plieno spalvos akis įsmeigusi į Aną Karin.

– Ką esi pasodinęs, tą gali ir nupjauti.

Verneris stovėjo nuleidęs akis. Kiti žiūrėjo vienas į kitą ieškodami, kad kas nors ką nors paaiškintų. Margit ištiesė ranką prie savo rankinės, pastorius padėjo ją atidaryti.

– Aš turiu tau laišką, Verneri, tavo motinai buvau pažadėjusi atsiduoti jį tau, kai jos jau nebebus.

Ana Karin priėjusi susmuko ant artimiausios kėdės. Margit kreivais pirštais išėmė iš rankinės voką, Verneris vis dar nesiryžo jo paimti.

– Ji buvo visai dar vaikas, Verneri, vos keturiolikos metų.

Margit nuleido ranką, laiškas gulėjo jai ant kelių.

– Tavo tėvas dirbo samdiniu šitame ūkyje, jie taip įsimylėjo vienas kitą, patikėk manim, bet kai tėvai suprato, ką jis padarė, išvarė jį lauk. Jis buvo toks kaip ir čigonas, iš tų keliauninkų giminės, tavo seneliai apie tokius ir girdėt nenorėjo.

Senąją Margit, matyt, užplūdo prisiminimai.

– Tais laikais mergai su vaiku niekas užuojautos nejautė. Helgai buvo nelengva, ji kaltino save ir tą kūdikį, vargšą. O tu buvai... ne toks kaip kiti, dėl to atsirado dar daugiau bėdos. – Margit pažvelgė į Helgos laišką ir pakraipė galvą. – Turėtum žinoti – ji niekada neatleido nei sau, nei savo tėvams, kad atidavė tave kitur. Senatvėj vis labiau dėl to kentėjo, Helgai buvo sunku sau pasakyti, kad ji padarė klaidą. – Margit atsiduso ir pažvelgė į Vernerį. – Tokia tatai buvo tavo motina, kai tu pagaliau čia sugrįžai, ji tiesiog nebeišmanė, ką jai bedaryti. Ji leido tau gyventi Kulmiuro troboj, bet aš žinau, kad ji norėjo tau skirti daugiau. Nebesuspėjo, kraujas išsiliejo į smegenis.

Andersas atnešė Verneriui kėdę. Šis linktelėjęs padėkojo ir atsisėdo, palinko į priekį, alkūnėm įsirėmė į kelius.

– Vieną dalyką dar turėtum žinoti – ji kaip įmanydama visus tuos metus saugojo tavo sodintą kaštoną.

Verneris ranka brūkštelėjo sau per panosę. Andersas, pačiupęs nuo stalo servetėlę, padavė jam. Margit vėl ištiesė jam laišką, pastorius atsistojęs paėmė jį ir padėjo Verneriui

ant kelių. Kiti sėdėjo nuščiuvę, vertindami tokią lemtingą naujieną.

Pirmas atsikvošėjo Lasė.

– Išeina, kad tai jūs esate tikrasis to ūkio paveldėtojas.

Verneris kažką neaiškiai sumykė:

– Ne, ačiū, toj sodyboj aš nebenoriu gyventi. – Nusišnypštė į servetėlę. – Pasiliksiu tik tą Kulmiuro trobelę, dabar, kai jau kaštono nebėra, likusią dalį galėsit dalintis per pusę.

– Bet juk ūkis turėtų priklausyti jums, pagal teisybę.

Lasė neketino keisti savo nuomonės.

– Man jo tuo labiau nereikia. Mudu su Lisbete ketiname grįžti atgal į Liuleo.

Andersas pažvelgė į Aną Karin. Ji sėdėjo nusvarinusi galvą ir kartkartėm pirštais nubraukdavo ašarą. Jis paėmė dar vieną servetėlę nuo sumažėjusios krūvos ir padavė jai.

Verneris atsistojo ir įsikišo laišką į kelnių kišenę.

– Pasiimsiu ir tą kaštoną, kurį nupjoviau, ateinančią žiemą turėsiu malkų, susinešiosiu pamažu, dalimis.

– Aš jums padėsiu, traktorium nuvešiu.

Tą pagalbą pasiūlė vienas iš kaimo gyventojų. Verneris jam šyptelėjo ir padėkojo. Paskui paėmė savo paveikslą ir priėjęs pastatė prie Anos Karin.

– Prašom, pussesere.

Tai pasakęs išėjo iš kambario, kai laukujės durys užsidarė, įsivyravo tyla. Po tos netikėtos istorijos, kurią Margit čia jiems papasakojo apie Helgos gyvenimą, visi pajuto, kad metas baigti ir jos šermenų kavą. Ana Karin atsistojo pirmoji. Ji tylėdama išėjo pro duris, paveikslas liko ten, kur Verneris buvo jį atrėmęs. Susana dėkodama linktelėjo Andersui ir išsekė jai

iš paskos. Kiti skirstėsi ramiai, tyliai, Andersas atsisveikino su jais stovėdamas ant lauko laiptų. Kai visi išsiskirstė, jis grįžo vidun ir atsisėdo ant laiptų pakopos. Paskui viršuje išgirdo Helenos žingsnius. Ji nulipo žemyn ir atsisėdo šalia, pažvelgusi į jį nusišypsojo.

– Ačiū už pagalbą. Gerai viskas praėjo?

25 skyrius

Kadaise buvusioj Helgos virtuvėj jautėsi vakaras. Bet šis vakaras labai skyrėsi nuo kitų, ir Anos Karin gyvenimas jau nebegalėjo būti toks kaip anksčiau. Ji sėdėjo prie stalo ir klausėsi jūreiviams skirtos orų prognozės. Tai buvo senas jos įprotis, o dabar – atvanga po viso to, ką patyrė. Orų prognozė ją savotiškai ramindavo, nors vėjo stiprumas, jo greitis jūroje nebuvo susijęs su jos gyvenimu. Svenska Hogarna, Harstena, Mosekeras – tos vietos jai buvo nepažįstamos. Ji net neįsivaizdavo, kur tai yra, bet per daugelį metų buvo įpratusi domėtis tenykščiu oru.

Ji nykščiu barbeno į Niklo paliktą knygelę. *Gyvenimas drauge.* Tokios literatūros jai nereikėjo, ir pavadinimas jai atrodė atstumiantis.

Kol kas ji nebuvo pasirengusi tai skaityti.

O čia dar tokia teisybė apie Vernerį. Visa tai buvo netikėta ir sunkiai suvokiama. Didžioji jos gyvenimo dalis – vieni paklydimai, tuo neabejojo. Paaiškėjo, kad Ana Karin nežinojo daugybės paslapčių, nebuvo verta, kad jai kas nors jas

patikėtų. Tie nelaukti dalykai susigrūdo, tiesiog apstulbino ją. Ana Karin pasijuto bejėgė, nebežinojo, ko griebtis, kad gyvenimas grįžtų į senas vėžes.

Būtent tai ją labiausiai ir gąsdino.

Ji atsistojo, priėjo prie suolelio, kur buvo likęs vakar atkimštas, bet taip ir neišgertas butelis vyno. Atsigrįžusi pamatė tarpdury stovinčią Susaną, Ana Karin paėmė dar vieną taurę.

– Gal ir tu norėtum lašelio vyno?

– Ne, ačiū.

Susana atsisėdo prie stalo. Ana Karin išjungė radiją, abi sėdėjo, tylėjo. Girdėjo, kaip tiksi senasis Helgos laikrodis, tiksėjimas tarsi badė tylą. Anksčiau Anai Karin jis buvo toks įprastas, ją ramino, o dabar priminė Helgą, ji čia ilgus metus vaikščiojo ir klausėsi tiksinčio laiko, kuris pagaliau jai nutilo.

Susana paėmė brošiūrą, nykščiu perbraukė puslapius.

– Jau perskaitei?

Ana Karin gurkštelėjo vyno.

– Dar nesuspėjau.

Susana atsiduso, pažvelgė pro langą. Ana Karin pasekė jos žvilgsnį. Lauke jau buvo taip tamsu, kad jos nebegalėjo įžvelgti, jog kieme kai ko nebėra.

Aną Karin dabar labiausiai slėgė tai, kad per tuos metus ji buvo likusi nuošaly. Dar gurkštelėjo vyno.

– Kodėl jūs man nieko nepasakėt.

– Tu čia apie Niklą?

Ana Karin linktelėjo. Susana atidėjo į šalį brošiūrą.

– O kaip tu pati manai?

Skriaudos pojūtis buvo toks stiprus, jog ji nebūtų prisipažinusi, kad žino atsakymą. Kas ją būtų paguodę, kas dar būtų

likę jos pusėj? O gal ji iš tiesų be reikalo nusimena. Niklas tikriausiai nerimavo, kaip ji tai priims, o vakar vakare ji jo nerimą tik patvirtino.

– Aš iki šiol negaliu suvokti, kaip tu viso to nenujautei. Juk Niklas su Jonu gyvena jau ne vienus metus, mes visada apie juos kalbėdavom kaip apie savotišką porą. Toks įspūdis, kad tavo ausys nenorėjo to girdėti. Tu atmesdavai bet kokią užuominą.

– Bet kodėl man tiesiai nepasakėt?

– Niklas nenorėjo. Jis tiesiog nedrįso, nujautė, ką tu pasakysi. Todėl ir stengėsi būti kuo toliau, vis rečiau atvažiuodavo tavęs aplankyti.

Ana Karin pastatė taurę ir priėjusi prie stalo sudribo ant kėdės. Jai net į galvą nebūtų atėjusi mintis, kad Niklas – homoseksualas. Tokiam dalykui jos jausmų pasaulyje nebuvo vietos. Ji nepažinojo nė vieno homoseksualo, manė, kad tokį iš karto atpažinsi. Gėjus ji buvo mačiusi tik per televiziją.

Susana atsiduso.

– Jeigu jau atvirai, mama... Vieno dalyko ir tavyje mudu su Niklu nesupratom.

Ji nutilo. Ana Karin, pažvelgusi į ją, pajuto, kad duktė nesiryžta kalbėti toliau.

– Ko judu nesupratot?

– Kodėl tau taip rūpi, ką daro kiti, juk tai turėtų varginti. Gal verčiau galvotum apie save?

– Argi aš taip jau nieko negalvoju?

– Gal tu pati nesuvoki, bet taip jau yra. Tau amžinai kas nors užkliūva, vis kas nors ne taip. Pavyzdžiui, Lasė su Lisbete – kam jie sumanė remontuoti savo namą. O tu čia kuo dėta?

– Bet juk tai – mūsų giminės sodyba.

– O koks tau skirtumas? Tu nori, kad viskas išliktų taip, kaip yra, ir nieko nebūtų pakeista, o jiems atrodo kitaip. Kodėl tavo gyvenimo būdas yra geresnis?

– Juk kiekvienas gali turėti savo nuomonę.

– Kiekvienas? Nejaugi? Ir tu jiems leistum? – Susana pasižiūrėjo į motiną ironiškai pakreipusi galvą. – Argi tau patiktų, jei kas nors išdrįstų pareikšti nuomonę apie tave ir tai, ką tu darai?

– Dėl manęs... Tegul žmonės mano, ką nori.

– Pameni, kai skyreisi su mano tėčiu, kaip niršdavai, kai senelė pradėdavo tave mokyti, kaip turėtum gyventi.

– Čia visai kas kita.

– Iš pradžių ji priekaištavo, kad jūs išsiskyrėt, jai atrodė, kad tu per dažnai išeini iš namų. Sakė, sklinda kalbos. Tu jau neprisimeni? Keletą metų nesišnekėjot viena su kita.

– O kam ji lindo į tuos dalykus, kurie jai neturėjo rūpėti.

– Būtent apie tai aš ir kalbu. – Susana parodė į Niklo paliktą brošiūrą. – Ko tau turi rūpėti, ką žmonės įsimyli ir ką jie daro savo miegamajam? Kodėl tau dėl to turi skaudėti galvą? Erzinti, kad kuris nors yra homoseksualas?

Ana Karin pasijuto puolama ir norėjo apsiginti, bet matė, kad Susana jau pyksta – jeigu dabar nusigręžtų nuo savo dukters, jai nieko daugiau nebeliktų.

Susana vėl atsiduso.

– Nesistebėk, kad Niklas tau nepasipasakojo.

– Pasitaikydavo, aš kartais pasakydavau kokį šiurkštesnį žodį, bet niekada nemaniau, kad...

– Ko tu nemanei?

Ana Karin pagalvojo, bet atsakymo nerado. Ji tik pašnekėdavo, ir tiek. Kartais pasišaipydavo, pakartodavo kitų žodžius.

– Aš nieko ypatingo nemaniau.

Susana pašnypštavo, Anai Karin jos mina nepatiko. Ji taip stengiasi, daro, ką gali, bet jai sunku kaip nors pasikeisti. Vyras su vyru... Argi tai žmogiška? Koks čia malonumas? Ir kodėl žmonės nori taip daryti?

– Aš tik galvoju, kad tai... kad tai man sunku suprasti.

– Ką suprasti?

– Na, kad ir tie vyrai... arba dvi moterys, man kažkaip atrodo... keista, galvoj nesutelpa.

– Gal tau nebūtina to suprasti. Leisk žmonėms daryti tai, ką jie nori.

Ana Karin nieko neatsakė, sėdėjo ir žiūrėjo į brošiūrą. *Gyvenimas drauge – įvadas tiems, kurie nori susipažinti su LGBT.* Ji atvertė pirmą pasitaikiusį puslapį ir perskaitė: *Persekiojimas, smurtas ir neapykanta.* Tie žodžiai patvirtino tai, kas jai visą naktį nedavė ramybės. Niklui gresia pavojus.

– Aš tik galvoju, kad jam nebus lengva, tie prietarai, tas žmonių nusistatymas, neapykanta. Net visą kūną ima skaudėti, kai įsigalvoju, kad gali atsirasti tokių, kurie ims Niklą smerkti.

– Tu taip neįsijausk.

Ana Karin įsmeigė akis į dukterį.

– Tu suprask, aš nejaučiu Niklui neapykantos.

– Važiuokim sekmadienį su manim į Stokholmą ir pati jam pasakyk.

– Į Stokholmą?

– Taip. Traukinys išeina be dešimt dvylika.

– Šitą sekmadienį? Bet kad aš neturiu...

– Nedejuok, turi kuo apsirengti, per rytojaus dieną susidėliosi, susitvarkysi, pasiruoši kelionei.

Ana Karin neryžtingai apsidairė po virtuvę. Reikia palaistyti gėles, sutvarkyti šaldytuvą – ten šitiek maisto, daug ką reikia jai nuveikti, jeigu jau žada išvažiuoti.

– Mama, apsiramink, kokia čia bėda? Aš jau užsakiau tau bilietą. – Susana šypsodama uždėjo savo delną motinai ant plaštakos. – Mane labai sujaudino tai, ką Margit pasakojo apie Helgą. Mama, nekartok jos klaidos.

26 skyrius

Tiesa tampa kelrodžiu tik tada, kai pasiklydęs žmogus įsiklauso. Nustoja kovoti su pasauliu, o trūkumų ima ieškoti savyje. Helena dėjo daug pastangų, kad tik to nereiktų daryti. Gal žmogaus charakteris ir yra visokių išsisukinėjimų, atsikalbinėjimų suma. Ji pati pasirinko tokį savo aklumą, o kai jos saviapgaulė išnaudojo visus įmanomus kelius, teliko vien tik praraja. O ten, gelmėje, skausmas buvo nebepakeliamas. Gal tik tokioj bedugnėj atsidūręs ir gali pakeisti savo mąstymą. Negi mintis ir tegali atsispirti nuo tokio prarajos dugno?

Helena, įrėmusi kaktą į lango stiklą, stovėjo tame pačiame palėpės kambarėlyje, kuriame gyvendavo savo vaikystės vasarom. Žiemą toji palėpė būdavo tuščia, nyki ir šalta, laukdavo, kol ji sugrįš. Išvykdama į miestą viduriniame komodos stalčiuje, kuris buvo išklotas popierium, ji palikdavo sulankstytą lapelį. Palikdavo tarsi paslaptį, tas lapelis saugodavo jos valdas iki ateinančios vasaros. Kai vėliau, jau suaugusi, Helena pajusdavo baimę, prisimindavo tą kambarėlį su pageltusiais gėlėtais tapetais. Tai buvo saugumo įvaizdis. Visada reikia

turėti tokį popierėlį kokios nors komodos stalčiuje. Žalsvas, baltais taškeliais, taip sulankstytas, kad tiktų stalčiaus kampeliui. Velingbyje, kur ji gyveno su motina, tai būtų neįmanoma, ten kartais pritrūkdavo net paprasčiausių paklodžių. Komodos stalčiuje ten nieko nepaslėpsi.

Paskutinį kartą iš šito kaimo Helena išvažiavo būdama dvylikos, tada dar nesuvokė, kokią didelę sielos dalį čia palieka. Ji nuolat šio krašto ilgėjosi. Tą vaikystės sodybą prisimindavo kaip prarastą rojų. Atsiradusią tuštumą užpildydavo vaikystės dienų ilgesys. Toks stiprus, kad ji galiausiai čia sugrįžo. Tačiau tų žmonių, kurių ji ilgėjosi, jau nebebuvo. Kai su jais atsisveikino, nežinojo, kad tai jau paskutinis kartas.

Ji vėl stovi čia, toj pačioj vietoj, kuri buvo tapusi jos priebėga, savotišku inkaru. Joks popierėlis, įspraustas į stalčiaus kamputį, nepaslėps to, kad ji melavo pati sau ir jaučia, kad kažkur pusiaukelėj pasiklydo.

Kur ta jos šviesi svajonė apie Šeimą? Troškimas kada nors turėti tai, ko jai visada trūko. Tokia svajonė atsirado tada, kai ji dar buvo maža, bet neturėjo vaikystės. Kas tuomet buvo atsakingas? Ji manė – ateis laikas, ji pati galės pasirinkti, ir viskas bus kitaip. Darni šeima – štai kur gyvenimo tikslas. Šitaip ji galvojo būdama dešimties ir dvidešimt penkerių, šitaip galvoja ir dabar, kai jai per keturiasdešimt. Tas jos troškimas buvo toks natūralus, toks paprastas, jog, rodės, ji nesutiks jokių kliūčių. Jos troškimo neįveiks nei apėmusi frustracija, nei dingusi aistra Martinui, nei jos jausmų sumaištis. Bet sielos gelmėj vis dėlto jautė – jeigu tik prasidės alinantys konfliktai, jų santykiai iširs. Tik meilė tarp mamos ir tėvo niekada neužges, bent jau jos širdyje, kitaip sugriūtų jos tikėjimas.

Todėl ji ir vaizdavosi, kad jų tarpusavio meilė vis dar egzistuoja.

Tačiau taip nebuvo.

Gal tos meilės neliko tada, kai gimė Emeli ir viską užgožė kasdienybė, kurią reikėjo kaip nors įveikti, para pavirto bergždžiom papildomo laiko paieškom. Iš pradžių jiedu kits kitam stengėsi nenusileisti, bet abu ilgainiui taip išvargo, taip nusiplūkė, kad pradingo noras intymiai suartėti. Jų pokalbiai trumpėjo. Vakare kiekvienas užmigdavo jau atitolęs nuo kito. Galvoje buvo tik viena mintis – kai tik jiedu pasieks savo tikslą, viskas bus kaip buvę, visi jausmai turės sugrįžti. Galų gale ji įsitikino: jų jausmai vis labiau blėsta, o patys užsiėmę vis kuo nors kitu.

Kur pasidėjo trokštamas *tikslas*, apie tai ji giliau nesusimąstė.

Heleną nupurtė drebulys, tvirčiau susisiautė megztinį. Kambarys atvėso, ji tik dabar pajuto, kad jai šalta. Kiek atsimena, čia visada būdavo vasariškai tvanku, todėl ir panoro čia pabūti. Tarp to, kas buvo, ir to, kas jos laukia.

Ji negalėjo net pagalvoti, kad kada nors gali būti kieno nors atstumta. Palikta likimo valiai. Tačiau jis pametė ją, susirado kitą. Štai ji visą pusmetį kenčia tokį pažeminimą. Dėl jų skyrybų kaltas tik Martinas, tik *jis*, o ne kas nors kitas. Taip ji galvojo. Vakar, kai jis čia stovėjo priešais ją, teisybė išlindo kaip yla iš maišo. Persikėlimas čionai iš Stokholmo buvo tik mėginimas išsivaduoti. Jos sprendimas, kurio nereikėjo daryti. O juk ji iš pat pradžių nujautė, kad Martinui Norlandas nepatiks.

Kai Helena nusileido žemyn, Andersas jau buvo užkūręs židinį. Vernerio paveikslą buvo pastatęs ant židinio atbrailos

ir užplikęs arbatos, ji nudžiugo ant staliuko tarp dviejų fotelių pamačiusi ir jai skirtą puodelį.

– Štai ir jūs, norėtumėt arbatos?

– Mielai.

Ji atsisėdo į fotelį, jis pasilenkė ir įpylė arbatos.

– Dar liko trys sumuštinių tortai, jei esate praalkus. Jie nespėjo pavalgyti, kol Verneris čia pasirodė.

Andersas vaizdingai papasakojo, ką girdėjo ir matė per tą šermenų kavą. Helena net nusikvatojo, pati stebėdamasi, kad, nepaisant visų išgyvenimų, prastos savijautos, ji dar sugeba juoktis. Stebėjosi ir tuo, kad sykiu juto palengvėjimą.

Jiedu dabar ramiai, patogiai sėdėdami gurkšnojo arbatą ir tylėjo. Kai židinys priblėso, Andersas atsistojęs įdėjo porą malkų. Ugnis kibo į šakalius, šie netrukus užsiliepsnojo. Andersas stabtelėjo prie paveikslo, pirštu švelniai perbraukė per kaštoną.

– Tas medis iš tiesų nuostabus, tikro menininko darbas.

Helena linktelėjo.

– Nunešiu jį Anai Karin, kai šiek tiek apsiramins, tas paveikslas tikriausiai vertingas.

Andersas grįžo prie stalo ir vėl atsisėdo.

– Manau, kad tokį pardavus ji galėtų nusipirkti automobilį. Rodos, minėjot, kad jai reiks automobilio, jeigu Lasė su Lisbete iš čia išsikraustys?

– Negi tas kaštonas toks vertingas?

– Taip. Jis tikrai vertas automobilio. Jeigu jūs norėtumėt, galėčiau su ja pasikalbėti.

Jis pažvelgė į Heleną, bet ji neturėjo jėgų analizuoti jo žvilgsnio. Tegul jis kalbina tą Aną Karin, jei taip nori, ji tik apsidžiaugs, kad jai nebereiks to daryti.

Andersas padėjo puodelį. Įdėmiai pažvelgė į ją, tarsi norėdamas kažką pratarti, bet nesiryždamas. Kaip žmogus, kuris turi ką pasakyti, bet nežino, nuo ko pradėti.

– Kas yra?

Jis krenkštelėjo, delnu prisidengdamas burną.

– Dar norėjau pasakyti vieną dalyką, susijusį su Verneriu, tada, kai mes buvome pas jį.

Andersas ištiesė ranką prie puodelio, nes jam reikėjo ko nors įsitverti.

– Pamenat tą dieną, kai čia atsiradau?

– Taip. O ką?

– Prieš tai visą naktį praleidau Sundsvalio ligoninėj.

– Kodėl?

– Mano automobilis nuskriejo nuo kelio.

Ji pažvelgė į tą langą, prie kurio tąsyk stovėdama pirmą kartą pamatė Andersą. Jis tada užsimerkęs tūnojo savo automobilyje.

– Ne tas, iš to, kuriuo tada važiavau, liko tik metalo krūva.

– Viešpatie, negali būti. Jus gelbėjo angelas sargas.

Andersas sulaikė savo šypseną.

– Galbūt, bet tai nebuvo... nelaimingas atsitikimas.

– Kaip tai suprasti?

Jis nesiryžo atsakyti, žiūrėjo į puodelį, Helena pajuto, kad jau įgijo Anderso pasitikėjimą. Tokį trapų, tik jis dar nesiryžta jo parodyti.

– Tai kaip ten atsitiko? Kodėl?

Andersas gūžtelėjo pečiais.

– Aš ir pats nežinau, neprisimenu, ką tąsyk pagalvojau. Nebesuvaldžiau savo jausmų. – Jis kiek patylėjo ir kalbėjo toliau: – Mane buvo apsėdusi mintis, kad viskas beprasmiška, kad

niekas nebesvarbu. Kai čia atvykau, pradėjau dažyti tuos kambarius, kažkas atsitiko. – Jis skėstelėjo rankomis nežinodamas, kaip tai paaiškinti. – Aš pats nesuprantu, negaliu paaiškinti. Gal priežastis labai paprasta – ėmiausi darbo, kurio nebuvau daręs, ir mano mintys pasikeitė. Pokalbiai su jumis, Verneris, Emeli, pats nežinau, bet kažkas mano viduj pasikeitė.

Jis parodė pirštu sau į kaktą.

Helena atsilošė fotelyje, žiūrėjo į jį. Andersas, priešais ją sėdintis vyriškis, – ne toks jau paprastas žmogus. Ir štai jis pateko, atsirado ne kur nors kitur, o čia, pas ją.

– Vadinasi, tai, ką Verneris kalbėjo apie jus, yra tiesa?

– Taip, nors pačiam dabar nesitiki.

Helena pažvelgė į ugnį. Pakeisti galvoseną yra menas, didžiulis menas.

– Ir apie mane jis pasakė teisybę, tik aš dar nebuvau pasirengusi to išgirsti.

Ji dabar žiūrėjo į žydintį Vernerio kaštoną. *Pasaulis yra toks, kokį mes atrandam, arba pasidaro toks, kokiu jį paverčiam.* Taip kalbėjo Verneris.

Gal tai nėra visai paprasta?

O gal priešingai – tai visų sunkiausia.

27 skyrius

Keturiasdešimt septyneri metai, keturi mėnesiai ir šešiolika dienų. Tiek jis jau spėjo išgyventi. Naktį neįstengdamas užmigti jis gulėjo, mąstė apie prabėgusį savo laiką ir apie tai, kiek jam dar jo liko.

Anksčiau jis negalvojo, kada prieis gyvenimo kryžkelę, tik įveikęs nemažą kelio galą pajuto, kad metas jam sustoti ir apsidairyti. Dabar susivokė jau atsidūręs kryžkelėj, kelio atgal nebėra. Jam teks pasirinkti vieną iš kelių, kurie veda tolyn, bet nebuvo patikimų rodyklių, pasakančių, kur koks kelias nuves. Tik buvo parašyta „Rizikinga avantiūra". Aiškus tik vienas kelias, jeigu pasirinktų jį, prarastų save.

Tos mintys ilgai neleido jam užmigti.

Kartą jis jau buvo suklydęs, išgyvento nusivylimo jau niekada neužmirš.

Kiek daug gyvenimo jau prarasta. Galva žyla. Veide jau atsiranda raukšlių. Jėgų, kurios, atrodė, niekada neišseks, ima

mažėti, vis dažniau norisi atsipūsti, pailsėti. Ką jis veikė, kai veide pasirodė pirmoji raukšlė ir prasidėjo tas pasikeitimas? Kažkas tada nudrenavo jo gyvenimo džiaugsmą.

Vos tik prašvito, jis atsikėlė. Pastovėjo prie lango stebėdamas auštantį rytą. Žvelgė į kaimo tolumas negalėdamas atsistebėti, kad jis čia pateko. Praskrido balandis – norėjo nutūpti ant priebučio stogo. Ant kraigo buvo specialūs smaigai, saugantys stogą nuo paukščių. Balandis kelis kartus plėstelėjo sparnais, bet taip ir nenutūpęs nuskrido šalin. Ir aš buvau panašus į tokį stogo kraigą, pamanė Andersas. Jis taip pat neprisileisdavo, atstumdavo per arti priėjusįjį ar norintįjį šalia atsisėsti.

Apsivilko kombinezoną ir nusileido į virtuvę. Stačiomis pavalgė pusryčius ir palikęs ant stalo raštelį nuėjo prie automobilio. Dar turėjo sutvarkyti vieną svarbų reikalą.

Po poros valandų nešinas drobės ritiniu, kurį nupirko, jis žingsniavo žvyrkeliu Vernerio trobos link. Krapnojo lietus tirpdydamas paskutinį sniegą. Oras kvepėjo šylančia žeme. Atrodė, kad visas miškas virpa iš nekantrumo, laukdamas pavasarinio proveržio. Pamatęs stirną, sustojo. Jų žvilgsniai susitiko, stirna sunerimo ir nuliuoksėjo sau. Andersas tebestovėjo. Dar klausėsi girios ošimo. Kaip čia viskas tikra! Miške viskas auga, gyvena sau, ir tiek, čia niekas neieško kokios nors priežasties. Vienintelis troškimas – gyventi, džiugtis harmonija. O juk gamtos gyvybė tokia pati, kaip ir jis. Tačiau, ko gero, protingesnė.

Kai priėjo Kulmiuro valdas, Vernerį pamatė stovintį ant prieangio laiptelių. Anderso jis nepastebėjo, rankoje laikydamas

pintinę šakaliams kartu su savo katinu pasuko už kampo į malkinę.

– Verneri, labas.

Verneris sustojo ir atsigręžė. Nusišypsojo.

– O, labas, iš pat ryto – svečias, seniai taip bebuvo.

– Pagalvojau, kad jums reikėtų drobės.

Vernerio šypsena pranyko. Andersas pamanė, kad jo dovanos jis nepriims, bet Verneris atrodė tik susidrovėjęs, truputį sutrikęs.

– Atidavėt savo paveikslą, o drobės naujam nebeturit.

– Tai jau panašiai.

Verneris nuėjo į malkinę. Andersas – jam įkandin.

– Čia tik menka dovana.

Verneris pažvelgė į jį dar kiek abejodamas.

– Nesu įpratęs prie dovanų, bet ką gi – ačiū.

– Kad nėra už ką, tai aš jums turėčiau padėkoti.

Verneris ėmė krauti į pintinę šakalius, Andersas stengėsi padėti jam. Abu sugrįžo prie trobos durų, Andersas sustojo ties laipteliais. Jis pagaliau ištiesė drobės ritinį Verneriui. Šis dar žvilgtelėjo į jį ir nusiavė guminius batus.

– Užeikim, galėčiau pasiūlyti nors puodelį kavos.

– Nebent kartu su jumis.

– Ne, aš jau gėriau, be vis tiek – užeik.

Andersas šyptelėjo, bet nuleido galvą, kad Verneris jo šypsnio nepastebėtų. Jis jau žinojo, kad Verneris nepaiso jokių mandagumo taisyklių. Tai, kas anksčiau Andersą trikdė, dabar savotiškai viliojo. Atžariam Vernerio elgesyje nebuvo nieko pikta, jis tiesiog nebuvo pratęs apsimetinėti. Andersas džiaugėsi galėdamas pas jį užeiti. Po kiekvieno susitikimo su

Verneriu jis jautėsi šiek tiek praturtėjęs. Jo savitas požiūris, kitokie siekiai Andersą daug ko išmokė, o šiuo metu jam ypač reikėjo naujesnio impulso.

Jiedu įėjo vidun, Andersas padėjo drobę ant sukrautų dėžių. Atsisėdo ant languotu užtiesalu apklotos Vernerio lovos. Prisiminė, koks turtas guli po šita lova, tuoj įėjo Verneris, nešinas kava. Andersas vėl paėmė tą patį neaiškios spalvos puodelį aptrupėjusiais kraštais. Verneris nutraukė nuo kėdės kažkokį drabužį ir atsisėdo, garsiai siurbčiojo kavą ir kaip visada nesiskubino pradėti kalbos.

Andersas pažvelgė į savo puodelį, paskui apsidairė po kambarį.

– Jūs perskaitėt visas šitas knygas?

– Galima sakyti – taip. Jas čia laikau ne dėl gražumo.

Andersas šyptelėjo, abu nutilo.

– Ar jūs, čia gyvendamas, nejaučiat vienatvės?

Verneris nustebęs pažvelgė į jį.

– Žinoma, jaučiu. Gyvenu čia vienui vienas.

– Ir nesijaučiat izoliuotas?

– Aš pripratęs. Visada būdavau šiek tiek nusišalinęs nuo pasaulio. Man taip paprasčiau. – Jis išgėrė likusią kavą ir padėjo puodelį ant grindų. – Žmonių aš taip ir nesugebėjau perprasti.

– Kokių žmonių?

– Apskritai žmonių. Jie taip keistai elgiasi. Sako viena, o galvoja kita. Kaip ir tu, kai čia pirmąkart pasirodei ir norėjai nupirkti gitarą.

Andersas pasijuto nuraudęs. Bet Vernerio žodžiuose nesijautė priekaišto.

– Man visada būdavo nelengva susigaudyti žmonių žaidimuose, man nesuprantamos taisyklės. Aš čia turiu įrodymą, kuris kalba tą patį.

Jis atsistojo ir iš vienos kartoninės dėžės ištraukė pluoštą kažkokių popierių, senų laikraščių ir ėmė ieškoti.

– Kur aš jį nukišau. Čia dar iš tų laikų, kai mano tapyba turėjo didžiulį pasisekimą. Tik tos jų liaupsės buvo paremtos netikusiu principu, aš visą laiką jutau, kad čia kažko trūksta. Man pasidarė taip neramu, kad aš net ėmiau ieškoti pagalbos.

Jis tebesirausė tarp popierių, bet taip ir nesurado, ko norėjo, žvilgsnis ėmė klaidžioti po kambarį.

– E, nebežinau, kur tuos žurnalus nukišau. Ten buvo straipsnis apie mano smegenis, įsivaizduoji – ištyrinėtas kiekvienas milimetras. Kai sužinojo, kad turiu sinesteziją, jie įtraukė mane į tyrimų projektą.

– Ir jūs sutikot?

– Taip. Jie pažadėjo ištirti mano smegenis. O man rūpėjo, kas ten per velniava. Tarp kitko, tas tyrėjas dabar jau profesorius, o tada buvo daktaras, kartais dar parašome vienas kitam kokį laišką.

– Ir ką jis surado?

– Intelektui nieko netrūko, gal net atvirkščiai. Man buvo smagu, kad jie tai nustatė. – Verneris vėl atsisėdo ant kėdės, kažką prisiminė. – Paskui konstatavo tai, ką ir pats žinojau, bet man tai buvo kaip koks išsivadavimas, pagaliau jie nustatė diagnozę. Gal nuo tada ir pradėjau savo tikrą gyvenimą. Jie tada pasakė: sutrikusi jausminė komunikacija. Gerai prisimenu. Jiems atrodė, kad čia ir yra svarbiausia priežastis. –

Verneris atsiduso ir pažvelgė pro langą. – Tada aš dar daug ką apie save sužinojau. Tas organas, kuriuo mes mąstome, yra labai keistas, niekas jo dorai nesuvokia. Gyvenime jis vis atsinaujina, atsikuria, viskas priklauso nuo to, ką mes galvojame ir ką darome. Iš viso to kyla vienas patarimas – reiktų tinkamai pasirinkti savo tėvus.

– Ačiū, to aš nepamiršiu.

Verneris vis dar žiūrėjo pro langą.

– Pirmaisiais gyvenimo metais daug kas vystosi, auga, net ir mūsų galvoj, tada gali pasikliauti savo tėvais.

Tarpdury pasirodė katinas, pasitrynė į durų staktą, paskui priėjo prie Vernerio ir užšoko ant kelių.

– Mažai ką prisimenu iš to laiko, kol dar gyvenau čia, o ne prieglaudoj. Dažniausiai būdavau vienas. Man drausdavo net išeiti iš kiemo, niekas su manim nesikalbėjo. Lyg manęs nė nebūtų. – Jis nutilo, paglostė katinui nugarą. Tas murkdamas, patrepenęs netrukus susirangė ant kelių. – Kai visi valgydavo, man net neleisdavo sėdėti prie stalo, paduodavo ant grindų kaip šuniui.

– Kiaulės.

– Galima būtų ir taip vertinti. Bet ir juos kažkas suformavo, kol buvo maži, be viso kito, jie buvo išmokyti manyti, kad tokiems kaip aš ne vieta su visais.

Andersas tylėdamas galvojo: „Bet kodėl jūs čia sugrįžot? Po viso to, ką jie jums padarė.“

Verneris vėl – nesuprasi – prunkštelėjo ar tik taip atsiduso.

– Man pačiam keista. Gal todėl, kad ramybės nedavė klausimas, kodėl mano motina taip pasielgė. Kad ir kur aš būdavau, tas klausimas man vis neišėjo iš galvos. Norėjosi rasti kokį

nors paaiškinimą. – Jis nusišluostė panosę. – Gal ir susigrąžinti gerą vardą.

– Ir jums tai pavyko?

Verneris gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Šiaip ar taip, ji leido man čia apsigyventi.

Andersas apsidairė – visur netvarka. Jokios reabilitacijos jis čia negalėjo įžvelgti. Apirusi troba, be elektros, be vandens, bet Verneris, matyt, norėjo čia apsigyventi. Jeigu dar įvedus elektrą, namą apšiltinus? Užtektų pasamdyti keletą meistrų. Bet ar Verneris sutiktų? Reiktų dar gerai pagalvoti, surasti būdą, kaip jam tai pasakyti, jis net Anderso nupirktos drobės nelabai nenorėjo priimti. Bet Andersas nuo to savo sumanymo pagyvėjo.

– Ką jums motina parašė tame laiške?

– Nežinau.

– Jūs jo neskaitėt?

– Neskaičiau. Aš jį sudeginau. – Verneris nukėlė katiną, priėjęs įsirėmė į lango staktą ir įsižiūrėjo į mišką. – Esu įsitikinęs, kad ji ten buvo parašiusi tuos žodžius, kurių aš visada ilgėjausi, beveik neabejoju tuo. O kad tu žinotum, kaip man palengvėjo.

Andersas žiūrėjo į plačią Vernerio nugarą, jis dar kartą buvo nustebintas. Verneris buvo vienas iš tų, kurie sugebėjo pakeisti savo galvoseną ir savo pasaulį. Panašiai pastarosiomis dienomis stengėsi padaryti ir Andersas. Tai kas gi iš tikrųjų yra pirmesnė – mintis ar tikrovė?

Valandėlę sėdėjo susimąstęs. Paskui vėl žiūrėdamas į Vernerį pagalvojo: „Kad taip anksčiau būčiau sutikęs tokį žmogų kaip jis.“

– Verneri, jūs apsiskaitęs, išmintingas žmogus, kaip jums atrodo, kam visa tai?

– Kas „visa tai“?

Andersas skėstelėjo rankomis.

– Tas visas mūsų gyvenimas?

Verneris nustebęs atsigręžė.

– Gyvenimas? Gal jis jokio ypatingo tikslo ir neturi. Ar privalėtų turėti?

Andersas neatsakė. Jam vis dėlto atrodė, kad gyvenimas turi kokį nors tikslą.

– Man atrodo, tikriausiai turi tikslą. Tik jis mums nematomas, tuo aš įsitikinęs. Kitaip – kur mes einame ir kur mes nueisim?

– Kaip tik to aš ir norėjau paklausti.

Verneris vėl grįžo prie kėdės ir atsisėdo.

– Jeigu man reiktų viską pradėti iš naujo ir jeigu galėčiau pasinaudoti tuo, ką esu išmokęs, aš daugelį dalykų daryčiau kitaip. Dabar daug kas liko nepadaryta. – Jis kažką nupurtė nuo savo kelnių, susimąstė. – Vienoj knygoj esu perskaitęs: jei nieko nemylėjai, galima sakyti – negyvenai. Mane tai labai nuliūdino. Aš taip ir neišdrįsau rimčiau ko nors mylėti.

Katinas vėl užšoko jam ant kelių. Verneris paglostė jo galvą.

– Išskyrus tave, katinėli. – Verneris atsisuko į Andersą ir nusišypsojo. – Tau viskas bus gerai, pamatysi.

Andersas tylėjo ir laukė – gal jis dar ką nors pasakys, bet Verneris daugiau apie tai nebekalbėjo. Patenkintas šypsojosi, sutelkęs savo dėmesį į katiną. Jie dar taip pasėdėjo, kiekvienas nugrimzdęs į savo mintis. Paskui Andersas pakilo eiti, Verneris

palydėjo jį pro duris. Stovėjo apglėbęs savo katiną. Kai Andersas jau buvo kiek nutolęs, Verneris jam įkandin sušuko:

– Ei, stabtelėk dar!

Andersas sustojęs atsigręžė.

– Kai užsimanysi groti, gitarą žinai kur atrast.

Lietus liovėsi. Pro storus debesis pasirodė saulė, pro medžių kamienus pasruvo šviesa. Pavasaris čia pat. Kasmet toks pat, nepaliaujamai veržlus, bet niekada ilgai neužsibūna. Viskas laikina, viskas juda, mainosi ir nesustoja.

Dabar jis čia.

Prisiartino jo valanda.

Kai Andersas grįžo namo, Helena stovėjo ant laukujų laiptų, pasisukusi į saulę, ir žvelgė į ežerą.

– Andersai, žiūrėkit! – Ji nusišypsojo. – Matot? Ledai pajudėjo.

Karin Alvtegen
Tikėtina istorija

Iš švedų kalbos vertė
Zita Mažeikaitė

Redaktorė
Asta Bučienė

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Eglė Jurkūnaitė

Tiražas 1800 egz.

Išleido UAB „Baltų lankų" leidyba
Palangos g. 4, LT-01402 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino UAB „Spindulio spaustuvė"
Vakarinis aplinkkelis 24, LT–48184 Kaunas

Ko gero, stulbinantis Karinos Alvtegen pasakotojos talentas paveldėtas iš jos giminaitės Astridos Lindgren – jai vienai pirmųjų Alvtegen prisipažino rašanti. Autorės romanai išversti į 30 pasaulio kalbų. Literatūros mėgėjai sako, kad „Alvtegen puslapiai verčiasi patys“. Lietuvių skaitytojams ši rašytoja jau puikiai pažįstama – lietuviškai išleisti jos romanai *Dingusi*, *Kaltė*, *Išdavystė*, *Gėda*, *Šešėlis*.

fotografija © Elena Krasowski

Helena su vyru nusiperka buvusią ūkininko sodybą ir įkuria viešbutį. Išsipildo sena jos svajonė. Tačiau Helenos santuoka ima byrėti ir netrukus virsta skyrybomis. Jai lieka viešbutis, sudužęs gyvenimas ir nelaiminga paauglė dukra.

Finansininkas Andersas, sėkmingai kopiantis į karjeros viršūnę, susikrovęs didžiulį turtą, staiga pajunta gyvenimo beprasmybę.

Senis Verneris gyvena miške, kaimo žmonės jį laiko keistuoliu, atsiskyrėliu, jo požiūris į gyvenimą daugeliui atrodo nesuprantamas. Tačiau ir Helenai, ir Andersui jis atveria akis – kiekvienas jų gali pasirinkti kitą gyvenimo kelią...

Kas sukelia mūsų pyktį, prietarus, neapykantą, šykštumą, pavydą? Kurdama šį romaną garsi švedų rašytoja Karina Alvtegen lankė psichologijos kursus, ypač domėjosi žmogaus mąstymu. Pasak rašytojos: „Kiek žmonių, tiek ir tikrovės sampratų. Bet koks vertinimas ribotas, o kartais net klaidingas, visus potyrius mes filtruojame per savo patirtį.“

ISBN 978-9955-23-635-1

www.baltoslankos.lt